

פרשת וישלח יעקב

[זהר ח"א קסה ע"ב] [p. 1] וישלח יעקב מלאכים לפניו וגו'. רבי יהודה פתח (תהלים

צ"א: 11) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך. האי קרא אוקמוה, בשעתא דבר נש אתי לעלמא מיד אזדמן בהדיה יצר הרע דאיהו מקטרג ליה לבר נש תדיר כד"א (בראשית ד': 7) לפתח חטאת רובץ, ודא הוא יצר הרע. ודוד הכי נמי קרייה חטאה בגין דאיהו עביד לבר נש למחטי קמי מריה דכתיב (תהלים נ"א: 5) וחטאתי נגדי תמיד. והאי לא אעדי מבר נש מן יומא דאתיליד ולעלמין, ויצר הטוב אתי עם בר נש מיומא דאתי לאתדכאה. ואימתי אתי בר לאתדכאה, כד איהו בר תליסר שנין, כדין אזדווג בר נש בתרווייהו חד מימינא וחד משמאלא, יצר טוב לימינא ויצר רע לשמאלא, ואלין אינון תרין מלאכין ממש ממנן דאינון משתכחין תדיר בהדיה דבר נש.

אתי בר נש לאתדכאה ההוא יצר הרע אתכפיא קמיה ושליט ימינא על שמאלא ותרווייהו מזדווגין לנטרא ליה לבר נש בכל ארחוי דאיהו עביד כד"א כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך.

[p. 2] רבי אלעזר מוקים ליה להאי קרא ביעקב דקב"ה אזמין בהדיה מלאכין משריין ממנן בגין דהא איהו אתי שלים בשבטין עלאין כלהו שלמין כדקא יאות כד"א ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים ואתמר. והכא כיון דאשתזיב מניה דלבן והא אתפרש מניה כדין אזדווגת עמיה שכינתא ואתו משריין קדישין לסחרא ליה וכדין [קסו ע"א] ויאמר יעקב כאשר ראם וגו', ומאינון מלאכין שדר ליה לעשו הה"ד וישלח יעקב מלאכים, מלאכים ודאי הוו.

רבי יצחק אמר (תהלים ל"ד: 8) חונה מלאך יי' סביב ליראיו ויחלצם. והא אוקמוה, אבל באתר חד כתיב כי מלאכיו יצוה לך, מלאכין סגיאין, והכא חד, מלאך יי'. אלא מלאכיו, אלין שאר מלאכין, מלאך יי', דא שכינתא כד"א (שמות ג': 2) וירא מלאך יי' אליו בלבת אש וגו'. ובגין כך חונה מלאך יי' סביב ליראיו, לאקפא ליה בכל סטרין בגין לשזבא ליה. וכד שכינתא שריא בגויה דב"נ כמה משריין קדישין כלהו אזדמנו לתמן.

ת"ח כד דוד מלכא אשתזיב מאכיש מלך גת כדין אמר האי בגין דשכינתא סחרא ליה ושזיב מנייהו מאכיש ומעמיה כל אינון דאתקיפו ביה. מה כתיב, (שמואל א' כ"א: 14) ויתהולל בידם. אמאי ויתהולל, וישתגע מבעי ליה כד"א (שם: 16) כי הבאתם את זה להשתגע עלי. [p. 3]

אלא אהדר על ההוא מלה דאמר דוד בקדמיתא (תהלים ע"ג: 3) כי קנאתי בהוללים. א"ל קב"ה חייך עדיין אנת תצטריך להאי. כיון דעאל לבי אכיש ואתקיפו ביה מה כתיב, ויתהלל, כאינון הוללים דקני בהו בקדמיתא, וכדין אתיא שכינתא ושריא סחרניה דדוד.

ואי תימא שכינתא לא שריא אלא באחסנתה דאיהי ארעא קדישא. ודאי לא שריא בגין לינקא מנה אבל לאגנא שאני. והכא כד אתא יעקב מבי לבן כלהו משריין קדישין אתו בהדיה. א"ר חזקיה אי כלהו משריין קדישין אתו בהדיה מה כתיבו יותר יעקב לבדו, דהא אי שכינתא בהדיה או אינון משריין קדישין לא אשתאר איהו בלחודוי, אמאי ויותר יעקב לבדו. אמר רבי יהודה בגין דאעיל גרמיה לסכנה והוה חמי לסכנה בעינוי ואינון אתפרשו מניה, וכדין אמר קטנתי מכל החסדים ומכל האמת, אלין אינון משריין קדישין דאתפרשו מניה.

[p. 4] רבי יצחק אמר בגין לשבקא ליה עם ההוא ממנא דעשו דברשותא הוה אתי. ואינון אזלו למימר שירתא דמטא זמנייהו לשבחא לקב"ה בההיא שעתא, ולבתר אהדרו הה"ד קטנתי מכל החסדים ומכל האמת וגו', ועתה הייתי לשני מחנות, מחנה שכינתא וכל ביתה.

לשני מחנות, דהוה שלים מכל סטריין, מתריין חולקין חוור וסומק. רבי אלעזר אמר הא אתמר ההוא ליליא שולטנותא דההוא סטרא דעשו הוה בההיא שעתא דהא כתיב (בראשית א' 14) יהי מארת, חסר, ובגין כד ויותר יעקב לבדו, דאשתאר [p. 5] בלחודוי דאתכסיא סיהרא מן שמשא ואע"ג דשכינתא לא אתעדי מניה מכל וכל, ועל דא לא יכול לו דכתיב וירא כי לא יכול לו. אסתכל לימינא וחמא לאברהם, אסתכל לשמאלא וחמא ליצחק, אסתכל בגופא וחמא דאתכליל מסטרא דא ואתכליל מסטרא דא, כדין וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו, בחד עמודא דסמיך לגופא דאיהו לבר מן גופא. ובגין כד חונה מלאך יי סביב ליראיו ויחלצם, אקיף ליה בכל סטרוי בגין לשזבא ליה, וכד שרא שכינתא בגויה כמה חילין ומשריין אתו בהדיה ומאינון מלאכין שדר לגביה דעשו.

וישלח יעקב מלאכים. אמר רבי אבא וכי אמאי אתער איהו לגביה דעשו, הוה ליה לאשתוקי מניה. אלא אמר יעקב ידענא דעשו חייש ליה ליקרא דאבא ולעלם לא ארגיז ליה, והא ידענא דהואיל ואבא קיים לא מסתפינא מניה, אבל השתא דאבא קיים אתפייס עמיה, מיד וישלח יעקב מלאכים לפניו.

[p. 6] ר' שמעון פתח (משלי י"ב: 9) טוב נקלה ועבד לו ממתכבד וחסר לחם. האי קרא על יצר [קסו ע"ב] הרע אתמר בגין דאיהו מקטרגא תדיר לגבי דבר נש, ויצר הרע איהו ארים לביה ורעותיה דבר נש בגאותא ואזיל אבתריה מסלסל בשעריה עד דאיהו אתגאי עליה ומשיך

ליה לגיהנם. אבל טוב נקלה, ההוא דלא אזיל אבתריה דיצר הרע ולא אתגאי כלל ומאיך רוחיה ולביה ורעותיה לגבי קב"ה, וכדין ההוא יצר הרע אתהפך לעבד לו דלא יכיל לשלטה עלוי וההוא בר נש שליט עלוי כד"א (בראשית ד' 7) ואתה תמשול בו.
ממתכבד, כמה דאמרן דאיהו אוקיר גרמיה מסלסל בשעריה אתגאי ברוחיה, ואיהו חסר לחם, חסר מהימנותא, כד"א (ויקרא כ"א: 22) לחם אלהינו, (שם: 6) לחם אלהיהם.
ד"א טוב נקלה ועבד לו, דא יעקב דמאיך רוחיה לגביה דעשו בגין דלבתר ליהוי עבד לו וישלוט עלוי ויתקיים ביה (בראשית כ"ז: 29) יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים וגו'. ועדיין לא הוה זמניה כלל, אלא בגין דסליק ליה יעקב לבתר יומיא, ועל דא הוה מיד נקלה ולבתר ההוא דאיהו מתכבד יהא עבד לו, ההוא דאיהו חסר לחם יהא עבדא לההוא דיהבו ליה רוב דגן ותירוש.

ת"ח על דא בגין דידע יעקב דאצטריך ליה השתא אתהפך נקלה, ויותר חכמה ועקימו עבד בדא מכל מה [p. 7] דעבד לגביה דעשו, דאילו הוה ידע עשו חכמה דא יקטיל ליה לגרמיה ולא ייתי לדא, אבל כלא עבד יעקב בחכמה ועליה אמרה חנה (שמואל א' ב' 10) יחי יחתי מריבני וגו' ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו.

ויצו אותם לאמר כה תאמרן לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב וגו'. מיד פתח לאתהפכא ליה לעבדא בגין דלא יסתכל באינון ברכאן דברכיה אבוי דהא יעקב סליק לון בדקאמרן לבתרא.
אמר רבי יהודה מאי קא חמא יעקב דשדר ליה לעשו ואמר עם לבן גרתי, וכי מה עביד בשליחותיה לעשו מלה דא. אלא לבן הארמי קליה אזיל בעלמא דלא הוה ב"נ משתזיב מניה דהוא הוה חרש בחרשין ורב מקוסמין ואבוי דבעור הוה ובעור אבוי דבלעם וכתיב (יהושע י"ג: 22) בלעם בן בעור הקוסם, ולבן חכם בחרשין וקוסמין יתיר מכלהו, ועם כל דא לא יכיל ביעקב, ובעא לאובדא ליעקב בכמה זיינן הה"ד (דברים כ"ו: 5) ארמי אובד אבי.
אמר רבי אבא כולי עלמא הונו ידעי דלבן הוה רב חכימין וחרשין וקוסמין, ומאן דבעי לאובדא בחרשוי לא אשתזיב מניה, וכל מה דידע בלעם מניה הוה [p. 8] וכתיב בבלעם (במדבר כ"ב: 6) כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאר יואר. וכולי עלמא מסתפי מלבן ומחרשו, ומלה קדמאה דשדר יעקב לעשו אמר עם לבן גרתי. ואי תימא דזעיר הוה ירח או שתא, לאו הכי אלא ואחר עד עתה, עשרין שנין אתאחרית עמיה. ואי תימא דלא סליק בידי כלום, ויהי לי שור וחמור, אינון תרין גזרי דינין דכד מתחברן תרווייהו כחדא לא מתחברן אלא לאבאשא עלמא, ובגין כך כתיב (דברים כ"ב: 10) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו.
צאן ועבד ושפחה, אלין אינון כתרי תתאי דקטל קב"ה במצרים (שמות י"ב: 29) בכור בהמה, (שם) בכור השבי, (שם י"א: 5) בכור השפחה, הה"ד צאן ועבד ושפחה. מיד מסתפי ונפק לקדמותיה ודחילו הוה ליה מיעקב כמה דהוה ליה ליעקב מעשו.

לבר נש דהוה אזיל בארחה, עד דהוה אזיל שמע על חד לסטים דהוה כמן בארחה. פגע ביה בר נש אחרא, אייל ממאן אנת. אייל מפלוני לגיון אנא. אייל סטי לך מגבאי דכל מאן דקריב בהדאי חד חויה אנא מייתי וקטיל ליה. אזל ההוא בר נש לההוא לגיון, אייל חד בר נש אתי וכל מאן דיקרב בהדיה נשכיה חויה דאיהו מייתי [קסז ע"א] ומיית. שמע ההוא לגיון ודחיל, אמר יאות דאזיל לקבליה ואתפייס בהדיה. עד דחמא ליה ההוא בר נש אמר ווי השתא יקטילנני ההוא לגיון. שארי סגיד וכרע לקבליה. אמר ההוא לגיון אלמלא הוה בידיה חויה לקטלא לא סגיד כולי האי לקבלי. שארי לגיונא לאתגאה, אמר הואיל וכך כרע לקבלי לא אקטיליניה.

[9 p.] כד יעקב אמר עם לבן גרתי ואחר עד עתה, עשרין שנין אתאחרית עמיה ואנא מייתי חויה לקטלא בני נשא. שמע עשו, אמר ווי מאן יקום קמיה דהשתא יקטילנני יעקב בפומיה. שארי נפיק לקדמותיה לאתפייסא עמיה. כיון דחמא ליה מה כתיב, ויירא יעקב מאד ויצר לו. כיון דקריב בהדיה שארי כרע וסגיד לקבליה הה"ד וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו. אמר עשו אלמלא כל כך הוה עמיה לא סגיד לקבלי, שארי לאתגאה.

ת"ח מה כתיב בבלעם, (במדבר כ"ב: 20) ויבא אלהים אל בלעם לילה. בלבן כתיב (בראשית ל"א: 24) ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע. פן תדבר, פן תעשה רעה ליעקב מבעי ליה. אלא לבן לא רדף אתבריה דיעקב בחילא דגוברין לאגחא ביה קרבא דהא חילא דיעקב ובנוי רב מניה, אלא למקטליה בפומיה ולשיצאה כלא הה"ד ארמי אובד אבי, ובגין כך פן תדבר, ולא כתיב פן תעשה. וכתיב יש לאל ידי לעשות עמכם רע. יש לאל ידי, מנין הוה ידע דיכלתא הוה בידיה. אלא כמה דאתמר ואלהי אביכם אמש אמר אלי לאמר השמר לך פן תדבר וגו'. ודא הוא סהדותא דפקיד קב"ה לאסהדא דכתיב (דברים כ"ו: 5) וענית ואמרת לפני יי אלהיך ארמי אובד אבי וגו'. וענית, כד"א (שמות כ"ג: 13) לא תענה ברעך, (דברים י"ט: 18) ענה באחיו.

[10 p.] כתיב ביה בבלעם (במדבר כ"ד: 1) ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים, דהכי הוא ארחיה דאיהו הוה מנחש. בלבן כתיב (בראשית ל"א: 27) נחשתי, דאשגח בחרשוי ובקסמוי בעסקא דיעקב, וכד בעא לאובדא ליעקב בנחשא ובחרשא דיליה בעא לאובדיה ולא שבקיה קב"ה. והיינו דאמר בלעם בר בריה (במדבר כ"ג: 23) כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, מאן יכיל להון דהא סבאי בעא לאובדא לאבוהון בנחשין ובקוסמין דיליה ולא סליקו בידוי דלא שבקיה ללטיא הה"ד כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל. ובכלהו עשרה זיני חרשין וקוסמין דקזטיפי דכתרין תתאין עבד לבן לקבליה דיעקב ולא יכיל הה"ד (בראשית ל"א: 41) ותחלף את משכרתי עשרת מונים, דכלהו עבד לבן לקבליה ולא סליקו בידוי לאבאשא ליה דכתיב (שם: 7) והחליף את משכרתי עשרת מונים ולא נתנו אלהים להרע עמדי. מאי מונים, כתרגומו זינין, וכתיב (ויקרא י"ז: 7) לשעירים אשר הם זונים אחריהם. מונים, מינים כמשמעו דעשרה זינין

אינון דחרשין וקוסמין בכתרין תתאין וכלהו עבד לקבליה. עשרה זינין אינון דכתיב (דברים י"ח: 10-11) קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר [p. 11] ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים, הא עשרה אינון.

אמר רבי יוסי נחש וקסם תרי זיני אינון ובדרגא חד סלקין, וכד אתא בלעם בקסם עבד לקבליהון דישראל, והיינו דכתיב (במדבר כ"ב: 7) וקסמים בידם, ולקבליה דיעקב אתא לבן בנחש, והאי והאי לא סליקו בידיהו הה"ד (שם כ"ג: 21) כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל. כי לא נחש ביעקב, בקדמיתא ביומוי דלבן, ולא קסם בישראל, לבתר ביומוי דבלעם. אמר בלעם לבלק ת"ח מאן יכיל להון דכל קסמין וחרשין ונחשין דבכתרין דילן מקיזפא דמלכותא דלעילא מתעטרן והיא אתקשר בהו דכתיב יי' אלהיו עמו ותרועת מלך בו.

א"ר יהודה ח"ו דהוה ידע בלעם בקדושא דלעילא [קסז ע"ב] כלל דהא קב"ה לא

אתרעי בעם ולישן אחרא דישתמש ביקריה אלא בנוי קדישין ואמר (ויקרא י"א: 44)

והתקדשתם והייתם קדושים. מאן דאינון קדישין ישתמשון בקדושה, ישראל אינון קדישין

דכתיב (דברים י"ד: 2) כי עם קדוש אתה, אתה קדוש ולא עם אחרא. מאן דאינון מסאבין

מסאבו אזדמן לון לאסתאבא, עליה כתיב (ויקרא י"ג: 46) טמא הוא בדד ישב מחוץ למחנה

מושבו, ומסאבא למסאבא קרי, כד"א (שם: 45) וטמא טמא יקרא, מאן דאיהו טמא לטמא

יקרא, כלא אזיל בתר זיניה.

אמר רבי יצחק יאות הוא ליעקב קדישא לומר דאסתאב בלבן ובחרשוי, או שבחא הוא

דיליה.

[p. 12] אמר ליה רבי יוסי אע"ג דקאמר ר' יהודה אנא מסייע לך דהא כתיב (בראשית

כ"ז: 19) אנכי עשו בכורך. וכי יאות הוא לצדיקא דיעקב למחלף שמיה בשמא מסאבא. אלא

אנכי, פסקא טעמא ואמר אנכי מאן דאנא, אבלעשו בכורך ואוקמוה.

אוף הכא, ויהי לי שור וחמור, לומר לא תשוי לבך ורעותך דאתקיים בי מה דברוך לי

אבא. הוא בריך לי הוה גביר לאחיך וישתחוו לך בני אמך, בגין כך עבדך יעקב, לאדני לעשו.

הוא בריך לי בדוב דגן ותירוש, הא לא אתקיים בי דלא אוצרנא לון אלא ויהי לי שור וחמור

צאן ועבד ושפחה, רעי ענא בחקלא. הוא בריך לי מטל השמים ומשמני הארץ, הא לא אתקיים

בי אלא עם לבן גרתי, כגירא דלא הוה לי ביתא חדא כל שכן משמני הארץ. וכל דא בגין דלא

יסתכל ביה ביעקב על אינון ברכאן ויקטרג עליה.

רבי אבא אמר כתיב ביה ביעקב (שם כ"ה: 27) איש תם יושב אהלים, גבר שלים בגין

דאיהו יתיב לתרין משכנין עלאין ואשלים להאי גיסא ולהאי גיסא, ואיהו לא אמר דאסתאב

[p. 13] בחרשוי, אבל על מה קאמר רבי יהודה בגין דלבו שלים על טיבו וקשוט דעביד ליה

קב"ה, דכל עלמא ידעי עובדוי דלבן מאן אינון ומאן יכיל לאשתזבא מניה ואנא אתגיירנא עמיה

עשרין שנין ובעא לאובדא לי וקב"ה שזבני מניה. וכלא הוה בגין דלא יסתכל ביה עשו דאתקיימו ביה אינון ברכאן ולא ינטר ליה דבבו, ועל דא כתיב (הושע י"ד: 10) כי ישרים דרכי יי', וכתיב (דברים י"ח: 13) תמים תהיה עם יי' אלהיך.

וישובו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו ונגו'. כיון דאמר באנו אל אחיך לא ידענא דאיהו עשו, וכי אחין אחרנין הוו ליה ליעקב. אלא באנו אל אחיך, ואי תימא דהדר בתשובה ואזיל בארח מתקנא לאו הכי אלא עשו, רשע כמעיקרא. וגם הולך לקראתך. ואי תימא דאיהו יחידאי אזיל וארבע מאות איש עמו. וכל כך למה, בגין דקב"ה אתרעי תדיר בצלותהון דצדיקיא ומתעטר בצלותהון כדקאמרו, [p. 14] דההוא מלאכא דממנא על צלותהון דישראל נטיל כל אינון צלותין ועביד מנייהו עטרה ושוייה ברישיה דחי העולמים ואוקמוה, וכל שכן צלותהון דצדיקיא דקב"ה אתרעי בהו ואתעבידו עטרה לאתעטרא באינון צלותין קב"ה. ואי תימא משריין קדישין הוו אתיין עמיה, אמאי דחיל. אלא צדיקיא לא סמכין על דא אלא בצלותהון ובעותהון לגבי מאריהון.

ות"ח דאמר ר' שמעון צלותא דסגיאין סליק קמי קב"ה ומתעטר בההוא צלותא בגין דסלקא בגוונין סגיאין ואתכלילת מכמה סטריין, ובגין דכלילא בכמה גוונין אתעבידת עטרה ומנחא על רישא דצדיק חי העולמים. וצלותא דיחיד לאו איהי כלילא ולא איהי אלא בגוון חד, ועל דא צלותא דיחיד לאו איהי מתתקנא לאתקבלא כצלותא דסגיאין. ות"ח יעקב כליל הוה ועל דא [p. 15] צלותיה תאיב לה קב"ה. מה כתיב, ויירא יעקב מאד ויצר לו.

רבי יהודה פתח (משלי כ"ח: 14) אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה. [קסח ע"א] זכאין אינון ישראל דקב"ה אתרעי בהו ויהב לון אורייתא דקשוט בגין למזכי בה לחיי עלמא, דכל מאן דאשתדל באורייתא קב"ה משיך עליה חייין עלאין ואעיל ליה לחיי עלמא דאתי דכתיב (דברים ל': 20) כי היא חייך ואורך ימך, וכתיב (שם ל"ב: 47) ובדבר הזה תאריכו ימים ונגו', חייין בהאי עלמא וחייין בעלמא דאתי.

רבי אלעזר אמר כל מאן דאשתדל באורייתא לשמה לאו מיתתיה ע"י יצר הרע בגין דאתקיף באילנא דחיי ולא ארפי מניה, ובגין כך צדיקיא דמשתדלי באורייתא לאו מסאבי גופא דלהון דלא שריא עליה מסאבו.

[p. 16] יעקב אילנא דחיי הוה, אמאי דחיל, דהא לא יכיל לשלטאה עלוי. ועוד דהא כתיב ונהנה אנכי עמך ונגו'. תו דהא כתיב ויפגעו בו מלאכי אלהים. אי משריין קדישין הוו עמיה

אמאי דחיל. אלא כלא כיאות הוה ויעקב לא בעא למסמך על ניסא דקב"ה בגין דחשיב דלאו איהו כדאי דקב"ה יעביד ליה ניסא. מאי טעמא, בגין דלא פלח לאבוי ולאמיה כדקא יאות ולא אשתדל באורייתא ונטל תרי אחיות, ואע"ג דכלא אתמר, ועס כל דא בעי ליה לב"נ למדחל תדיר ולצלחה קמיה דקב"ה בצלותא דכתיב אשרי אדם מפחד תמיד והא אוקמוה. ת"י צלותא דאבהן קיימו עלמא וכל בני עלמא עלייהו קיימי וסמכי, ולעלם ולעלמי עלמין לא אתנשי זכותא דאבהן בגין דזכותא דאבהן איהו קיומא דעילא ותתא, וקיומא דיעקב איהו קיומא שלים יתיר מכלהו, ובגין כך בשעתא [p. 17] דעאקו לבנוי דיעקב קב"ה אחמי קמיה דיוקנא דיעקב וחייס על עלמא כד"א (ויקרא כ"ו: 42) וזכרתי את בריתי יעקוב, בוא"ו. אמאי, בגין דאיהו דיוקנא דיעקב ממש.

ת"י כל מאן דחמי ליה ליעקב כמאן דאסתכל באספקלריא דנהרא, והא אתמר שופריה דיעקב כשופריה דאדם קדמאה.

אמר רבי ייסא אנא שמענא דכל מאן דאסתכל בחלמיה וחמי ליה ליעקב מקסטר בקוספוי חיין אתוספן ליה.

[p. 18] רבי שמעון אמר הא אתמר דדוד מלכא עד לא הוה לא הוה ליה חיים כלל, בר דאדם קדמאה יהב ליה שבעין שנין מדיליה, וכך הוה קיומיה דדוד מלכא שבעין שנין הוה, וקיומא דאדם קדמאה אלף שנין חסר שבעין. אשתכחו בהני אלף שנין קדמאי אדם הראשון ודוד מלכא.

פתח ואמר (תהלים כ"א: 5) חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד. חיים שאל ממך, דא דוד מלכא דהא כד ברא קב"ה גנתא דעדן אטיל ביה נשמתא דדוד מלכא ואסתכל ביה וחמא דלית ליה חיים מדיליה כלום. קיימא קמיה כל יומא. כיון דברא אדם הראשון אמר הא ודאי קיומיה, ומאדם קדמאה הוה שבעין שנין דאתקיים דוד מלכא בעלמא.

תו אבהן שבקו ליה מחיון כל חד וחד. אברהם שבק ליה וכן יעקב ויוסף. יצחק לא שבק ליה כלום בגין דדוד מלכא מסטריה קא אתא. אברהם שבק ליה חמש שנין דהוה ליה לאתקיימא מאה ותמנין שנין ואתקיים מאה ושבעין וחמש, חסרין חמש. יעקב הוה ליה לאתקיימא כיומי דאברהם ולא אתקיים [קסח ע"ב] אלא מאה וארבעין ושבע שנין, חסרין תמניא ועשרין. אשתכח דאברהם ויעקב שבקו מחיון תלתין ותלת שנין. יוסף אתקיים מאה ועשר והוה ליה לאתקיימא מאה וארבעין ושבע כיומי דיעקב וחסר מנהון תלתין ושבע שנין. הא שבעין שנין דשבקו ליה לדוד מלכא לאתקיימא בהון ובהו אתקיים דוד בכל אינון שנין דשבקו אבהן.

[p. 19] ואי תימא יצחק אמאי לא שבק ליה כלום כהני. בגין דאיהו חשך ודוד מסטרא דחשך קא אתא, ומאן דאיהו בחשך לית ליה נהורא כלל ולית ליה חיים, ובגין כך לא הוה לדוד

חיים כלל. אבל אליו דהוה בהו נהורא נהירו ליה לדוד מלכא ומנייהו אצטריך לאנהרא ולמהוי ליה חיים, דהא מסטרא דחשך לית ליה חיים כלל, ועל דא לא אתא יצחק בחושבנא. ואי תימא יוסף אמאי. אלא ודאי יוסף בלחודוי ככלהו בגין דאקרי צדיק ודא הוא דאנהיר לסיהרא יתיר מכלהו, ובגין כך האי שבק ליה לדוד מלכא יתיר מכלהו חיין דכתיב (בראשית א': 17) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ.

תי"ח יעקב צלותיה אגין ליה מעשו, בגין דבעא לסלקא זכותיה לבנוי אבתריה ולא לנפקא ליה השתא לגביה דעשו, ועל דא צלי צלותיה לקב"ה ולא אסתמיד על זכותיה לשיזבא ליה בגיניה.

ויאמר אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה. תי"ח מה כתיב, ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות. אמאי לשני מחנות, בגין דאמר אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה. [p. 20] תי"ח שכינתא לא עדת מאהל לאה ומאהל רחל. אמר יעקב ידענא דהא נטירו לון לאלין מן קב"ה. מה עבד, וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה. אמר אי יקטיל עשו לי ולא לין יקטיל, אבל אליו לא מסתפינא מנייהו בגין דשכינתא עמהון, ועל דא והיה המחנה הנשאר לפליטה. כיון דעבד האי אתקין צלותיה עליהו. מה כתיב, ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק וגו'.

רבי יוסי פתח (תהלים ק"ב: 1) תפלה לעני כי יעטוף ולפני יי' ישפוך שיחו. האי קרא אוקמוה בכמה אתר, אלא דוד מלכא אמר דא כד אסתכל וחמא במלי דמסכנא ואסתכל ביה כד הוה אזיל וערק מקמי חמוי, אמר דא תפלה לעני, דא היא צלותא דבעי מסכנא קמי קב"ה ודא צלותא דאקדימת לכל צלותין דעלמא.

כתיב הכא תפלה לעני, וכתוב (שם צ': 1) תפלה למשה איש האלהים. מה בין האי להאי, אלא דא תפלה של יד ודא תפלה של ראש ולית לאפרשא בין תפלה לעני ובין תפלה למשה איש האלהים ותרווייהו שקילין כחד. [p. 21] ועל דא צלותא דעני אקדימא קמי קב"ה מכל צלותין דעלמא בגין דכתיב (שם כ"ב: 25) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני ולא הסתיר פניו ממנו ובשועו אליו שמע. ות"ח תפלה לעני דא תפלה של יד דעני אתדבק במסכנותיה כמאן דלית ליה מגרמיה כלום.

ד"א תפלה, דא משה. לעני, דא דוד. כי יעטוף, כד אתכסיא סיהרא ואתכסי שמשא מינה. ולפני יי' ישפוך שיחו, בגין לאתחברא בהדי שמשא.

ת"יח צלותא דכל בני נשא צלותא, וצלותא דמסכנא איהי צלותא דקיימא קמי קב"ה ותבר תרעין ופתחין ועאלת לאתקבלא קמיה הה"ד (שמות כ"ב: 26) והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני, וכתוב שמוע אשמע צעקתו. ולפני יי ישפוך שיחו, כמאן דמתרעם על דינוי דקב"ה.

אמר רבי אלעזר צלותהון דצדיקייא חדותא לכנסת ישראל [קסט ע"א] [p. 22] לאתעטרא קמי קב"ה. בגיני כד קב"ה תאיב לון לצלותהון דצדיקייא בשעתא דאצטריך לון בגין דידיעי לרצויי למריהון. מה כתיב ביה ביעקב, אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק וגו'. אעטר ואכתר קטורא בקשירו חד כדקא חזי. אלהי אבי אברהם, לימינא. ואלהי אבי יצחק, לשמאלא. יי האומר אלי, הכא תלי מלה לאתעטרא באתריה בינייהו. שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך.

קטנתי מכל החסדים. מה אצטריך האי עם האי. אלא אמר יעקב אנת אבטחת לי לאוטבא עמי ואנא ידענא דכל עובדך כלהו על תנאי. הא אנא לית בי זכותא דהא קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית וגו', וכל מה דעבדת לי עד יומא דין לאו בגין זכותאי הוה אלא בגינד הוא דעבדת ליה וההוא טיבו וקשוט בגינד הוה, דהא כד עברנא בקדמיתא דהוינא אזיל מקמי עשו יחידאי עברנא ליה להאי נהרא, ואנת עבדת עמי טיבו וקשוט והשתא אנא מעבר ליה בתרי משיריין, אינון תרין משיריין דפליג.

עד הכא סדורא דשבחא דמריה, מכאן ולהלאה בעא מה דאצטריך ליה, לאחזאה לכל בני עלמא דאצטריך ליה לבר נש לסדרא שבחא דמאריה בקדמיתא ולבתר דיבעי בעותיה. דהכי [p. 23] עבד יעקב, בקדמיתא סדר שבחא דמריה ולבתר דסדר שבחא אמר בעותיה דאצטריך ליה הה"ד הצילני נא מיד אחי וגו'. מכאן מאן דמצלי צלותיה דבעי לפרשא מלוי כדקא יאות. הצילני נא, ואי תימא דהא שזבת לי מלבן, מיד אחי. ואי תימא קריבין אחרנין סתם אחין אקרונ, מיד עשו. מאי טעמא, בגין לפרשא מלה כדקא יאות. ואי תימא אנא אמאי אצטריך, כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני וגו', בגין לאשתמודעא מלה לעילא ולפרשא לה ולא יסתים מלה. ואתה אמרת היטב איטיב עמך וגו'. ואתה אמרת. מאי ואתה, כד"א (נחמיה ט': 6) ואתה מחיה את כלם, אוף הכא ואתה אמרת.

ת"יח דוד מלכא אמר (תהלים י"ט: 15) יהיו לרצון אמרי פי, אלין מלין דאתפרשן. והגיון לבי, אלין מלין סתימין דלא יכיל בר נש לפרשא לון בפומיה, דא הוא הגיון דאיהו בלבא דלא יכיל לאתפרשא. ועל דא אצטריך מלה דאתפרשא בפומא ומלה דתליא בלבא, וכלא רזא איהו, חד לקבל דרגא חד וחד לקבל דרגא עלאה. מלה דאתפרשא לקבל דרגא דאצטריך לאתפרשא, ההוא דתליא בלבא איהו לקבל דרגא פנימאה יתיר, וכלא כחדא איהו. ועל דא יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך.

[p. 24] כגוונא דא אמר יעקב, בקדמיתא פריש מלה כדקא יאות ולבתר סתים מלה דאיהי תליא בהגיונא דלבא דכתיב (בראשית ל"ב: 13) ושמתי את זרעך כחול היס אשר לא יספר מרוב. הכא איהו מלה דתליא בלבא דלא אצטריך לפרשא וכן אצטריך כדקאמרן בגין ליחדא יחודא שלים כדקא יאות. זכאין אינון צדיקיא דידיעי לסדרא שבחא דמאריהון כדקא יאות ולמבעי בעותהון, ובגין כך כתיב (ישעיה מ"ט: 3) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר.

ויותר יעקב לבדו. רבי חייא פתח (תהלים צ"א: 10) לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך. ת"ח כד ברא קב"ה עלמא עבד בכל יומא ויומא [קסט ע"ב] עבידתיה דאתחזי ליה והא אוקמוה. ביומא רביעאה עבד נהורין ואתברי סיהרא חסר, נהורא דאזעירת גרמה, ובגין דאיהי מארת חסר וא"ו אתיהיב דוכתא לשלטאה כל רוחין ושדין ועלעולין ומזיקין, וכל רוחי מסאבו כלהו שלטין ושטאן בעלמא לאסטאה ואתמנון בדוכתי דאתחריבו [p. 25] ובחקלין תקיפין במדברין חריבין וכלהו מסטרא דרוחא דמסאבא והא אתמר דהאי רוחא מסאבא דאתיא מנחש עקימאה איהו רוח מסאבא ממש ואיהו אתמנא בעלמא לאסטאה בני נשא לגביה, ועל דא יצר הרע שליט בעלמא ואיהו אתמני לגביהו דבני נשא ואשתכח עמהון ובעקימו ותסקופין אתי לגביהו לאסטאה לון מארחוי דקב"ה. כמא דאסטי לאדם קדמאה וגרים מותא לכל עלמא הכי נמי אסטי להו לבני נשא וגרים לון לאסתאבא.

ומאן דאתי לאסתאבא איהו משיך עליה ההוא רוחא מסאבא ושריא בגויה ואתדביק בהדיה, וכמה אינון דזמינין לסאבא ליה ואיהו מסאב וסאבין ליה בהאי עלמא ובההוא עלמא והא אתמר. ובשעתא דאתי בר נש לאתדכאה ההוא רוח מסאבא אתכפייא קמיה ולא יכיל לשלטאה עלוי, וכדין כתיב (תהלים צ"א: 10) לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך. אמר רבי יוסי לא תאנה אליך רעה, דא לילית. ונגע לא יקרב באהלך, אלן שאר מזיקין והא אוקמוה ואתמר.

רבי אלעזר אמר הא אמרן דלא יפוק בר נש יחדאי בליליא וכל שכן בזמנא דסיהרא אתבריאת חסר ואוקמוה, דהא כדין רוח מסאבא שלטא ודא הוא רעה. מאן רעה, דא חויא בישא. ונגע, דא הוא מאן דרכיב על חויא. רעה ונגע [p. 26] כחדא אינון, ואע"ג דתנינן נגע אלן נגעי בני אדם דנפקו מאדם, דהא כל אינון שנין דלא קריב אדם עם אתתיה רוחי מסאבי הוו אתיין ומתחממן מניה ואולידו מניה והני אקרון נגעי בני אדם. והא אתמר דכד בר נש בחלמיה ולא שליט בגופיה וגופא אשתכך רוח מסאבא אתיאי ושריא עליה, ואית זמנא דרוחי נוקבן מסאבין אתיין וקרבן בהדיה ומשכין ליה בהדיהו

ואתחממן מניה ואולידו לבתר רוחין ומזיקין נגעני בני אדם ולזמנין אתחזון כחיזו בני נשא בר דלית לון שערי ברישא.

ובכלא אית ליה לב"נ לאסתמרא מקמייהו בגין דיהך בארחי אורייתא ולא יסתאב בהדייהו, דהא לית מאן דנאים בליליא בערסיה דלא טעים טעמא דמותא ונפקת נשמתיה מניה, וכיון דאשתאר גופא בלא [p. 27] נשמתא קדישא רוח מסאבא זמין ושריא עליה ואסתאב. והא אוקימנא דלית ליה לבר נש לאעברא ידוי על עינוי בצפרא בגין דהא רוח מסאבא שריא עלייהו וכו' והא אתמר.

ת"ח דהא יעקב אע"ג דאתרחים קמיה דקב"ה בגין דאשתאר בלחודוי רוחא אחרא הוה זמין לאזדוגא בהדיה.

רבי שמעון אמר ת"ח מה כתיב ביה בההוא רשע דבלעם, וילך שפי. מהו שפי, יחידאי כד"א שפיפון עלי ארץ, כהאי חויה דאזיל יחידאי וכמין עלי ארחין ושבילין, הכי נמי בלעם הוה אזיל יחידאי. מאי טעמא, בגין לאמשכא עליה רוח מסאבא, דכל מאן דאזיל יחידאי אפילו במתא בזמנין ידיען, באתרין ידיען בכל זמנא יכול לאתזק. בגין כך לא יהך בר נש יחידאי בארחה, במתא לא יהך יחידאי אלא באתר דבני נשא אזלין ותבין ומשתכחין תמן, ועל דא אפילו בליליא הואיל ובני נשא לא משתכחי. והיינו טעמא לא תלין נבלתו על העץ, [קע ע"א] דלא לקיימא גופא מיתא בלא רוחא על ארעא בליליא. בגין כך ההוא רשע דבלעם הוה אזיל יחידאי כהאי נחש כמה דאוקמוה.

[p. 28] ויאבק איש עמו. מאי ויאבק. רבי שמעון אמר מן אבק. אבק תפל לעפר. מאי בין אבק לעפר, אבק דאשתאר מן נורא ולא עביד איבין לעלמין, עפר דכל איבין נפקי מניה ואיהו כללא דעילא ותתא.

אמר רבי יהודה אי הכי מהו (ש"א ב' 8) מקים מעפר דל. א"ל כמשמעו, אבל להאי גוונא מקים מעפר דל, בגין דלית ליה מגרמיה כלום ומההוא עפר נפיק דל דלית ליה כלום. וההוא עפר כל איבין וכל טיבו דעלמא נפקי מניה וביה אתעבידו כל עובדין דעלמא כמה דכתיב (קהלת ג' 20) הכל היה מן העפר, ותנינן הכל היה מן העפר אפילו גלגל חמה. אבל אבק לא עביד פירין ואיבין לעלמין, ובגין כך ויאבק, דאתיא בההוא אבק ורכיב עליה בגין לקטרגא ליה ליעקב.

[p. 29] עד עלות השחר, דאתעבר שלטניה ואתחלש. וכך הוא לזמנא דאתי בגין דגלותא השתא כליליא ואיהו ליליא ושלטא ההוא אבק על ישראל ואינון שכיבי לעפרא אחרא עד דיסתלק צפרא ויתנהיר יממא, וכדין ישלטון ישראל ולהון יתיהיב מלכותא דאינון קדישי

עליונין כד"א (דניאל ז': 27) ומלכותא ושלטנא ורבנותא די מלכות תחות כל שמיא יהיבת לעם קדישי עליונין וגו'.

ויאמר שלחני כי עלה השחר. רבי יהודה פתח (שיר ו': 10) מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה וגו'. האי קרא אוקמוה ואתמר, אבל מי זאת הנשקפה, אלין אינון ישראל בזמנא דקב"ה יוקים לון ויפיק לון מן גלותא, כדין יפתח לון פתחא דנהורא דקיק זעיר ולבתר פתחא אחרינא רב מניה עד דקב"ה יפתח לון תרעין עלאין פתיחן לארבע סטרי עלמא. וכן לכל מה דעביד קב"ה לישראל ולצדיקיא דבהו הכי כלהו ולא בזמנא חדא. לבי"נ דאתיהיב בחשוכא ודיריה הוה בחשוכא תדיר. כד יבעון לאנהרא ליה בעיין לאפתחא ליה נהורא כמחטא ולבתר רב מניה וכן בכל זמנא עד דינהרון ליה כל נהורא כדקא יאות.

כך אינון ישראל כד"א (שמות כ"ג: 30) מעט מעט אגרשנו מפניך. וכן למאן דאתי אסוותא, לאו בשעתא חדא אלא זעיר זעיר עד דיתתקף. [p. 30] אבל לעשו לאו הכי אלא בזמנא חדא נהיר ליה ואתאביד מניה זעיר זעיר עד דיתקפון ישראל וישיצון ליה מכלא מעלמא דין ומעלמא דאתי, ובגין דנהיר בשעתא חדא הוה ליה שציאו מכלא. אבל ישראל נהורא דלהון זעיר זעיר עד דיתתקפון וינהיר לון קב"ה לעלמין. וכלא שאלי ואמרי מי זאת הנשקפה כמו שחר, בקדמיתא דאיהו נהורא דקיק, ולבתר יפה כלבנה, ולבתר ברה כחמה, ולבתר איומה כנדגלות, תקיפא בנהורא תקיף כדקא יאות.

ת"ח בעוד דאתחשך יממא ואתכסיא נהורא אתי זעיר זעיר עד דאתרבי נהורא כדקא יאות, דהא כיון דקב"ה יתער לאנהרא לה לכנסת ישראל יתנהר בקדמיתא כמו שחר דאיהו אוכמא, ולבתר יפה כלבנה, ולבתר ברה כחמה, ולבתר איומה כנדגלות כמה דאתמר. [קע ע"ב] ת"ח כיון דאסתליק צפרא, דהא לא כתיב כי בא השחר אלא כי עלה, דהא בזמנא כי בא השחר כדין אתתקף ההוא ממנא ואקיש ליה ליעקב בגין דההוא שעתא איהו אוכמא וההוא תקיפו לאתתקפא עשו, וכד סליק ההוא אוכמא דשחרותא אתא נהורא ואתתקף יעקב דהא כדין זמניה לאתנהרא.

מה כתיב, ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צולע על ירכו. ויזרח לו השמש, דהא כדין זמנא לאתנהרא. והוא צולע על ירכו, רמז דהא בעוד דישראל בגלותא וסבלין כאבין וצערין וכמה בישיין כד יתנהיר לון יומא וייתי לון נייחא כדין יסתכלון ויכאבון בגרמייהו מכמה בישיין וצערין דסבלו ויתמהו עליה. כך ויזרח לו השמש, דההוא זמנא דנייחא, וכדין והוא צולע על ירכו, אתכאב וצער גרמיה על מה דעבר. ואיהו כד אסתלק קדרותא דשחרא כדין אתתקף

ואחיד ביה דהא אתחלש חילא דיליה, דלית שלטניה אלא בליליא ויעקב שלטניה ביממא, ועל דא אמר ויאמר שלחני כי עלה השחר, דהא אנא ברשותך קאימנא והא אתמר ואוקמוה. [p. 31] על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה. ר' חייא אמר אלמלא לא אתחלש אתר

חילא דא דיעקב אתקיים יעקב לגביה ואתבר חילא דעשו לעילא ותתא. רבי שמעון פתח (יחזקאל א' 28): ואפול על פני ואשמע את מדבר אלי. האי קרא אתמר, אבל ת"ח דהא כתיב (דברים ל"ד: 10) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. מה בין משה לשאר נביאי. משה אסתכל באספקלריא דנהרא, שאר נביאי לא הוו מסתכלין אלא באספקלריא [קעא ע"א] דלא נהרא. משה הוה שמע וקאים על רגלוי וחיליה אתתקף וידע מלה על בורייה כמה דכתיב (במדבר י"ב: 8) ומראה ולא בחידות. שאר נביאי הוו נפלי על אנפייהו ואתחלש חילא דלהון ולא הוו יכלי לקיימא על בורייה דמלה. מאן [p. 32] גרס לון, בגין דכתיב כי נגע בכך ירך יעקב והוא צולע על ירכו.

וכל אינון נביאין לא יכילו לקיימא על מה דזמין קב"ה למעבד ליה לעשו בר עובדיה דהוה גיורא ואתי מסטרא דעשו: דא קאים בקיומיה עליה דעשו ולא אתחלש חיליה. ועל דא כל אינון שאר נביאי אתחלש תוקפייהו ולא הוו יכלין לאתקיימא לקבלא מלה על בורייה כדקא יאות. מאי טעמא, בגין כי נגע בכך ירך יעקב בגיד הנשה, דא ושאיב כל חילא דירכא, ועל דא אתבר חילא דירכא ואשתאר צולע על ירכו. בגין כך לית לאעכלא ליה כלל, דהא כל נביאין דעלמא לא יכילו לאתדבקא אלא עד זימנא דייתי מלכא משיחא, מכאן ולהלא לא יכילו לאדבקא ולקיימא ליה.

ת"ח נביאין לא קיימו בתוקפייהו כדקא חזי, ומאן דלעי באורייתא לית דסמיך ליה ולא אשתכח מאן דאטיל מלאי לכיסתיה לאתתקפא, ועל דא אורייתא קא משתכחא בכל דרא ודרא ואתחלש תוקפא דאורייתא [p. 33] בכל יומא ויומא בגין דלית לון לאינון דלעאן בה על מה דסמכין ומלכו חייבא אתתקף כל יומא ויומא.

ת"ח כמה גרים חובה, דבגין דלית מאן דסמיך לאורייתא כדקא יאות אינון סמכין וגרמין לאתתקפא למאן דלית ליה שוקין ורגלין לקיימא עלייהו. פתח ואמר (בראשית ג' 14) ויאמר יי אלהים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה על גחונך תלך. מאיעל גחונך תלך. דאתברו סמכין דיליה וקציצו ולית ליה על מה דקאים, בר ישראל לא בעאן לסמכא לה לאורייתא ואינון יהבין ליה סמכין ושוקין לקיימא ולאשתקפא בהו.

ת"ח כמה עקימו וחכימו אתחכס בהוה ליליא ההוה דרכיב נחש לקבליה דיעקב, דהא איהו הוה ידע דכתיב (שם כ"ז: 22) הקול קול יעקב, ואי פסיק קליה דיעקב כדין והידיים ידי עשו. בגין כך אסתכל לכל סטרין לאבאשא ליה ליעקב לפסקא קליה וחמא ליה תקיף בכלא,

דרועין מסטרא דא ומסטרא דא דאינון תקיפין, גופא דאתתקף בינייהו וחמא דאורייתא
אתתקף בכלא, כדין וירא כי לא יכול לו. מה עבד, מיד ויגע בכף ירכו, אתחכם לקבליה, אמר
כיון דאיתבר סמכין דאורייתא מיד אורייתא לא אתתקף וכדין [p. 34] יתקיים מה דאמר
אבוהון הקול קול יעקב והידים ידי עשו, וכתוב (שם: 20) והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל
צוארך.

ובדא אתחכם לקבליה דיעקב דהא בגין דאתבר חילא דאורייתא אזל ואתתקף עשו, וכד
חמא דלא יכיל לגביה לאורייתא כדין חליש תוקפא דאינון דסמכין לה, וכד לא אשתכת מאן
דסמיד לאורייתא כדין לא יהא הקול קול יעקב ויהוון הידים ידי עשו.
וכד חמא יעקב הכי כד סליק צפרא אתקיף ביה ואתגבר עליה עד דאיהו בריך ליה ואודי
ליה על אינון ברכאן. ומה אמר ליה, לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, לאו יעקב בעקימו
אלא בגאותא ותוקפא דלית מאן דיכיל לך.

ות"ח מהאי נחש כמה חילין מתפרשן לכל סטר ואשתחכו בעלמא לגבי בני נשא, ובעינן
לקיימא קיומא דההוא גיד הנשה, אע"ג דקריב ביה ההוא דרכיב חיויא קיים איהו ואתקיים
בגוון ולא אתבר וחילא דיעקב אתתקף בעלמא, ולאחזאה כי שרית עם אלהים ועם אנשים
ותוכל. וכד חמי דהא לא אתבר ולא אתאכיל ההוא אתר כדין אתבר חיליה ותוקפיה [קעא
ע"ב] ולא יכיל לאבאשא לבנוי דיעקב. ועל דא לא בעינן למיהב דוכתא לבריה דעלמא למיכל
ליה ולא לאתאכלא כלל.

[p. 35] ר' ייסא סבא דרש כי נגע בכף ירך יעקב. כתיב הכא כי נגע, וכתוב התם (במדבר
י"ט: 13) כל הנוגע במת בנפש האדם. מה להלן מסאבא אוף הכא נמי מסאבא דסאיב ההוא
אתר, ומאתר מסאבא לית לן לאתהנאה מניה כלל כ"ש באתר דקריב ההוא דסטור מסאבא.
ואורייתא לא קאמר אלא כי נגע, כד"א (שם: 22) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא. בריך רחמנא
דיהב אורייתא לישראל למזכי בה בעלמא דין ובעלמא דאתי דכתיב (משלי ג': 16) ארך ימים
בימינה בשמאלה עשר וכבוד.

והוא עבר לפניהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו. ר' אלעזר פתח (שמות
ל"ד: 14) כי לא תשתחוה לאל אחר וגו'. וכי יעקב דאיהו שלימו דאבהן דאשתלים לעילא ותתא
ואתבריר חולקא שלימתא לקב"ה ואיהו אתקריב לגביה יתיר, היך סגיד לההוא רשע דעשו
דאיהו מסטרא דאל אחר ומאן דסגיד ליה סגיד לאל אחר.
אי תימא בגין תעלא בעדניה סגיד ליה, לאו הכי דהא עשו כאל אחר הוה ויעקב לא
יסגוד לההוא סטרא ולההוא חולקא כלל, אלא כתיב (שמואל א' כ"ה: 6) ואתה שלום וביתך

שלוש וכל אשר לך שלום, והא אתמר דאסיר [p. 36] לאקדומי להו שלם לרשיעיא, אלא אוקמוה דלקב"ה קאמר ובגין דיתחשב נבל דעליה קאמר. כגוונא דא (בראשית מ"ז: 31) וישתחו ישראל על ראש המטה. וכי לגבי דבריה יסגוד, אלא לאתריה דשכינתא קא כרע וסגיד. אוף הכא והוא עבר לפניהם. מאן והוא, דא שכינתא דהוה אזלא קמיה. והוא, דא נטירו עלאה. כיון דחמא יעקב אמר הא עידן לסגדא, ולגביה דקב"ה דהוה אזיל קמיה כרע וסגיד שבע זמנין עד גשתו עד אחיו, ולא כתיב וישתחו לעשו אלא כיון דחמא דהא קב"ה אזל קמיה כדין סגיד לקבליה בגין דלא למיהב יקר ולמסגד לאחרא בר מניה וכלא איהו כדקא יאות. זכאין אינון צדיקיא דכל עובדיהון דקא עבדי בגין יקרא דמאריהון איהו ובגין דלא יסטון לימינא ולשמאלא.

וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפול על צואריו, צוארו כתיב חסר, וישקהו ויבכו. ר' יצחק פתח (ישעיה נ"ז: 20) והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל ויגרשו מימיו רפש וטיט. האי קרא אתמר ומלי דאורייתא כמה רזין עלאין אית בהו משניין דא מן דא וכלהו חד. [p. 37] והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל, דא עשו דכל עובדוי ברשיעו וחיובא, דהא כד אתא לגביה דיעקב עובדוי לא הוה בשלם. ויפול על צוארו, חד, דא ירושלם צוארו דעלמא. צוארו ולא צואריו בגין דתרין זמנין אתחרב בי מקדשא, חד מבבל וחד מזרעיה דעשו דאפיל גרמיה עליה זמנא חדא וחריב ליה ועל דא ויפול על צוארו, חד. וישקהו, נקוד לעיל בגין דלא נשקיה ברעותא. ותנן דכתיב (משלי כ"ז: 6) ונעתרות נשיקות שונא, דא בלעם כד בריך לון לישראל דהא לא בריך לון ברעותא דלבא, אוף הכא ונעתרות נשיקות שונא, דא עשו.

אמר רבי יוסי כתיב (תהלים ג': 8) קומה יי' הושיעני אלהי כי הכית את כל אויבי לחי שני רשעים שברת, ותנן אל תקרי שברת אלא שרבבת דאסגיאן שינוי וחשיב לנשכא ליה וכו'. [p. 38] ועל דא ויבכו, דא בכי ודא בכי ואוקמוה חבריא. תי"ח כמה הוה [קעב ע"א] לביה ורעותיה דעשו לגביה דיעקב, דהא אפילו בההיא שעתא חשיב לאורך יומין למעבד ליה בישין ולקטרגא ליה, ועל דא ויבכו, דא בכי דלא חשיב לאשתזבא מן ידוי, ודא הוה בכי בגין דאבוי הוה קיים ולא יכיל ליה. אמר רבי אבא ודאי אתחלש רוגזיה דעשו בשעתא דחמא ליה ליעקב. מאי טעמא, בגין דהא אסתכם בהדיה ההוא ממנא דעשו ועל דא לא יכיל עשו לשלטאה ברוגזיה, דהכי כל מלין דהאי עלמא תליין לעילא וכד אסתכמו לעילא בקדמיתא אסתכמו לתתא. שלטנותא לאו איהו לתתא עד דאתיהיב שלטנותא לעילא, וכלא דא בדא תליא.

יעבר נא אדני לפני עבדו וגו'. אמר רבי אלעזר היינו דקאמרן בקדמיתא דיעקב לא בעא השתא אינון ברכאן קדמאי דברכיה אבוי ועדיין לא אתקיימו ביה אפילו חד מנייהו בגין דסליק לון לסוף יומיא בשעתא דאצטריכו לבנוי [p. 39] לגבי כל עמין דעלמא. ובגין כך בשעתא דאמר עשו נסעה ונלכה ונפלוג האי עלמא כחדא ונשלוט כחדא, מה אמר, יעבר נא אדני לפני עבדו, יקדים שלטניה השתא בהאי עלמא. יעבר, כד"א (מיכה ב': 13) ויעבור מלכם לפניהם וגו', אקדים אנת שולטנותך בקדמיתא, ואני אתנהלה לאטי, אנא אסלק גרמי להווא עלמא דאתי ולסוף יומיא לאינון יומיא דאזלין לאט.

לרגל המלאכה. מאן מלאכה, דא אספקלריא דלא נהרא דבה אתעביד עבידתא דעלמא. אשר לפני, דא היא מן קדם יי בכל אתר.

ולרגל הילדים, דא הוא רזא דכרובים לאחזאה רזא דמהימנותא דאיהו אתדבק בה. עד אשר אבא אל אדני שעירה, עד דייתי וימטי זמנא דילי לשלטאה על הר עשו כד"א (עובדיה א': 21) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, וכדין והיתה ליי המלוכה.

[p. 40] ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות על כן קרא שם המקום סכות. רבי חייא פתח (תהלים קכ"ז: 1) שיר המעלות לשלמה אם יי לא יבנה בית שוא עמלו בניו בן אם יי לא ישמר עיר שוא שקד שומר. ת"יח בשעתא דסליק ברעותא דקב"ה למברי עלמא אפיק מבוצינא דקרדינותא חד קטורא ואתלהיט מגו חשוכא ואשתאר בסליקו, ונחתא לתתא ההיא חשוכא ולהיט, אתלהיט במאה שבילין אורחין דקיקין רברבן, אתעביד ביתא דעלמא.

האי ביתא איהי גו אמצעותא דכלא, כמה פתחין ואדרין ליה סחור סחור, דוכתין עלאין קדישין. תמן מקנני צפרי שמיא, כל חד וחד לזניה. בגוויה נפיק חד אילנא רברבא ותקיף, עפייה ואנביה מזונא לכלא. ההוא אילנא סליק לענני שמיא, [p. 41] אתטמיר בין תלת טורין. תחת אילין טורין נפיק, סליק לעילא נחית לתתא.

האי ביתא אתשקייא מניה וגניז בגוויה כמה גנזין עלאין דלא אתידעו. בדא אתבני האי ביתא ואשתכלל. ההוא אילנא אתגלייא ביממא, איתכסיא בליליא. האי ביתא שלטא בליליא, אתכסיא ביממא.

בשעתא דעאל חשוכא ואתקטיר ביה שלטא וכל פתחין סתימין מכל סטרין. כדין כמה רוחין פרחין באוירא תאיבין למנדע ולמיעל, ועאלין בין אינון צפורין ונטלין סהדותא ושטיין וחמאן מה דחמאן עד דאתער ההוא חשוכא דאתקטיר בה ואפיק חד שלהובא ובטש בכל פטישין תקיפין ופתח פתחין ובקע טנרין. סלקא ונחתא ההוא שלהובא ובטש בעלמא ואתער קלין לעילא ותתא. כדין חד [קעב ע"ב] כרוזא סליק ואתקטיר באוירא וקרי. ההוא אוירא

נפקא מגו עמודא דענגא דמדבחה פנימאה, וכד נפקא אתפשט בארבע סטרי עלמא. אלף אלפין קיימין מסטרא דא ורבוא רבוון קיימין מסטרא דא דאיהו ימינא, וכוזא קאים בקיומיה, קרב בחיל ואכריז. כדין כמה אינון דמתקני שירתא ופלחין פולחנא, ותרין פתחין פתיחו, חד לסטר דרומא וחד לסטר צפון.

סלקא ביתא ואתיהבת בין תרין סטריין ושירין מזמרן ותושבתן סלקין. כדין עאל מאן דעאל בלחישו וביתא מתלהטא בשית נהורין נהרין זיווי לכל סטר, ונהרין דבוסמין נפקין ואתשקין כל חיות ברא, כד"א (תהלים ק"ד: 11-12) ישקו כל חיתו שדי וגו' עליהם עוף השמים ישכון מבין עפאים יתנו קול, וזמרין עד דסלקא צפרא. וכדין ככביא ומזלי ושמיא וחיליהון כלהון משבתן ואמרי שירתא, כד"א (איוב ל"ח: 7) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים. ת"ח (תהלים קכ"ז: 1) אם יי לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו, אם יי לא ישמר עיר שוא שקד שומר. אם יי, [p. 42] דא מלכא עלאה דאיהו בני להאי ביתא תדיר ואתקין לה. אימתי, כד סלקין רעותין פולחנין מתתא כדקא יאות. אם יי לא ישמר עיר. אימתי, בשעתא דאתחשכא ליליא וסטריין מזיינין שראן ושטאן בעלמא ופתחין סתימין ואתנטיר מכל סטריין דלא יקרב בה ערלא ומסאבא, כד"א (ישעיה נ"ב: 1) כי לא יוסיף יבא עוד ערל וטמא, דזמין קב"ה לאעברא ליה מעלמא. מאן ערל ומאן טמא. אלא כלא חד, ערל וטמא דא הוא דאתפתא אתבריה אדם ואתתיה וגרים מותא לכל עלמא ואיהו דסאיב האי ביתא, עד ההוא זמנא דיעבר ליה קב"ה מעלמא. ובגין כך אם יי לא ישמר עיר ודאי.

ת"ח ויעקב נסע סכתה, אתנטיל לקבלא חולק מהימנותא. מה כתיב לעילא, וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה, וכתיב ויעקב נסע סכתה. אלא כל חד אתפרש לסטרא דיליה. עשו לסטרא דשעיר. מאן שעיר, דא אשה זרה אל נכר. ויעקב נסע סכתה, דא מהימנותא עלאה. ויבן לו בית, כד"א (שם ב': 5) בית יעקב. א"ר אלעזר דאתקין תפלת ערבית כדקא יאות. ולמקנהו עשה סכת, שאר סכת לנטרא לון ודא הוא חול.

[p. 43] וכדין ויבא יעקב שלם, שלם מכלא ואוקמוה, וכתיב (תהלים ע"ו: 3) ויהי בשלם סכו וגו', וכלא רזא חדא. כדין אתחבר עמיה מהימנותא כד הוה שלים דאתעטר בדוכתיה דאתחזי ליה, וכדין האי סכה אתעטרת בהדיה דהוה שלים מאבהן דהוה שלים מבנוי, ודא הוא שלם, שלם לעילא שלם לתתא, שלם בשמיא שלם בארעא, שלם לעילא דאיהו כללא דאבהן, שלם לתתא בבנוי קדישין, שלם בשמיא ושלם בארעא, וכדין ויהי בשלם סכו. מיד מה כתיב, ותצא דינה בת לאה, ואוקמוה חברייא. ת"ח כמה דרגין וסטריין מתפרשאן לעילא וכלהו משניין דא מן דא, חיוון משניין אלין מאלין, אלין מקטרגין לשלטה על אלין ולמטרף טרפין, כל חד וחד לזיניה. מסטרא דרוחא מסאבא כמה דרגין מתפרשאן

וכלהו כמן לקטרגא אלין לקביל אליו, והא כתיב (דברים כ"ב: 10) לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו, דכד מתחברן מקטרגי עלמא.

[p. 44] ות"ח תיאובתא דדרגין מסאבין לאו איהו אלא לקטרגא בסטרין קדישין. יעקב דאיהו קדישא, כלהו כמן ליה ומקטרגי בהדיה. בקדמיתא נשכיה חויה, כד"א ויגע בכף יריכו. השתא נשכיה חמור. תמן איהו קאים לגבי חויה. השתא שמעון ולוי דאתן [קעג ע"א] מדינא קשיא קיימו לגבי חמור ושליטו עלוי בכל סטרין ואתכפיא קמיהו, כד"א ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב. ושמעון דהוה שור, מזליה שור אתא על חמור בגין דלא יתחברון כחדא ואשתכח איהו מקטרגא דיליה.

וכלהו אתן לקטרגא ליה ליעקב ואשתזיב, ולבתר איהו שליט עליהו. לבתר אתא שור ואשתלים בחמורים, כולהו מסטרא דחמור. יוסף דאיהו שור ומצרים דאינון חמורים דכתיב בהו (יחזקאל כ"ג: 20) אשר בשר חמורים בשרם. ועל דא לבתר בני יעקב נפלו בין אינון חמורים בגין דאזדווגו כחד וכולהו נשכו לון גרמא ובשרא, עד דאתער לוי כמלקדמין ובדר לאינון חמורים ותבר תוקפהון מעלמא ואפיק לשור מתמן, הדא הוא דכתיב (שמות י"ג: 19) ויקח משה את עצמות יוסף עמו.

[p. 45] ת"ח כד אתא שמעון בקדמיתא על ההוא חמור אתער עליהון דם דאתגזרו ולבתר ויהרגו כל זכר. כגוונא דא עבד קב"ה על ידא דלוי באינון חמורים, בקדמיתא דם ולבתר (שם: 15) ויהרוג יי כל בכור וגו'. הכא בהאי חמור ואת כל חילם ואת כל טפם ואת כל בהמתם וגו', התם באינון חמורים (שם י"ב: 35) כלי כסף וכלי זהב, (שם: 38) וגם ערב רב עלה אתם וגו'. ושמעון ולוי דא קאים לגבי האי חמור ודא קאים לגבי כל אינון חמורים. כלהו בעו לאשתתפא בהדיה דיעקב קדישא ואתקנו לנשכא ליה, ואיהו בבנוי קאים לגבייהו וכיין לון תחותיה. השתא דעשו נשיך ליה ולבנוי מאן יקום לגביה. יעקב ויוסף, דא מסטרא דא ודא מסטרא דא דכתיב (עובדיה א': 18) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש וגו'.

ויסעו ויהי חתת אלהים על הערים אשר סביבותיהם. אמר רבי יוסי כלהו מתכנשי, וכד הוו חגרי זייני קרבא מרתתי ושבקין לון, ובגין כד לא רדפו אחרי בני יעקב. הסירו את אלהי הנכר, דנטלו [p. 46] משכם מאני כסף ודהבא דחקיק עלייהו טעוותא דלהון.

רבי יהודה אמר טעוון הוו מכספא ודהבא ויעקב אטמין לון תמן בגין דלא יתהנן מסטרא דע"ז, דאסיר ליה לבר נש לאתהנאה מניה לעלמין.

רבי יהודה ורבי חזקיה הוו אזלי בארחא. אמר רבי חזקיה לרבי יהודה מאי דכתיב (שמואל ב' י"ב: 30) ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו משקלה ככר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד. ותנינן שקוץ בני עמון מלכום שמיה ודא הוא עטרת מלכם. מ"ט ותהי על ראש דוד, ומאי טעמא כתיב שקוץ, דהא בשאר טעוון עממיא כתיב אלהי העמים, אל נכר, ובהאי אמר שקוץ.

א"ל ולכל טעוות עממיא הכי קרא לון קב"ה דכתיב (דברים כ"ט: 16) ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם. ומה דאמרת ויקח את עטרת מלכם דאיהו מלכום, הכי הוא ודאי, אלא איתי הגתני עד דלא אתגייר כדין איהו תבר לה לההוא עטרת, ההוא דיוקנא דחקיק עלה, ופגים לה, כדין איהו עבד לה היתר לאתהנאה מנה והות על רישיה. ות"ח שקוץ בני עמון, חד חויא בסורטא הוה חקיק על ההוא כתרא ובגין כך אקרי שקוץ, זוהמא.

[p. 47] רבי יצחק אמר הסירו את אלהי הנכר, אלן שאר נשין דהוו מייתי בגוייהו וכל נבזבו דידהו, ועל דא כתיב ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר, אלן נשין וכל אינון נבזבו וכל אינון טעוון דכספא ודהבא. ויטמון אותם יעקב בגין דלא [קעג ע"ב] יתהנון מסטרא דע"ז כלל.

ת"ח דיעקב גבר שלים בכלא הוה והוה מתדבק ביה בקב"ה. מה כתיב, ונקומה ונעלה בית אל ואעשה שם מזבח לאל העונה אותי ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי. מיד ויתנו אל יעקב. מכאן דבעי בר נש לשבחא לקב"ה ולאודאה ליה על נסין ועל טבין דעבד עמיה, הדא הוא דכתיב ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי.

ת"ח בקדמיתא כתיב ונקומה ונעלה בית אל, אכליל בנוי בהדיה, ולבתר כתיב ואעשה שם מזבח, ולא כתיב ונעשה שם מזבח אלא ואעשה, אפיק לון מכללא דא. מאי טעמא, בגין דעליה הוה מלה. יעקב אתקין תפלת ערבית ודאי ואיהו עבד מדבחא ועליה הוה מלה, בגין דאיהו עבר כל אינון עקתין מן יומא דערק מקמיה דאחיה דכתיב ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי, ואינון אתו לבתר לעלמא, ועל דא לא אעיל לון בהדיה.

רבי אלעזר אמר מכאן מאן דאתעביד ליה נסא איהו בעי לאודאה. מאן דאכיל נהמא [p. 48] בפתורא איהו בעי לברכא ולא אחרא דלא אכיל מידי.

ויבן שם מזבח ויקרא למקום אל בית אל כי שם נגלו אליו האלהים בברחו מפני אחיו. ת"ח ויבן שם מזבח ליי, ולא כתיב בהני מדבחן דאסיקו עליהון עלוון ונכסין אלא בגין דאתקינן ההוא דרגא דאתחזי לאתתקנא. מזבח ליי, לאתתקנא דרגא תתאה לחברא ליה

בדרגא עלאה, ועל דא ויבן שם מזבח, דא דרגא תתאה. ליי, דא דרגא עלאה. ויקרא למקום אל בית אל, שמא דא כשמא עלאה בגין דכד אתנהרא כדין כאמה בתה וכלא חד. כי שם נגלו אליו האלהים, בגין דאינון לא אשתכחו אלא בשכינתא, דהא שבעין הוו ואינון משתכחי תדיר בהדי שכינתא, קתדראי סחרניה דשכינתא. ועל דא כי שם נגלו אליו האלהים, דהא כתיב והנה יי נצב עליו.

[p. 49] ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו. רבי שמעון אמר דאתעביד רתיכא קדישא בהדי אבהן. ות"ח איהו רתיכא קדישא עלאה דקיימא לאנהרא לסיהרא ואיהו רתיכא בלחודוי, הדא הוא דכתיב ויעל מעליו אלהים. פתח ואמר (דברים ד': 7) כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כיי אלהינו בכל קראנו אליו. ת"ח כמה אינון חביבין ישראל קמי קב"ה, דלית לך עם ולישן בכל עמין דעלמא דאית ליה אלהא דישמע לון כמה דקב"ה זמין לקבלא צלותהון ובעותהון דישראל בכל שעתא דאצטריך לון, למשמע לצלותא דאינון בעאן בגין ההוא דרגא דלהון. ת"ח יעקב קרא ליה קב"ה ישראל דכתיב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו ישראל. מאן ויקרא, דא שכינתא, כד"א ויקרא אל משה. ויאמר לו אלהים, לעילא אוקמוה. ישראל, דהא אשתלים בכלא כדקא יאות וכדין אסתלק בדרגיה ואשתלים בשמא דא, ועל דא ויקרא שמו ישראל והא אתמר.

[p. 50] רבי אלעזר ורבי יוסי הוו אזלי בארחא. אמר רבי יוסי לר' אלעזר ודאי דאמריתו דיעקב שלימן דאבהן איהו ואיהו אחיד לכל סטרין וקרא שמיה ישראל וכתיב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל, וכתיב ויקרא שמו ישראל. אמאי אהדר קב"ה וקרא ליה יעקב בכמה זמנין וכלא קרו ליה יעקב כמלקדמין. אי הכי מהו ולא יקרא שמך עוד יעקב. א"ל שפיר קאמרת. פתח ואמר (ישעיה מ"ב: 13) יי כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וגו'. האי קרא אוקמוה, אבל ת"ח כגבור, גבור מבעי ליה. כאיש מלחמות, איש מלחמות מבעי ליה. אלא הא אתמר יי בכל אתר רחמי איהו ודאי. [קעד ע"א] קב"ה יי שמיה איהו דכתיב (ישעיה מ"ב: 8) אני יי הוא שמי, וחמינן דלזמנין אתקרי שמיה אלהים והוא דינא בכל אתר. אלא בזמנא דאסגיאו זכאין בעלמא יי שמיה, אתקרי בשמא דרחמי, ובזמנא דאסגיאו חייבין בעלמא אלהים שמיה ואתקרי בשמא דאלהים. כך בזמנא דיעקב לא הוה בין שנאין אן בארעא אחרא קרי ליה ישראל, וכד הוה בין שנאין או בארעא אחרא קרי ליה יעקב.

א"ל עדיין לא אתיישבא מלה, דכתיב לא יקרא והא אנן קרינן ליה. ומאי דאמרת דכד הוה בין שנאין או בארעא אחרא קרי ליה יעקב, ת"ח כתיב (בראשית ל"ז: 1) וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, הא לא הוה בארעא אחרא.

א"ל הא בקדמיתא אתמר, כמה דקב"ה איקרי י"י ולזמנין איקרי אלהים, הכי נמי לזמנין איקרי ישראל ולזמנין [p. 51] איקרי יעקב וכלא בדרגין ידיען. ומה דאתמר לא יקרא שמך עוד יעקב, לאתישבא בשמא דא.

א"ל אי הכי הא כתיב (שם י"ז: 5) ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם. א"ל התם כתיב והיה, ועל דא קיימא בההוא שמא, אבל הכא לא כתיב והיה, אלא כי אם ישראל יהיה שמך, ולא כתיב והיה שמך ישראל, ואפ"י בזמנא חדא סגי ליה, כ"ש דלזמנין כד ולזמנין כד. ומדאתעטרו בנוי בכהני וליואי ואסתלקו בדרגין עלאין, כדן אתעטר בשמא דא תדיר.

עד דהוו אזלי א"ר יוסי לרבי אלעזר הא אתמר דכד מיתת רחל נטלא ביתא מאן דאצטריך לאתקנא בתריסר שבטין כדקא יאות. אמאי מיתת רחל מיד. א"ל למהו שכינתא מתעטרא כדקא יאות ולמהו איסור, וביה שריא לנטלא ביתא ולאיתקנא. ועל דא בנימן תדיר הוא במערב ולא בסטרא אחרא וביה [p. 52] שריא לאיתקנא בתריסר שבטין וביה שריא מלכותא דרקינא לאשתמודעא בארעא. ורזא דא בכל שירותא דאתיא לאשתמודעא בקשיו איהו, ועל דא אית בה דינא דמותא ומתמן אתישבת. הכא כד בעא לאתתקנא ולנטלא ביתא אתעביד דינא ברחל, ובת"ר אתתקנת לאתישבא. כד בעא לאשתמודעא מלכותא בארעא שריא בדינא, ולא אתישבת מלכותא בדוכתא כדקא יאות עד דאתער דינא בשאול לפום עובדוי ולבתר אתישבת מלכותא ואתתקנת. ת"ח כל שירותא תקיף ולבתר נייחא. בראש השנה שירותא תקיף, דכל עלמא אתדן כל חד וחד כפום עובדוי, ולבתר נייחא וסליחה וכפורי, בגין דשירותא איהו משמאלא ועל דא דינוי תקיף, ולבתר אתער ימינא ועל דא נייחא.

ולזמנא דאתי זמין קב"ה לאתערא בנייחא על שאר עמין ולבתר יתתקף עלייהו בדינא קשיא, דכתי' (ישעיה מ"ב: 13) יי' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה וגו'. יי' בקדמיתא דאיהו רחמי, ולבתר כגבור ולא גבור, ולבתר כאיש מלחמות ולא איש מלחמות. לבתר יתגלי תוקפא עלייהו ויתתקף לשיצאה לון דכתיב יריע אף יצריח על אויביו יתגבר, וכתביב (זכריה י"ד: 3) ויצא יי' ונלחם בגוים ההם [p. 53] כיום הלחמו ביום קרב, וכתביב (ישעיה ס"ג: 1) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו'.

ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימן. רבי יהודה פתח
(נחום א': 7) טוב יי' למעוז ביום צרה ויודע חוסי בו. זכאה חולקיה דבר נש דאתתקף ביה
בקב"ה בגין דתוקפא דקב"ה איהו תוקפא. ואוקמוה טוב יי', כד"א (תהלים קמ"ה: 9) טוב יי'
לכל. למעוז, דא הוא תוקפא דאית ביה ישועות דכתיב (שם כ"ח: 8) ומעוז [קעז ע"ב] ישועות
משיחו הוא. ביום צרה, ביומא דעקו דעקין שאר עמין לישראל.

ת"ח מה כתיב, (משלי כ"ד: 10) התרפית ביום צרה צר כחכה. מאי התרפית, מאן
דאתרפי ידוי מקב"ה דלא לאתתקפא ביה. והיך יתתקף ב"נ בקב"ה. יתקיף באורייתא, דכל
מאן דאתתקף באורייתא אתתקף באילנא דחיי, כביכול יהב תוקפא לכנסת ישראל לאתתקפא.
ואי איהו אתרפי מאורייתא מה כתיב. התרפית, אי איהו אתרפי מן אורייתא, ביום צרה צר
כחכה, ביומא דייתי ליה עקו כביכול דחיק לה לשכינתא דאיהו חילא דעלמא.

ד"א צר כחכה. ת"ח בשעתא דבר נש אתרפי מאורייתא ואזיל בארחה דלא כשרא, כמה
בעלי דבבו זמינן ליה למהוי ליה קטיגורין ביומא דעקו. ואפילו נשמתיה דב"נ דאיהו חילא
ותוקפא דיליה איהו בעל דבבו לקבליה דכתיב צר כחכה, בגין דאיהו צר לגביה.

[p. 54] אמר רבי אבא בשעתא דב"נ אזיל בארחי דאורייתא וכל ארחוי מתתקן כדקא
יאות, כמה סניגורין קיימין עליה לאדכרא ליה לטב. פתח ואמר (איוב ל"ג: 23-24) אם יש עלי
מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו, ויחוננו ויאמר פדעו מרדת שחת מצאתי כפר.
הני קראי אית לאסתכלא בהו. וכי לא אתגלי כלא קמי קב"ה דאיהו איצטריך למלאכא דיימא
קמיה טב וביש. אלא ודאי איצטריך דכד אית ליה לבר נש סניגורין לאדכרא זכו דידיה קמיה
ולא אית ליה קטיגורין, כדן ויחוננו ויאמר פדעו מרדת שחת מצאתי כפר.

ת"ח בהאי קרא תשכח ברירא דמלה. כתיב אם יש עלי מלאך. אי לא כתיב יתיר יאות
הוא, אבל מלאך מליץ אחד מני אלף כתיב, ומאן איהו. דא הוא מלאך דממנא עמיה דב"נ
בסטר שמאלא דכתיב (תהלים צ"א: 7) יפול מצדך אלף, ודא הוא סטרא דשמאלא דכתיב רבבה
מימינך. אבל אחד מני אלף, דא הוא יצר הרע דאיהו אחד מאנן דהון לסטר שמאלא, בגין
דאיהו סליק לעילא ונטיל רשו. ועל דא אי ב"נ אזיל בארח קשוט, וההוא יצר הרע איהו עבד לו
כמה דאתמר דכתיב (משלי י"ב: 9) טוב נקלה ועבד לו, כדן איהו סליק ואתעביד סניגוריא
ואמר קמי קב"ה זכו עליה דב"נ. כדן קב"ה אמר פדעו מרדת שחת.

[p. 55] ועם כל דא לא אהדר בריקניא, בגין דאתיהיב ליה אחרא לשלטאה עלוי וליטול
נשמתיה מניה, בגין דאקדימו חובוי דההוא בר נש ואיהו כפר על האי, דכתיב מצאתי כפר.
ד"א מצאתי כפר, ההוא זכו דאמרת איהו עליה כפר למפדי ליה דלא יחות לגיהנם ולא
ימות. ועל דא מבעי ליה לב"נ למיהך בארח קשוט, בגין דיהא ליה ההוא קטיגורא סניגורא.

כגוונא דא ישראל ביומא דכפורי דיהבי ליה ואתעסיקו בהדיה עד דאתהדר עבדא להו, וסליק וסהיד סהדותא קמי קב"ה ואתעביד להו סניגורא. ועל דא אמר שלמה (שם כ"ה: 21) אם רעב שנאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים, ועל יצר הרע אתמר. ובגין דא ביום צרה, כד ב"נ אתרפי מאורייתא, כביכול דחיק ליה לקב"ה בהדיה דההוא יצר הרע דאיהו אתעביד קטיגורא. צר כחכה, צר כה בגין דאתקרב קמיה לקטרגא ואתחלש חיליה.

ת"י טוב י"י למעוז ביום צרה. מאי ביום צרה, דא יעקב כד אתא עליה עשו לקטרגא ליה. ויודע חוסי בו, כד אתא עליה עקו דדינה.

[p. 56] ות"י לית מקטרגא אשתכח עליה דבר נש אלא בזמנא דסכנה. ות"י בגין דיעקב

אחר נדריה דנדיר קמי קב"ה, אתתקף דינא על ידא דמקטרגא דקטריג עליה דיעקב [קעה ע"א] ובעא דינא בשעתא דסכנה דהוה רחל בה. אמר קמיה והא יעקב נדר נדריה ולא שלים, והא איהו תקיף מכלא בעותרא בבנין בכל מה דאצטריך ולא שלים נדריה דנדר קמך ולא נסבת עונשא מניה. מיד ותלד רחל ותקש בלדתה. מאי ותקש, דאתקשי דינא לעילא גבי מלאך המות. ואתענש יעקב בהאי. מאי טעמא, בגין דכתיב (משלי כ"ב: 27) ואם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיד. ועל דא מיתת רחל ואתמסר דינא על ידא דמלאך המות.

ות"י בשעתא דאתא עשו, מה עבד. וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים. מאי טעמא, בגין דדחיל עלה דרחל דלא יסתכל ההוא רשע בשפירו דילה ולא יקטרג ליה עלה.

תו מה כתיב, ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחוין ותגש גם לאה וילדיה וישתחוון, נשין מקמי גוברין. אבל ברחל מה כתיב, ואחר נגש יוסף ורחל, יוסף מקמי אמיה ואיהו חפא עלה, ועל דא כתיב (בראשית מ"ט: 22) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, דאסגי גופיה וחפא על אמיה. עלי עין, עלי עינא דההוא רשע.

[p. 57] והכא אתענשת על ידא דיצר הרע דקטרג בשעתא דסכנה, ואתענש יעקב על נדרא

דלא שלים, ודא קשיא ליה ליעקב מכל עקו דעברו עליה. ומנא לן דבגיניה דיעקב הוה, דכתיב (שם מ"ח: 7) מתה עלי רחל, עלי ודאי, על דאחרית נדרא.

רבי יוסי אמר כתיב (משלי כ"ו: 2) קללת חנם לא תבא, ואוקמוה לו בוא"ו. ואי קללת צדיקא, אפילו דלא אתכוון בה, כיון דנפקא מפומיה נטיל לה ההוא יצר הרע וקטרג בה בשעתא דסכנה.

יעקב אמר (בראשית ל"א: 32) עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה. ואע"ג דאיהו לא

הוה ידע, נטיל לה לההוא מלה ההוא שטן דאשתכח תדיר גבייהו דבני נשא. ועל דא תנינן

לעולם לא יפתח בר נש פומיה לשטנא, בגין דנטיל ההוא מלה וקטרג בה לעילא ותתא, כל שכן מלה דחכם או מלה דצדיקא. ועל תרין אלין אתענשת רחל.

[p. 58] ויהי בצאת נפשה כי מתה. אמר רבי אבא וכי כיון דאמר ויהי בצאת נפשה, לא ידענא כי מתה. אלא אצטריך בגין דלא אהדרת לגופא יתיר ומיתת מיתת גופא. בגין דאית בני נשא דנפקי נשמתיהו ואהדרן לאתרייהו, כד"א (שמואל א' ל': 12) ותשב נפשו אליו, (בראשית מ"ב: 28) ויצא לבס, (שיר ה': 6) נפשי יצאה בדברו, (מלכים א' י"ז: 17) לא נותרה בו נשמה. אבל האי נפקת נשמתא ולא אהדרת לאתרה ומיתת רחל.

ותקרא שמו בן אוני, דקשיו דדינא דאתגזר עלה. ויעקב אהדר ליה וקשיר ליה בימינא, בגין דמערב אצטריך לקשרא ליה לימינא. ואע"ג דאיהו בן אוני, סטרא דדינא קשיא, בן ימין איהו דהא בימינא אתקשר. ואתקברת בארחא כמה דאתמר. האי אתגליא מיתתה וקבורתה, אבל לאה לא אתגליא מיתתה וקבורתה, ואע"ג דהני ארבע אמהן רזא אית לון והא אוקמוה.

[p. 59] ויצב יעקב מצבה על קבורתה. אמר רבי יוסי מאי טעמא, בגין דלא אתכסיא אתרה עד יומא דזמין קב"ה לאחייא מתייא, כמה דאתמר עד היום, עד ההוא יומא ממש. רבי יהודה אמר עד יומא דתהדר שכינתא בגלותהון דישראל בההוא אתר, כד"א (ירמיה ל"א: 17) ויש תקוה לאחרייתך נאם יי' ושבנו בנים לגבולם. ודא אומאה אומי לה קב"ה, וזמינין ישראל כד יתובון מן גלותא לקיימא על ההוא קבורה דרחל ולמבכי תמן, כמה דאיהי בכאת על גלותהון דישראל, ועל דא כתיב (שם: 9) בבכי יבאו, וכתוב (שם: 16) כי יש שכר לפעולתך. ובההיא [קעה ע"ב] שעתא זמינת רחל דאיהי בארחא למחדי בהו בישראל ועם שכינתא ואוקמוה חברייא.

ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא וילך ראובן וישכב את בלהה פלגש אביו. רבי אלעזר אמר ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא, דהא לאה ורחל מיתו ונטלא ביתא מאן דנטיל. וכי סלקא דעתך דראובן אזיל ושכיב בהדה דבלהה. אלא כל יומהא דלאה ורחל שכינתא שרייא עלייהו, והשתא דמיתו שכינתא לא אתפרש מן ביתא ושריא בביתא במשכנא דבלהה, ואע"ג דשכינתא [p. 60] בעיא לנטלא ביתא כדקא יאות. ואלמלא יעקב לא אשתכח בזווגא דכר ונוקבא, לא שריא שכינתא באתגליא בביתא, ועל דא קיימא שכינתא במשכנא דבלהה. ואתא ראובן ובגין דחמא דבלהה ירתא אתרא דאמיה אזל ובלבל ערסא, ועל דקיימא שכינתא עליה כתיב ביה וישכב את בלהה.

ר' ייסא אמר דנאים על ההוא ערסא ולא חייש ליקרא דשכינתא.

ובגין כך לא אתפגים מחושבנא דשבטין, ואתא קרא ועביד חושבנא. בגין כך כתיב בכור
יעקב ראובן, ואיהו עבד רישא דכל שבטין.

ר' יהודה פתח (הושע י"ד: 10) כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו במ ופושעים יכשלו במ.
כי ישרים דרכי יי'. כל ארחוי דקב"ה כלהו ישרים וארחוי קשוט, ובני עלמא לא [p. 61] ידעין
ולא משגיחין על מה אינון קיימין. ועל דא וצדיקים ילכו במ, בגין דאינון ידעין ארחוי דקב"ה
ומשתדלי באורייתא, דכל מאן דאשתדל באורייתא איהו ידע ואסתכל בארחוי דקב"ה ואזיל
בהו דלא טעא לימינא ולשמאלא. ופושעים יכשלו במ, אלן אינון חייבין דלא משתדלי
באורייתא ולא מסתכלו בארחוי ולא ידעין לאן אורח אזלין. ובגין דלא ידעי לאסתכלא ולא
משתדלי באורייתא, אינון כשלי בהו באינון ארחי בהאי עלמא ובעלמא דאתי.

ת"ח כל בר נש דאשתדל באורייתא, כד נפיק מהאי עלמא נשמתי סלקא באינון ארחין
ושבילין דאינון דאורייתא. ואינון ארחין ושבילין דאורייתא ידיען אינון, ואינון דידיעין ארחוי
דאורייתא בהאי עלמא יהכון בהו בההוא עלמא כד יפקון מהאי עלמא. ואי לא אשתדלו
באורייתא בהאי עלמא ולא ידעין ארחין ושבילין, כד יפקון מהאי עלמא לא ינדעון למיהד
באינון ארחין ושבילין וכשלין בהו. כדן יהד בארחין אחרנין דלאו אינון ארחי דאורייתא,
ואתערון ליה בכמה דינין ואתענש בהו.

ומאן דאשתדל באורייתא, מה כתיב. (משלי ו': 22) בשכבך תשמור עליך והקיצות היא
תשיחך. בשכבך בקברא, אורייתא תצור עליך מדינא דההוא עלמא. והקיצות, כד איתער קב"ה
רוחין ונשמתיין לאחייא מתייא, כדן היא תשיחך, היא תהא סניגורא על גופא, בגין דיקומון
אינון גופין דאשתדלו באורייתא כדקא יאות. ואלן אינון דיקומון בקדמיתא לחיי עלמא כד"א
(דניאל י"ב: 2) ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם, ואלן אינון לחיי עולם בגין
דאתעסקו מחי עולם דאיהי אורייתא.

[p. 62] ות"ח כל אינון דאשתדלו באורייתא, ההוא גופא אתקיים ואורייתא תגין עליה.
מאי טעמא, בגין דבההוא שעתא יתער קב"ה רוחא חדא דכליל מארבע רוחין, וההוא רוחא
דכליל מארבע רוחין אזדמן לכל אינון דאשתדלו באורייתא, לאחייא לון בהאי רוחא בגין
דיתקיים לעלמין.

ואי תימא הא כתיב (יחזקאל ל"ז: 9) מארבע רוחות באי הרוח. אמאי לא אתקיימו,
דהא כלהו מיתו כמלקדמין. ת"ח ההוא זמנא דאוקים קב"ה על ידא דיחזקאל אינון מתייא,
ההוא רוחא אע"ג דהוה מארבע רוחייא לא נחית לקיימא לון בקיומא, אלא לאחזאה דזמין
קב"ה לאחייא מתייא בההוא גוונא ולקיימא לון ברוחא [קעו ע"א] דאתכליל בהאי גוונא.
ואע"ג דאהדרו גרמין בההוא שעתא כמה דהו, קב"ה בעא לאחזאה לכל עלמא דאיהו זמין

לאחייא מתייא. ועל דא ההוא רוחא דזמין לנחתא בהו בצדיקיא, מה כתיב. מארבע רוחות
בואי הרוח, רוחא דאתכלילת בארבע, בגין דקב"ה זמין לקיימא להו קיומא שלים בעלמא
כדקא יאות. ואינון דאשתדלו באורייתא בהאי עלמא, היא קיימא עליה דבר נש ואתעבידת
סניגורא קמיה דקב"ה.

ר' שמעון אמר כל אינון מלין דאורייתא וכל ההיא אורייתא דאשתדל בה בר נש בהאי
עלמא, אינון מלין וההיא אורייתא קיימא קמיה דקב"ה ואתאמרת קמיה, והיא ארימת קלין
ולא אשתככת. ולהוא זמנא איהי תשיח ותימא כפום דאתדבק בר נש ואשתדל בהאי עלמא,
ועל דא אינון יקומון בקיומא שלים לחיי עלמא כדקאמרן, ובגין כך (הושע י"ד: 10) כי ישרים
דרכי יי' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם.

ר' חייא פתח (שמואל א' ב' :22) ועלי זקן מאד ושמע את אשר יעשון בניו לכל ישראל
ואת אשר ישכבון את הנשים הצובאות פתח אהל מועד. וכי ס"ד דכהני יי' יעבדון עבידתא דא,
והא מקדמת דנא אתמר ופרישת אורייתא ההוא חובא דלהון דכתיב (שם: 13, 17-15) כי נאצו
האנשים את מנחת יי', וכתוב ומשפט הכהנים מאת העם כל איש [p. 63] זובח וגו', וכתוב גם
בטרם יקטירון את החלב ובא נער הכהן ואמר לאיש הזובח תנה בשר לצלות לכהן וגו', וכתוב
ואמר לא כי עתה תתן ואם לא לקחתי בחזקה. ועל דא ותהי חטאת הנערים גדולה מאד. וכל
דא לא הוו נטלין אלא מאינון חולקין דהוו להו לכהני למיכל מניה, ועל דהוה קליל קרבנא
בעינייהו אתענשו, והכא אמר את אשר ישכבון את הנשים הצובאות.

אלא ח"ו דהוו עבדי עבירה דא, כ"ש באתרא קדישא ההוא, דלא יקומון כל ישראל
ויקטלון לון. אלא בגין דהוו מעכבי לון לאעלא למקדשא ומחאן בידון דלא לאעלא למצלי
צלותא עד דקרבנין אתעבידו, בגין דאינון לא מיינתן קרבנין למיטל חולקא מנייהו ובגין כך
מעכבין לון, ובגין כך אינון נשין הוו בעאן מנייהו לאעלה תמן, ועל דא כתיב את אשר ישכבון
את הנשים, דמעכבי לון כדקאמרן.

[p. 64] כגוונא דא וישכב את בלהה, חס ושלוס דאיהו שכב עמה, אלא בגין דעכב לה
לשמשא באבוי שמושא דמצוה, ודא הוא בלבולא דערסא. ועבד לקביל שכינתא עבידתא דא,
דבכל אתר דשמושא דמצוה אשתכח, שכינתא שריא על ההוא אתר ואשתכח תמן, ומאן דגרים
לעכבא שמושא דמצוה גרים דיסתלק שכינתא מעלמא, ועל דא כתיב (בראשית מ"ט: 4) כי עלית
משכבי אביך אז חללת יצועי עלה. ובגין דא כתיב וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע ישראל
ויהיו בני יעקב שנים עשר, כלהו הוו במניינא, לא גרע מזכותא דלהון כלום.

רבי אלעזר אמר מ"ט בקדמיתא ישראל ולבתר יעקב, דכתיב וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר. אלא כד אתא ראובן ובלבל ההוא ערסא, אמר ומה תריסר שבטין הוו ליה לאבא לקיימא בעלמא ולא יתיר, והשתא בעי לאולדא בנין, דילמא אן פגימין דאיהו בעי לאולדא אחרנין כמלקדמין. מיד בלבל ההוא ערסא ואתעכב ההוא שמושא, כאילו עבד קלנא לגבי שכינתא דשריא על ההוא ערסא. ועל דא כתיב וישמע ישראל, דהא בשמא דא אסתלק גו תריסר דאתכסיין, דאינון תריסר נהרי אפרסמונא דכיא.

ויהיו בני יעקב שנים עשר, אלין תריסר שבטין דשכינתא אתתקנת בהו. ומאן אינון, אלין דאורייתא אהדרת ועביד לון חושבנא [קעו ע"ב] כמלקדמין, כלהו קדישין, כלהו אתחזיין לגבי שכינתא לאסתלקא בקדושה דמאריהון. דאילו עבד ההוא עובדא לא ייתי ראובן במנינא.

[p. 65] ועם כל דא אתענש דאתנטיל בכרותיה מניה ואתיהיב ליוסף, כד"א (דה"א ה': 1) ובני ראובן בכור ישראל כי הוא הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו ליוסף. ת"ח להוא שמיה דקב"ה מברך מן עלמא ועד עלמא די כל מעבדוהי קשוט וארחתיה דין וכל מה דאיהו עביד כלא איהו בחכמתא עלאה.

ת"ח כמה גרים עובדא דבר נש, דהא כל מה דאיהו עביד כלא אתרשים וקיימא קמי קב"ה. דהא יעקב בשעתא דעאל לגבה דלאה, כל ההוא ליליא רעותיה ולביה הוה ברחל דחשיב דרחל איהי, ומההוא שמושא ומההוא טפה קדמאה ומההוא רעותא אתעברת לאה ואוקמוה. דהא אלמלא דיעקב לא ידע, לא יסתליק ראובן בחושבנא, ועל דא לא אסתליק בשמא ידיעא אלא בשמא סתם, ראובן.

ועם כל דא אהדר עובדא לאתריה. כמה דההוא רעותא קדמאה אתעבידת ברחל, ההוא רעותא אתהדרת בה, דהא בכירותא אהדרת ליוסף בוכרא דרחל, אתר דרעותא הוה ברחל וכלא סליק באתריה, בגין דכל עובדוי דקב"ה כלהו קשוט וזכו.

[p. 66] רבי חזקיה אשכחיה יומא חד לרבי יוסי דהוה מסטמיט ספניא גו קטרי דנורא, והוה סליק קטורא דתננא לעילא. א"ל אלו קטורא דתננא דקרנא דהו סלקי על גבי מדבחא הוה סליק תדיר כי האי גוונא, לא שריא רוגזא בעלמא וישראל לא אתגלו מעל ארעא. פתח ר' יוסי ואמר (שיר ג': 6) מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן מקוטרות מר ולבונה מכל אבקת רוכל. מי זאת עולה. ת"ח בזמנא דהו אוזלי במדברא, שכינתא אזלא קמייהו ואינון הו אוזלי אבתרה דכתיב (שמות י"ג: 21) ויי הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך. ובגין כך כתיב (ירמיה ב': 2) כה אמר יי זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותייך לכתך אחרי במדבר.

ושכינתא הוה אזלא וכלהו ענני יקר בהדה. וכד הוה שכינתא נטלא, הוה נטלין, כמה דכתיב (שמות מ': 36) ובהעלות הענן [p. 67] מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל. וכד איהו סלקא, ההוא עננא סלקא עד לעילא, וכל בני עלמא חמאן ושאלי מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן.

ההוא עננא דשכינתא אתחזיא עשן. מ"ט איהי עשן, בגין דנורא דאדליק אברהם ליצחק בריה הוה אחיד בה ולא אעדי מינה, וכד אתאחדא ההוא נורא בגווה הוה סליק תננא. ועם כל דא מקוטרות מר ולבונה. מאי מקוטרות, מתקטרא בתרין סטרין אחרנין, עננא דאברהם לימינא, עננא דיצחק לשמאלא. מכל אבקת רוכל, דא יעקב.

ד"א דא יוסף הצדיק, בגין דארונא דיוסף הוה אזיל לגבה. אמאי רוכל, בגין דהוה רכיל לאחוי לגביה דאבוי.

ד"א אמאי רוכל, אלא מה חנוני דא קטירי דקיסתי ואבקי דפולמי כלהו בידיה, [p. 68] הכי נמי יוסף איהו קיומא דאורייתא, דאיהו קיים לה, בגין דכל פקודי אורייתא מתקשרן בנטירו דברית קדישא.

ועל דא שכינתא מתקטרא באברהם ויצחק. יעקב ויוסף כחדא אינון ודיוקנא חדא להו. הדא הוא דכתיב (בראשית ל"ז: 2) אלה תולדות יעקב יוסף. ובגין כך מכל אבקת רוכל, בגין דמאתר דנהרא דנגיד ונפיק אשתקייא כלא ונהירו כל אנפין.

ות"ח כד הוה ישראל בארעא והוה מקריבין קרבנין, כלהו הוה מתקרבין לגבי קב"ה כדקא יאות, וכד קרבנא אתעביד ותננא סלקא בארח מישר, כדין הוה ידעי דתננא דמדבחא אדליק [קעז ע"א] בוצינא דאתחזיא לאדלקא וכל אנפין ובוסינן דלקין.

מיומא דאתחריב בי מקדשא לית לך יומא ויומא דלית ביה זעימו ורוגזא, כד"א (תהלים ז': 12) ואל זועם בכל יום, ואתפרש חדוא מעילא [p. 69] ומתתא וישראל אזלין בגלותא ואינון ברשו טעוון אחרנין, וכדין אתקיים קרא דכתיב (דברים כ"ח: 64) ועבדת שם אלהים אחרים. וכל דא למה, בגין דכתיב (שם: 47) תחת אשר לא עבדת את יי' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל. מאי מרוב כל. הכא מרוב כל, והתם בחסר כל. עד דיתער קב"ה ויפרוק לון מביני עממיא, כד"א (שם ל': 3-4) ושב יי' אלהיך את שבותך ורחמך, וכתיב אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך יי' אלהיך ומשם יקחך.

ואלה תולדות עשו הוא אדום. ת"ח בחיי דיצחק לא אתמנון בנוי דעשו כמה דאתמנון בנוי דיעקב, דהא עד לא ימות יצחק אתמנון, אבל לעשו מה כתיב, ויגוע יצחק וימת ויאסף אל

עמיו זקן ושבע ימים. בתריה מה כתיב, ואלה תולדות עשו הוא אדום. מאי טעמא, בגין דהא בחולקיה ובעדביה ובאחסנתיה לאו איהו אלא יעקב ובנוי. ובגין כך יעקב ובנוי אינון חולקיה דקב"ה ועאלין בחושבנא, אבל עשו דלאו איהו בחולקא חד בסטרא דמהימנותא עביד חושבניה לבתר דמית יצחק ואתפרש חולקיה לאתר אחרא.

[p. 70] ת"י לבתר דמית יצחק ועשו אתפרש לסטריה, מה כתיב, ויקח עשו את נשיו וגו' וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו, דשבק ליה ליעקב קרן וריות, שעבודא דמצרים וארעא, וזבין ליה חולקיה מן מערתא דכפלתא ואזל ליה מן ארעא ומן מהימנותא ומחולקיה, דאזל ליה מכלא.

ת"י כמה הוה חולקיה דיעקב טבא בכלא, בגין דלא אשתאר עשו בהדיה ואתפרש מניה ואזל ליה לחולקיה ולעדביה, ואשתאר יעקב אחיד באחסנת אבוי ובאחסנת אבהתוי. ועל דא וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו. מאי מפני יעקב אחיו, דלא בעא חולקיה ואחסנתיה ועדבא דמהימנותא דיליה. זכאה חולקיה דיעקב, עליה כתיב (דברים ל"ב: 9) כי חלק יי עמו יעקב חבל נחלתו.

ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל. רבי ייסא פתח (עובדיה א' 2) הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד. ת"י כד עבד קב"ה עלמא ופלג ארעא לשבעה תחומי פליגין לקביל שבעין רברבין ממנו, וקב"ה פליג לון לשבעין עמין, כל חד וחד כדקא חזי ליה, כד"א (דברים ל"ב: 8) בהנחל עליון [p. 71] גוים בהפרידו בני אדם וגו'. ומכלהו רברבן דאתמסרו לשאר עמין לא אית בזוי קמיה כממנא דעשו. מ"ט, בגין דסטרא דעשו סטרא מסאבא איהו, וסטרא דמסאבא קלנא איהו קמי קב"ה. ומאינון דרגין זעירין דבתר ריחיא סריקתא דקוסטרי סומקי קא אתיא. ועל דא הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד, דכתיב (בראשית ג' 14) על גחונך תלך ועפר תאכל כל ימי חיך. מאד, כד"א ארוור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה.

ת"י בדרגין תתאין אית דרגין על דרגין, כולהו משניין דא מן דא, וכלהו דרגין קפטירין אלין וקשירן אלין באלין. ומלכו אתפרש [p. 72] דא מן דא, מלכו אתקשר במלכו, דא עייל ודא סליק, אחידן בקשרא חדא.

ההוא קשרא, משחתא חדא ליה, תלת תלת קשרין לההוא משחתא. בכל קשרא וקשרא חד עטרא, בכל עטרא ועטרא חד קפסורא, ואתמנא בעטורא דלעילא ואתמנא ונחית לתתא, עד דאתקשרו ביה ככביא ומזלי, כל חד וחד אתפרש ביה חד [קעז ע"ב] ככבא וחד מזלא. וכל ככביא זמינין אינון באינון דרגין דלעילא, ועל דא כל דרגא ודרגא אתעטר באתרין ידיען כדקא חזי.

וכד מתפרשן דרגין תשכח קטורא דפוסתקא עד דאתקשרו בסטרא דאתחזי לון. וסטרי דרגי מסאבא דאינון בסטר שמאלא כלהו מתפרשן לכמה ארחין ושבילין מסטרי גבוראן סומקו, ובגין כך תליין גבוראן לתתא לאלף אלפין ורבוא רבונו, ועל דא הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד כדקאמרן.

ת"יח ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום, בסטרא דדרגא דיליה דאיהו דרגא דעשו, כד"א עשו הוא אדום, וכלהו קא אתו מסטרא דרוח מסאבא.

לפני מלך מלך לבני ישראל, בגין דאינון דרגין דקיימין בי תרעי לתתא קדמאי, ובגין כך אמר יעקב יעבר נא אדני לפני עבדו, בגין דדרגין דיליה קדמאין אינון לאעלא. ובגין כך לפני מלך מלך [p. 73] לבני ישראל, דעד כען לא מטא זמנא דמלכו שמיא לשלטאה ולאתאחדא בבני ישראל, ובגין כך אמר יעבר נא אדני לפני עבדו.

וכד שלימו אלין דרגין בקדמיתא, לבתר אתער מלכו שמיא לשלטאה על תתאי. וכד שרא, שרא בזעירא דכל שבטין דאיהו בנימין, כד"א (תהלים ס"ח: 28) שם בנימין צעיר רודם וגו', וביה שארי לאתערא מלכותא, לבתר אתא מלכותא באתריה ואתקיים בהדיה דלא תעדי לעלמין.

רבי חייא פתח (ישעיה מ"ד: 1-2) ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו, כה אמר י"י עושך ויוצרך מבטן יעורך אל תירא עבדי יעקב וישורון בחרתי בו. ת"יח כמה אבטח לון קב"ה לישראל בכמה אתר בגין למזכי להו לעלמא דאתי, דהא לא אתרעי לחולקיה לכל עם ולישן בר לישראל בלחודייהו, ובגין כך יהב לון אורייתא דקשוט, למזכי בה ולמנדע ארחוי דקב"ה בגין דירתון ארעא קדישא. דכל מאן דזכי בהאי ארעא קדישא, אית ליה חולקא לעלמא דאתי, כד"א (שם ס' : 21) ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ, והא אתמר.

תלת דרגין הכא, בקדמיתא יעקב ולבתר ישראל ולבתר ישורון. ת"יח יעקב הא אוקמוה, ישראל אוף הכי נמי, ואע"ג דדרגין אינון כחד. ישורון, אמאי אקרון ישראל שמא דא. אלא ישראל וישורון כלא חד. ישורון, כד"א (איוב ל"ג: 27) ישור על אנשים, בגין דנטיל שורא להאי סטרא ולהאי [p. 74] סטרא, ובגין אינון תרין שורין אקרי ישורון, ודא הוא ישראל. ישראל, על דנטיל רבו ותוקפא מכלא. ישורון, על אינון חולקי, תרין סטרין, תרין שורין דקאמרן. וכלא חד ואינון שמהן כלהו סלקי לחד.

יעקב עבדי, זמנין דאיהו עבד, כעבדא דאית ליה פקודא דמאריה ולמעבד רעותיה. וכן ישראל בחרתי בו, לאשראה עליה, וכלא ברזא עלאה איהו.

כתיב (ישעיה מ"ג: 1) בוראך יעקב ויוצרך ישראל, וכתיב כה אמר י"י עושך. כל אלין דרגין סלקין לחד והא אוקמוה, בורא, יוצר, עושה. וכלהו דרגין אלין על אלין וכלהו חד.

זכאה חולקהון דישראל דקב"ה אתרעי בהו מכל שאר עמין, בגין דבכלהו כתיב (ירמיה י" 15) הבל המה מעשה תעתועים בעת פקודתם יאבדו, בשעתא דקב"ה זמין לבערא לון מעלמא וישתאר הוא בלחודוי, כד"א (ישעיה ב' 17) ונשגב יי לבדו ביום ההוא.

רבי יהודה פתח (שם מ"א: 14) אל תיראי תולעת יעקב מתי ישראל אני עזרתיך נאם יי' וגואלך קדוש ישראל. [p. 75] ת"ח כל עמין דעלמא קב"ה יהב לון לממנן שלטנין ידיען כמה דאתמר, וכלהו אזלי בתר טעוותהון, כמה דכתיב (מיכה ד' 5) ילכנ איש בשם אלהיו. וכלהו אושדין דמין ומגיחין קרבא, גזלין וקפחין ומנאפין ואתערבי [קעח ע"א] בכמה עובדין לביש, ואתתקפו בחילהון לאבאשא. וישאל לית לון תוקפא לנצחאה לון בר בפומהון, כתולעתא דא דלית לה תוקפא וחילא אלא בפומיה, ובפומיה מתבר כלא, ועל דא אקרון ישראל תולעת. תו אל תיראי תולעת יעקב. מה תולעת לית ליה לבריה דעלמא כהאי תולעתא דמשי טיסטרא דמניה נפקי כל לבושי יקר, טיסטרי דמלכין. [p. 76] לבתר זרע זרעין ומית, ולבתר מההוא זרעא דאשתאר מניה אתקיים כמלקדמין והא איהו בקיומיה. כך ישראל אינון כהאי תולעת, אע"ג דמתין יתהדרון ויתקיימון בעלמא כמלקדמין. והא אתמר דכתיב (ירמיה י"ח: 6) כי כחמר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל. מאי כחמר, אלא דא חמר דההוא זכוכית, דאע"ג דאתבר אתתקן ואית ליה תקנה כמלקדמין. מתי ישראל, דא אילנא דחיי, דבגין דישראל אינון מתדבקן באילנא דחיי, בגין כך יהא לון חיינן ויקומון מעפרא ויתקיימון בעלמא, ויהון לעם חד למפלח ליה לקב"ה, כד"א (צפניה ג' 9) לקרא כלם בשם יי' לעבדו שכם אחד.

רבי אלעזר ורבי יצחק הוו אזלי בארחא, ומטא זמנא דק"ש, וקם ר' אלעזר וקרא ק"ש וצלי. [p. 77] לבתר אמר ליה רבי יצחק והא תנינן דעד לא יפוק בר נש לארחא אבעי ליה לנטלא רשו ממאריה ולצלי צלותיה.

אמר ליה בגין דכד נפיקנא לא הוה זמנא לצלותא ולא מטא זמנא דק"ש, השתא דשמשא נהיר צלינא, אבל עד לא נפקנא לארחא בעינא בעותי מניה ואמלכנא ביה, אבל צלותא דא לא צלינא. דהא אנא אשתדלנא באורייתא מפלגות ליליא, וכד אתא צפרא עד כען לא הוה עדנא [p. 78] לצלי צלותא, בגין דההיא שעתא דקדרותא דצפרא אשתכח, אתתא משתעי בבעלה ואינון ברזא כחדא, דבעיא איהי למיהך למשכנא בעולמתהא דיתבי בהדה, ובגין כך לא בעי ליה לבר נש למפסק מליהו דמחברן כחדא ולאעלא מלה אחרא בינייהו.

והשתא דנהיר שמשא הוא עדן לצלאה, כמה דאוקמוה דכתיב (תהלים ע"ב: 5) ייראוך עם שמש. מהו עם שמש, לנטלא נהורא דשמשא בהדן לאנהרא לה, דהא יראה בהדי שמשא אצטריך ולא לאפרשא לון. וכד לא נהיר יממא לאו הוא יראה בהדי שמשא, וצריכא לחברא לון כחדא, ודא הוא עם שמש.

אזלו, כד מטו בי חקל יתבו. זקפו עינייהו וחמו ליה לטורא דהו סלקין ברומיה בריין משניין. דחיל רבי יצחק. אמר ליה רבי אלעזר אמאי דחילת.

אמר ליה חמינא דהאי טורא איהו תקיף, וחמינא אלין בריין דאינון משניין, ודחילנא דלא יקטרגו לן.

א"ל מאן דדחיל, מחטאוי דבידיה אית ליה למדחל. ת"ח לאו אלין מאינון בריין תקיפין דהו משתכחין בטוריא.

פתח ואמר ואלה בני צבעון ואיה וענה. הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר וגו'. האי קרא [p. 79] אוקמוה, אבל ת"ח לאו אלין דכתיב בהו (דברים ב': 10) האימים לפנים ישבו בה נני, אבל אלין דקאמר קרא אשר מצא את הימים במדבר, ימם כתיב. אלין הו בריין משניין, דכד הו אתתריך קין מעל אפי ארעא, כד"א (בראשית ד': 14) הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה, וכתיב וישב בארץ נוד ואוקמוה, מבני בנוי בסטרא דרוחין ועלעולין ומזיקין. ואלין קיימו, דהא כד בעא לאתקדשא יומא אתברון מההוא סטרא רוחין קיימין, טסירין בלא גופא. ואלין לאו אינון מיומא דשבתא ולא מיומא שתיתאה, ואשתארו אלין תרין יומין בהו בספקא, ובגין כך לא אתקיימו לא [קעח ע"ב] מהאי ולא מהאי.

ואזלו ואתפשטו בההוא סטרא דקין, ואגלימו בההוא סטרא ולא אגלימו לאתקיימא, ואקרון ימם חסר, דלא אתקיימו לא [p. 80] ביומא דא ולא ביומא דא. ואתחזון לבני נשא, ואיהו אשכח לון ואולפיה לאייתאה ממזרין לעלמא. ואינון אזלי ביני טוריא וקיימין בגופא זמנא חדא ביומא ולבתר מתפשטי מניה.

ת"ח ענה דא איהו ממזרא הוה, דאתא צבעון על אמיה ואוליד ממזרא. ודא אתא מסטרא דרוח מסאבא דאתדבק ביה, ובגין כך אשכח לון, והו אולפי ליה כל זינין דסטר מסאבא בג"ד.

ות"ח אלין אינון וכמה אחרנין מתפרשן אלין מאלין, כלהו אתיין מההוא סטרא ואזלי במדברא ואתחזון תמן, בגין דמדברא אתר חרוב איהו בי מותבא דלהון. ועל דא כל ב"נ דאזיל באורחוי דקב"ה ודחיל ליה לקב"ה לא מסתפי מנייהו.

אזלו ועאלו בטורא. אמר רבי יצחק כגוונא דא כל אינון טורין חרובין אתר בי מותבא דלהון.

א"ל הכי הוא, וכל אינון דמשתדלי באורייתא עלייהו כתיב (תהלים קכ"א: 7-8) יי' ישמרך מכל רע ישמור את נפשך, יי' ישמר צאתך ובאך מעתה ועד עולם.

פתח רבי אלעזר ואמר (שם קי"א: 1) הללויה אודה יי' בכל לבב בסוד ישרים ועדה. האי קרא אוקמוה, אבל תי"ח דוד מלכא כל יומי הוה משתדל בפולחנא דקב"ה, והוה קם בפלגות ליליא ומשבח ומודה בשירין ותושבחן, בגין לאתקנא דוכתיה במלכו דלעילא. דכד אתער רוח צפון בפלגו דליליא הוה ידע דההוא שעתא קב"ה אתער [p. 81] בגנתא דעדן לאשתעשע עם צדיקיא, ואיהו הוה קם בההוא שעתא ואתגבר בשירין ותושבחן עד דסליק צפרא. בגין דכד קב"ה אשתכח בגנתא דעדן, הא אוקימנא דאיהו וכל צדיקיא דבגנתא כלהו צייתין לקליה כדכתיב (שיר ח': 13) חברים מקשיבים לקולך השמיעני. ולא עוד אלא דחוטא דחסד משיך עליה ביממא כד"א (תהלים מ"ב: 9) יומם יצוה יי' חסדו ובלילה שירה עמי. ולא עוד אלא דאינון מלין דאורייתא דאיהו אמר כלהו סלקין ומתעטרין קמי קב"ה. ובגין כך דוד מלכא הוה משתדל בליליא בפולחנא דמאריה.

תי"ח הללויה. בכל אינון שירין ותושבחן דקאמר דוד הא תנינן דלעילא מכלהו הללויה, ואוקמוה. מאי טעמא, בגין דכליל שמא ושבחא כחדא. מאי שמא ושבחא. שמא דא יה. שבחא מאן איהו. אלא דא כנסת ישראל דאיהי מתקנא שבחא תדיר לקב"ה ולא אשתככת, כד"א (שם פ"ג: 2) אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל, בגין דסדורא דשבחא איהי מסדרת ומשבחת תדיר לגביה. ובגין כך שמא ושבחא כחדא.

[p. 82] אודה יי' בכל לבב, כמה דאוקמוה ביצר הטוב וביצר הרע, בגין דאינון משתכחי תדיר לגביה דב"י, כד"א (דברים ו': 5) בכל לבבך ואוקמוה.

בסוד ישרים ועדה, אלין אינון ישראל, דכל דרגין בהו מתעטרן, כהני וליואי, צדיקים וחסידים, ישרים ועדה, כד"א (תהלים פ"ב: 1) בעדת אל. ואינון רזא דקב"ה מתעטר בהו. ובגין כך בעי ב"י לשבחא ליה למאריה תדיר, בגין דאיהו אתרעי בשירין ותושבחן. ומאן דידיע לשבחא ליה לקב"ה כדקא יאות, קב"ה קביל צלותיה ושזיב ליה, הדא הוא דכתיב (שם צ"א: 14-16) אשגבהו כי ידע שמי יקראני ואענהו עמו אנכי בצרה אחלצהו ואכבדהו, אך ימים אשביעהו ואראהו בישועתי.

פתח ר' יוסי ואמר (שם ל"ב: 7) אתה סתר לי [p. 83] מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה. אתה סתר לי, דא קב"ה דאיהו סתרא ומגן לב"י דאזיל בארחוי דאורייתא, ואיהו אסתתר בצלא דגדפוי דלא יכלין לאבאשא ליה.

מצר תצרני, מעילא ומתתא. לעילא אית ליה לבר נש מארי דבבו, לתתא אוף הכי נמי. ומאן איהו, דא יצר הרע, [קעט ע"א] דאיהו צר לעילא וצר לתתא. ואלמלא יצר הרע, לא אשתכח מארי דבבו לב"י בעלמא. בגי"כ מצר תצרני.

רני פלט תסובבני סלה. יסובבונני מבעי ליה, מאי תסובבני. אלא אינון שירין דאית בהו דרגין להצלה, תסובבני בהו לשזבא לי בארחא. והאי קרא איהו כסדרא ואיהו למפרע, מהאי גיסא ומהאי גיסא.

ת"ח באלין שירין ותושבחן דקאמר דוד אית בהון רזין ומלין עלאין ברזי דחכמתא, בגין דכלהו ברוח קודשא אתאמרו, דהוה שרא רוח קודשא עליה דדוד והוה אמר שירתא, ובגין כך כלהו ברזי דחכמתא אתאמרו.

פתח ר' אלעזר ואמר (תהלים קי"ח: 13) דחה דחיתני לנפול ויי' עזרני. דחה דחיתני, דחה דחוני מבעי ליה, מאי דחה דחיתני. אלא דא סטרא אחרא דדחייא ליה לב"נ תדיר ובעי לדחייא ליה ולאסטאה ליה מעם קב"ה, ודא הוא יצה"ר דאשתכח לגביה דב"נ תדיר. ולקבליה אהדר דוד ואמר דחה דחיתני לנפול, [p. 84] בגין דאיהו הוה אשתדל לגביה בכל אינון עקתין לאסטאה ליה מעם קב"ה, ועליה אמר דוד דחה דחיתני לנפול, בגיהנם, ויי' עזרני, דלא אתמסרנא בידך.

ועל דא אית ליה לבר נש לאזדהרא מניה בגין דלא ישלוט עליה, וקב"ה כדין נטיר ליה בכל ארחוי דכתיב (משלי ג': 23) אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף, (שם ד': 12) בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל, וכתוב (שם: 18) וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום.

אמר רבי יהודה זכאין אינון ישראל דקב"ה נטיר לון בעלמא דין ובעלמא דאתי דכתיב (ישעיה ס': 21) ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ.

פרשת וישב יעקב

[p. 85] רבי חייא פתח (תהלים ל"ד: 20) רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו יי'. ת"ח כמה מקטרגין ליה לבי"נ מן יומא דקבי"ה יהיב ביה נשמתא לאתקיימא בהאי עלמא, דכיון דנפיק ב"נ לאוירא דעלמא מיד אזדמן בהדיה לאשתתפא בהדיה יצר הרע, כמה דאתמר דכתיב (בראשית ד' :7) לפתח חטאת רובץ. וכדין אשתתף בהדיה יצר הרע.

ות"ח דהכי הוא, דהא בעירי מיומא דאתילידו כלהו נטרי גרמייהו וערקין מגן נורא ומכל אתרין בישין, ובר נש מיד אתי לארמא גרמיה גו נורא, בגין דיצר הרע שארי בגויה ומיד אסטי ליה לאורח בישא.

ואוקימנא דכתיב (קהלת ד' :13) טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד. טוב ילד, דא יצר טוב דאיהו ילד, מיומין זעירין עמיה דבי"נ, דהא מתליסר שנן עמיה כמה דאתמר.

ממלך, דא יצר הרע דאיהו אקרי מלך ושליט בעלמא על בני נשא.

זקן וכסיל, דאיהו זקן ודאי כמה דאוקמוה, דכד [p. 86] אתיליד ב"נ ונפיק לאוירא דעלמא איהו [קעט ע"ב] אזדמן עמיה דבי"נ, ועל דא איהו מלך זקן וכסיל. אשר לא ידע להזהר עוד. להזהיר לא כתיב אלא להזהר, בגין דאיהו כסיל ועליה אמר שלמה (קהלת ב' :14) והכסיל בחושך הולך, דהא מסוסיתא דחשך קא אתיא ולית ליה נהורא לעלמין.

רבי שמעון אמר ת"ח טוב ילד מסכן וחכם. מאן ילד, הא אוקמוה ואתמר, אבל טוב ילד, הדא הוא דכתיב (תהלים ל"ד: 25) נער הייתי גם זקנתי, ודא הוא נער דאיהו ילד מסכן דלית ליה מגרמיה כלום. ואמאי אקרי נער, [p. 87] בגין דאית ליה חדתו דסיהרא מתחדשא תדיר, ותדיר איהו נער. מסכן, כמה דאמרן. וחכם, בגין דחכמה שריא ביה. ממלך זקן, דא הוא יצר הרע כמה דאתמר, דהא מן יומא דהוה לא נפק ממסאבותיה לעלמין. ואיהו כסיל, דכל ארחוי אינון בישין ואזיל וסטי לבני נשא ולא ידע לאזדהרא, ואיהו אתי עם בני נשא בתסקופין לאסטאה לון מארח טבא לארח בישא.

ת"ח על דא אקדים עם בר נש מיומא דאתיליד, בגין דיהימין ליה, דהא כד אתי יצר הטוב לא יכיל ב"נ למהימנא ליה ודמי עליה כמטול. כגוונא דא תנינן מאן הוא רשע ערום, דא הוא מאן דאקדים לאטענא מלוי קמי דיינא עד לא ייתי מאריה דדיניה, כד"א (משלי י"ח: 17) צדיק הראשון בריבו וגו'. כגוונא דא האי רשע ערום, כד"א (בראשית ג' :1) והנחש היה ערום,

והוא אקדים ושאר עמיה דב"נ עד לא ייתי חברה לאשראה עליה. ובגין דאיהו אקדים והא אטעין טענתיה עמיה, כד אתי חברה דאיהו יצר הטוב, אבאיש ליה לב"נ בהדיה ולא יכיל לזקפא רישיה, כאילו אטעין על כתפיה כל מטולין דעלמא, בגין ההוא רשע ערום [p. 88] דאקדים עמיה, ועל דא אמר שלמה (קהלת ט': 16) וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים, בגין דהא אקדים אחרא.

ועל דא כל מאן דקביל מבר נש מלה עד לא ייתי חברה, כאילו מקבל עליה טעווא אחרא למהימנותא, אלא (משלי שם) ובא רעהו וחקרו, ודא הוא ארח דבר נש זכאה, דהא ב"נ זכאה דא הוא דלא הימין לההוא רשע ערום דיצר הרע עד דייתי חברה דאיהו יצר הטוב. ובגין דא בני נשא אינון כשלין לעלמא דאתי.

אבל ההוא זכאה דאיהו דחיל למאריה, כמה בישין סביל בהאי עלמא בגין דלא יהימן ולא ישתתף בההוא יצר הרע, וקב"ה שזיב ליה מכלהו, הדא הוא דכתיב (תהלים ל"ד: 20) רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו יי. רבות רעות לצדיק לא כתיב אלא צדיק, בגין דקב"ה אתרעי ביה בההוא ב"נ ושזיב ליה מכלא בהאי עלמא ובעלמא דאתי זכאה חולקיה. ת"ח כמה בישין עברו עליה דיעקב בגין דלא יתדבק בההוא יצר הרע ויתרחק מחולקיה, ובגין כך סביל כמה בישין ולא שקיט.

פתח ואמר (איוב ג': 26) לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז. ת"ח כמה בישין סבלין צדיקא בהאי עלמא, בישין על בישין כאבין על כאבין, בגין למזכי לון לעלמא [p. 89] דאתי. יעקב כמה סביל, בישין דעל בישין תדיר, כד"א לא שלותי, בביתא דלבן ולא יכילנא לאשתזבא מניה. ולא שקטתי, מעשו, ההוא צערא דצער לי ההוא ממנא דיליה ולבתר דחילו דעשו. ולא נחתי, מדינה ומשכס. ויבא רגז, דא רוגזא וערבוביא דיוסף דאיהו קשיא מכולם. ומגו רחימו דיעקב לגבי דיוסף ואיהו רזא דברית, עאל במצרים, בגין דלבתר כתיב (שמות ו': 5) ואזכור את בריתי, לאשתכחא שכינתא תמן בהדיה.

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. [קפ ע"א] ר' יוסי פתח (ישעיה נ"ז: 1) הצדיק אבד ואין איש שם על לב וגו'. הצדיק אבד. בזמנא דקב"ה אשגח בעלמא ולא הוי עלמא כדקא יאות ודינא אזדמן לשריא על עלמא, כדין קב"ה נטיל זכאה מבינייהו בגין דישרי דינא על כלהו אחרנין [p. 90] ולא ישתכח מאן דיגין עלייהו. דהא כל זמנא דזכאה שריא בעלמא דינא לא יכיל לשלטאה על דרא. מנלן, ממשא דכתיב (תהלים ק"ו: 23) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו. ובגין כך קב"ה נטיל לזכאה מבינייהו וסליק ליה מעלמא וכדין אתפרע וגבי מדיליה.

סופיה דקרא, כי מפני הרעה נאסף הצדיק, עד דלא ייתי רעה לשלטאה על עלמא נאסף הצדיק.

ד"א כי מפני הרעה דא יצה"ר.

ת"ח יעקב שלימו דאבהן הוה ואיהו קאים לקיימא בגלותא, אבל מגו דאיהו צדיק אתעכב דינא דלא שלטא בעלמא, דהא כל יומי דיעקב לא שרא דינא על עלמא וכפנא אתבטלת. [p. 91] ביומי דיוסף דאיהו דיוקנא דאבוי כל יומי לא שרא דינא על עלמא בגין דאיהו אגין עלייהו כל יומי. כיון דאיהו מת מיד שרא עלייהו גלותא, כד"א (שמות א' 6, 10, 14) וימת יוסף, וסמיד ליה הבה נתחכמה לו, וכתיב וימרו את חייהם בעבודה קשה. כגוונא דא בכל אתר דשרא זכאה על עלמא ואיהו קיים, דינא לא שריא עלייהו והא אתמר. ת"ח וישב יעקב בארץ מגורי אביו. מאי מגורי אביו, כד"א (ירמיה ו' 25) מגור מסביב, דכל יומי הוה דחיל והוה בדחילו.

[p. 92] וישב יעקב בארץ מגורי אביו. רבי אלעזר אמר דאתקשר ויתיב בהווא אתר דאתאחיד בחשך, ארץ מגורי אביו דייקא. בארץ כנען, אתקשר אתרא באתריה. מגורי אביו, דא דינא קשיא. בארץ מגורי אביו כמה דאתמר ההוא דינא רפיא דאתאחיד מן דינא קשיא, וביה אתישב יעקב ואחיד ביה.

אלה תולדות יעקב יוסף. בתר דאתישב יעקב ואזדווג שמשא בסיהרא, כדין שרא למעבד תולדות. ומאן איהו דעביד תולדות, אהדר ואמר יוסף, דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק איהו עביד תולדות בגין דלא פסקין מימוי לעלמין, ואיהו עביד תולדות בהאי ארץ ומניה נפקין תולדות לעלמא. דהא שמשא אע"ג דאתקרב בסיהרא לא עביד איבין, בר ההוא דרגא דאקרי צדיק, ויוסף איהו דרגא דיעקב למעבד איבין ולאפקא תולדות לעלמא, ובגין כך אלה תולדות יעקב יוסף.

אלה תולדות יעקב יוסף. כל מאן דהוה מסתכל בדיוקנא דיוסף הוה אמר דא הוא דיוקנא דיעקב. ת"ח דכולהו בני יעקב לא כתיב אלה תולדות יעקב, בר יוסף דדיוקניה דמי לדיוקנא דאבוי.

בן שבע עשרה שנה. אמר רבי אבא רמז ליה קב"ה דהא כד אתאביד מניה יוסף בן שבע עשרה שנין הוה, וכל אינון יומין דאשתאר [p. 93] דלא חמא ליה ליוסף הוה בכי על אינון שבע עשרה שנין. וכמה דהוה בכי עלייהו, קב"ה יהב ליה שבע עשרה שנין אחרנין דאתקיים בארעא דמצרים בחדו וביקרא ובשלימו דכלא, יוסף בריה מלכא וכל בנוי קמיה. אינון שבע עשרה שנין הו חיינ לגביה, ובגין כך בן שבע עשרה שנה הוה איהו כד אתאביד מניה.

רבי חייא פתח (איוב ל"ד: 10-11) לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע ושדי מעול, כי פועל [קפ ע"ב] אדם ישלם לו וכארח איש ימציאנו. ת"ח כד ברא קב"ה עלמא עבד ליה על דינא ועל דינא אתקיים, וכל עובדין דעלמא אינון קיימין בדינא, בר דקב"ה בגין לקיימא עלמא ולא יתאביד פריש עליה רחמי, ואינון רחמי מעכבי לדינא דלא ישתצי עלמא, ועל רחמי אתנהיג עלמא ואתקיים בגיניה.

ואי תימא דקב"ה עביד דינא בבר נש בלא דינא, הא אתמר דכד דינא שריא עליה דבר נש כד איהו זכאה, בגין רחמותא דיליה ביה איהו כמה דאתמר. דהא קב"ה רחיס ליה ברחימו לקרבא ליה לגביה, מתבר גופא לשלטאה [p. 94] נשמתא, וכדין אתקריב בר נש לגביה ברחימו כדקא יאות, ונשמתא שלטא וגופא אתחלש. ובעיא גופא חלשא ונפשא תקיפא דאתתקף בתקיפו וכדין איהו רחימא דקב"ה, וכד נשמתא חלשא וגופא תקיפא איהו שנאיה דקב"ה דלא אתרעי ביה. ובגין כך ההוא זכאה דאתבר תדיר רחימא איהו דקב"ה, והני מלי כד בדק ולא אשכח חובא בידיה דיתענש עליה.

הכא אית לאסתכלא בכמה סטרין. חד, דהא חמינן דשכינתא לא שריא באתר עציבו, באתר דלא אית ביה חדוא. אי חדוא לית ביה לא שריא שכינתא בההוא אתר, כד"א (מלכים ב' ג': 15) ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח אלהים, דהא ודאי שכינתא לא שריא באתר עציבו. מנלן, מיעקב, דבגין דהוה עציב עליה דיוסף אסתלקת שכינתא מניה. כיון דאתא ליה חדוא דבשורה דיוסף, מיד ותחי רוח יעקב אביהם. הכא בהאי זכאה דאתבר ואיהו חלשא במכאובין, אן הוא חדוא, דהא איהו בעציבו ולאו עמיה חדוא כלל.

וחד, דהא חמינן כמה רחמינן הוו צדיקיא קמי קב"ה ולא אתברו במרעין ולא במכאובין ולא אתחלש גופא דלהון לעלמין. אמאי לאו אלן כאלין, דאלן אתברו ואלן קיימו בגופייהו כדקא יאות.

[p. 95] ואי תימא דהא אלן דקיימו בקיומא כדקא יאות, בגין דאינון צדיקי בני צדיקי כמה דאוקמוהו, ואלן אחרנין צדיקי ולא בני צדיקי, הא חמינן צדיקי בני צדיקי דהא אבוי דדין זכאה בר זכאה ואיהו זכאה, אמאי אתבר גופיה במכאובין וכל יומי בצערא. אלא הכא רזא איהו, דהא כל עובדוי דקב"ה בקשוט וזכו (איוב ל"ד: 11) כי פועל אדם ישלם לו וכארח איש ימציאנו. אשכחנא בספרי קדמאי רזא חדא ולגבה רזא אחרא, חד דאיהו תרין. דהא אית זמנין דסיהרא איהי בפגימו ושריא בדינא ושמשא לא אשתכח גבה, ובכל זמנא ובכל שעתא אית לה לאפקא נשמתין בבני נשא כמה דלקטא בקדמיתא, ואפיקת לון השתא בזמנא דאיהי קיימא בדינא. האי מאן דנקיט לה בההוא זמנא ליהוי תדיר בגרעותא ומסכנותא אזלא לגביה ואתבר תדיר בדינא כל [p. 96] יומוי, בר דצלותא בטיל כל גורי דינין ויכיל לסלקא בצלותא.

וההוא זמנא דקיימא ההוא דרגא בשלימו וההוא נהר דנגיד ונפיק אשתמש בה, כדין ההיא נשמתא דנפקת ואתרקת ביה בההוא ב"נ, ההוא ב"נ אשתלים בכלא, בעותרא בבנין בשלימו דגופא, וכלא בגין [קפא ע"א] ההוא מזלא דנגיד ונפיק ואתחבר בההוא דרגא לאשלמא ליה ולא תברכא מניה. ועל דא כלא במזלא תלי, ועל דא תנין בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא תליא מלתא, דהא בזכותא לאו איהו עד דאתמליא ואתנהיר מן מזלא.

ובגין כך כל אינון דאתברו בהאי עלמא ואינון זכאי קשוט, כלהו אתברו בהאי עלמא ואתדנו בדינא. מ"ט, בגין דההיא נפשא גרמא ליה, ועל דא חייס עלייהו קב"ה לעלמא דאתי.

[p. 97] רבי אלעזר אמר כל מה דעביד קב"ה בדינא איהו, בגין לדכאה לההיא נפשא לאייתאה לה לעלמא דאתי, ובגין כך קב"ה כל עובדוי אינון בדינא וקשוט, בגין לאעברא מינה ההוא זוהמא דקבילת בהאי עלמא, ועל דא אתברת ההיא גופא ואתדכיא נפשא. ובגין כך קב"ה עביד לההוא זכאה דיסבול יסורין ומכאובין בהאי עלמא ויתנקי מכלא ויזכי לחיי עלמא, ועל דא כתיב (תהלים י"א: 5) יי צדיק יבחן ודאי והא אתמר.

ר' שמעון פתח (ויקרא כ"א: 23) אך אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יגש כי מום בן. אך אל הפרכת לא יבא, ת"ח בההוא שעתא דההוא נהר דנגיד ונפיק אפיק כל אינון נשמתין ואתעברת נוקבא, כלהו קיימין לגו בקורטא דלגו בסיטו קורטא. וכד סיהרא אתפגים בסטרא דההוא חיויא בישא, כדין כל אינון נשמתין דנפקין, אע"ג דכלהו דכיין וכלהו קדישין, הואיל ונפקי בפגימו, [p. 98] בכל אינון אתרי דמטו אינון נשמתין, כלהו אתברו ואתפגימו בכמה צערין בכמה כאבין. ואלין אינון אתרין דאתרעי בהו קב"ה לבתר דאתברו, ואע"ג דנשמתין בעציבו ולא בחדון.

רזא דמלה שריאן כגוונא דלעילא, גופא אתפגים ונשמתא לגו, כגוונא ודאי כגוונא. ובגין כך אלין אינון דבעיין לחדותי בחדותא דסיהרא, ועל אלין כתיב (ישעיה ס"ו: 23) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני, כל בשר ודאי, דאלין יתחדתון בכלא ובעיין לחדותי בחדותא דסיהרא. ואלין אינון בשותפותא חדא בסיהרא, פגימין בההוא פגימו דילה, ובגין כך איהי שריא בגווייהו תדיר ולא שבקא לון, כד"א (שם נ"ז: 15) ואת דכא ושפל רוח, וכתיב (תהלים ל"ד: 19) קרוב יי לנשברי לב, לאינון דסבלי עמה ההוא פגימו, אינון קריבין לה תדיר. ועל דא להחיות לב נדכאים, [p. 99] באינון חיים דאתיין לה לאתחדתא יהא לון חולקהון, אינון דסבלו עמה יתחדתון עמה. ואלין אקרון יסורין של אהבה, של אהבה

אינון ולא מניה דההוא ב"י. של אהבה אינון, דאתפגס נהורא של אהבה זוטא דאתדחיא מאהבה רבה. ובגין כך אלין אינון חברים משותפין בהדה. זכאה חולקהון בעלמא דיין ובעלמא דאתי, דאינון זכו להאי למהוי חברים בהדה, עלייהו כתיב (שם קכ"ב: 8) למען אחי ורעי אדברה נא שלום בד.

פתח ואמר (ישעיה נ"ב: 13) הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד. זכאה חולקהון דצדיקייא דקב"ה גלי לון ארחי דאורייתא למהך בהו. ת"יח האי קרא רזא עלאה איהו, הנה ישכיל עבדי, ואוקמוה. אבל ת"יח כד ברא קב"ה עלמא עבד לה לסיהרא ואזער נהורה, דהא לית לה מגרמה כלום, ובגין דאזעירת גרמה אית לה לאתנהרא בגין שמשא ובתוקפא דנהורין עלאין. [p. 100] ובזמנא דהוה בי מקדשא קיים, ישראל הוה משתדלי בקורבנין ועלוון ופולחנין דהו עבדין כהני ליואי וישראל בגין לקשרא קשרין ולאנהרא נהורין. ולבתר דאתחרב בי מקדשא אתחשך נהורא וסיהרא לא אתנהירת מן שמשא ושמשא [קפא ע"ב] אסתלק מנה ולא אתנהירת, ולית לך יומא דלא שלטא ביה לווטין וצערין וכאבין כמה דאתמר. ובההוא זמנא דימטי זמנא דסיהרא לאתנהרא מה כתיב, הנה ישכיל עבדי, עלה דסיהרא אתמר. הנה ישכיל עבדי, דא הוא רזא דמהימנותא. הנה ישכיל, [p. 101] דאתער אתערותא לעילא כמאן דארח ריחא ואתי לאתערא ולאסתכלא. ירום, מסטרא דנהורא עלאה דכל נהורין. ירום, כד"א (ישעיה ל"א: 18) ולכן ירום לרחמכם.

ונשא, מסטרא דאברהם. וגבה, מסטרא דיצחק. מאד, מסטרא דיעקב. ואע"ג דאוקמוה וכלא חד ברזא דחכמתא.

ובההוא זמנא יתער קב"ה אתערותא עלאה לאנהרא לה לסיהרא כדקא יאות, כד"א (שם: 26) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים. ובגין דא יתוסף בה רוחא עלאה, ובגין כך יתערון כדין כל אינון מיתיא דאינון גו עפרא. ודא הוא עבדי דרזא דמפתחן דמאריה בידיה, כדכתיב עבדו זקן ביתו, כד"א (בראשית כ"ד: 2) ויאמר אברהם אל עבדו זקן [p. 102] ביתו, דא סיהרא כמה דאתמר, מטטרון דאיהו עבד שליחא דמאריה.

זקן ביתו, כד"א (תהלים ל"ז: 25) נער הייתי גם זקנתי. המושל בכל אשר לו, בגין דכל גווינין אתחזון ביה ירוק חיוור סומק.

שים נא ידך תחת ירכי, דא הוא צדיק רזא דמילה קיומא דעלמין, דהא כדין האי עבד ממנא ברזא דלעילא לאחייא לון לדירי עפרא ויתעביד שליחא ברוחא דלעילא ולאנתבא רוחין ונשמתיין לאתרייהו לאינון גופי דאתבלו ואתרקבו תחות עפרא.

ואשביעך ביי' אלהי השמים. מאי ואשביעך, לאתלבשא ברזין דשבע נהורין דאינון רזא דשלימו עלאה.

[p. 103] אשר לא תקח אשה, דא הוא גופא דתחות עפרא דאית ליה קיומא לאקמא מעפרא, דכל אינון דאתקברו וזכו בה בארעא דישראל אינון יתערון בקדמיתא כמה דאוקימנא דכתיב (ישעיה כ"ו: 19) יחיו מתיך בקדמיתא, אלין מתין דארעא דישראל, נבלתי יקומו, אינון מתין דשאר ארצות. וכל דא לאינון גופיהון דישראל דאתקברו תמן ולא לגופי דשאר עמין דארעא אסתאבת מינייהו. ועל דא אשר לא תקח אשה לבני. מאי לבני, דכל נשמתין דעלמא דנפקי מההוא נהר דנגיד ונפיק אינון בנין לקב"ה, ועל דא אשר לא תקח אשה, דא גופא, לבני, דא נשמתא.

מבנות הכנעני, אלין גופין דשאר עמין דזמין קב"ה לנערא לון מארעא קדישא כד"א (איוב ל"ח: 13) וינערו רשעים ממנה, כמאן דנעיר טליתא מזוהמא דיליה.
כי אל ארצי ואל מולדתי תלך, דא היא ארעא קדישא דאיהי קדמאה לכל שאר ארעין כמה דאתמר. ועל דא כי אל ארצי, דא ארעא קדישא דאיהי דיליה, אבל שאר ארעאן לאינון ממנן אחרנין. [p. 104] ועל דא כי אל ארצי ואל מולדתי. כיון דאמר אל ארצי, מהו אל מולדתי. אלא אל ארצי כמה דאתמר, ואל מולדתי, אלין אינון ישראל.
ת"ח מה כתיב, ויקח העבד, כמה דאתמר. עשרה גמלים, אינון עשרה דרגין דהאי עבד שלטא עלייהו כגוונא דלעילא. מגמלי אדניו, דאינון כההוא גוונא ממש כמה דאתמר, והאי עבד שלטא ואתתקן בהו.
וכל טוב אדניו בידו, כל ההוא טיבו ורוחין עלאין דנפקי מגו אינון נהורין ובוצינין עלאין. וכל טוב אדוניו, ההוא שמושא דשמשא אשתמש בה בסיהרא.
ויקם וילך אל ארם נהרים, דא אתרא בארעא קדישא דבכת תמן רחל כד חריב בי מקדשא.

[p. 105] ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים, לאתקפא חילהא ותוקפהא כדקא יאות עד לא תיעול לאקמא לון לאינון גופין.
לעת ערב. מאילעת ערב, דא ערב שבת [קפב ע"א] דאיהו זמנא באלף שתיתאה. לעת ערב, כד"א (תהלים ק"ד: 23) ולעבודתו עדי ערב, וכתוב (ירמיה ו': 4) כי ינטו צללי ערב.
[p. 106] לעת צאת השואבות, דההוא זמנא זמינין למיקם ולאחייא בקדמיתא מכל שאר בני עלמא אינון דשאבין מימי אורייתא, בגין דאתעסקו לשאבא ממימי אורייתא ואתתקפו באילנא דחיי, ואינון יפקון בקדמיתא דאילנא דחיי גרמא לון דיקומון בקדמיתא כמה דאתמר.

ובנות אנשי העיר יוצאות. מאי יוצאות, כד"א (ישעיה כ"ו: 19) וארץ רפאים תפיל, דזמינא ארעא למפלט מנה כל גופין דאינון בגווה, ועל דא כתיב יוצאות. לשאוב מים, לנטלא נשמתא ולקבלא לה כדקא יאות, מתקנא מאתרה כדקא חזי. והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה. בגין דהא אתמר דכל אינון נשמתין דעלמא דאתקיימו בהאי עלמא ואשתדלו למנדע למאריהון ברזא דחכמתא עלאה, איהי סלקא ואתקיימת בדרגא עלאה על כל אינון דלא אתדבקו ולא ידעו, ואינון אתקיימון בקדמיתא, ודא הוא שאלתא דקיימא ההוא עבד למשאל ולמנדע, במה אתעסקת ההיא נשמתא בהאי עלמא. [p. 107] ואמרה אלי גם אתה שתה, אנת בעי למשתי ולאתשקיא בקדמיתא, ובתוך וגם לגמליך אשקה, בגין דכל אינון שאר רתיכין אע"ג דאתשקין מהאי דרגא, כלהו אתשקין מפולחנא דצדיקיא דידיעי פולחנא דמאריהון כדקא יאות, דצדיקיא ידעי לספקא לכל דרגא ודרגא כדקא יאות. ועל דא וגם לגמליך אשקה. ודאי היא האשה אשר הוכיח יי לבן אדוני, ודאי איהו ההוא גופא דאזדמן לההיא נשמתא עלאה.

ת"ח דהא אתמר דתיאובתא דדכורא לגבי נוקבא עביד נשמתא, ותיאובתא דנוקבא לגבי דכורא סלקא ואתערב בהדה דלעילא ואתכליל דא בדא ועביד נשמתא. ובגין כך היא האשה, דא הוא גופא ודאי דאיהי זמינא לההוא רעותא דנשמתא דנפקא מן דכורא. ואינון גופין זמינין לאתערא בקדמיתא כדקאמרן, ולבתר דאלין יקומון, יקומון כל אחרנין דבשאר ארעאן ויתקיימון בקיומא שלים ויתחדתון בחדתותא דסיהרא ויתחדש עלמא כמלקדמין, וכדין בההוא זמנא כתיב (תהלים ק"ד: 31) ישמח יי במעשיו.

[p. 108] ובגין כך (ישעיה נ"ב: 13) הנה ישכיל עבדי, לאהדרא נשמתין כל חד וחד לאתריה. ירום ונשא וגבה מאד, מסטרא דכל אינון דרגין עלאין כדקאמרן. (שם: 14) כאשר שממו עליך רבים כן משחת מאיש מראהו. ת"ח דהא אתמר דכד אתחרב בי מקדשא ושכינתא אתגלי בגו ארען נוכראין בינייהו, מה כתיב, (שם ל"ג: 7) הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון. כלהו בכו על דא וקשירו בכיה ואבלא, וכל דא עלה דשכינתא דאתגלייא מאתרה. וכמה דאיהי משתנית מכמה דהות, אוף הכי בעלה לא נהיר נהוריה ואשתני מכמה דהוה דכתיב (שם י"ג: 10) חשך השמש בצאתו, ועל דא כתיב כן משחת מאיש מראהו.

ד"א כן משחת מאיש מראהו, מהאי עבד דאשתני דיוקניה בגונוני.

[p. 109] ד"א כן משחת מאיש מראהו, כמה דכתיב (שם נ': 3) אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם. דהא מיומא דאתחריב בי מקדשא לא קיימו שמים בנהורא דלהון. ורזא דמלה ברכאן לא שריין אלא באתרא דאשתכחו דכר ונוקבא, ואוקמוה כמה דכתיב (בראשית ב': 2) זכר ונקבה בראם ויברך אותם, ובגין כך משחת מאיש מראהו. ודא כמה

דכתיב (ישעיה נ"ז: 1) הצדיק אבד. אבוד או נאבד לא כתיב אלא אבד, דלא שריין ברכאן אלא באתר דאשתכחו דכר ונוקבא כחדא כמה דאתמר. בגין דהא בהווא זמנא לא אשתכח [קפב ע"ב] דכורא בהדה, וכדין כל אינון נשמתין דנפקי כלהו הוי להו שנויא מכמה דהוו בזמנא דשמשא אתחבר בסיהרא כמה דאתמר. ועל דא אלה תולדות יעקב יוסף ואתמר.

[p. 110] והוא נער, בגין דלא מתפרשין לעלמין, צדיק וצדק כחדא אינון, כמה דאיהי אתקריא בשמא דדכורא, הכי נמי איהו אתקרי בשמא דילה דכתיב והוא נער.
את בני בלהה ואת בני זלפה, בכלהו קיימא לחדתא לון כדקא יאות ולאשתעשעא לון, דכלהו ענפין וכלהו עלין מתברכין בחדוה דיליה.

אלה תולדות יעקב יוסף, כמה דאתמר דכל דיוקנא דיעקב הוה ביה ביוסף וכל מאי דאיערע להאי איערע להאי, ותרואייהו כחדא אזלי, ודא הוא רזא דאת ו"ו דאזלי תרואייהו כחדא בגין דאינון רזא חדא ודיוקנא חדא.
ויבא יוסף את דבתם רעה. הא אוקמוה דהוה אמר לאבוי עלייהו דהוו אכלי שייפא מבעלי חין כד אינון חין.

[p. 111] ויבא יוסף את דבתם רעה. וכי הא במניינא הוו אינון בני שפחות, היך הוו מזלזלין בהון בני לאה, והיך הוו אכלי אבר מן החי והוו עברין על פקודא דמאריהון, דהא פקיד על בני נח פקודא דא כמה דכתיב (בראשית ט': 4) אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו, ואינון הוו אכלי ליה ועברין על פקודא דמאריהון. אלא יוסף הוה אמר, ועל דא אתענש.
רבי יהודה אמר את דבתם רעה, כמה דאוקמוה דהו יחבין עינייהו בבנת ארעא, ודא היא דבתם רעה, לינקא לכל אינון דרגין דלא קדישין אע"ג דאתיין מסטרא מסאבא.

וישראל אהב את יוסף מכל בניו. רבי אלעזר פתח (ישעיה כ"ו: 20) לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך חבי כמעט רגע עד יעבור זעם. ת"ח כמה רחים לון קב"ה לישראל, ובגין רחמותא דלהון דרחים לון על כל שאר עמין אזהר לון ובעי לנטרא לון בכל מה דאינון עבדין.
[p. 112] ת"ח זמנין אית ביומא דדינא שריא בעלמא, וכד אתי ההוא זמנא מבעי ליה לבר נש לאסתמרא דלא יפגע ביה ההוא דינא, ואינון זמנין ידיען והא אוקמוה. בגין דכד סליק צפרא אברהם אתער בעלמא ואחיד ליה לדינא לקשרא ליה בהדיה. ובשירותא דתלת שעי קמיייתא נטיל דינא מאתריה לאתעתדא ביה ביעקב עד דיתער צלותא דמנחה, דאהדר דינא לאתריה ואתער דינא דלתתא לאתקשרא בדינא דלעילא, דהא כדין אתקשר דינא בדינא ובעי לאזדהרא.

תו כד דינא אתער בעלמא ומותא אשתכח במתא, לא ליבעי ליה לבר נש למיהך יחידאי בשוקא, והא אוקימנא מילי, אלא בעי לאסגרא גרמיה דלא יפוק לבר, כמה דאוקמוה בנח

דאסטגער גרמיה בתיבותא דלא ישתכח קמיה דמחבלא. [p. 113] ועל דא לך עמי בא בחדריך ,
אסגר גרמך וסגור דלתך בעדך דלא יתחזי קמיה דמחבלא.

חבי כמעט רגע עד יעבור זעם, דבתר דאעבר דינא לית ליה רשו למחבלא לחבלא.
ת"ח קב"ה בגין רחימותא דרחים לישראל וקריב לון לגביה, כל שאר עמין שנאין לון
לישראל, בגין דאינון מתרחקין וישראל קריבין.
ות"ח בגין רחימותא דרחים ליה יעקב ליוסף יתיר מאחוי, אע"ג דכלהו הוו ליה אחין,
מה כתיב, ויתנכלו אותנו להמיתנו, כל שכן שאר עמין לישראל.
ת"ח כמה גרים ליה ההוא רחימותא דרחים ליה יתיר, דגרים ליה דאתגלי מאבוי
ואתגלי אבוי בהדיה, וגרים לכולהו גלותא [קפג ע"א] ולשכינתא דאתגליא בינייהו, ואע"ג
דאתגזירת גזרה, ואוקמוה דבגין כתנת פסים דעבד ליה יתיר מה כתיב, ויראו אחיו כי אותו
אהב אביהם וגו'.

[p. 114] ויחלוס יוסף חלוס. רבי חייא פתח (במדבר י"ב: 6) ויאמר שמעו נא דברי אם
יהיה נביאכם יי במראה אליו אתודע בחלוס אדבר בו. ת"ח כמה דרגין לדרגין עבד קב"ה
וכלהו קיימי דא על דא דרגא על דרגא דא לעילא מן דא, וכלהו ינקין כדקא חזי לון, אלין
מימינא ואלין משמאלא, וכלהו אתמנון אלין על אלין כלא כדקא יאות.
ת"ח כל נביאי דעלמא כלהו ינקי מסטרא חדא מגו תרין דרגין ידיען, ואינון דרגין הוו
אתחזיין בגו אספקלריא דלא נהרא דכתיב במראה אליו אתודע. מאן הוא מראה, כמה דאתמר
חיוזו דכל גוונין אתחזיין בגויה ודא הוא אספקלריא דלא נהרא.
בחלוס אדבר בו, דא הוא חד משתי בנבואה כמה דאוקמוה, ואיהו דרגא שתיתאה
מההוא דרגא דנבואה, ואיהו דרגא דגבריאל דממנא על חלמא והא אתמר.

[p. 115] ת"ח כל חלמא דאיהו כדקא יאות מהאי דרגא אתיא, ועל דא לית לך חלמא
דלא איתערבון ביה מלין כדיבן כמה דאוקימנא. ובגין כך מנייהו קשוט ומנייהו כדיבן, ולית לך
חלמא דלא אית ביה מהאי גיסא ומהאי גיסא. ובגין דאית ביה בחלמא כלא כדאמרן כל חלמין
דעלמא אזלין בתר פשרא דפומא, ואוקמוה דכתיב (בראשית מ"א: 13) ויהי כאשר פתר לנו כן
היה. מ"ט, בגין דאית ביה בחלמא כדיבו וקשוט ומלה שלטא על כלא, ובגין כך בעי חלמא
פשרא טבא.

רבי יהודה אמר בגין דכל חלמא מדרגא דלתתא איהו ודבור שלטא עליה, ובגין כך כל
חלמא אזלא בתר דבור.

פתח ואמר (איוב ל"ג: 15-16) בחלום חזיון לילה בנפול תרדמה על אנשים בתנומות עלי משכב אז יגלה און אנשים ובמוסרם יחתום. ת"ח כד סליק בר נש על ערסיה מבעי ליה לאמלא עליה מלכותא דשמיא בקדמיתא ולבתר יימא חד פסוקא דרחמי, ואוקמוה חברייא, בגין [p. 116] דכד בר נש נאים על ערסיה הא נשמתיה נפקת מניה ואזלא ושטיא לעילא, כל חד וחד כפום ארחיה, והכי סלקא כמה דאתמר.

מה כתיב, בחלום חזיון לילה, כד בני נשא שכבי בערסייהו ניימין ונשמתא נפקת מיניה הדא הוא דכתיב בתנומות עלי משכב אז יגלה און אנשים. וכדין קב"ה אודע לה לנשמתא בההוא דרגא דקיימא על חלמא אינון מלין דזמינין למיתי על עלמא או אינון מלין כפום אינון הרהורין דליביה, בגין דבר נש נטיל ארחא דתוכחי דעלמא. דהא לא מודעין ליה לבר נש בעוד דאיהו קאים בתוקפא דגופא כדקאמרן, אלא מלאכא אודע לנשמתא ונשמתא לבר נש, וההוא חלמא איהו מלעילא כד נשמתין נפקין מגופא וסלקין כל חד כפום ארחיה. וכמה דרגין לדרגין ברזא דחלמא כלהו ברזא דחכמתא. ות"ח חלום דרגא חדא, מראה דרגא חדא, נבואה דרגא חדא, וכלהו דרגין לדרגין אלין על אלין.

ויחלום יוסף חלום ויגד לאחיו ויוסיפו עוד שנה אותנו. מהכא דלא בעי בר נש למימר חלמיה בר לההוא בר נש דרחים ליה, ואי לאו איהו גרים ליה דאי ההוא חלמא יתהפך לגוונא אחרא איהו גרם ליה. [p. 117] ת"ח דיוסף איהו אמר חלמיה לאחוהי, ועל דא גרמו ליה לסלקא חלמיה תרין ועשרין שנין לאתעכבא.

רבי יוסי אמר מנלן, דכתיב וייסיפו עוד שנה אותנו. מאי שנה אותנו, דגרמו ליה קטיגורין בדא. מה כתיב, ויאמר אליהם שמעו נא החלום הזה [קפג ע"ב] אשר חלמתי, דבעא מנייהו דישמעון ליה, ואיהו אודע להו ההוא חלמא, דאלמלא אינון אהפכו ליה בגוונא אחרא הכי יתקיים. ואינון אתיבו ואמרו המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו, מיד אמרו ליה פשרא דחלמא וגזרו גזרה, ובגין כך וייסיפו עוד שנה אותנו.

ר' חייא ורבי יוסי הוו שכיחי קמיה דר' שמעון. אמר רבי חייא הא תנינן חלמא דלא אתפשר כאגרתא דלא אתקריא, אי בגין דיתקיים ואיהו לא ידע או דלא יתקיים כלל. אמר ליה יתקיים ולא אתיידע, דהא ההוא חלמא תליא עליה ואיהו לא אתידע ולא ידיע אי יתקיים אי לא יתקיים. ולית לך מלה בעלמא דעד לא ייתי לעלמא דלאו איהו תלייא בחלמא, או על ידא דכרוזא דהא אתמר דכל מלה ומלה עד [p. 118] לא ייתי לעלמא מכרזי עליה ברקיעא ומתמן אתפשט בעלמא ואתיהיב על ידא דכרוזא. וכלא בגין דכתיב (עמוס ג': 7) כי לא יעשה יי' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים, בזמנא דנביאים אשתכחו

בעלמא, ואי לאו אע"ג דנבואה לא שריא חכימי עדיפי מנביאים, ואי לא, מתיהיב בחלמא, ואי לאו, בצפרי שמיא משתכחי מילי והא אוקמוה.

ויילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם. רבי שמעון אמר לרעות צאן אביהם מבעי ליה, מאי א"ת נקוד לעילא. בגין לאסגאה עמהון שכינתא דאיהי עמהון שרייא בגין דאינון הוו עשרה, דהא יוסף לא הוה עמהון ובנימין איהו [p. 119] זעיר בביתא, ובגין כך אינון הוו עשרה וכד אזלו שכינתא הוה בינייהו, ועל דא נקוד לעילא.

ובגין כך בזמנא דזבינו ליוסף אשתתפו כלהו בהדי שכינתא ושתיפו לה בהדייהו כד עבדו אומאה, ועד דאתגליא מלה דיוסף לא שריא שכינתא עליה דיעקב. ואי תימא דשכינתא לא אשתכחת עמהון, ת"ח דכתיב (תהלים קכ"ב: 4) ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם יי', כלהו צדיקי וחסידי, קיומא דכל עלמין, קיומא אינון לעילא ותתא.

פתח ואמר (שם: 1) שמחתי באומרים לי בית יי' נלך. האי קרא אוקמוה דדוד הוה עם לביה למבני ביתא כד"א (מלכים א' ח': 17) ויהי עם לבב דוד אבי לבנות בית לשם יי'. ולבתר מה כתיב, רק אתה לא תבנה הבית כי אם בנך היוצא מחלצוך הוא יבנה הבית לשמי. וכל ישראל הוו ידעי דא והוו אמרי אימתי ימות דוד ויקום שלמה בריה ויבנה ביתא, [p. 120] וכדין עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, כדין ניסק ונקריב תמן קרבנין.

ועם כל דא אע"ג דהוו אמרי אימתי ימות סבא דא, כדין שמחתי וחדוה הוה לי בגין ברי, דהוו אמרי דברי יקום תחותי למגמר פקודא למבני ביתא. כדין שאר ושבח לה ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדו.

תנן עבד קב"ה ירושלים לתתא כגוונא דלעילא ודא מתקנא לקבל דא דכתיב (שמות ט"ו: 17) מכון לשבתך פעלת יי'.

הבנויה, דזמין קב"ה לנחתא לה לירושלם מעילא כדקא יאות, ובגין כך הבנויה. שחברה לה יחדו. הא אוקמוה שחברה, שחברו מבעי ליה, אלא דאתחברת אמא בברתא והוו כחדא והא אוקמוה כמה דאתמר.

ששם עלו שבטים, אלין אינון קיומא דעלמא ותקונא דעלמא. ולא תימא דעלמא תתאה בלחודוי אלא אפי' דעלמא עלאה דכתיב שבטי יה עדות לישראל, לישראל דייקא. בגין דאינון [p. 121] קיומא לתתא, סהדותא אינון לעילא. וכלא להודות לשם יי', לאודאה שמיה דקב"ה בכל סטרין דכתיב להודות לשם יי'.

וימצאהו איש והנה תועה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש. [קפד ע"א] מה כתיב לעילא, ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רועים בשכם לכה ואשלחך אליהם. וכי יעקב

שלימא דהוה רחיס ליה ליוסף מכל בנוי והוה ידע דכל אחוי שנאנן ליה, אמאי שדר ליה לגבייהו. אלא איהו לא חשיד עלייהו דהוה ידע דכלהו הוו זכאין ולא חשיד לון, אלא קב"ה גרים כל דא בגין לקיימא גזרה דגזר בין הבתרים.

אשכחנא בספרי קדמאי דבעיין אלן בני יעקב לשלטאה עליה עד לא יחות למצרים, דאילו הוה יחות למצרים ואינון לא שלטו ביה בקדמיתא, יכלי מצראי לשלטאה לעלמין עלייהו דישראל לא תקיימא ביה ביוסף דאזדבן לעבדא ואינון שלטו עלוי. ואע"ג דיוסף הוה מלכא לבתר ומצראי הוו עבדין ליה, אשתכחו ישראל דשלטו על כלהו.

[p. 122] ת"יח דיוסף דאיהו ברית עלאה, כל זמנא דאתקיים ברית, שכינתא אתקיים בהדייהו דישראל בשלם כדקא יאות. כיון דאסתלק יוסף ברית עלאה מעלמא, כדין ברית ושכינתא וישראל נפלו בגלותא כלהו. והא אוקימנא דכתיב (שמות א': 8) ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף, וכלא הוה מעם קב"ה כדקא יאות.

ת"יח וימצאהו איש, דא גבריא,ל, ואוקמוהו כתיב הכא איש, וכתיב התם (דניאל ט': 21) והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה מועף ביעף.

והנה תועה, תועה בכלא, תועה דאבטח על אחוי דהוה מתבע אחוה דלהון ולא אשכח ותבע להו ולא אשכח, ועל דא תועה בכלא.

וישאלהו האיש לאמר מה תבקש, ויאמר את אחי אנכי מבקש, ויאמר האיש נסעו מזה. ר' יהודה פתח (שיר ח': 1) מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבזו לי. האי קרא אוקמוהו חבריא, אבל האי קרא כנסת ישראל אמרו למלכא דשלמא דייליה.

[p. 123] מי יתנך כאח לי, כיוסף על אחוי דאמר (בראשית נ': 21) ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם וינחם אותם וידבר על לבם. יחב לון מזוני וזון לון בכפנא, בגין כך מי יתנך כאח לי.

ד"א מי יתנך כאח לי, דא יוסף לגבה דשכינתא דאתאחד עמה ואתדבק בהדה. יונק שדי אמי, דהא כדין אחוה ושליומו בהדייהו.

אמצאך בחוץ, גו גלותא דאיהו בארעא אחרא.

אשקך, בגין לאתדבקא רוחא ברוחא.

גם לא יבזו לי, אע"ג דאנא בארעא אחרא.

ת"יח דיוסף אע"ג דאחותי לא הוו ליה כאחין כד נפל בידייהו, איהו הוה לון אחא כד נפלו בידיה, והא אוקמוהו דכתיב (שם) וינחם אותם וידבר על לבם בכלא דבר על לבייהו.

ות"ח מה כתיב ויאמרו איש אל אחיו, דא שמעון ולוי דאינון הוו אחין ודאי בכלא, בגין דקא אתו מסטרא דדינא קשיא. ובגין כך רוגזא דלהון איהי רוגזא דקטלא בעלמא כמה דכתיב (שם מ"ט: 7) ארור אפס כי עז.

[p. 124] ת"ח רזא דמלה, אית רוגזא ואית רוגזא. אית רוגזא דאיהי מברכא מעילא ומתתא ואקרי ברוך כמה דאתמר דכתיב (שם י"ד: 19) ברוך אברם לאל עליון, והא אוקמוה. ואית רוגזא דאתלטיא לעילא ותתא כמה דאתמר דאקרי ארור דכתיב (שם ג': 14) ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה. ארור אפס כי עז.

ועל רזא דא אית תרין טורין דכתיב (דברים י"א: 29) ונתת את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל, לקביל אלין תרין דרגין, ועל דא דא אקרי ארור ודא אקרי ברוך. ושמעון ולוי אינון מסטרא דדינא קשיא, ומן סטרא דדינא קשיא תקיפא נפקת רוגזא דאתלטיא.

ות"ח מסטרא דדינא קשיא נפקין תרין סטריין, חד דאתברך וחד דאתלטיא, [קפד ע"ב] חד ברוך וחד ארור. כגוונא דא מסטרא דיצחק נפקו תרין בנין, חד מבורך וחד דאתלטיא לעילא ותתא, דא אתפרש לגויה ודא אתפרש לסטריה, דא דיוריה בארעא קדישא ודא דיוריה בטורא דשעיר דכתיב (בראשית כ"ה: 27) איש יודע ציד איש שדה, דא אתריה במדברא וחרבא ושממה, ודא יושב אהלים, וכלא כגוונא דאצטריך.

[p. 125] ובגין כך תרין דרגין אינון, ברוך וארור, דא לסטריה ודא לסטריה. מהאי נפקין כל ברכאן דעלמין דלעילא ותתא וכל חידו וטיבו וכל נהירו וכל פורקן ושיזבותא, ומהאי נפקין כל לווטין וכל חרבא וכל דמא וכל שממא וכל בישין וכל מסאבו.

ר' שמעון פתח (תהלים כ"ו: 6) ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך יי. האי קרא אוקמוה, אבל ת"ח רזא דמלה הכא, דהא לית לך בר נש בעלמא דלא טעים טעמא דמותא בליליא ורוח מסאבא שריא על ההוא גופא. מאי טעמא, בגין דנשמתא קדישא אסתלקת מניה דבר נש ונפקת מניה, ועל דנשמתא קדישא נפקת ואסתלקת מניה שריא רוח מסאבא על ההוא גופא ואסתאב.

וכד נשמתא אהדרת לגופא אתעברת ההוא זוהמא. והא אתמר דידי דבר נש זוהמא דמסאבו אשתאר בהו, ועל דא לא יעבר ידוי על עינוי בגין ההוא רוח מסאבא עד דנטיל לון, וכד נטיל ידוי כדן אתקדש ואקרי קדישא.

והיך בעי לאתקדשא, בעי חד כלי לתתא וחד כלי מלעילא, דיתקדש מההוא דלעילא וההוא דלתתא דיתבי זוהמא דמסאבו ביה, ודא כלי לקבלא מסאבו ודא לאתקדשא מניה, דא

ברוך ודא ארור. ולא בעיין אינון מייא דזוהמא לאושדא בביתא, דלא יקרב בהו בר נש, דהא בהו מתכנשי סטרא דלהון ויכיל לקבלא נוקא מאינון מייין מסאבין.

ועד דיתעבר זוהמא מן ידוי לא יברך [p. 126] ואוקימנא. ובגין כך בר נש עד לא יקדש ידוי בצפרא אקרי טמא, כיון דאתקדש אקרי טהור, ובגין כך לא יטול אלא מן ידא דאדכי בקדמיתא דכתיב (במדבר י"ט: 19) והזה טהור על הטמא, דא אקרי טהור ודא אקרי טמא. בגין כך חד כלי לעילא וחד כלי לתתא, דא קדישא ודא מסאבא. ומאינון מייין אסיר למעבד בהו מידי אלא בעי לאושדא לון באתרא דבני נשא לא עברין עליהו, ולא יבית לון בביתא דהא כיון דאתושדן בארעא רוח מסאבא אשתכח תמן ויכיל לנזקא, ואי אית מדרון תחות ארעא דלא יתחזון שפיר. ולא יהיב לון לנשי חרשיא דיכלין לאבאשא בהו לבני נשא בגין דאינון מייין דאתלטיין, וקב"ה בעי לדכאה לון לישראל ולמהוי קדישין דכתיב (יחזקאל ל"ו: 25) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם.

ויקחהו וישליכו אותו הבורה וגו'. רבי יהודה פתח (תהלים י"ט: 8) תורת יי' תמימה משיבת נפש. כמה אית לון לבני נשא לאשתדלא באורייתא, דכל מאן דישתדל באורייתא להו ליה חיינ בעלמא דין וחיינ בעלמא דאתי, וזכי בתרין עלמין ואפי' דישתדל באורייתא ולא ישתדל לשמה כדקא יאות זכי אגר טב בהאי עלמא ולא דיינין ליה בההוא עלמא. [p. 127] ת"ח כתיב (משלי ג': 16) ארץ ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד. ארץ ימים, בההוא דישתדל באורייתא לשמה, דאית ליה ארץ ימים בההוא עלמא דביה אורכא דיומין, ואינון יומין אינון ודאי. תמן איהו רחצנו דקדושה דלעילא, דאתרחיץ בר נש בהאי עלמא לאשתדלא באורייתא לאתתקפא בההוא עלמא. [קפה ע"א] בשמאלה עושר וכבוד, אגר טב ושלוה אית ליה בהאי עלמא.

וכל מאן דאשתדל באורייתא לשמה, כד נפיק מהאי עלמא אורייתא אזלת קמיה ואכרזת קמיה ואגינת עליה דלא יקרבו ביהדיה מאריהון דדינא. כד שכיב גופא בקברא היא נטרת עליה, כד נשמתא אזלא לאסתלקא למיתב לאתרה איהי אזלת קמה דההיא נשמתא, וכמה תרעין אתברו קמה דאורייתא עד דעאלת לדוכתה וקיימת עליה דב"נ עד דיתער בזמנא דיקומון מתייא דעלמא ואיהי סניגורא עליה הדא הוא דכתיב (משלי ו': 22) בהתהלכך תנחה אותך וגו'.

בהתהלכך תנחה אותך, כמה דאתמר.

בשכבך תשמור עליך, בשעתא דשכיב גופא בקברא, דהא כדין בההוא זמנא אתדן גופא בקברא וכדין אורייתא אגינת עליה.

והקיצות, כמה דאתמר בזמנא דיתערון מתי עלמא מן עפרא.

[p. 128] היא תשיחך, דלהוי סניגורא עליה.

רבי אלעזר אמר היא תשיחך. מאי היא תשיחך, בגין דאעייג דהשתא יקומו מן עפרא אורייתא לא יתנשי מנייהו, דהא ינדעון כל ההוא אורייתא דשבקו כד אסתלקו מהאי עלמא. ההוא אורייתא נטירא מההוא זמנא ותיעול במעייהו כמלקדמין ואיהי תמלל במעייהו, וכל מלין מתתקנן יתיר מכמה דהוה בקדמיתא, דהא כל אינון מלין דאיהו לא יכיל לאדבקא לון כדקא יאות ואיהו אשתדל בהו ולא אדבק, כלהו עאלין במעוי מתתקנן ואורייתא איהי תמלל ביה הדא הוא דכתיב והקיצות היא תשיחך.

רבי יהודה אמר כגוונא דא כל ההוא דאשתדל באורייתא בהאי עלמא זכי לאשתדלא בה לעלמא דאתי והא אתמר. ת"ח ההוא ב"נ דלא זכי לאשתדלא באורייתא בהאי עלמא ואיהו אזיל בחשוכא, כד נפיק מהאי עלמא נטלין ליה ועאלין ליה גו גיהנם, אתר תתאה דלא יהא מרחם עליה דאקרי בור שאון טיט היון כמה דכתיב (תהלים מ': 3) ויעלני מבור שאון מטיט היון.

ובגין כך ההוא דלא אשתדל באורייתא בהאי עלמא ואתטנף בטנופי עלמא, מה כתיב, ויקחהו וישליכו אותו הבורה, דא הוא גיהנם, אתר דדיינין להו לאינון דלא אשתדלו באורייתא. והבור רק, כמה דאיהו הוה רק. מ"ט, בגין דלא הוה ביה מים.

ות"ח כמה הוא עונשא דאורייתא, דהא לא גלו ישראל מארעא קדישא אלא בגין דאסתלקו מאורייתא ואשתבקו מינה הדא הוא דכתיב (ירמיה ט': 11-12) מי האיש החכם ויבן את זאת וגו' על מה אבדה הארץ, ויאמר יי' על עזבם את תורתני.

[p. 129] רבי יוסי אמר מהכא, (ישעיה ה': 13) לכן גלה עמי מבלי דעת. בגין כך כלא קיימא באורייתא ועלמא לא אתקיים אלא באורייתא דאיהו קיומא דעלמין לעילא ותתא דכתיב (ירמיה ל"ג: 25) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי.

ויקחהו וישליכו אותו הבורה, רמז על דארמין ליה לגו מצראי, אתר דלא אשתכח רזא דמהימנותא כלל.

רבי יצחק אמר אמאי כתיב בראובן השליכו אותו אל הבור אשר במדבר וגו', וכי לא חייש ראובן להאי דהא אינון נחשין ועקרבין ינזקון ליה, והיך אמר להשיבו אל אביו וכתוב למען הציל אותו מידם. אלא חמא ראובן דנוקא אשתכח בידייהו, בגין דידע כמה שנאין ליה ורעותא דלהון לקטלא ליה. אמר ראובן טב ליה למנפל לגו גובא דנחשין ועקרבין ולא יתמסר בידו דשנאו דלא מרחמי עליה. מכאן אמרו יפיל ב"נ גרמיה לאשא או לגוב נחשין ועקרבין ולא יתמסר בידו דשנאו. [קפה ע"ב] בגין דהכא קב"ה אי איהו צדיקא ירחיש ליה ניסא,

ולזמנין דזכו אבהן מסייעין ליה לבי"נ וישתזיב מנייהו, אבל כיון דאתמסר בידא דשנאו, זעירין אינון דיכלין לאשתזבא.

ובגין כך אמר למען הציל אותו מידם, מידם דייקא ולא כתיב למען הציל אותו ותו לא, אלא אמר ראובן [p. 130] ישתזיב מן ידיהו, ואי ימות בגובא ימות, ובגין כך כתיב וישמע ראובן ויצילהו מידם.

ת"ח כמה חסידותיה דראובן, דבגין דידע דשמעון ולוי שותפותא וחברותא דלהון קשיא אינון, דכד אתחברו בשכס קטלו כל דכורא והא דקטלו כל דכורא לא די לון אלא דנטלו נשין וטף וכספא ודהבא וכל בעירי וכל מאני יקר וכל מה דאשתכח בקרתא. ולא די כל דא דנטלו כל מה דאשכחו בקרתא אלא דאפילו כל מה דבחקלא נטלו דכתיב (בראשית ל"ד: 28) ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו. אמר ומה קרתא רבתא כהאי לא אשתזיב מנהון, אלמלא רביא דא יפול בידיהו לא ישארו מניה אומצא בעלמא, ועל דא אמר טב ליה לאשתזבא מנייהו דלא ישארו מניה אשארותא בעלמא ולא יחמי אבא מניה כלום לעלמין. והכא אי ימות, לא ייכלון ליה וישתאר כל גופיה שלים ואתיב ליה לאבא שלים, ועל דא למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו, אע"ג דימות התם. ובגין כך אמר הילד אינו, ולא אמר אינו חי אלא אינו אפילו מת. ת"ח מה עבד, דאיהו בחכמה שתף גרמיה בהדיהו דכתיב לא נכנו נפש, ולא כתיב לא תכוהו, ואיהו לא הוה תמן כד אזדבן יוסף, דהא כלהו משמשי לאבוהון כל חד חד יומא, וההוא יומא דראובן הוה, ועל דא בעא דבההוא יומא דהוה שמושא דיליה לא אתאביד יוסף, ובגין כך כתיב וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור, דייקא אפילו חי או מת. מיד וישב אל אחיו ויאמר הילד אינו. [p. 131] ואפילו ראובן לא ידע מההוא זבינא דיוסף, והא אוקמוה דאשתתפו בהו שכינתא ועל דא לא ידע ראובן מההוא זבינא דיוסף ולא אתגלייא ליה עד ההוא זמנא דאתגלי יוסף לאחוהי.

ת"ח כמה גרים ליה לראובן דאיהו אשתדל לאחייא ליה ליוסף. מה כתיב, (דברים ל"ג: 6) יחי ראובן ואל ימות וגו'. דהא בגין דא אע"ג דאשתקיל בכירותיה מניה, אשתדל לאחייא ליה, וצלי משה ואמר יחי ראובן ואל ימות, אתקיים בעלמא דין ואתקיים בעלמא דאתי. מאי טעמא, בגין דא ובגין דעבד תשובה על ההוא עובדא. דכל מאן דעביד תשובה קב"ה קיים ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי.

ת"ח מה כתיב, ויקחו את כתנת יוסף וישחטו שעיר עזים וגו'. הא אוקמוה דבגין דדמא דשעיר דמיא לדמא דבי"נ. אבל ת"ח דקב"ה מדקדק בהו בצדיקייא. אע"ג דמלה אתיא כדקא חזי, קב"ה מדקדק בהו אפילו כחוט השערה. יעקב עבד עובדא כדקא חזי, במאי, בגין דאקריב לגבי אבוי שעיר דאיהו סטרא דדינא קשיא. ועם כל דא בגין דאיהו אקריב ואכחיש [p. 132] ליה לאבוי דאיהו סטרא דיליה, אתענש בהאי בשעיר אחרא דאקריבו ליה בנוי דמא דיליה.

באיהו כתיב (בראשית כ"ז: 16) ואת עורות גדיי העזים הלבישה על ידיו וגו'. בגין כך ויטבלו את הכתנת בדם, אקריבו ליה כתונתא לאכחשא ליה, וכלא דא לקבל דא. איהו גרים דכתיב ויחרד יצחק חרדה גדולה וגו', בגין כך גרמו ליה דחרד חרדה בההוא זמנא דכתיב הכר נא הכתנת בנך היא אם לא. [קפו ע"א]

רבי חייא אמר ביה כתיב (בראשית כ"ז: 21) האתה זה בני עשו אם לא. ליה מה כתיב, הכתנת בנך היא אם לא. ובגין כך קב"ה מדקדק בהו בצדיקיא בכל מה דאינון עבדין.

אמר ר' אבא כיון דחמו כלהו שבטין ההוא צערא דאבוהון אתנחמו, וודאי יהיבו גרמייהו עליה דיוסף אלמלא ישכחון ליה. כיון דחמו דלא יכילו אהדרו לגביה דיהודה ואעברוהו מעלייהו, דאיהו הוה מלכא עלייהו וכדין אעברוהו מעלייהו. מה כתיב, ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיני וגו'.

[p. 133] רבי יהודה פתח (תהלים י"ח: 14) וירעם בשמים יי' ועליון יתן קולו ברד וגחלי אש. ת"ח כד ברא קב"ה עלמא אתקין ליה שבעה סמכין על מה דקיימא, וכלהו סמכין קיימי בחד סמכא יחידאי, והא אוקמוה דכתיב (משלי ט': 1) חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה, ואלין כלהו קיימין בחד דרגא מנייהו דאקרי צדיק דכתיב (שם י': 25) וצדיק יסוד עולם.

ועלמא כד אתברי מההוא אתר דאיהו שכלולא דעלמא ותקונוי, דאיהו חד נקודת עלמא, אמצעיתא דכלא. ומאן איהו, ציון דכתיב (תהלים נ': 1) מזמור לאסף אל אלהים יי' דבר ויקרא ארץ וגו'. ומאן אתר, דכתיב מציון מכלל יופי, מההוא דאיהו סטרא דשכלולא דמהימנותא שלימתא כדקא יאות. וציון תקיפו ונקודה דכל עלמא, ומההוא אתר אשתכלל כל עלמא ואתעביד ומגויה כל עלמא אתון.

ות"ח וירעם בשמים יי' ועליון יתן קולו. כיון דאמר וירעם בשמים יי', אמאי ועליון יתן קולו. הא הכא רזא דמהימנותא על מה דאמינא דציון איהו שכלולא ושפירו דעלמא ועלמא מניה אתון, בגין דתרין דרגין אינון ואינון חד, ציון וירושלם, דא רחמי ודא דינא, ותרוייהו חד, מהכא דינא ומהכא רחמי.

מעילא לעילא נפקא קול דאשתמע. לבתר דההוא קול נפקא ואשתמע, כדן נפקי דינין וארחי דדינא ורחמי נפקין ומתפרשן מתמן. [p. 134] וירעם בשמים יי', דא בי דינא ברחמי. ועליון, אע"ג דלא אשתכח ולא אתיידע, כיון דההוא קול נפקא כדן אשתכח כלא דינא ורחמי הדא הוא דכתיב ועליון יתן קולו, כיון דיתן קולו, מינד ברד וגחלי אש, מיא ואשא.

ת"ח בשעתא דאתיליד יהודה מה כתיב, (בראשית כ"ט: 35) ותעמוד מלדת, בגין דדא הוא יסודא רביעאה מאינון ארבע דאינון רתיכא עלאה, סמכא חד מאינון ארבע סמכין. מה

כתיב ביה, ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו, דהוה מלכא עלייהו. מאי טעמא, בגין דיוסף נחתו ליה למצרים כדקאמרן.

וירא שם יהודה בת איש כנעני. וכי כנעני הוה, אלא אוקמוה חברייהא.

[p. 135] ותהר ותלד בן ויקרא את שמו ער. תלת בנין הוו ליה ליהודה ולא אשתאר

מנייהו בר חד ודא הוא שלה.

רבי אלעזר ורבי יוסי ורבי חייא הוו אזלי בארחה. אמר רבי יוסי לרבי אלעזר אמאי כתיב בבנוי דיהודה בקדמאה ויקרא את שמו ער, ובתרין אחרנין ותקרא את שמו אונן, ותקרא את שמו שלה.

אייל תי"ח האי פרשתא רזא איהו וכלא איהו כדקא חזי. וירד יהודה מאת אחיו, דהא אתכסיא סיהרא ונחתת מדרגא דתקנא לגו דרגא אחרא דאתחבר ביה חויא כד"א ויט עד איש עדלמי וגו', ותהר ותלד בן ויקרא את שמו ער, ואיהו רע וכלא חד דאתיא מסטרא דיצר הרע. ובגין כך כתיב ויקרא את שמו ולא כתיב ויקרא שמו אלא את שמו. [קפו ע"ב] ביעקב כתיב ויקרא שמו יעקב, דקב"ה קרא ליה יעקב, והכא לאסגאה דרגא אחרא דבזוהמא דמסאבא אתיליד, ודא הוא ער רע וכלא חד. [p. 136] לבתר לא אתבסס אתרא עד דאתא שלה דהוה עקרא דכלהו. מה כתיב, ויהי ער בכר יהודה רע. כתיב הכא רע, וכתיב התם (בראשית ח': 21) כי יצר לב האדם רע מנעוריו. רע דאושיד דמין, אושיד זרעא על ארעא, ובגין כך וימיתו יי'. מה כתיב בתריה, ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך ויבם אותה וגו'.

ויאמר יהודה. רבי שמעון פתח (ישעיה מ"א: 25) העירותי מצפון ויאת וגו'. תי"ח כמה

אינון בני נשא טפשין דלא ידעין ולא מסתכלין למנדע ארחוי דקב"ה, דהא כלהו ניימין דלא מתערין, שינתא בחוריהון.

[p. 137] תי"ח קב"ה עבד ליה לבר נש כגוונא דלעילא, כלא איהו בחכמתא, דלית לך

שייפא ושייפא בב"י דלא קיימא בחכמתא עלאה, דהא כיון דאתתקן כל גופא בשייפוי כדקא יאות, קב"ה אשתתף בהדיה ואעיל ביה נשמתא קדישא בגין לאולפא ליה לבר נש למהך בארחוי דאורייתא ולמיטר פקודוי, בגין דיתתקן ב"י כדקא יאות.

ובעוד דאית ביה נשמתא קדישא מבעי ליה לבר נש לאסגאה דיוקנא דמלכא עלאה בעלמא. ורזא דא דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק לא פסיק לעלמין, ועל דא מבעי ליה לבר נש דלא יפסיק נהרא ומקורא דיליה בהאי עלמא בגין דיתתקף ביה בההוא עלמא. וכל זמנא דבר נש לא יצלח בהאי עלמא קב"ה עקר ליה ונטע ליה כמה זמנין כמלקדמין.

ת"ח מה כתיב, העירוני מצפון, דא אתערותא דזווגא דבר נש בהאי עלמא דאיהו אתערותא מסטרא דצפון.

ויאת, דא היא נשמתא קדישא דאתיא מלעילא. ויאת, אתיא בהאי עלמא ועאלת בגו בני נשא כדקאמרן.

[p. 138] ממזרח שמש, דא אתר דההוא נהר דנגיד ונפיק, דמתמן נפקא נשמתא ואתנהירת.

ויבא סגנים כמו חומר, אלין אינון חילין דעלמא דאתיין בגין ההוא אתערותא דנשמתין כגוונא דאתער ב"י בגופא.

דהא בגין דא קב"ה עביד זווגא ואטיל נשמתין בעלמא וחברותא אשתכח לעילא ותתא ומקורא דכלא יהא ברוך. ובגין כך קב"ה עבד ליה לבר נש, בגין לאשתדלא בארחוי ולא יפסיק מקוריה ומבועא דיליה לעלמין. ואי הוא פסיק דא, כד נפיק מהאי עלמא ההוא בר נש לא עאל לפרגודא ולא נטיל חולקיה בההוא עלמא. [קפז ע"א]

ת"ח (ישעיה מ"ח: 18) לא תהו בראה לשבת יצרה. קב"ה בגין דא עבד ליה לבר נש כדקאמרן וקב"ה עביד טיבו עם עלמא.

[p. 139] ת"ח מה כתיב, (בראשית כ"ה: 1) ויסוף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה, רזא דנשמתא אתת לאתתקנא כמלקדמין.

ת"ח ההוא גופא מה כתיב, (ישעיה נ"ג: 10) וי"י חפץ דכאו ונני. האי קרא אית לאסתכלא ביה. אמאי חפץ, בגין דיתדכי.

אם תשים אשם. אם ישים מבעי ליה, מאי אם תשים. אלא לנשמתא אהדר מלה, אי ההיא נשמתא בעיא לאתתקנא כדקא יאות יראה זרע, בגין דההיא נשמתא אזלת ושאטת ואיהי זמינא לאעלא בההוא זרע דאתעסק ביה בר נש בפריה ורביה, וכדין יאריך ימים. וחפץ י"י בידו יצלת, דא אורייתא.

ת"ח אע"ג דבר נש אשתדל באורייתא יומי ולילי ומקוריה ומבועיה קיימא ביה למגנא, לית ליה אתר לאעלא לפרגודא והא אתמר, דבירא דמיא אי ההוא מקורא ומבועא לא עאל ביה [p. 140] לאו איהו באר, דבירא ומקורא כחדא אינון ורזא חד איהו ואוקימנא.

כתיב (תהלים קכ"ז: 2) שוא לכם משכימי קום ונני. ת"ח כמה חביבין אינון מלי דאורייתא, דכל מלה ומלה דאורייתא אית בה רזין עלאין קדישין, והא אתמר דכד יהב קב"ה אורייתא לישראל כל גניזין עלאין קדישין כלהו יהב ביה באורייתא וכלהו אתיהיבו להו לישראל בשעתא דקבילו אורייתא בטורא דסיני.

תייח שוא לכס משכימי קום, אלין אינון דיחידין אשתכחו, דלאו אינון דכר ונוקבא כדקא יאות, ואקדימו בצפרא לעבידתייהו כמה דכתב (קהלת ד': 8) יש אחד ואין שני וגו' ואין קץ לכל עמלו.

מאחרי שבת, מאחרין נייחא כד"א כי בו שבת, בגין דאתתא לגבי בר נש איחי נייחא לגביה ודאי.

אוכלי לחם העצבים. מאי לחם העצבים, דכד בר נש אית ליה בנין, ההוא נהמא דאכיל אכיל ליה בחדוץ וברעותא דלבא, וההוא דלית ליה בנין, ההוא נהמא דאכיל איהו נהמא דעציבו. ואלין אינון אוכלי לחם העצבים ודאי.

כן יתן לידידו שנה. מאי יתן לידידו, דא הוא דמקוריה מברך קב"ה יהיב ליה שינה בההוא עלמא כד"א (משלי ג': 24) ושכבת וערבה שנתך, [p. 141] בגין דאית ליה חולקא בההוא עלמא דאתי, בגין דההוא בר נש שכיב ואתהני בההוא עלמא דאתי כדקא יאות. יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו וגו'. יש אחד, דא הוא בר נש דאיהו יחידאי בעלמא, לאו יחידאי כדקא יאות אלא דאיהו בלא זווגא.

ואין שני, דלית עמיה סמך. גם בן, דיוקים שמיה בישראל לא שבק. ואח, לאייתאה ליה לתקונא.

ואין קץ לכל עמלו, דאיהו אעמל תדיר ואקדים יממא וליליא.

גם עינו לא תשבע עשר, ולית ליה לבא לאשגחא ויימא למי אני עמל ומחסר את נפשי [קפז ע"ב] מטובה. ואי תימא דבגין דיכול וישתי יתיר ויעביד משתיא בכל יומא, לאו הכי דהא נפשא לא אתהני מניה, אלא ודאי איהו מחסר את נפשיה מטיבו דנהורא דעלמא דאתי, בגין דדא היא נפשא חסרא דלא אשתלימת כדקא יאות.

תייח כמה חס קב"ה על עובדוי, בגין דקא בעי דיתתקן ולא יתאביד מההוא עלמא דאתי כדקאמרן.

רבי חייא בעא האי דאיהו זכאה שלימא ואשתדל באורייתא יממא ולילי וכל עובדוי אינון לשמא דקב"ה ולא זכה לבנין בהאי עלמא, כגון דאשתדל בהו ולא זכה או דהו ליה ומיתו, מה אינון לעלמא דאתי.

[p. 142] אמר ר' יוסי עובדוי וההיא אורייתא קא מגינן עליה לההוא עלמא.

אמר רבי יצחק עלייהו דאינון זכאי קשוט כגון רבי יוחנן דהו ליה בנין ומיתו וכגון רבי חזקיה דאיהו עקר, עלייהו כתיב (ישעיה נ"ו: 4-5) כה אמר יי' לסריסים וגו'. מה כתיב בתריה, ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות וגו', בגין דאלין אית לון חולקא בעלמא דאתי.

א"ל רבי יוסי יאות הוא ושפיר. ת"ח זכאה שלים דהו כל אלן ביה ואשתלים כדקא יאות ומית בלא בנין, והא קא ירית דוכתיה בההוא עלמא, אתתיה בעיא ליבומי או לא. אי תימא דלבעי ליבומי, הא בריקניא איהו דהא אתריה קא ירית בההוא עלמא. אלא ודאי בעיא ליבומי ודאי בגין דלא ידעינן אי הוה שלים בעובדוי או לא. והא דאתיבמת לא הוי בריקניא בגין דאתר אית ליה לקב"ה, דהא בר נש הוה בעלמא ומית בלא בנין ופרוקא לא הוה ליה בעלמא. כיון דמית האי זכאה שלים ואתתיה אתייבמת ואיהו אתריה ירית, אתא ואשתלים הכא, ובין כך ובין כך קב"ה אתר זמין ליה בעלמא עד דיימות האי זכאה שלים וישתלים איהו בעלמא.

[p. 143] פתח ואמר (במדבר ל"ה: 28) כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול וגו'. ודא הוא דתנינן בנין זמינן אינון לצדיקיא במיתתהון, בחייהון לא זכו ובמיתתהון זכו. ובגין כך כל עובדוי דקב"ה כלהו קשוט וזכו ותייס על כלא.

(קהלת ד': 9) טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם. אלן אינון דמתעסקין בהאי עלמא לאולדא בנין, דאינון בנין דשבקו בגיניהון אית להו אגר טב בההוא עלמא ובגיניהו ירתין אבהן דלהון חולקא בההוא עלמא ואוקמוה. ת"ח קב"ה נטע אילנין בהאי עלמא. אצלחו יאות, לא אצלחו עקר לון ושתיל לון זמנא אחרא. אי אצלחו יאות, ואי לא עקר לון ושתיל לון אפי' כמה זמנין, ובגין כך כל ארחוי דקב"ה כלהו לטב ולא תקנא עלמא.

בא אל אשת אחיך ויבם אותה, דהא יהודה וכלהו שבטין הוו ידעי [p. 144] דא, ועקרא דמלתא והקם זרע לאחיך, בגין דההוא זרע אצטריך לאתקנא מלה ולמגלם גולמא לתקונא, דלא יתפרש גזעא משרשיה כדקא יאות. וכד מתתקנן לבתר כדקא יאות אלן משתבחי תמן בההוא עלמא בגין דקב"ה אתרעי בהו, ובגין כך כתיב (קהלת ד': 2) ושבת אני את המתים שכבר מתו, שכבר מתו דייקא, מן החיים אשר המה חיים עדנה. מאיעדנה, כד"א (בראשית י"ח: 12) אחרי בלותי היתה לי עדנה, וכתוב (איוב ל"ג: 25) ישוב לימי עלומי.

וטוב משניהם את אשר עדן לא היה אשר לא ראה את המעשה הרע [p. 145] אשר נעשה תחת השמש. וטוב משניהם את אשר עדן לא היה, דלא שב לימי עלומי ולא אצטריך לאתקנא ולא סביל חובין קדמאי, בגין דקב"ה [קפח ע"א] יהיב ליה אתר מתתקנא בההוא עלמא כדקא יאות.

ת"ח כתיב (קהלת ח': 10) ובכך ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וגו'. ובכך ראיתי רשעים קבורים, כמה דאתמר בגין דקב"ה עביד טיבו ולא בעי לאשתצא עלמא אלא כמה דאתמר, וכל ארחוי כלהו קשוט וזכו. זכאה חולקהון דצדיקיא דאינון אזלי בארח קשוט בהאי עלמא לאוטבא להו בעלמא דאתי, עליהו כתיב (תהלים ל"ז: 29) וצדיקים ירשו ארץ.

וירע בעיני יי' אשר עשה וגו'. רבי חייא פתח (קהלת י"א: 6) בבקר זרע את זרעך וגו'.

ת"ח כמה אתחזי ליה לב"נ לאזדהרא מחובוי ולאזדהרא בעובדוי מקמי קב"ה, בגין דכמה שליחן וכמה ממנן אינון בעלמא דאינון אזלי ושטאן וחמאן עובדיהון דבני נשא וסהדין עליהו וכלא בספרא כתיבין.

[p. 146] ות"ח בכל אינון חובין דאסתאב בהו ב"נ בהאי עלמא, דא איהו חובא דאסתאב

ביה ב"נ בהאי עלמא ובעלמא דאתי, מאן דאושיד זרעא בריקניא ואפיק זרעא במגנא בידא או ברגלא ואסתאב ביה כמה דכתיב (תהלים ה': 5) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע. לא עאל לפרגודא ולא חמי סבר אפי' יומין כמה דתנין דכתיב לא יגורך רע וכתבי ויהי ער בכור יהודה רע בעיני יי' ובגין כך (ישעיה א': 15) ידיכם דמים מלאו. זכאה חולקיה דב"נ דדחיל למאריה ויהא נטיר מאורח בישא וידכי גרמיה לאשתדלא בדחילו דמאריה.

ת"ח בבקר זרע את זרעך, האי קרא אוקמוה. בבקר, דא הוא בזמנא דבר נש אתקיים בחיליה ואיהו בעולימו, כדין ישתדל לאולדא בנין דכתיב זרע את זרעך, דהא כדין זמנא איהו כמה [p. 147] דכתיב (תהלים קכ"ז: 4) כחצים ביד גבור כן בני הנעורים, בגין דיכיל למילף להו ארחוי דקב"ה ויהא ליה אגרא טבא לעלמא דאתי דכתיב אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבשו וגו'. לא יבשו וגו'. לא יבשו בההוא עלמא בזמנא דמאריהון דדינא ייתון לקטרגא עלוי, דלית לך אגרא טבא בההוא עלמא כההוא דאולף ליה לבריה דחילו דמריה וארחוי דאורייתא.

ת"ח מאברהם דכתיב (בראשית י"ח: 19) כי ידעתינו למען אשר יצוה את בניו וגו'. ועל דא ההוא זכו קיימא ליה בההוא עלמא לגבי כל מאריהון דדינא, ובגין כך בבקר זרע את זרעך. ולערב, אפילו ביומי דזקנה דאיהו זמנא דסיב ב"נ, מה כתיב, אל תנח ידך, לא ישבוק לאולדא בהאי עלמא. מאי טעמא, כי אינך יודע אי זה יכשר וגו', בגין דיקומון בגיניה בההוא עלמא.

ועל דא (תהלים קכ"ז: 3) הנה נחלת יי' בנים. מאן נחלת יי' בנים, דא צרורא דנשמתא, סטרא דעלמא דאתי. ולהאי נחלה מאן זכי ליה לבר נש לאעלא בההוא נחלת יי', בנים, אינון בנין זכאן ליה לנחלת יי'. ועל דא זכאה ההוא בר נש דזכי לון ויוליף לון ארחוי דאורייתא כמה דאתמר.

[p. 148] ותסר בגדי אלמנותה מעליה וגו'. ת"ח תמר בת כהן הות, ס"ד דאיהי אזלא בגין לאזנאה עם חמוה, דהא צניעותא אשתכח בה תדיר. אלא איהי צדקת הות ובחכמה עבדת האי, דהא איהי לא אפקירת גרמה לגביה אלא בגין דידיעה ידעת וחכמתא אסתכלת, ועל דא איהי אתת לגביה למעבד טיבן וקשוט, ועל דא אתת לגביה ואשתדלת בעסקא דא.

ת"יח דאיהי בגין דידיעת ידיעה ואשתדלת בעסקא דא, קב"ה עבד סיועא תמן בההוא עובדא ואתעברת מיד, וכלא הוה [קפח ע"ב] מניה.

ואי תימא אמאי לא אייתי קב"ה אינון בנין מאתתא אחרא, אמאי מן דא. אלא ודאי איהי אצטריכת לעובדא דא ולא אתתא אחרא.

[p. 149] תרין נשין הוו דמנייהו אתבני זרעא דיהודה ואתו מנייהו דוד מלכא ושלמה מלכא ומלכא משיחא, ואלין תרין נשין דא כגוונא דא, תמר ורות, דמיתו בעלייהו בקדמיתא ואינון אשתדלו לעובדא דא. תמר אשתדלת לגבי חמוה דאיהו קריב יתיר לבנוי דמיתו. מאי טעמא אשתדלת לגביה, דכתיב כי ראתה כי גדל שלה והיא לא נתנה לו לאשה. ובגין דא אשתדלת בעובדא דא לגבי חמוה.

רות מית בעלה ולבתר אשתדלת בעובדא דא לגביה דבעז דכתיב (רות ג': 7) ותגל מרגלותיו ותשכב, ואשתדלת בהדיה ולבתר אולידת ליה לעובד. ואי תימא אמאי לא נפיק עובד מאתתא אחרא, אלא ודאי איהי אצטריכא ולא אחרא. ומתרין אלין אתבני ואשתכלל זרעא דיהודה, ותרואייהו בכשרו עבדו ולמעבד טיבו עם אינון מיתייא לאתקנא עלמא לבתר. ודא הוא כמה דאתמר (קהלת ד': 2) ושבת אני את המתים שכבר מתו, דהא כד הוו חיון בקדמיתא לא הוה בהו שבחא ולבתר הוה בהו שבחא. ותרואייהו אשתדלו [p. 150] למעבד טיבו וקשוט עם מיתייא וקב"ה סייע בההוא עובדא וכלא הוה כדקא יאות. זכאה איהו מאן דאשתדל באורייתא יממא וליליא כמא דכתיב (יהושע א': 8) והגית בו יומם ולילה.

ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר וגו'. מה כתיב לעיל, ויכר יהודה ויאמר צדקה וגו'. איהו אמר לגבי אבוי הכר נא וגו', ועל דא ויכר יהודה. וכתיב והנה תאומים בבטנה, תאומים הוו בקדמת דנא אחין הוו.

[p. 151] ר' חזקיה אמר לאו אשתמע הכי אלא בנין אחרנין אתילידו. א"ר אבא בג"כ אשתדלת לאשכחא אובדא דאתאביד. ת"יח מה כתיב, ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ. רמז הכא פריצותא קדמאה דפריץ דמית עליה, משמע דכתיב פרצת עליך, עליך פרצת פריצותא, בגין דאצטריכת לאטרחא למארך, ובגין כך פריצותא תעביד בשאר עמין, ועל דא ויקרא שמו פרץ.

לבתר דכל עובדא דיהודה אתמר, דאיהו זבין ליה ליוסף ואיהו גרים ליה לכל האי, דאי יהודה הוה אמר נהדר ליה לאבון, הוו עבדין אחוני, ועל דא נחתו ליה אחוי משולטנא דעלייהו. לבתר דאתגלי מאחוי ואתא עליה כל דא, אמר מיוסף, ויוסף הורד מצרימה. מאי הורד, דאסתכס קב"ה בההוא עובדא לקיימא גזרה דיליה דגזר (בראשית ט"ו: 13) ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וגו'.

[p. 152] ויקנהו פוטיפר, לסטר חטאה קנה ליה.

פתח ואמר (איוב ט': 7) האומר לחרס ולא יזרח ובעד ככבים יחתום. ת"ח שבעה ככביא
עבד קב"ה ברקיעין, וכל רקיעא ורקיעא אית ביה כמה שמשין ממנן לשמשא ליה לקב"ה, בגין
דלית לך שמשא או ממנא דלית ליה פולחנא ושמושא למאריה, וקיימי כל חד וחד על ההוא
שמושא דאתפקדא ביה וכל חד ידע עבידתיה לשמשא.

מנהון משמשי בשליחותא דמריהון ואתפקדן בעלמא על כל עובדיהון דבני נשא, ומנהון
דקא משבחין ליה ואינון אתפקדן על שירתא. ואע"ג דאינון אתפקדן בהאי, לית לך כל חילא
בשמיא וככבין ומזלי דכלהו לא משבחין ליה לקב"ה. דהא בשעתא דעאל ליליא כדין אתפרשן
תלת סטריין משריין לתלת סטרי עלמא, ובכל סטרא וסטרא אלף אלפין ורבוא רבון וכלהו
ממנן על [קפט ע"א] שירתא.

תלת משריין אינון וחד חיותא קדישא ממנא עליהו וקיימא עליהו, וכלהו קא משבחין
ליה לקב"ה עד דאתי צפרא. כד אתי צפרא כל אינון דבסטר דרום וכל ככביא דנהרי כלהו
משבחין ואמרי שירתא לקב"ה כד"א (איוב ל"ח: 7) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים. ברן
יחד ככבי בקר, אלין ככביא דבסטר דרום כד"א (בראשית י"ט: 27) וישכם אברהם בבקר.
[p. 153] ויריעו כל בני אלהים, אלין אינון דבסטר שמאלא דאתכלילו בימינא.

וכדין צפרא נהיר וישראל נטלי שירתא ומשבחין ליה לקב"ה ביממא, תלת זמנין ביומא
לקביל תלת זמנין דליליא, וקיימין אלין לקביל אלין עד דיסתלק יקרא דקב"ה ביממא
ובליליא. ואינון שית זמנין ביממא ובליליא כדקא יאות, וקב"ה אסתלק הוא בשית אלין.
ההיא חיותא קדישא דקיימא עליהו לעילא וקיימא על ישראל לתתא בגין לאתתקנא
כלא כדקא יאות מה כתיב בה, (משלי ל"א: 15) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה, אלין אינון
משיריין דלעילא. וחק לנערותיה, אלין משריין דישראל לתתא. ובגין כך יקרא דקב"ה אסתלק
מכל סטריין מעילא ומתתא, ועל דא כלא הוא ברשותיה קיימא וכלא איהו ברעותיה.

(איוב ט': 7) האומר לחרס וגו'. רבי שמעון אמר דא יוסף.

ובעד כוכבים יחתום, אלין אחוי דכתיב בהו ואחד עשר כוכבים.

ד"א האומר לחרס, דא יעקב בשעתא דאמרו ליה הכר נא.

ולא יזרח, בשעתא דאסתלק מניה שכינתא.

[p. 154] ובעד ככבים יחתום, בגין בנוי אתחתם ואסתים נהורא דיליה. שמשא אתחשך

וככביא לא נהירו בגין דיוסף אתפרש מאבוי. ות"ח מההוא יומא אתפרש יעקב משמושא

דערסא ואשתאר אבלא עד ההוא יומא דאתבשר בשורה דיוסף.

ויהי יי' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו המצרי. רבי יוסי פתח (תהלים ל"ז: 28) כי לא יעזוב את חסידיו לעולם נשמו. האי קרא אוקמוה באברהם, חסידו כתיב והא אתמר.

ת"ח בכל אתר דצדיקייא אזלי קב"ה נטיר לון ולא שביק לון. דוד אמר (שם כ"ג: 4) גם כי אלך בגיא צלמות וגו'. בכל אתר דצדיקיא אזלי שכינתא אזלת עמהון ולא שבקת לון. יוסף אזל בגיא צלמות ונחתו ליה למצרים, שכינתא הות עמיה הדא הוא דכתיב ויהי יי' את יוסף. [p. 155] ובגין דהות עמיה שכינתא בכל מה דהוה עביד הוה מצלח בידיה, דאפי' מאי דהוה בידיה והוה תבע ליה מאריה בגוונא אחרא, הוה מתהפך בידיה לההוא גוונא דרעותא דמאריה הוה רעי ביה כמא דכתי' וירא אדוניו כי יי' אתו וכל אשר הוא עושה יי' מצליח בידו, מצליח בידו ודאי, כי יי' אתו.

ת"ח וידע אדניו כי יי' אתו לא כתיב, אלא וירא אדניו, דהא בעינוי הוה חמי עובדא דנסיין בכל יומא דקב"ה עביד בידיה. ועל דא ויברך יי' את בית המצרי בגלל יוסף. קב"ה נטיר לון לצדיקיא ובגינהון נטיר לרשיעיא, דהא רשיעיא מתברכאן בגינהון דצדיקיא. כגוונא דא כתיב (שמואל ב' ו' 11-12) ויברך יי' את בית עובד אדום וגו', בעבור ארון האלהים. צדיקיא, אחרנין מתברכין בגינייהו ואינון לא יכלי לאיתזנא בזכותיהו והא אוקמוה. יוסף אתברך מאריה בגיניה ואיהו לא יכיל לאשתזבא מניה ולנפקא לחירו, ולבתר אעיל ליה בבית הסהר כד"א (תהלים ק"ה: 18) ענו בכבל רגלו וגו', עד דלבתר קב"ה אפיק ליה לחירו ושלטיה על כל ארעא דמצרים. ובגין כך לא יעזוב את [קפט ע"ב] חסידו כתי'. וקב"ה אגין עלייהו דצדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי דכתי' (תהלים ה': 12) וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו וגו'.

[p. 156] ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף. רבי חייא פתח (שם ק"ג: 20) ברכו יי' מלאכיו גבורי כח וגו'. ת"ח כמה אצטריך ליה לבר נש לאסתמרא מחובוי ולמיהך בארח תקנא, בגין דלא יסטי ליה ההוא יצר הרע דאיהו מקטרגא ליה כל יומא ויומא כמה דאתמר. ובגין דאיהו מקטרגא ליה תדיר בעי בר נש לאתתקפא עליה ולאסתלקא עליה באתר תקיפו, דבעי למהוי גבר עליה ולאשתתפא באתר דגבורה. בגין דכד אתתקף בר נש עליה כדין איהו בסטר גבורה ואתדבק בה לאתתקפא, ובגין דההוא יצר הרע תקיף בעי ב"נ דיהא תקיף מיניה.

ואלין בני נשא דאתתקפו בהדיה אקרון גבורי כח, לאשתכחא זינא עם זיניה, ואלין אינון מלאכיו דקב"ה דאתיין מסטרא דגבורה קשיא לאתתקפא עלוי. גבורי כח וגו'. ברכו יי' מלאכיו, כיוסף דאקרי צדיק ונטר ברית קדישא דאתרשים בגויה.

[p. 157] רבי אלעזר אמר ויהי אחר הדברים האלה, מאי היא, הא אוקמוה אתר דא דיצה"ר מקטרג דאיהו דרגא אחר הדברים, בגין דיוסף יהב ליה דוכתא לקטרגא, דהוה יוסף מסלסל בשעריה ואתקין גרמיה וקשיט ליה, כדין אתיהיב דוכתא ליצה"ר לקטרגא דאמר ומה אבוי איהו באבלא עליה ויוסף מקשט גרמיה ומסלסל בשעריה, כדין אתגרי ביה דובא וקטרג ליה.

ויהי אחר הדברים האלה. ת"ח בזמנא דקב"ה אשגח ביה בעלמא למידן יתיה ואשכח חייבין בעלמא מה כתיב, (דברים י"א: 17) ועצר את השמים וגו', דהא בגין חובין דבני נשא שמיא וארעא אתעצרו ולא נהגי נמוסיהון כדקא יאות. ות"ח אינון דלא נטרי להאי קיימא קדישא גרמי פרישו בין ישראל לאבוהון דבשמיא בגין דכתיב וסרתם ועבדתם אלהים אחרים [והשתחויתם להם]. האי איהו מאן דסגיד לאלהא אחרא דמשקר באת קיימא קדישא.

וכד קיימא קדישא אתנטיר בעלמא כדקא יאות, כדין קב"ה יהיב ברכאן לעילא לאתרקא בעלמא כמא דכתיב (תהלים ס"ח: 10) גשם נדבות תניף אלהים וגו'. גשם נדבות, דא גשם דרעותא [p. 158] כד אתרעי קב"ה בכנסת ישראל ובעי לארקא בה ברכאן, כדין נחלתך ונלאה אתה כוננתה. נחלתך, אלן ישראל דאינון אחסנתיה דקב"ה כמא דכתיב (דברים ל"ב: 9) יעקב חבל נחלתו. ונלאה, דא כנסת ישראל דאיהי נלאה בארעא דאיהי צחיא למשתי וכדין איהי נלאה. וכד איהו גשם דרעו אתיהיב כדין אתה כוננתה. ועל דא שמיא וארעא וכל חיליהון כלהו קיימי על קיומא דא דכתיב (ירמיה ל"ג: 25) אם לא בריתי יומם ולילה וגו'. ובגין כך בעי לאזדהרא בדא והא אוקמוה, ובגין כך כתיב ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה, וכתיב בתריה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף וגו'.

ויהי כדברה אל יוסף יום יום וגו'. רבי אלעזר פתח (משלי ו': 24) לשמרך מאשת רע מחלקת לשון נכריה. זכאין אינון צדיקיא דיצעין ארחוי דקב"ה למיזל בהו בגין דאינון משתדלי באורייתא יממא ולילי, דכל מאן דאשתדל באורייתא יממא ולילי אחסין תרי [p. 159] עלמין, עלמא דלעילא ועלמא [קצ ע"א] תתאה. אחסין האי עלמא אע"ג דלא אתעסק בה בר נש לשמה ואחסין ההוא עלמא עלאה כד אתעסק בה לשמה.

ת"ח מה כתיב, (משלי ג': 16) ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד. ארך ימים בימינה, מאן דאזיל לימינא דאורייתא אורכא דחיין איהו לעלמא דאתי, דזכי תמן ליקרא דאורייתא דאיהו יקרא וכתרא לאתעטרא על כלא, דכתרא דאורייתא בההוא עלמא איהו. בשמאלה עשר וכבוד, בהאי עלמא, דאע"ג דלא אתעסק בה לשמה זכי בהאי עלמא לעותרא ויקרא. והא רבי חייא כד אתא מהתם, דכד סליק לארעא דישראל, קרא באורייתא עד

דהו אנפוי נהירין כשמשא, וכד הו קיימי קמיה כל אינון דלעאן באורייתא הוה אמר דא אשתדל באורייתא לשמה ודא לא אשתדל לשמה. והוה צלי על ההוא דאתעסק לשמה דליהו הכי תדיר ויזכי לעלמא דאתי, וצלי על ההוא דלא אתעסק בה לשמה דייתי לאתעסקא בה לשמה ויזכי לחיי עלמא.

יומא חד חמא חד תלמיד דהוה לעי באורייתא ואנפוי מוריקן. אמר ודאי מהרהר בחטאה איהו דנא. אחיד ליה לקמיה ואמשיך ליה [p. 160] במלין דאורייתא עד דאתיישב רוחיה בגויה. מההוא יומא ולהלא שוי על רוחיה דלא ירדוף בתר הרהורן בישין וישתדל באורייתא לשמה.

אמר רבי יוסי כד חמי ב"נ דהרהורין בישין אתיין לגביה יתעסק באורייתא וכדין יתעברון מניה.

אמר רבי אלעזר כד ההוא סטרא בישא אתי למפתי ליה לבר נש יהא משיך ליה לבי אורייתא ויתפרש מניה. ת"ח הא תנינן דכד האי סטרא בישא קיימא קמיה דקב"ה לאסטאה על עלמא בגין עובדין בישין, קב"ה חס על עלמא ויהיב עיטא לבני נשא לאשתזבא מניה ולא יכיל לשלטאה עליהון ולא על עובדיהון. ומאי איהו עיטא, לאשתדלא באורייתא לאשתזבא מניה. מנא לן, דכתיב (שם ו' 23) כי נר מצוה ותורה אור. מה כתיב בתריה, לשמרך מאשת רע מחלקת לשון נכריה. ודא הוא סטרא מסאבא סטרא אחרא דאיהי קיימא תדיר קמי קב"ה לאסטאה על חוביהון דבני נשא וקיימא תדיר לתתא לאסטאה לבני נשא. קיימא תדיר לעילא בגין לאדכרא חוביהו דבני נשא ולאסטאה לון על עובדון בגין דיתיהבו ברשותיה כמה דעביד ליה לאיוב.

וכן קיימא עליהו דישראל לאסטאה ולאדכרא חוביהון בכל מה דעבדו. באינון זמנין דקב"ה קיימא עליהו [p. 161] בדינא, כדין קאים לאסטאה לון ולאדכרא חוביהון. וקב"ה חס עליהו דישראל ויהב לון עיטא לאשתזבא מניה. ובמה, בשופר ביום ראש השנה וביומא דכפורי בשעיר דיהבי ליה בגין לאפרשא מנייהו ולאשתדלא בההוא חולקיה והא אוקימנא. ת"ח מה כתיב, (שם ה' 5) רגליה יורדות מות. ברזא דמהימנותא מה כתיב, (שם ג' 17) דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ואלין אינון ארחין ושבילין דאורייתא. וכלא חד, האי שלום והאי מות, וכלא הפוכא דא מן דא.

זכאה חולקהון דישראל דאינון מתדבקין ביה בקב"ה כדקא חזי, ויהיב לון עיטא לאשתזבא מכל סטרין אחרנין דעלמא, בגין דאינון עמא קדישא [p. 162] לאחסנתיה וחולקיה, ועל דא יהב לון עיטא בכלא. זכאין אינון בעלמא דין וזכאין אינון בעלמא דאתי.

ת"ח כד האי סטרא בישא נחת ושאט בעלמא וחמי עובדין דבני נשא דאינון כלהו סטאן
אורחייהו בעלמא, סליק לעילא ואסטין להו, ואלמלא דקב"ה חייס על עובדי ידוי לא ישתארו
בעלמא.

מה כתיב, ויהי כדברה אל יוסף יום יום. כדברה, [קצ ע"ב] דסלקא וסאטי בכל יומא
ויומא ואמר קמי קב"ה כמה בישין כמה דלטורין בגין לשיצאה בני עלמא. מה כתיב, ולא שמע
אליה, בגין דאיהו חייס על עלמא.

לשכב אצלה. מהו לשכב אצלה, בגין לנסבא שלטנו לשלטאה על עלמא, ושלטנו לא
שלטא עד דאתיהיב ליה רשו.

ד"א לשכב אצלה, כד"א (ויקרא ט"ו: 33) ולאיש אשר ישכב עם טמאה.

להיות עמה, למיהב לה רבו וברכאן וסייעתא, דאלמלא סיועא הוי לה מלעילא לא
אשתאר בעלמא אפילו חד, [p. 163] אבל בגין דקב"ה חייס על עלמא אשתאר עלמא בקיומיה.
ר' אבא אמר כלא איהו ארחא חד אבל יצה"ר איהו דקא אזיל ומפתי לון לבני נשא בגין
לאסטאה ארחייהו ולאתדבקא ביה, וכל יומא ויומא וכל עידן ועידן סטי ליה לב"נ מארחא
דקשוט בגין לדחייא ליה מארחא דחיי לאמשכא ליה לגיהנם.

זכאה מה איהו עביד, נטיר ארחוי ושבילוי בגין דלא יתדבק ביה, היינו דכתיב ויהי
כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה, במה דאיהי אמרת ליה כל יומא, דהא רוח מסאבא
יצר הרע איהי מפתה ליה לב"נ בכל יומא לשכב אצלה גו גיהנם ולאתדנא תמן להיות עמה.
ת"ח כד ב"נ אתדבק בה בהוא סטרא אתמשך אבתרה ואסתאב עמה בהאי עלמא
ואסתאב עמה בעלמא אחרא. ת"ח האי סטרא מסאבא מנוולתא איהי לכלוכא איהי כד"א
(ישעיה ל': 22) צא תאמר לו, צואה ממש, ובה אתדן מאן דאסטי ארחוי מאורייתא ובה אתדנו
אינון חייבין דעלמא דלית לון מהימנותא ביה בקב"ה.

[p. 164] מה כתיב, ויהי כהיום הזה ויבא הביתה וגו' ויהי כהיום הזה, יומא דיצה"ר

שלטא בעלמא ונחתא לאסטאה לבני נשא. אימתי, יומא דאתי בר נש לאתבא בתיובתא על
חובוי או לאשתדלא באורייתא ולמעבד פקודי אורייתא, וכדין בההוא זמנא נחתא בגין
לאסטאה לבני עלמא.

ויבא הביתה לעשות מלאכתו, לאשתלדא באורייתא ולמעבד פקודי אורייתא, דאיהי
מלאכתו דבר נש בהאי עלמא. וכיון דעבידתא דב"נ בהאי עלמא הוא עבידתא דקב"ה, בעי ליה
לב"נ למהוי תקיפא כאריא בכל סטרוי בגין דלא ישלוט עלוי סטרא אחרא ולא יכיל למפתי
ליה. מה כתיב, ואין איש, לית גבר דיקום לקבליה דיצר הרע ויגח ביה קרבא כדקא יאות.
מאי אורחוי דיצר הרע. כיון דחמי דלית הוא בר נש לקיימא לקבליה ולאגחא ביה
קרבא, מיד ותתפשהו בבגדו, בגין דכד שליט יצה"ר עליה דבר נש אתקין ליה וקשיט ליה

לבושוי מסלסל ליה בשערוי הדא הוא דכתיב ותתפשהו בגדו לאמר שכבה עמי, אתדבק עמי. מאן דאיהו זכאה אתתקף לקבלה ואגח בה קרבא. מה כתיב, ויעזוב בגדו, ישבוק ליה ויתתקף לקבלה ויערוק מינה בגין לאשתזבא מינה ולא ישלוט עלוי.

[p. 165] אמר רבי יצחק זמינין אינון צדיקיא למחמי ליה ליצר הרע כחד טורא רברבא, ויתמהון ויימרון היך יכולנא לאכפיא ליה לטורא רברבא עלאה. וזמינין רשיעיא למחמי ליה ליצר הרע דקיק כשערא חד, ויתמהון ויימרון היך לא יכולנא לאכפיא לחוטא דשערא דקיק דא. אלן יבכוון ואלין יבכוון, וקב"ה יבער ליה מעלמא ויכוס ליה לעינייהו ולא ישלוט עוד על עלמא, ויחמון צדיקיא ויחדון כד"א (תהלים ק"מ: 14) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. [קצא ע"א]

ויהי אחר הדברים האלה חטאו משקה מלך מצרים וגו'. ר' יהודה פתח (עמוס ג': 4) הישאג אריה ביער וטרף אין לו וגו'. ת"ח כמה אית לון לבני נשא לאשגחא בפולחנא דקב"ה, דכל מאן דאשתדל באורייתא ובפולחנא דקב"ה דחליה ואימתיה איהו על כלא. דהא כד ברא קב"ה עלמא עבד כל בריין דעלמא כל חד וחד בדיוקניה כדקא חזי ליה, ולבתר ברא ליה לבר נש בדיוקנא עלאה ושלטיה על כלהו בדיוקנא דא, דכל זמנא דבר נש קאים בעלמא כל אינון בריין דעלמא זקפין רישא ומסתכלן בדיוקנא עלאה דבר נש, כדין כלהו דחלין וזעין מקמיה כד"א (בראשית ט': 2) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ וגו'. [p. 166] והני מלי כד מסתכלן וחמאן ביה האי דיוקנא ונשמתא ביה.

אמר ר' אלעזר אע"ג דנשמתא לית ביה צדיקיא לא משתניין מכמה דהוון דיוקניהון בקדמיתא. וכד בר נש לא אזיל בארחוי דאורייתא האי דיוקנא קדישא אתחלף ליה וכדין חיות ברא יכלין לשלטאה עליה בגין דאתחלף לון האי דיוקנא דבר נש. ות"ח קב"ה אחלף עובדין דלעילא ותתא בגין לאהדרא מלה לאתריה ולאשתכחא רעותיה בכל עובדי דעלמא. דניאל לא אשתני דיוקניה כד אפילו ליה לגובא די אריותא ובגין כך אשתזיב.

א"ר חזקיה אי הכי הא כתיב (דניאל ו': 23) אלהי שלח מלאכיה וסגר פום אריותא ולא חבלוני, משמע דבגין דמלאכא סגר לפומייהו לא אתחבל. א"ל בגין דא לא אתחבל, דהא ההוא דיוקניה דבר נש זכאה איהו מלאכא ממש, דסגיר פומא וקשיר לון [p. 167] לנטרא ליה דלא יחבלון ליה, ובגין כך אלהי שלח מלאכיה, ההוא דכל דיוקנין דעלמא מתחקון ביה, ואיהו אתקף דיוקני בי ולא יכילו לשלטאה בי וסגר פומייהו, ועל דא שלח מלאכיה ודאי.

והאי מלאכא דכל דיוקנין מתחקקן ביה כתיב (תהלים ק"י: 6) ידין בגוים מלא גויות,
איהו דלא אשתנו קמיה כל דיוקנין דעלמא. ועל דא מבעי ליה לב"נ לאסתמרא ארחוי ושבילוי
דלא יחטא קמי מאריה ויתקיים בדיוקניה דיוקנא דאדם.

ת"ח יחזקאל נטר פומיה ממכלי דאיסורי דכתיב (יחזקאל ד': 14) ולא בא בפי בשר
פגול, זכה ואקרי בן אדם. דניאל מה כתיב ביה, (דניאל א': 8) וישם דניאל על לבו אשר לא
יתגאל בפת בג המלך וביין משתיי, זכה ואתקיים בדיוקנא דאדם, בגין דכל מילי דעלמא כלהו
דחלין מדיוקנא דאדם דאיהו שליטא על כלהו ואיהו מלכא על כלא.

[p. 168] א"ר יוסי בגין דא אצטריך ליה לב"נ לאסתמרא מחובוי ולא יסטי לימינא
ושמאלא. ועם כל דא בעי ליה לב"נ למבדק בחובוי בכל יומא ויומא, דהא כד ב"נ קאים
מערסיה תרין סהדי קיימי עמיה ואזלי בהדיה כל יומא. בעי בר נש למיקם, אינון סהדי אמרין
ליה בשעתא דאפתח עינוי (משלי ד': 25) עיניך לנכת יביטו וגו'. קם ואתקין רגלוי למהד, אינון
סהדי אמרי ליה (שם: 26) פלס מעגל רגלך וגו'. ועל דא כד אזיל ב"נ בכל יומא בעי לאסתמרא
מחובוי בכל יומא ויומא. כד אתי ליליא בעי לאסתכלא ולמבדק בכל מה דעבד כל ההוא יומא
בגין דיישוב מנייהו ויסתכל בהו תדיך כד"א (תהלים נ"א: 5) וחטאתי נגדי תמיד.

ות"ח בזמנא דהוו ישראל בארעא קדישא לא אשתכח בידיהו חובא כמה דאוקמוה בגין
דאינון קרבנין דהוו מקרבין בכל יומא [קצא ע"ב] הוּוּ מכפרי עליהו. השתא דאתגלין ישראל
מארעא ולית מאן דמכפר עליהו, אורייתא איהי מכפרא עליהו ועובדין דכשרן בגין דשכינתא
עמהון בגלותא ומאן דאיהו לא מסתכל בארחוי דקב"ה גרים לה לשכינתא לאתכפיא בגו עפרא
כד"א (ישעיה כ"ו: 5) ישפילנה ישפילה עד ארץ וגו'.

[p. 169] א"ר יצחק וכן מאן דאשתדל באורייתא ובעובדין דכשרן גרים לה לכנסת
ישראל לארמא רישא בגו גלותא. זכאה חולקהון דאינון דמשתדלי באורייתא יממא ולילי.
דת"ח גלגל קב"ה גלגולין בעלמא בגין לארמא רישא דצדיקיא, דהא בגין דיוסף ירים
רישיה בעלמא על דאשתכח זכאה קמיה, ארגיז רבונא על עבדוהי כד"א חטאו משקה מלך
מצרים והאופה וגו', וכלא בגין לארמא רישיה דיוסף זכאה.

ות"ח על ידא דחלמא אתכפייא מעם אחוי ועל ידא דחלמא אתרבי על אחוי ואתרבי על
כל עלמא.

ויחלמו חלום שניהם וגו'. ת"ח הא אתמר דכל חלמין אזלין בתר פומא. יוסף כד פשר
להו חלמא, אמאי פשר להאי פושרא טבא ולהאי פושרא בישא. אלא אינון חלמין עליה דיוסף
הוּוּ, [p. 170] ובגין דידע מלה על עקרא ושרשא דיליה בגין כך פשר חלמא להו כמה דאצטריך,
לכל חד וחד פשר לון פושרא לאהדרא מלה על אתריה.

מה כתיב, ויאמר אליהם יוסף הלא לאלהים פתרונים ספרו נא לי. מאי טעמא, בגין דהכי מבעי ליה למפשר חלמא לפקדא פושרא לקב"ה, בגין דמתמן איהו קיומא דכלא וביה קיימא פושרא.

ת"ח הא אתמר דדרגא דחלמא איהו לתתא ואיהו דרגא שתיתאה, בגין דהא מאתר דנבואה שריא עד האי דרגא דחלמא שיתא דרגי אינון, וסלקא פושרא מדרגא דחלמא לדרגא אחרא. חלמא איהו דרגא דלתתא ופושרא קיימא עליהו, ופושרא קיימא בדבור, ועל דא בדבור קיימא מלה דכתיב הלא לאלהים פתרונים, הלא לאלהים ודאי.

ת"ח מה כתיב ויספר שר המשקים את חלומו ליוסף וגו'. רבי אלעזר פתח (מלכים ב' 9: 9) ויהי בעברם ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך וגו'. הכא [p. 171] אית לאסתכלא והאי קרא תוהא איהו, ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך, וכי ברשותיה קיימא והא ברשותא דקב"ה איהו. ותו דאלישע הכי נמי איהו הוה ידע, מאי טעמא אמר ויהי נא פי שנים ברוחך אלי.

אלא ודאי מאן דאחיד בשמיא ובארעא ובכל עלמא, היך לא יהא ברשותיה דא, ונדאי אליהו ושאר צדיקיא קב"ה עביד עמהון רעותהון תדיר דכתיב (תהלים קמ"ה: 19) רצון יראיו יעשה. וכל שכן דההוא רוחא קדישא די עליה דירית ליה לצדיקא דאלישע דהוה שמשא דיליה, והא קב"ה א"ל (מלכים א' י"ט: 16) ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיד, ועל דא הוה ליה לאלישע לירתא ליה.

פי שנים ברוחך. מאי פי שנים. סלקא דעתך דחד תרין שאל, ומה דלא הוה ברשותיה היך שאל. אלא איהו לא שאל רוח על חד תרין אלא איהו שאל בההוא רוחא דהוה ליה דייעביד חד תרין נמוסין בעלמא בההוא רוחא.

ויאמר הקשית לשאול אם תראה אותי וגו'. מאי אם תראה אותי. אלא אמר ליה אי תיכול למיקם על עקרא דרוחא דשבקנא לך בשעתא דאתנסיב מינד, יהא לך [p. 172] כדון. דהא כל ההוא עקרא דרוחא בשעתא דיסתכל ביה כד חמי לאליהו דיהו דביקותא ביה כדקא יאות. [קצב ע"א]

ת"ח האי מאן דאסתכל במה דאוליף מרביה וחמי ליה בההוא חכמתא יכיל לאתוספא בההוא רוחא יתיר. ת"ח יוסף בכל דאיהו עביד הוה מסתכל ברוחא דחכמתא לההוא דיוקנא דאבוי, ובגין כך הוה מסתייעא ליה מלתא ואתוספא ליה רוחא אחרא בנהירו עלאה יתיר. בשעתא דאמר ליה ההוא רשע והנה גפן לפני אזדעזע יוסף דלא הוה ידע על מה תיתי מלה. כיון דאמר ובגפן שלשה שריגים, מיד אתער רוחיה ואתוסף בנהירו ואסתכל בדיוקנא דאבוי, כדון אתנהיר רוחיה וידע מלה.

מה כתיב, ובגפן שלשה שריגים. אמר יוסף הא ודאי בשורה דחדוה בשלימו איהו. מאי טעמא, בגין דהאי גפן על כנסת ישראל אתחזי ליה ואתבשר יוסף בהאי. ובגפן שלשה שריגים, אלין אינון תלת דרגין עלאי דנפקי מהאי גפן, כהני ליואי וישראל. [p. 173] והיא כפורחת עלתה נצה, דהא בגיניהון סלקא כנסת ישראל ואתברכת מעם מלכא עלאה.

הבשילו אשכולותיה ענבים, אלין אינון צדיקיא דעלמא דאינון מענבים מבשלין כדקא חזי.

ד"א הבשילו אשכולותיה ענבים, דא הוא יין דאתנטיר בענבייהו מששת ימי בראשית. עד הכא אתבשר יוסף בחלמיה, מכאן ולהלך חלמא איהו דיליה, בגין דאית חלמין ליה ולאחרנין.

ואקח את הענבים, דאיהו ליה לגרמיה.

תנינן האי מאן דחמי ענבין בחלמא, חיוורי סימן יפה לו, אוכמי לאו. מאי טעמא, בגין דאיהו רזא דטרי דרגי ידיען, אינון אוכמי וחוררי, האי איהו טב והאי איהו דלא טב. וכלהו ענבין ברזא דמהימנותא תליין ועל דא מתפרשן בחכמתא הן לטב הן לביש, אלין צריכין רחמי ואלין אשגחותא דרחמי.

[p. 174] ת"ח אדם הראשון אנתתיה סחטא ליה ענבין וגרים מותא ליה ולכל עלמא. נח

אתא להני ענבין ולא אתנטר כדקא יאות, מה כתיב, (בראשית ט': 21) וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה. בני אהרן שתו חמרא מנייהו וקריבו קרבנא בההוא חמרא ומיתו והא אתמר. ובגין כך כתיב (דברים ל"ב: 32) ענבימו ענבי ראש אשכולות מרורות למו, בגין דאינון ענבין גרמו.

האי חמא ענבין דאינון טבין בההוא כרם דקא סלקין נייחא וריחא בדרגין שלימין כדקא יאות. ועל דא יוסף ידע מלה ואסתכל בעקרא ופשר חילמא על בורייה בגין דאתבשר בההוא חלמא כדקא יאות, ובגין כך פשר פושרא לטב ואתקיים הכי.

מה כתיב וירא שר האופים כי טוב פתר וגו'. ת"ח ארורין אינון רשיעיא דכל עובדיהון כלהו לביש [p. 175] וכל אינון מלין דאינון אמרי כלהו לביש ולאבאשא. כיון דפתח פומיה פתח באף, מיד דחיל יוסף וידע דכל מלוי אינון לאבאשא ובשורה דביש בפומיה. והנה שלשה סלי חרי. כדן ידע יוסף דאתבשר על חריבו דבי מקדשא וישראל בגלותא דיתגלון מארעא קדישא.

חמי מה כתיב, ובסל העליון מכל מאכל פרעה מעשה אופה והעוף אוכל אותם. אלין אינון שאר עמין דמתכנשי עלייהו דישראל וקטלי לון וחרבי ביתייהו ומפזרי לון לארבע סטרי עלמא. וכלא אסתכל יוסף וידע בההוא חלמא, מיד פשר ליה פושרא לביש דיתקיים ביה.

דת"ח תרין דרגין אלין דקא חמא האי וחמא האי, דא חמא [קצב ע"ב] כד שליט דרגא עלאה ואתנהיר סיהרא, דא חמא דאתחשך ושליט עלה חיויא בישא. ובגין כך אסתכל יוסף בההוא חלמא ופשר ליה פושרא לביש. ועל דא כלא בפושרא קיימא. ודאי חמו באלין תרין דרגין, דשליט דא ושליט דא.

רבי יהודה פתח (תהלים נ"א: 12) לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי. האי קרא אוקמוה, אבל לב טהור כד"א (מלכים א' ג': 9) ונתת לעבדך לב שומע, [p. 176] וכתוב (משלי ט"ו: 15) וטוב לב משתה תמיד, ובגין כך לב טהור ודאי. ורוח נכון חדש בקרבי, דא הוא רוח נכון ודאי, בגין דאית מסטרא אחרא לב טמא ודא הוא רוח דאסטי לבני עלמא ודא הוא רוח טומאה דאקרי רוח ענעים כד"א (ישעיה י"ט: 14) יי מסך בקרבה רוח ענעים, ועל דא ורוח נכון חדש בקרבי. מאי חדש, דא חדושא דסיהרא בשעתא דאתחדש סיהרא, ובגין כך חדש.

רבי אלעזר ורבי יוסי הוּו אזלי בארחה. אמר ר' יוסי לר' אלעזר האי דכתיב (מ"א כ"ב: 21) ויצא הרוח ויעמוד לפני יי ויאמר אני אפתנו וגו', ותנינן דא הוא רוח נבות היזרעאלי. וכי נשמתין כיון דסלקין וקיימין לעילא אינון יכלין לאתבא בהאי עלמא, ומלה תמיהה דאמר אצא והייתי רוח שקר.

[p. 177] ותו מ"ט אתענש עליה אחאב, דהא דינא דאורייתא דשוי שמואל קמייהו דישראל דכתיב (שמואל א' ח': 14) שדותיכם וכרמיכם וזיתיכם הטובים יקח. ואי אחאב נטל ההוא כרם מנבות דינא הוה. ותו דהא יהיב ליה אחרא או כספא ולא בעא. א"ל יאות שאלת. ת"ח האי רוח דקאמרו דאיהו רוח דנבות, הכא אית לאסתכלא אי רוחא דנבות יכיל לסלקא ולקיימא קמיה דכתיב ויצא הרוח. אי צדיקא איהו היך בעי שקרא בההוא עלמא דאיהו עלמא דקשוט. ומה בהאי עלמא לא בעי זכאה שקרא, בההוא עלמא כ"ש. ואי לאו זכאה איהו היך יכיל לקיימא קמי קב"ה.

אלא ודאי נבות לאו זכאה הוה כ"כ לקיימא קמיה, אלא רוחא אחרא דשלטא בעלמא הוה, דדא הוא רוחא דקיימא תדיר וסלקא קמי קב"ה, ודא איהו דאסטי לבני עלמא בשקרין. מאן דאיהו רגיל בשקרא אשתדל תדיר בשקרא, ועל דא אמר אצא והייתי רוח שקר. ועל דא א"ל קב"ה צא ועשה כן, פוק מהכא כמה דאוקמוה דכתיב (תהלים ק"א: 7) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. ובגין כך דא איהו רוח שקר ודאי.

תו במה דקטל ליה לנבות ונטל כרמא דיליה, יטול, קטולא אמאי קטיל ליה. אלא על דקטל ליה בלא דינא אתענש. קטל ליה בלא דינא ונטב כרמא דיליה, ובגין כך כתיב (מ"א כ"א: 19) הרצחת וגם ירשת, ועל דא אתענש.

[p. 178] ות"ח כמה אינון בני נשא בעלמא דאסטי לון האי רוח שקר בשקרא, ושליט איהו בעלמא בכמה סטריין וכמה עובדין והא אוקימנא מלי. ועל דא דוד מלכא בעא לאסתמרא מניה ובגיין לנפקא מגו מסאבו דכתיב (תהלים נ"א: 12) לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי. דא הוא רוח נכון ואחרא איהו רוח שקר, ועל דא תריין דרגין, חד קדישא וחד מסאבא. פתח ואמר (יואל ב': 11) וי"י נתן קולו לפני חילו כי רב מאד מחנהו כי עצום עושה דברו וגו'. האי קרא אוקמוה, אבל וי"י בכל אתר איהו ובי דיניה.

נתן קולו, דא הוא קלא דכתיב (דברים ד': 12) קול דברים. כתיב הכא קול דברים, וכתיב התם (שמות ד': 10) לא איש דברים. מאי איש דברים, כד"א (דברים ל"ג: 1) איש האלהים.

[p. 179] לפני חילו, אלן ישראל.

כי רב מאד מחנהו, כד"א (איוב כ"ה: 3) היש מספר לגדודיו, [קצג ע"א] דכמה ממנן ושליחן אית ליה לקב"ה וכלהו קיימי לאסטאה עליהו דישראל. ועל דא קב"ה אזדמן קמייהו דישראל בגין לאסתמרא להו ולא יכילו לקטרגא להו.

כי עצום עושה דברו. מאן עצום, דא הוא זכאה ההוא דאשתדל באורייתא קדישא יממא ולילי.

ד"א כי עצום, דא הוא מקטרגא דאשתכח קמי קב"ה ואיהו תקיפא כפרזלא תקיפא כטינרא.

עושה דברו, נטיל רשו מלעילא ונטיל נשמתא מתתא.

כי גדול יום י"י ונורא מאד ומי יכילנו, דאיהו שליט על כלא ועלאה ותקיפא על כלהו וכלהו תחות שלטניה.

זכאין אינון צדיקיא דקב"ה אתרעי בהו תדיר לזכאה לון לעלמא דאתי ולמחדי להו בחידו דצדיקיא דזמינין למחדי ביה בקב"ה דכתיב (תהלים ה': 12) וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך.

פרשת ויהי מקץ

[p. 180] רבי יהודה פתח (איוב כ"ח: 3) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר וגו'. האי קרא אתמר, קץ שם לחשך, דא איהו קץ דשמאלא דאיהו שאט בעלמא ושאט לעילא וקיימא קמיה דקב"ה ואסטי וקטריג על עלמא והא אתמר. ולכל תכלית הוא חוקר, דהא כל עובדוי לאו אינון לטב אלא לשיצאה תדיר ולמעבד כליה בעלמא.

ארץ חשך וצלמות. ת"ח אית ארץ חיים לעילא והאי איהו ארץ חשך וצלמות. מאי ארץ חשך וצלמות, דא הוא קץ דאיהו מסטרא דחשך זוהמא דדהבא והא אתמר. [p. 181] ת"ח כמה אית לון לבני נשא לאסתכלא בפולחנא דקב"ה ולאשתדלא באורייתא יממא ולילי, בגין דינדע ויסתכל בפולחניה. דהא אורייתא איהי מכרזא בכל יומא קמיה דבר נש ואמרה (משלי ט': 4) מי פתי יסור הנה, והא אוקימנא מלי. וכד בר נש אשתדל באורייתא ואתדבק בה זכי לאתתקפא באילנא דחיי דכתיב (שם ג': 18) עץ חיים היא למחזיקים בה.

ות"ח כד בר נש אתתקף באילנא דחיי בהאי עלמא אתתקף ביה לעלמא דאתי, דהא כד נשמתין נפקין מהאי עלמא הכי אתתקן להו דרגין לעלמא דאתי. ת"ח אילנא דחיי איהו בכמה דרגין מתפרשן דא מן דא וכלא חד. באילנא דחיי אית דרגין אלן על אלן, ענפין ועלן קליפין גופא דאילנא שרשין וכלא איהו אילנא. כגוונא דא מאן דאשתדל באורייתא איהו אתתקן ואתתקף באילנא דחיי. וכל בני מהימנותא ישראל כולהו מתתקפין באילנא דחיי, מנהון אחידן באילנא ממש בההוא גופא דביה, מנהון אחידין בענפין, מנהון בעלן, מנהון בשרשין. אשתכחו דכלהו אחידן באילנא דחיי, ואינון דמשתדלי באורייתא [קצג ע"ב] כלהו אחידן בגופא דאילנא, ובגין כך מאן דאשתדל באורייתא איהו אחיד בכלא והא אוקמוה ואתמר.

ויהי מקץ. מאי מקץ. רבי שמעון אמר אתר דלית ביה זכירה ודא הוא קץ [p. 182] דשמאלא. מאי טעמא, בגין דכתיב (בראשית מ': 14) כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך. וכי הכי אתחזי ליה ליוסף צדיקא דאיהו אמר כי אם זכרתני אתך, אלא כיון דאסתכל יוסף בחלמיה אמר ודאי חלמא דזכירה איהו, ואיהו טעה בהאי דהא ביה בקב"ה הוי כלא. ועל דא אתר דהו ביה נשיו קם קמיה. מה כתיב, ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחו. כיון דאמר

ולא זכר שר המשקים, מהו וישכחו. אלא וישכחו אתר דאית ביה שכחה, ודא הוא קץ
דסטרא דחשך.

שנתים ימים, דתב דרגא לדרגא דאית ביה זכירה.

[p. 183] ופרעה חולם והנה עומד על היאר, דא חלמא דיוסף הוה, בגין דכל נהר דיוסף
הצדיק איהו, ורזא דא האני מאן דחמי נהר בחלום חמי שלום דכתיב (ישעיה ס"ו: 12) הנני נוטה
אליה כנהר שלום.

ויהי מקץ שנתיים ימים. רבי חייא פתח (משלי כ"ט: 4) מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש
תרומות יהרסנה. ת"ח כד ברא קב"ה עלמא עלאה אתקין כלא כדקא יאות ואפיק נהורין
מנהרן לכל סטרין וכלא איהו חדא. וברא שמים דלעילא וארץ דלעילא לאתקנא כלהו כחדא
לתועלתא דתתאי.

ת"ח מלך במשפט יעמיד ארץ. מאן מלך, דא קב"ה. במשפט, דא יעקב דאיהו קיומא
דארעא. ועל דא ו' אתון מן ה', ה' אתון מן ו' דקיומא איהו ממשפט דהא משפט יעמיד ארץ
בכל תקונוי וזן לה.

ד"א מלך, דא קב"ה. במשפט, דא יוסף. יעמיד ארץ דכתיב (בראשית מ"א: 57) וכל
הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף וגו'. [p. 184] ובגין דקב"ה אתרעי ביה ביעקב עבד ליה
ליוסף שליט על ארעא.

רבי יוסי אמר מלך, דא יוסף. במשפט, דא יעקב. יעמיד ארץ, דהא עד לא אתא יעקב
למצרים לא הוה קיומא בארעא מגו כפנא. כיון דאתא יעקב למצרים, בזכותיה אסתלק כפנא
ואתקיים ארעא.

ד"א מלך במשפט יעמיד ארץ, דא דוד מלכא דכתיב ביה (שמואל ב' ח': 15) ויהי דוד
עושה משפט וצדקה, ואיהו קיים ארעא ובזכותיה קיימא לבתר דנא.
ואיש תרומות יהרסנה, דא רחבעם.

ת"ח קב"ה בגיניהון דצדיקיא, אע"ג דפורענותא אתגזר על עלמא מתעכבא בגיניהון ולא
שלטא על עלמא. כל יומוי דדוד מלכא אתקיימא בגיניה, לבתר דמית אתקיימא בזכותיה
דכתיב (מלכים ב' כ': 6) וגנתי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי. כגוונא דא כל
יומוי דיעקב וכל יומוי דיוסף לא שלטא פורענותא בעלמא.

ת"ח מלך במשפט יעמיד ארץ, דא יוסף. ואיש תרומות יהרסנה, דא פרעה, דהא בגין
דאקשי לביה לגבי [p. 185] קב"ה חריב ארעא דמצרים. בקדמיתא על ידא דיוסף אתקיים
ארעא בהווא חלמא דחלם, דכתיב ויהי מקץ שנתיים ימים וגו'.

ויהי מקץ שנתים ימים. ר' אלעזר פתח (תהלים י"ח: 47) חי י"י וברוך צורי וירום אלוהי ישעי. אלוהי כתיב בוא"ו. האי קרא אית לאסתכלא ביה. חי י"י, דא חי צדיקא יסודא דעלמא דאקרי חי דעלמין. וברוך צורי, דא הוא דכתיב (שם קמ"ד: 1) ברוך י"י צורי, ודא עלמא דאתקיים עליה צדיקא דא.

וירום אלוהי ישעי. וירום, דא עלמא עלאה. אלוהי בוא"ו דא שמים כד"א (שם קט"ז: 16) השמים שמים ליי.

ת"ח (שם ס"ח: 20) ברוך אדני יום יעמס לנו. ברוך אדני באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, והאי קרא [p. 186] רזא דחכמתא איהו. יום יום, אלין שנתים ימים כמא דכתיב [קצד ע"א] ויהי מקץ שנתים ימים.

והנה עומד על היאור. רזא איהו כמה דאתמר דא יוסף דנהר דא יוסף הצדיק. והנה מן היאור עולות שבע פרות וגו'. והנה מן היאור, דהא מן נהר דא אתברכאן כל אינון דרגין דלתתא, בגין דההוא נהר דנגיד ונפיק איהו אשקי וזן לכלא, ויוסף איהו נהר לאתברכא כל ארעא דמצרים בגיניה.

ות"ח ההוא נהר שבע דרגין אתברכו ואתשקיין מניה ואלין אינון יפות מראה ובריאות בשר.

ותרעינה באחו, דלא אשתכח בהו פרודא וכלהו לשבחא קיימין, דהא כל הני דרגין שבע דקאמרן רזא איהו כד"א (אסתר ב': 9) ואת שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך. ועל דא שבע פרות יפות מראה, ולקבל דא כתיב שבעת הסריסים המשרתים את פני המלך. רבי יצחק אמר שבע פרות הטובות דרגין אינון עלאין על אחרנין, ושבע הפרות הרעות דרגין אחרנין לתתא, אלין מסטרא דקדושה ואלין מסטרא דמסאבא.

[p. 187] שבע השבלים. רבי יהודה אמר אלין קדמאי אינון טבין בגין דאינון מסטרא דימינא דכתיב ביה כי טוב, ואלין אינון בישין מתתא מנייהו. שבע השבלים אינון מסטרא דדכיו, ואלין מסטרא דמסאבו, וכלהו דרגין קיימי אלין על אלין ואלין לקבל אלין, וכלהו קא חמא פרעה בחלמיה.

א"ר ייסא וכי לההוא חייבא דפרעה אחזיין ליה כל הני.

א"ל ר' יהודה כגוונא דלהון חמא, דכמה דרגין על דרגין אלין לקבל אלין ואלין על אלין ואיהו חמא באינון דרגין לתתא. והא תנינן דהא כמה דאיהו בר נש הכי אחזיו ליה בחלמיה והכי חמי ונשמתא הכי סלקא ואשתטחא כל חד וחד כפום דרגיה כדקא חזי ליה, ובגין כך פרעה חמא כדקא חזי ליה ולא יתיר.

ויהי מקץ. ר' חזקיה פתח (קהלת ג' 1) לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים. ת"ח כל מה דעבד קב"ה לתתא לכלא שוי זמנא חזמן קצוב. זמן שוי לנהורא ולחשוכא, זמנא שוי לנהורא דשאר עמין דאינון שלטי השתא על עלמא, וזמנא שוי לחשוכא דאיהו גלותא דישראל תחות שלטנותא דלהון. זמנא שוי קב"ה לכלא, בגי"כ לכל זמן [p. 188] ועת לכל חפץ. מאיעת לכל חפץ, עידן הוא לכלא, לכל ההוא רעותא דאשתכח לתתא. ד"א ועת לכל חפץ. מאיעת, בד"א (תהלים קי"ט: 126) עת לעשות לניי. וכתוב (ויקרא ט"ז: 2) ואל יבא בכל עת, ואיהו דרגא ממנא והא אוקמוה. ובגין כך עת איהו ממנא לכל חפץ תחת השמים.

ויהי מקץ שנתים ימים, מסטרא דההוא קץ דחשך חמא פרעה בחלמיה ומתמן ידע ואתגלי ליה ההוא חלמא.

ויהי בבקר ותפעם רוחו. מאי ותפעם רוחו. רבי יוסי אמר הא אוקמוה בפרעה כתיב ותפעם, בנבוכדנצר (דניאל ב' 1) ותתפעם, ואוקמוה דהא בפרעה כתיב ותפעם בגין דהוה ידע חלמא ופשרא לא ידע, אבל נבוכדנצר חלמא חמא וחמא פושרא ואתנשי מניה כלא. [p. 189] אבל ת"ח ותפעם רוחו כד"א (שופטים י"ג: 25) לפעמו, דהוה אתי רוחא ואזיל ואתי ואזיל ולא הוה מתיישבא עמיה עדיין כדקא יאות, ועל דא כתיב (שם) ותחל רוח יי לפעמו, בדן הוה שירותא. אוף הכא רוחיה אתער ביה ואזיל ואתער ולא הוה מתישבא למנדע. נבוכדנצר ותתפעם רוחו, הוה אתער באתערותי תרין ואזלי ותבין, ודא הוא כד"א (במדבר כ"ד: 1) כפעם בפעם, פעם בהאי [קצד ע"ב] ופעם בהאי ולא אתישבא רוחיה. וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים, אלין חרשיא. ואת כל חכמיה, אלין חכימין בטיירא. וכלהו הוה מסתכלן למנדע ולא יכילו לאדבקה. אמר רבי יצחק אע"ג דאתמר דלא אחזיין ליה לבר נש אלא בההוא דרגא דיליה, שאני למלכין דאחזיין לון מלין עלאין משניין מבני נשא אחרנין. כמה דמלכא דרגיה עלאה על כל שאר אחרנין, הכי נמי אחזיאו ליה בדרגא עלאה על כל שאר אחרנין כד"א את אשר האלהים עושה הראה את פרעה. אבל לשאר בני נשא [p. 190] לא גלי לון קב"ה מה דאיהו עביד, בר לנביאי או לחסידי או לחכימי דרא והא אוקמוה. ת"ח כתיב אותי השיב על כני ואותו תלה. מכאן דחלמא אזיל בתר פשרא. השיב על כני, מאן, אלא דא יוסף. ואותו תלה, בההוא פשרא דקא פשר ליה, וכתוב ויהי כאשר פתר לנו כן היה.

וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצוהו מן הבור וגו'. רבי אבא פתח (תהלים קמ"ז: 11) רוצה יי' את יראיו את המיחלים לחסדו. כמה קב"ה אתרעי בהו בצדיקיא, בגין דצדיקיא אינון עאלין שלמא ועבדי שלמא לעילא ועבדי שלמא לתתא ואעלין כלה בבעלה. ובגין כך קב"ה אתרעי בהו באנון דדחלין ליה ועבדין רעותיה.

למיחלים לחסדו. מאן אינון מיחלים לחסדו, הוי אימא אינון דמשתדלי באורייתא בליליא ואשתתפו בהדה דשכינתא. וכד אתי צפרא אינון מחכאן לחסדו, והא אוקמוה בזמנא דבר נש אשתדל באורייתא בליליא חוטא דחסד אתמשיך עליה ביממא דכתיב (שם מ"ב: 9) יומם יצוה יי' חסדו ובלילה שירה עמי. מאי טעמא יומם יצוה יי' חסדו, משום דבלילה שירה עמי. [p. 191] ובגין כך רוצה יי' את יראיו, מאן דרעי ברעותיה לאחרא ואתרעי ליה לאתפייסא בהדיה, ובגין כך רוצה יי' את יראיו ולא ביראיו.

כגוונא דא יוסף הוה עציב בעציבו דרוחא, בעציבו דלבא הוה אסיר תמן. כיון דשדר פרעה בגיניה מה כתיב, ויריצוהו, אתפייסו ליה ואהדרו ליה מלין דחדוה, מלין למחדי לבא, בגין דהוה עציב מן בירא.

ת"יח בבירא נפל בקדמיתא, בבירא אסתלק לבתר.

רבי שמעון אמר עד לא אירע ליה ליוסף ההוא עובדא לא אתקרי צדיק, כיון דנטר ההוא ברית קיימא אתקרי צדיק וההוא דרגא דברית קדישא אתעטר ביה. ומה דהוה בבור בקדמיתא אסתלק בהדיה ואתעטר בבאר מים חיים.

[p. 192] וישלח פרעה ויקרא את יוסף. לקרא ליוסף מבעי ליה, אלא ויקרא את יוסף, דא קב"ה דכתיב (שם ק"ה: 19) עד עת בא דברו אמרת יי' צרפתהו. עד עת בא דברו, הדא הוא דכתיב ויקרא את יוסף. כתיב הכא ויקרא את יוסף, וכתיב התם ויקרא אל משה.

ויגלח ויחלף שמלותיו, בגין יקרא דמלכא והא אוקמוה.

ר' אלעזר פתח (שם: 23) ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חס. ת"יח דקב"ה מגלגל גלגולין בעלמא ומקיים אסרין וקיומין בגין לקיימא קיומא וגזרה דאיהו גזיר. דהא תנן אלמלא חביבו ורחימו דרחים קב"ה לאבהן הוה אתחזי לנחתא יעקב למצרים בשלשלאי דפרזלא, וברחימו דלהון שלטיה ליוסף בריה ועבד ליה מלכא ושליטא על כל ארעא ונחתו כלהו שבטין ביקרא ויעקב כמלכא.

ת"יח מה כתיב, ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חס. כיון דכתיב ויבא ישראל מצרים, לא ידענא דיעקב גר בארץ חס, אמאי אצטריך הא. אלא ויבא ישראל [p. 193] מצרים, דא קב"ה. ויעקב גר בארץ חס, דא יעקב, דהא בגיניה דיעקב ובנוי אתא שכינתא למצרים.

וקב"ה גלגל גלגולין [קצה ע"א] ואחית ליה ליוסף בקדמיתא דבזכותיה אתקיים ברית בהדיה
ושלטיה על כל ארעא.

מה כתיב, שלח מלך ויתירהו מושל עמים ויפתחהו.

רבי שמעון אמר כתיב (תהלים קמ"ו: 7) יי' מתיר אסורים, והכא כתיב שלח מלך
ויתירהו. אמאי מושל עמים ויפתחהו. אלא שלח מלך, דא קב"ה. מושל עמים, דא קב"ה. שלח
מלך, מלך עלאה שלח ויתירהו. ומאן איהו דשלח ליה, דא מלאך הגואל, דא מושל עמים דאיהו
מושל על תתאי, וכלא קב"ה איהו.

ויריצהו, חסר ו'. ומאן איהו, דא קב"ה, בגין דהא לית מאן דאסיר ופתח בר קב"ה
דכתיב (איוב י"ב: 14) יסגור על איש ולא יפתח, וכתיב (שם ל"ד: 29) והוא ישקיט ומי ירשיע
ויסתר פנים ומי ישורנו ועל [p. 194] גוי ועל אדם יחד, דהא כלא ביה, וכתיב (דניאל ד': 32)
וכמצביה עבד בחיל שמיא ודיירי ארעא וגו'. ובגין כך ויריצהו מן הבור.
מאי ויריצהו, כד"א (איוב ל"ג: 26) יעתר אל אלוה וירצהו. כגוונא דא ויריצהו מן הבור,
ולבתר ויבא אל פרעה.

ד"א ויריצהו, דאמשיך עליה חוטא דחסד למיהב ליה חנא קמיה דפרעה. מה כתיב,
אלהים יענה את שלום פרעה, בגין לאקדמא שלום ולמפתח בשלום.
רבי אבא אמר ת"ח בההוא רשע דפרעה דאיהו אמר (שמות ה': 2) לא ידעתי את יי'.
ופרעה חכים הוה מכל חרשוי. אלא ודאי שמא דאלהים הוה ידע, דהא כתיב הנמצא כזה איש
אשר רוח אלהים בו. ובגין דמשה לא אתא לגביה אלא בשמא דיי' ולא בשמא דאלהים, ודא
הוא קשיא קמיה מכלא, דאיהו הוה ידע דהא שמא דא שליט בארעא ובשמא דיי' לא ידע, ועל
דא קשיא קמיה שמא דא, ודא הוא דכתיב (שם ט': 12) ויחזק יי' את לב פרעה, דמלה דא אקשי
לביה ואתקיף ליה. ועל דא משה לא אודע ליה מלה דשמא אחרא אלא שמא דיי' בלחודוי
ואוקמוה.

פתח ואמר (תהלים קי"ג: 5) מי כיי' אלהינו המגביהי לשבת, דאסתלק על כרסי יקריה
ולא אתגלי לתתא, בשעתא [p. 195] דלא אשתכחו זכאין בעלמא הא איהו אסתלק מנייהו ולא
אתגלי להו. המשפילי לראות, בשעתא דזכאין אינון דאשתכחו בעלמא קב"ה נחית בדרגוי
לקבלהון דתתאי לאשגחא על עלמא לאוטבא להו. דהא כד זכאין לא אשתכחו בעלמא איהו
אסתלק ואסתיר אנפין מנייהו ולא אשגח עלייהו, בגין דצדיקייא אינון יסודא וקיומא דעלמא
דכתיב (משלי י': 25) וצדיק יסוד עולם.

ועל דא קב"ה לא גלי שמיה קדישא בר לישראל בלחודייהו דאינון חולק עדביה
ואחסנתיה, ועלמא פליג ליה קב"ה לממנן תריסין והא אתמר דכתיב (דברים ל"ב: 8) בהנחל
עליון גוים וגו', וכתיב כי חלק יי' עמו וגו'.

רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארחה. אמר רבי יוסי לרבי חייא תוהנא על האי דקאמר שלמה. כל מלוי מלין סתימין ולא אתידעו, דהא בקהלת סתים מלין סתימין. פתח ואמר (קהלת א' 8) כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר לא תשבע עין לראות ולא תמלא אזן משמוע. כל הדברים יגעים, וכיכל הדברים יגעים אינון למללא דקאמר לא יוכל איש לדבר וגו', מ"ט. אלא בגין דתרין דילהון לא קיימי ברשותיה דבר נש ופומא איהו ברשותיה, וכל מה דאלין תלת לאן לא יכלין לאשלמא כלא ולאדבקא כלא.

[p. 196] אמר ר' חייא הכי הוא, דדבורא דבר נש לא יכיל למללא ועינא למחמי ואודנא למשמע. ואין כל חדש תחת השמש. ות"ח אפילו בריין וקסטורין דעבד קב"ה תחת השמש לא יכלי למללא כל מלין דעלמא ועינא לא יכיל [קצה ע"ב] למשלט למחמי ואודנא למשמע, ובגין כך שלמה דהוה ידע מלה אמר דא.

ות"ח כל עובדין דעלמא בכמה קסירין תליין, וכל בני עלמא לא ידעין ולא משגיחין על מה קיימי בעלמא. ואפילו שלמה דהוה חכים מכל בני עלמא לא יכיל לקיימא בהו. פתח ואמר (קהלת ג' 11) את הכל עשה יפה בעתו גם את העולם נתן בלבם וגו'. ת"ח זכאין אינון דמשתדלי באורייתא וידעי לאסתכלא ברוחא דחכמתא. את הכל עשה יפה בעתו. כל עובדין דעבד קב"ה בעלמא, בכל עובדא ועובדא אית דרגא ממנא על ההוא עובדא בעלמא הן לטב הן לביש, מנהון דרגין לימינא ומנהון דרגין לשמאלא. אזיל בר נש לימינא, ההוא עובדא דעביד דרגא ממנא לההוא סטרא ועביד ליה סיועא וכמה אינון דמסייעי ליה. אזיל בר נש לשמאלא ועביד עובדוי, ההוא עובדא דעביד ממנא איהו לההוא סטרא וקא מקטרג ליה ואוביל ליה לההוא סטרא ואסטי ליה.

[p. 197] ובגין כך ההוא עובדא דעביד בר נש כדקא חזי, ההוא ממנא דסטרא ימינא קא מסייע ליה, ודא בעתו, יפה בעתו, דההוא עובדא מתקשרא בעתו כדקא חזי ליה. גם את העולם נתן בלבם. כל עלמא וכל עובדוי דעלמא לאו אינון אלא ברעותא דלבא כן סליק ברעותא דבר נש. זכאין אינון צדיקיא דאמשיכו עובדין טבין לאוטבא לון ולכל עלמא. ווי לון לבני נשא דלא ידעין עת דההוא עובדא ולא משגיחין למעבד עובדיהון בעלמא על תקונא דאצטריך ליה עלמא ולאתקנא עובדא בההוא דרגא דאתחזי ליה. מאי טעמא, בגין דלא ידעין. ועל דא אתיהיב כלא ברעותהון דבני נשא דכתיב מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים וגו'. ובגין כך דאינון עובדין לא אתעבידו לאתקנא בדרגייהו כדקא חזי דאתכליל עובדא דא בדרגא דא כלא בתקונא אלא כפוס רעותיה דבר נש מה כתיב בתריה, ידעתי כי אין טוב במי אשר עשה ולעשות טוב בחייו. ידעתי כי אין טוב במי, באינון עובדין דלא אתעבידו כדקא יאות, כי אם לשמוח בכל מה דייתי עלוי ולמיתן הודאה לקב"ה ולעשות

טוב בחיי, דהא אי ההוא עובדא גרים ליה בישא בגין ההוא דרגא דקא ממנא עלוי, אית ליה למחדי ביה ולאודאה עליה דאיהו גרים ליה לנפשיה ואיהו אזיל בלא ידיעא כציפרא דא בגו טסירא.

וכל דא מנא לן, דכתיב (שם ט': 12) כי לא ידע האדם את עתו כדגים שנאחזים במצודה רעה וכצפרים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאום. כי לא ידע האדם [p. 198] את עתו. מאיעתו, עתו דההוא עובדא דקא עביד במא דאיתמר את הכל עשה יפה בעתו. ובגין כך אינון כצפרים האחוזות בפח. ובגין כך זכאין אינון דמשתדלי באורייתא וידעי ארחוי ושבילוי למהך בארח קשוט.

ות"ח לעולם לא יפתח בר נש פומיה לביש, דאיהו לא ידע מאן נטיל ההוא מלה, וכד לא ידע בר נש אתכשל בה. וצדיקיא כד פתחי פומייהו כלהו שלם. ת"ח יוסף כד שרא למללא לפרעה מה כתיב, אלהים יענה את שלום פרעה.

אמר רבי יהודה הא אתמר דקב"ה הוא חש על שלמא דמלכותא כד"א (שמות ו': 13) ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים [קצו ע"א] ואוקמוה.

ר' חייא אמר בעא פרעה לנסאה ליה ליוסף ואחליף ליה חלמא, ויוסף בגין דהוה ידע דרגין אסתכל במלה ואמר כך חמיתא, כל מלה ומלה כדקא חזי, הדא הוא דכתיב ויאמר פרעה אל יוסף אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת וגו'. אחרי הודיע אלהים, אחרי היית בההיא שעתא דחלמית חלמא. ובגין כך אמר כל זאת ידעת היך הוה וידעת פושריה.

[p. 199] א"ר יצחק אי הכי יוסף אמר כלא חלמא ופושרא כדניאל דאמר חלמא ופשריה. א"ל לאו הכי, דהא יוסף אסתכל מגו מלולא דפרעה דהוה אמר בדרגין ידיען וחמא ליה דקא טעה, אמי ליה הכי איהו בגין דדרגין כסדרן אתיין. אבל דניאל לא אסתכל מגו מלולא דנבוכדנצר כלום וכולא קאמר ליה חלמא ופשריה. מה כתיב בדניאל, (דניאל ב': 19) באדין לדניאל בחזוא די ליליא רזא גלי. בחזוא די ליליא. מאן חזוא די ליליא, דא גבריא דאיהו חזוא חיזו מן חיזו.

ת"ח מה כתיב, (יחזקאל מ"ג: 2) והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וקולו כקול מים רבים והארץ האירה מכבודו. מה כתיב בתריה, וכמראה המראה אשר ראיתי כמראה אשר ראיתי בבאי לשחת את העיר ומראות כמראה אשר ראיתי אל נהר כבר ואפול על פני. כל אלין מראות אינון שית, דאינון מראות וחיזו דחזוא, חיזו אית לאחזאה ביה גוונין דלעילא ואתחזון בההוא חיזו, וחיזו אית לחיזו וחיזו לחיזו דא על דא, וכלהו קיימין דרגין ידיען ושלטין ואיקרו חיזו דליליא ובהו מתפשטי כל חלמין דעלמא ואלין אינון כגוונא דלעילא עלייהו.

ובגין כך לדניאל בחזונו די ליליא רזא גלי, ואיתמי' רזא אתגלי לא כתיב אלא רזא גלי, חד מאלין דרגין גלי ליה ההוא חלמא ופושריה. אבל יוסף מגו מלוי דפרעה אסתכל בדרגין וקאמר.

[p. 200] ובגין דא פקדיה על כל ארעא דמצרים, בגין דקב"ה מדיליה דיוסף יחב ליה. פומא דלא נשק לעבירה, כתיב ועל פיק ישק כל עמי. ידא דלא קריב לעבירה, כתיב ויתן אותה על יד יוסף. צואר דלא קריב לעבירה, כתיב וישם רביד הזהב על צוארו. גופא דלא קריב לעבירה, כתיב ויקראו לפניו אברך, וכתב וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו. וכלא מדיליה נטל.

מה כתיב, ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים. אמר רבי חזקיה מאי טעמא ויעבור בכל ארץ מצרים. בגין לשלטה, דמכרזי קמיה הכי, ובגין למכנש עיבור בכל אתר ואתר. רבי אלעזר אמר כנש יוסף עיבור בכל אתר ואתר בגין דלא יתרקב. ואמר רבי שמעון כל מה דעבד קב"ה כלא איהו לגלגלא לגולין לקיימא קיים. ת"ח קב"ה כד ברא עלמא אייתי כל מה דאצטריך לעלמא בקדמיתא, ולבתר אייתי ליה לבי"נ על עלמא ואשכח מזוניה.

[p. 201] ת"ח קב"ה אמר לאברהם (בראשית ט"ו: 13-14) ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וגו' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. כד אתא יוסף לא אשתכח בה רכוש גדול, גלגל לגולין ואייתי כפנא על עלמא וכל עלמא הוו מייתן כסף וזהב למצרים ואתמליא כל ארעא דמצרים כסף וזהב. לבתר דאתתקן כלא רכוש גדול אייתי יעקב למצרים. דהכי ארחו דקב"ה, בקדמיתא ברי אסותא ולבתר מוחי. כך בקדמיתא אתקין רכוש גדול במצרים ולבתר [קצו ע"ב] אייתי לון לגלותא. ועל דא גלגל לגולין ואייתי על עלמא כפנא בגין דליהוו מייתן כספא ודהבא כל עלמא למצרים.

ת"ח בגין כך יוסף דאיהו צדיק איהו גרים עותרא כספא ודהבא לנטלא ישראל כד"א (תהלים ק"ה: 37) ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל. ומן ידא דצדיק אתא דא לישראל, וכלא למזכי לון לעלמא דאתי.

פתח ואמר (קהלת ט': 9) ראה חיים עם אשה אשר אהבת כל ימי חיי הבלך אשר נתן לך תחת השמש כל ימי חיי הבלך כי הוא חלקך בחיים ובעמלך אשר אתה עמל תחת השמש. ת"ח האי קרא ברזא עלאה איהו ואוקמוה. ראה חיים, אלן חיי דעלמא דאתי, דזכאה הוא בר נש דזכי בהו כדקא יאות.

[p. 202] עם אשה אשר אהבת, דא כנסת ישראל, בגין דבה כתיב אהבה כד"א (ירמיה ל"א: 3) ואהבת עולם אהבתיך. אימתי, בשעתא דסטרא דימינא אחיד בה דכתיב (שם) על כן משכתיך חסד.

כל ימי חיי הבלד, בגין דהיא אתקשרת בחיים ואיהי עולם דחיין שריין ביה, דהא עלמא דא לא שריין ביה חיים בגין דאינון תחת השמש ולא מטון הכא אינון נהורין דההוא שמשא ואסתלקו מעלמא מיומא דאתחריב בי מקדשא דכתיב (ישעיה י"ג: 10) חשך השמש וגו'. מאי חשך השמש, דסליק נהוריה ולא נהיר כד"א (שם נ"ז: 1) הצדיק אבד וגו'.

כי הוא חלקך בחיים, דא הוא שמשא בסיהרא, ובעינן עם סיהרא למיעל בשמשא ושמשא בסיהרא דלא לאפרשא לון. ודא הוא חולקא דב"נ למיעל בהו לעלמא דאתי.

[p. 203] מה כתיב בתריה, (קהלת ט': 10) כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול וגו'. האי קרא אית לאסתכלא ביה. כל אשר תמצא ידך לעשות, וכי הותרה רצועה למעבד בר נש כל מה דבעי. אלא לעשות בכחך כתיב, דא נשמתיה דב"נ דאיהי חילא דב"נ למזכי בה בעלמא דין.

ד"א בכחך, דא היא אשה דקאמרן דאיהי חילא לאתתקפא בה בעלמא דין ובעלמא דאתי, ובעי בר נש למזכי בה בהאי עלמא בגין דיתתקף בה בההוא עלמא. מאי טעמא, בגין דלבתר דיפוק בר נש מהאי עלמא לית ביה חילא למעבד מידי ולומר השתא מכאן ולהלא אעביד. ודאי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה. אי לא זכי בר נש בהאי עלמא לא יזכי ביה לבתר בההוא עלמא, ואוקמוה מאן דלא אתקין זוודין למיהך מהאי עלמא לא ייכול בההוא עלמא. ואית עובדין טבין דעביד בר נש בהאי עלמא דייכול מנייהו הכא ולאשתאר לעלמא דאתי ולאזנא מנייהו.

ת"ח יוסף זכה בהאי עלמא וזכה בעלמא דאתי, בגין דבעא לאתאחדא באשה יראת יי כד"א (בראשית ל"ט: 9) וחטאתי לאלהים. ובגין כך זכה למשלט בהאי עלמא וזכה לון לישראל.

[p. 204] מה כתיב (שם מ"ז: 14) וילקט יוסף את כל הכסף. והכי אתחזי דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק איהו לקיט כלא וכל עותרא ביה קיים. ודא הוא רזא דכתיב (שם א': 17) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים. וכלא איהו כדקא יאות, ודאי יוסף בעי למשלט על מלכותא.

ות"ח כתיב וירכב אותו במרכבת המשנה וגו'. מאן מרכבת המשנה. קב"ה עביד ליה לצדיק שליטא בגין דהא מניה אתון עלמא ואצטריך לאתזנא, וקב"ה אית ליה רתיכא עלאה ואית ליה רתיכא תתאה. רתיכא תתאה איהי מרכבת המשנה, ויוסף הצדיק הכי אצטריך למהוי רכיב על מרכבת המשנה אשר לו לקב"ה, וכלא איהו ברזא למהוי כגוונא דלעילא.

ת"ח ויקראו לפניו אברך. מאי אברך, קשירו דאתקשר שמשא בסיהרא, וכלא כרעין לקבל דא אתר.

[p. 205] ונתון אותו, כולי עלמא אודן לגביה, [קצז ע"א] ובג"ד כלא ברזא עלאה איהו. ת"ח קב"ה עבד מלכותא דארעא מעין מלכותא דרקיעא וכלא דא כגוונא דא. וכל מה דאתעביד בארעא קיימא קמיה דקב"ה בקדמיתא.

ת"יח מלכותא קדישא לא קביל מלכו שלימתא עד דאתחבר באבהן, בגין דקב"ה עבד למלכו עלאה לאתנהרא מרזא דאבהן. וכד יוסף הצדיק נחת למצרים בקדמיתא, איהו משיך לה לשכינתא לבתר עמיה, דהא שכינתא לא אזלא אלא בתריה דצדיק. ובגין כך אתמשך יוסף למצרים בקדמיתא ונטיל כל עותרא דעלמא כדקא יאות, ולבתר נחתת שכינתא וכלהו שבטין בהדה. ובגיני כך יוסף דנטר ליה לברית זכה לאתעטרא באתריה וזכה למלכותא דלעילא ולמלכותא דלתתא. ועל דא מאן דנטר ברית קדישא כאילו קיים אורייתא כולה דהא ברית שקיל ככל אורייתא.

[p. 206] וירא יעקב כי יש שבר במצרים וגו'. ר' חייא פתח (זכריה י"ב:1) משא דבר יי על ישראל נאם יי נוטה שמים ויוסד ארץ ויוצר רוח אדם בקרבנו. האי קרא אית לאסתכלא ביה. משא דבר יי, בכל הני אתר דקאמר משא משא אמאי. אלא בכל אתר דאיהו על דינא דשאר עמין ואמר משא, לטב. בכל אתר דאיהו על ישראל ואמר משא, לביש. בכל אתר דאיהו דינא על שאר עמין לטב, בגין דמשא מטולא איהו, כביכול מטולא הוה עליה דקב"ה שלוה דשאר עמין, וכד אתגזר דינא עליהו למעבר מניה ההוא מטולא דאיהו סביל עליהו. בכל אתר דדינא אתגזר עליהו דישראל ואמר משא מטולא איהו כביכול עליה דקב"ה. ובגין דא משא מהאי גיסא ומהאי גיסא מטולא איהו.

נאם יי נוטה שמים ויוסד ארץ. אמאי אצטריך ויוצר רוח אדם בקרבנו, וכי לא הוינא ידעין דאיהו יוצר רוח אדם. אלא לאחזאה דרגא ידיעא דכל רוחין ונשמתין דעלמא בההוא דרגא קיימי.

ר' שמעון אמר האי קרא קשיא, אי אמר ויוצר רוח אדם ולא יתיר יאות, אבל בקרבנו מהו. אלא רזא איהו בתרין סטרין, דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק מתמן נפקי ופרחי נשמתין כלהו ואתכנישו באתר חד, וההוא דרגא איהו יוצר רוח אדם בקרבנו ודאי, כאתתא דא [p. 207] דמתעברא מן דכורא וההוא ולדא צרת ליה במעהא עד דאתצר כלא בצורה שלימא במעהא. כך ויוצר רוח אדם בקרבנו, בקרבנו קיימא עד דאתברי בר נש בעלמא ויהב ליה.

ד"א ויוצר רוח אדם בקרבנו, בקרבנו ממש. מ"ט, בגין דכד אתברי ב"נ וקב"ה יהב ליה נשמתיה ונפיק לאוירא דעלמא, ההוא רוחא די בגויה לא אשכח גופא לאתפשטא ביה וקיימא בסיטא חד בגויה. וכד בר נש גופיה אתפשט ההוא רוחא אתפשט ויהיב ביה חיליה, וכן כגוונא דגופא אתרבי הכי רוחא יהיב חיליה ביה לאתתקפא בר נש בהדיה. ובגין כך יוצר רוח אדם בקרבנו ממש.

ואי תימא יוצר מהו, בגין דההוא רוחא אצטריך חילא דלעילא יתיר לאסתיעא בהדיה, ועל דא קב"ה איהו יוצר רוח אדם בקרבנו ויהיב ליה סיועא בבר נש.

ת"ח כד ההוא רוחא אצטריך סיועא, כגוונא דאיהו ההוא בר נש וכגוונא דההוא גופא אתתקן הכי נמי ההוא רוחא מתקנין ליה ואוספי ליה רוחא לאתתקנא, ודא הוא יוצר רוח אדם בקרבנו.

ות"ח כיון דאתאביד יוסף מן אבוי, יעקב אביד ההוא תוספת רוחא דהות ליה ואסתלקת מניה שכינתא. לבתר מה כתיב, (בראשית מ"ה: 27) ותמי רוח יעקב אביהם. וכי עד השתא [קצז ע"ב] מית הוה, אלא ההוא תוספת רוחא אסתלק מניה ולא הוה בגויה בגין דעצבונא דהוה ביה גרמא ליה, ואי גרמא ליה הא לא הוה רוחיה בקיומא, ובגין כך ותמי רוח יעקב.

[p. 208] והכא דעד כען לא אתבשר מנין הוה ידע. אלא וירא יעקב, דחמא לכל ארעא דאזלי למצרים ומייתי עבורא. וירא יעקב. ר' יצחק אמר ת"ח דוד מלכא זכה לאתחברא באבהן וירית דוכתא בגווייהו ההוא דאמר אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה.

ר' ייסא ור' חזקיה הוו אזלי מקפוטקיא ללוד והוה עמהון חד יודאי במטול דקטפירא דחמרא. עד דהוו אזלי אמר ר' ייסא לר' חזקיה אפתח פומך ואימא [p. 209] חד מלה מעלייתא דאורייתא דאת אמר בכל יומא קמי בוצינא קדישא. פתח ואמר (משלי ג': 17) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. דרכיה דרכי נעם, אלן ארחין דאורייתא, דמאן דאזיל בארחי דאורייתא קב"ה אשרי עליה נעימותא דשכינתא דלא תעדי מניה לעלמין.

וכל נתיבותיה שלום, דכל נתיבין דאורייתא כלהו שלם, שלם ליה לעילא שלם ליה לתתא, שלם ליה בעלמא דין שלם ליה בעלמא דאתי. אמר ההוא יודאי איסירא בקיסרא בהאי קרא אשתכח. אמרו ליה מנין לך.

אמר לון מאבא שמענא ואוליפנא הכא בהאי קרא מלה. פתח ואמר האי קרא בתרי גוונין איהו ובתרי סטרין, קרי ביה נעם וקרי ביה שלום, קרי ביה דרכים וקרי ביה נתיבות. מאן דרכים ומאן נתיבות, מאן נעם ומאן שלום. אלא דרכיה דרכי נעם, היינו דכתיב (ישעיה מ"ג: 16) הנותן בים דרך, דהא בכל אתר דקרי באורייתא דרך הוא אורח פתיחא לכלא כההוא ארחא דאיהו פתיח לכל בר נש. כך דרכיה אלן דרכים דאינון פתיחן מאבהן דכראן בימא רבא ועיילין בגוונה, ומאינון אורחין מתפתחין לכל עיבר ולכל סטרי עלמא.

[p. 210] והאי נעם ההוא נעימו דנפיק מעלמא דאתי, ומעלמא דאתי נהרין כל בוסינין ומתפרשן נהורין לכל עיבר, וההוא טיבו ונהורא דעלמא דאתי דינקין אבהן אקרי נעם. ד"א עלמא דאתי נעם אקרז, וכד אתער עלמא דאתי כל טיבו וכל חידו וכל נהורין וכל חירו דעלמא אתער, ובגיני כך אקרי נעם. ועל דא תנינן חייבין דגיהנם בשעתא דעאל שבתא כלהו נייחין ואית להו חירו ונייחא. בשעתא דנפק שבתא אית לן לאתערא חידו עלאה עלנא דנשתזיב מההוא עונשא דחייביא דאתדנו מההיא שעתא ולהלא, ואית לן לאתערא ונימא (תהלים צ"ו: 17) ויהי נעם יי' אלהינו עלינו, דא ההוא נעם עלאה חידו דכלא, ועל דא דרכיה דרכי נעם.

וכל נתיבותיה שלום. מאן נתיבותיה, אלין אינון שבילין דנפקי מלעילא, וכלהו נקיט לון ברית יחידאי דאיהו אקרי שלום שלמא דביתא ואעיל לון לימא רבא כד איהו בתוקפיה וכדין יהיב ליה שלם הדא הוא דכתיב וכל נתיבותיה שלום.

ת"יח יוסף ברית שלום הוה והוה במצרים מלכא ושליט על ארעא, ויעקב בגין דאסתלק מניה שכנתא [p. 211] לא הוה ידע. ועם כל דא יעקב הוה ליה תברא בגין למזבן עבורא במצרים, חמא דאיהו תבירא על תבירא דיחתון בנוי למצרים.

ויאמר יעקב לבניו למה תתראו, בגין דלא תחמוון גופייכו אלא כרעבין כגוברין דלית לון שבעא.

אמר ר' חזקיה ודאי רזא הכא, דהא בכל זמנא דצערא איהו בעלמא לא בעי בר נש לאחזאה גרמיה בשוקא, בגין דלא יתפס בחובוי, ועל דא אמר למה תתראו והא אתמר. ד"א וירא יעקב כי יש [קצח ע"א] שבר במצרים, עבור ממש, דהא קב"ה ע"ד שדר כפנא בעלמא בגין לנחתא יעקב ובנוי לתמן, ועל דא חמא בני ארעא דהוו מייתין מתמן עבור. וירא יעקב כי יש שבר במצרים. ת"יח בשעתא דמית יצחק אתו יעקב ועשו למפלג, ועשו נפק מחולקא [p. 212] דארעא ויעקב דיסבול גלותא ויטול כלא. ועל דא חמא דההוא תבירא הוה ליה במצרים הוא ובנוי למסבל גלותא, ועל דא ויאמר יעקב לבניו למה תתראו מקמי דינא דלעילא דלא אשתכח עלייכו מקטרגא. ויאמר הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה. הא אוקמוה רד"ו, חושבן דא הוה ישראל במצרים.

ויוסף הוא השליט על הארץ. ר' יוסי פתח (תהלים כ"ז: 6) ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי וגו'. ת"יח כד קב"ה אתרעי ביה בבר נש זקיף ליה על כל בני עלמא ועביד ליה רישא דכלא וכלהו אתכפיין תחותוי. דוד מלכא שנאו ליה אחוי דחו ליה מנייהו, קב"ה ארים רישיה על כל בני עלמא. אתא חמוי ערק מקמיה, קב"ה ארים ליה על מלכותיה וכלא הוה סגדין קמיה.

יוסף שנאן ליה אחוי, לבתר כלהו כרעו וסגדו קמיה הדא הוא דכתיב ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה.

[p. 213] ועתה ירום ראשי. מהו ועתה, כמו ואתה.

ר' יהודה אומר הא אתמר עת דאיהו דרגא עלאה. ומאן איהו ההוא עת, דא ה"א

ואתקרי עתה. ועתה, דא איהו ובי דיניה.

ירום ראשי, לארמא ליה ביקרא ומלכותא.

על אויבי סביבותי, אלין שאר מלכי ארעא.

ואזבחה באהל, דא ירושלם. באהל, דא אהל מועד.

זבחי תרועה, למשמע כל עלמא.

אשירה ואזמרה, מההוא סטרא דתרועה דהא מתמן אתיא שירא ותושבחתא.

[p. 214] ד"א ירום ראשי, דא כנסת ישראל.

על אויבי סביבותי, דא עשו וכל אפרכין דיליה.

ואזבחה באהל, אלין ישראל. זבחי תרועה, דכתיב (שם נ"א: 19) זבחי אלהים רוח

נשברה, בגין לאעברא דינא מעלמא.

אשירה ואזמרה, לאודאה ולשבחא ליה לקב"ה בלא פסיקו לעלמין.

ועתה ירום ראשי, בכלא, יצר הטוב על יצר הרע.

על אויבי סביבותי, דא יצר הרע דאיהו סחרניה דבר נש ואיהו סנאיה בכלא.

ואזבחה באהל זבחי תרועה, דא אורייתא דאתיהבת מסטרא דאשא כד"א (דברים

ל"ג: 2) מימינו אש דת למו. בגין אורייתא ירים רישיה דבר נש ויתברו כל שנאו קמיה כד"א

(תהלים י"ח: 40) תכריע קמי תחתי.

ועתה ירום ראשי, לאתכללא באבהן, דהא דוד מלכא אית ליה לאתדבקה באבהן וכדין

אתרומם וסליק לעילא ואיהו בחד קשורא בהו.

על אויבי סביבותי, אלין אינון דבסטר שמאלא, כלהו מארי דינין מתכוונין לחבלא,

וכדין שמשא אתחבר בסיהרא והוי כלא חד.

[p. 215] ת"ח כתיב ויוסף הוא השליט על הארץ, דא שמשא דשליט בסיהרא ונהיר לה

וזן לה.

הוא המשביר לכל עם הארץ, דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק, מניה אתזנו כלהו ומתמן

פרחין נשמתין לכלא. ובגין דא כולהו סגדין לגביה דההוא אתר, דהא לית לך מלה בעלמא דלא

תלי במזלא בגין דמתמן מזלי כולהו טבאן בעלמא דהא כולא איהו במזלא ואוקמוה.

ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו. ר' אלעזר פתח (תהלים מ"ט: 6) למה אירא בימי

רע עון עקבי יסבני. ת"ח תלת אינון דדחלין ולא ידעי ממאי דחלי ואוקמוה. אבל אית מאן דדחיל ולא ידע ממה איהו דחיל בגין אינון חטאי דלא ידע דאינון חטאין ולא אשגח בהו, ואיהו דחיל מימי רע, אינון יומין דאינון אזדמנן בההוא [קצח ע"ב] רע. ומאן אינון, דא יצר הרע דאיהו אקרי רע ואית ליה יומין ידיען [p. 216] דאתיהיב ליה רשו בעלמא לאסטאה לכל אינון דמסאבין ארחייהו, דמאן דאתי לאסתאבא מסאבין ליה, ואלין אקרון ימי רע ואלין ממנן על אינון חובין דדשין בהו בני נשא ברגלייהו.

ת"ח כל אינון דמסאבין ארחייהו, כמה חבילי טהירין אזדמנן לגבייהו ומסאבין להו. בארחא דבעי בר נש למיהך, בההוא ארחא מדברין ליה ממש. אתי בר נש לאתדכאה, כמה אינון דמסייעין ליה.

הא תנינן דכד בר נש קם בצפרא בעי לאסחאה ידוי מגו נטלא דמיא, דאיהו מאנא ליטול מניה מיא, מגו מאן דאסחי ידוי בקדמיתא כמה דאוקמוה. ות"ח בגין נטלא דא אוקימנא מלה. ותו דבעי ליה לבר נש לנטלא ידא ימינא בשמאלא בגין לשלטאה ימינא על שמאלא ויסתחי ימינא מן שמאלא ובגין כך איהו נטילא. ועל דא מאן דנטיל ידוי יטול ימינא בשמאלא בגין דלא יהיב דוכתא ליצר הרע לשלטאה כלל והא אוקימנא.

[p. 217] ת"ח בשעתא דדינא בישא שלטא לא אתיב ידיה מלאבאשא, ובשעתא דימינא שלטא על שאר עמין לתברא לון חייס קב"ה עלייהו ולא שצי להו. ובגין כך כל מאן דאיהו חטי באינון חטאין דדש בהו ברגלוי לא ידע בהו ודחיל תדירא. דוד מלכא הוה אסתמר תדיר מחובין אלין וכד הוה נפיק לקרבא הוה מפשפש לון ועל דא לא דחיל לאגחא עמהון קרבא. ות"ח ארבע מלכין הוו, מה דשאל דא לא שאל דא. דוד אמר (תהלים י"ח: 38) ארדפה אויבי ואשיגם וגו'. מאי טעמא, בגין דהוה אסתמר מאלין חובין ולא יהיב דוכתא לשנאו לשלטאה, ועל דא בעי למרדף אבתרייהו תדיר ולא ירדפון אינון אבתריה למתבע חובוי ויפול בידייהו.

אסא הוה דחיל יתיר אע"ג דהוה מפשפש בחטאווי ולא כדוד מלכא. איהו בעי למרדף אבתרייהו ולא יגיח לון ויקטול לון קב"ה, וכן הוה דכתיב (ד"ה ב' י"ד: 11-12) וירדפם אסא והעם אשר עמו עד לגרר וגו', וכתוב ויגוף יי את הכושים לפני אסא ולפני יהודה וינוסו הכושים. אבל דוד מה כתיב ביה, (שמואל א' ל': 17) ויכס דוד מהנשף ועד הערב למחרתם. אבל אסא איהו רדיף וקב"ה מחי.

[p. 218] יהושפט מלך יהודה אוף הכי נמי הוה שאיל ואמר לא יכילנא למרדף ולא לקטלא, אלא אנא אזמר ואת קטיל לון, בגין דלא הוה כל כך מפשפש כאסא, וקב"ה עבד ליה

הכי דכתיב (דה"ב כ': 22) ובעת החלו ברנה ותהלה נתן יי' מארבים על בני עמון ומואב והר שער הבאים ליהודה וינגפו.

חזקיה מלך יהודה אופ הכי נמי אמר אנא לא יכולנא לא לזמרא ולא למרדף ולא לאגחא קרבא, בגין דדחיל מאלין חובין דקאמרן. מה כתיב, (מלכים ב' י"ט: 35) ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך יי' ויך במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף. וחזקיה הוה יתיב בביתיה ושכיב בערסיה וקב"ה הוה קטיל לון.

ומה צדיקיא אלין הוה דחלין מאיננו חובין, שאר בני עלמא על אחת כמה וכמה. בגין כך אית ליה לבר נש לפשפשא באיננו חובין כדקאמרן בגין דלא ישלטון עלוי איננו ימי רע דלא מרחמי עליה.

ת"י ויכר יוסף את אחיו, בשעתא דנפלו בידיה, והם לא הכירוהו, בשעתא דנפל בידיהו. איהו רחים עליהו בגין דאיהו שלם, והם לא הכירוהו דאיננו שמעון ולוי אתו מסטרא דדינא קשיא ועל דא לא רחמו עליה דהא כל איננו מאריהו דדינא קשיא לא מרחמי עליהו דבני נשא בשעתא דנפלי בידיהו.

ובגין כך אמר דוד (תהלים מ"ט: 6) למה אירא בימי רע. יראתי לא כתיב אלא אירא דלית לי למדחל [קצט ע"א] מאיננו ימי רע כדקאמרן. אלא עון עקבי יסבני. מאן עקבי, אלין איננו ברזא דכתיב (בראשית כ"ה: 26) וידו אוחזת בעקב עשו, דא הוא [p. 219] עיקבא ואיננו עקבין דמסתכלין תדיר בהווא חובא דדש ביה ב"נ בעקיבא.

ת"י מה כתיב, (ישעיה ה': 18) הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה. בחבלי השוא, דדש ביה בעקיבא ולא חייש עליה, ולבתר אתתקף ואתעביד כעבות העגלה, ואתתקף ההוא חטאה ואסטי ליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי.

זכאין איננו צדיקיא דיצעין לאסתמרא מחוביהו ואיננו מפשפשין תדיר בעובדיהו בגין דלא ישתכח עליהו מקטרגא בהאי עלמא ולא יסטון עליהו לעלמא דאתי, דהא אורייתא מתקנא להו ארחין ושבילין למיהך בהו דכתיב (משלי ג': 17) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום.

ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם. רבי חייא פתח (שם כ"ד: 17) בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך. ת"י קב"ה עבד ליה לב"נ ליקרא דיליה ולשמשא קמיה תדירא ולאשתדלא באורייתא יממא ולילי בגין דקב"ה אתרעי באורייתא תדיר. וכיון דברא ליה קב"ה לאדם יהב קמיה אורייתא ואוליף ליה בה למנדע ארחאה. מנא לן, דכתיב (איוב כ"ח: 27-28) אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה, ולבתר ויאמר לאדם הן יראת יי' היא חכמה וסור מרע

בינה. כיון דאסתכל בה עבר [p. 220] על פקודא דמאריה ואתפס בחוביה, וכל אינון דעברו על מלה חדא דאורייתא אתפסו בה.

שלמה מלכא אתחכם על כל בני עלמא, עבר על מלה חדא דאורייתא וגרים לאתעברא מניה מלכותיה ולא תפלא מלכותא מן בנוי. מאן דעבר על אורייתא עאכ"ו.

ת"ח יוסף דקב"ה יהב ליה מלכותא ואחוי נפלו בידוי, אמאי גלגל גלגולא עליהו והא איהו ידע אורייתא דאולף ליה אבוי. אלא ח"ו דיוסף גלגל עליהו גלגולא לנקמא מנייהו, אלא כל דא לא עבד אלא לאייתאה לאחוי בנימן לגביה דתיאובתיה הוה לגביה, ואיהו לא שבק לאחוי למנפל דהא כתיב ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר וגוי וכל דא בגין דלא ינפלו.

[p. 221] ר' יהודה אמר קב"ה כד ברא לסיהרא הוה אסתכל בה כד"א (דברים י"א: 12) תמיד עיני יי' אלהיך בה, אשגחותא דיליה בה תדיר, וכתיב אז ראה ויספרה, דהא שמשא באשגחותא דיליה בה אתנהיר. ויספרה. מהו ויספרה, כד"א (איוב כ"ח: 6) מקום ספיר אבניה. הכינה, דאיהי יתבא בתיקונה בתריסר תחומין, מתפלא בשבעין קסירין, אתקין לה בשבעה סמכין עלאין לאתנהרא וליתבא על שלימו.

וגם חקרה, לאשגחא בה תדיר זמנא בתר זמנא דלא פסיק לעלמין. ולבתר אזהר ליה לב"נ ואמר ויאמר לאדם הן יראת יי' היא חכמה, דהא מתעטרא על תנאי לדחלא ולמנדע ליה לקב"ה בגינה.

וסור מרע בינה, ברירו מפסלנותא דלא למקרב בהדיה, וכדין אשכחותא דכינה למנדע ולאסתכלא ביקרא דמלכא עלאה.

[p. 222] רבי יוסי קם בליליא לאשתדלא באורייתא והוה תמן חד יודאי דאערע ביה בההוא ביתא.

פתח ר' יוסי ואמר (משלי י': 2) לא יועילו אוצרות רשע וצדקה תציל ממות. לא יועילו אוצרות רשע, אלין אינון דלא משתדלי באורייתא ואזלי בתר מלי דעלמא למכנש אוצרין דחיובא. מה כתיב, ואבד העושר ההוא בענין רע, בגין דאינון אוצרות רשע.

וצדקה תציל ממות, אלין אינון דמשתדלי באורייתא וידעין אורחהא לאסתכלא, דהא אורייתא עץ חיים איקרי צדקה דכתיב וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל דברי המצוה הזאת.

ד"א וצדקה תציל ממות, דא צדקה ממש, ובתרי גוונין איהו ובתרי סטרין, קרי ביה אורייתא [קצט ע"ב] וקרי ביה צדקה וכלא חד.

אמר ההוא יודאי וקרי ביה שלום.

אמר רבי יוסי הכי הוא ודאי.

קם ההוא יודאי ואשתתף בהדיה. פתח ההוא יודאי ואמר (משלי כ"ח: 19) עובד אדמתו ישבע לחם ומרדף רקים ישבע ריש. האי קרא קשיא, וכי שלמה מלכא דאיהו חכים מכל [p. 223] בני נשא היך אמר דישתדל בר נש למפלח ארעא ולאשתדלא אבתריה וישבוק חיי עלמא. אלא רזא איהו.

פתח ואמר (בראשית ב' :15) ויקח יי' אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, ואוקמוה דא רזא דקרבנין. ת"יח לעבדה, דא מלכא עלאה. ולשמרה, דא מלכא תתאה, עלמא עלאה ועלמא תתאה. לעבדה, לדכורא ברזא חזכור. ולשמרה, ברזא דשמור. ובגין כך עובד אדמתו, דא גן עדן דאצטריך למעבד ולמפלח ולאמשכא לה ברכאן מלעילא, וכד אתברכא ואתמשכא בה ברכאן מלעילא איהו נמי אתברך בהדה.

[p. 224] ת"יח כהנא דמברך מתברך כד"א (במדבר ו' :27) ואני אברכם. ובגין כך עובד אדמתו ישבע לחם, דא הוא מזונא דלעילא. ומרדף רקים, מאן דאתדבק בסטרא אחרא דאיהו מרדף רקים ישבע ריש ודאי.

אמר רבי יוסי זכאה אנת דזכית למלה דא.

תו פתח קרא אבתריה (משלי כ"ח: 20) איש אמונות רב ברכות ואץ להעשיר לא ינקה. איש אמונות רב ברכות, דא הוא בר נש דמהימנותא דקב"ה ביה כגון רב ייסא סבא דאע"ג דהוה ליה מיכלא ההוא יומא למיכל לא הוה מתקין ליה עד דשאל מזוניה מקמי מלכא קדישא. לבתר דצלי צלותיה ושאל על מזוניה כדין הוה מתקין, והוה אמר תדיר לא נתקין עד דינתנון מבי מלכא.

ואץ להעשיר לא ינקה, בגין דלא בעי לאשתדלא באורייתא דאיהו חיים לעלמא דין

וחיים לעלמא דאתי. השתא דאיהו שעתא למילעי באורייתא נשתדל.

פתח ההוא גברא ברזא דחלמא ואמר ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם. וכי יוסף אמאי אדכר להו אינון חלמין דחלם להו ומה סגיא ליה. אלא לא אדכר להו דהא יוסף חכים הוה וכתוב כל ערום יעשה בדעת. אבל כיון דחמא דאינון סגדו ליה אנפין על ארעא כדין אדכר ממה [p. 225] דחלם להו כד הוה עמהון דכתיב והנה קמה אלמתי וגם נצבה [והנה תסבינה אלמותיכם ותשתחוינה לאלמתי]. בשעתא דחמא דכרעין קמיה כדין ויזכור יוסף את החלומות, דהא חמא דהו קיימי.

תו ויזכור יוסף את החלומות, אדכר לון בגין דלית נשיו קמי קב"ה, דהא חלמא דאיהו טבא בעי ב"נ לאדכרא ליה דלא יתנשי וכדין יתקיים, דהא כמה דאתנשי קמיה דב"נ הכי אתנשי עליה.

ת"יח חלמא דלא מתפשר כאגרתא דלא מקריא. ות"יח כיון דלא אדכר כמה דלא ידע, ועל דא מאן דאתנשי מניה חלמא ולא ידע ליה לא קיימא עליה לאתקיימא. ובגין דא יוסף הוה

דכיר חלמיה בגין לאתקיימא בגין דלא יתנשי מניה חלמא לעלם והוה מחכה ליה תדיר. ויאמר אליהם מרגלים אתם, איהו דכיר חלמא אבל מלה לא אמר לון אלא מרגלים אתם.

פתח ר' יוסי ואמר (קהלת ה' 2) כי בא החלום ברוב ענין וגו'. הא אוקמוה דכמה אינון סמיכין בחלמא וממנון דרגין על דרגין עד דחלמין מנהון קשוט כלהו ומנהון דאית בהו קשוט וכדיבו, אבל לאינון זכאי קשוט לא אתגלי לון מלין כדיבן כלום אלא כלהו קשוט.

ת"ח דניאל מה כתיב ביה, (דניאל ב' 19) באדנן לדניאל בחזוא די ליליא [ר ע"א] רזא גלי, וכתיב (דניאל ז' 1) דניאל [p. 226] חלם חזא וחזוי רישיה על משכביה באדין חלמא כתב. ואי אית ביה מלין כדיבן אמאי איכתוב בין כתובים. אלא לאינון זכאי קשוט בשעתא דנשמתהון סלקין לא מתחברן בהו אלא מלין קדישין ואודעין ליה מלין דקשוט מלין קיימן דלא מתעקראן לעלמין.

ואי תימא הא תנן דדוד מלכא לא חמא חלמא טבא, הא אשתמע דהוה חמי דוד מלין דלא קשוט. אלא ודאי כל יומיו הוה אשתדל לאושדא דמין ואגח קרבין, וכל חלמוי לא הוו אלא חלמין בישין חורבא ושוממותא ודמא ואושידו דמין ולא חלמא דשלם. ואי תימא לבר נש טבא אחזיאו ליה חלמא בישא, הכי הוא ודאי, כל אינון בישין דזמינין לאדבקא אינון דעברין על פתגמי אורייתא ואינון עונשין דזמינין לאתענשא בהווא עלמא. ועל דא איהו זכאה אחזיו ליה חלמא בישא כמה דאתמר.

ת"ח דהא תנינן דההוא בר נש דחמי חלמא בעי למפתח פומיה ביה קמי בני נשא דרחמין ליה בגין דיסליק רעותא דלהון לגביה לטב ויפתחון פומיהו לטב ואשתכח רעותא ומלה כלא לטב. רעותא דאיהו גן מחשבה שרותא דכלא ומלה דאיהי סיומא דכלא. ועל דא אשתכח דכלא איהו שלימו דכלא ומלה כדקא יאות ברזא דמהימנותא, ועל דא אשתכח דהא שלימו איהו ברזא עלאה ובגין כך אתקיים כלא. ובעינן רחימין דבר נש לאתקיימא ההוא פושרא טבא וכלא איהו כדקא יאות. ובגין כך קב"ה אודע ליה לבר נש כל חד וחד בהווא דרגא דיליה כמה דאיהו וכההוא גוונא דכל חד וחד.

[p. 227] אמר ההוא יודאי ודאי דחלמא לאו איהו אלא לבר נש זכאה דיהא חלמא

כדקא חזי.

ות"ח דכד בר נש נאים על ערסיה נשמתיה נפקת ושטאת בעלמא לעילא ועאלת באתר דעאלת, וכמה חבילי טהירין קיימין ואזלי בעלמא ופגעין לה לההיא נשמתא. אי זכאה היא סלקא לעילא וחמאת מה דחמאת, ואי לא אתאחדת בהווא סטרא ומודיעין לה מלין כדיבן או מלין דזמינין למיתני לזמן קריב. וכד אתער, ההיא נשמתא דביה איהי מודעא ליה מה דחמאת.

ועל דא לבר נש דלאו איהו זכאה מודיעין ליה חלמא טבא דלאו איהו קשוט כלא בגין לאסטאה ליה מההוא ארח קשוט כיון דאיהו אסטי אורחיה מארח קשוט. דכל מאן דאתי לאתדכאה מדכאין ליה, ומאן דאתי לאסתאבא מסאבין ליה. אמר ר' יוסי ודאי הא אתמר הכי.

יתבו עד דסליק צפרא. כיון דסליק צפרא אמר ר' יוסי ודאי יוסף לא זכר שמיה באינון דגלים דכתיב (במדבר ב' 18) דגל מחנה אפרים, ולא כתיב דגל מחנה יוסף בגין דאתגאי על אחוי והא אתמר.

אמר ההוא יודאי ודאי שמענא דיוסף איהו דכורא וכלהו שבטין בעלמא דנוקבא אינון, ועל דא לא אתכליל יוסף דאיהו בעלמא דדכורא עמהון.

[p. 228] מה כתיב, כלנו בני איש אחד נחנו. אנחנו מיבעי ליה, אמאי חסר א'. אלא בגין דרזא דברית לא אשתכח עמהון אסתלק מתמן א', דהא א' דכורא איהו, ועל דא ב' איהו נוקבא א' דכורא. ובגין כן אסתלק מהכא א' ואשתארו אינון נוקבי לגבי שכינתא. ולבתר אמרו כניס אנחנו, אתוסף א' אמרי ולא ידעי מאי קאמרי, בגין דיוסף אשתכח תמן ואשלימו מלה ואמרו אנחנו. מנא לן, דכתיב ויאמרו שנים עשר עבדיך אחים אנחנו, ויוסף בחושבנא. כד עאל בחושבנא אמרו אנחנו, וכד לא עאל בחושבנא אמרו נחנו.

אמר רבי יוסי כל הני מלין דקאמרן קב"ה אתרעי בהו, דהא שכינתא [ר ע"ב] לא אעדו מהכא כד"א (מלאכי ג' 16) אז נדברו יראי יי' איש אל רעהו ויקשב יי' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי יי' ולחושבי שמו.

[p. 229] ויאסוף אותם אל משמר שלשת ימים. אמר רבי אלעזר הני תלת יומין אמאי. אלא לקביל תלת יומין דשכס דכתיב (בראשית ל"ד 25) ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים. ת"ח יוסף מה כתיב ביה, זאת עשו וחיו, לאחזאה דלא עבד איהו כמה דאינון עבדו דגרמו לאנשי שכס לקבלא עליהו האי זאת רזא דברית, ולבתר דעבדו קיימא דא קטילו לון ולא אשתאר מינייהו חד. ואיהו מה כתיב, זאת עשו וחיו, מ"ט בגין דאת האלהים אני ירא, נטיר קיימא. וכל גלגולא דא לא הוה אלא בגינייה דבנימין.

ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחינו. ויאמרו איש אל אחיו, דא שמעון ולוי כמה דהוה בקדמיתא דכתיב (שם ל"ז 19) ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא. מה להלן שמעון ולוי, אוף הכא שמעון ולוי.

[p. 230] ת"ח מאן איש ומאן אחיו. אלא איש דא שמעון, כתיב הכא איש, וכתיב התם (במדבר כ"ה 6) והנה איש מבני ישראל בא, מה להלן משמעון, אוף הכא שמעון. ובגין דאהדר בתשובה בהא ואתנחם על דא ואמר ללוי אבל אשמים אנחנו, על דא אתבני מזליה כגוונא

דמזליה דיוסף בשור דכתיב (דברים ל"ג: 17) בכור שורו הדר לו, ומזליה דשמעון שור איהו. ועל דא ויקח מאתם את שמעון, בגין דלא יקטרג בהדיה דלוי, בגין דשמעון ולוי כד מתחברן תרוייהו יכלין לקטרגא.

ויאסור אותו לעיניהם. הא אוקמוה לעיניהם אסרו, ולבתר דנפקו הוה מאכיל ליה ומשקי ליה. ואי תימא דרעותא דיוסף איהו בגין דכתיב (משלי כ"ה: 21) אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים, אי הכי יוסף דאיהו זכאה היכי עביד הכי, דהא כתיב (שם: 22) כי גחלים אתה חותה על ראשו וי"י ישלם לך. אלא ח"ו דיוסף להכי הוא דחייש אלא [p. 231] כבר נש לאחוי הכי הוה אתנהיג עמיה באחווה ולא בגוונא אחרא, ולא עמיה בלחודוי אלא עם כל אחוי כמה דכתיב ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר נגז, בגין לאהתנהגא עמהון באחווה.

רבי יוסי פתח (נחום א': 12) כה אמר י"י אם שלמים וכן רבים וכן נגזו ועבר ועניתיך לא אענך עוד. האי קרא אוקמוה דכד עמא כלהו אית להו שלמא ולא אית בהו מארי דבבו קב"ה חייס עלייהו ודינא לא שלטא בהו, דאע"ג דכלהו פלחי עבודה זרה ואינון בשלם דינא לא שליט עלייהו דכתיב (הושע ד': 17) חבור עצבים אפרים הנח לו.

וכן נגזו. מאי וכן נגזו, תגזו מבעי ליה. אלא דא הוא רישא דקרא דאיהו שלם, אוף הכא שלם, ומאי איהו, דא צדקה בגין דצדקה דא הוא שלום, ומאן דאסגי בצדקה אסגי שלם לעילא ואסגי שלם לתתא. ובגין כך וכן נגזו, דגוזי ממונהון בצדקה.

ועבר. ועברו מבעי ליה, מהו ועבר. אלא דא הוא דינא דרוגזא כד"א (ישעיה כ"ו: 20) עד יעבור זעם, ועבר דינא מעלייהו.

ד"א אם שלמים, אלן ישראל דקב"ה יהב לון ברית קיימא לנטרא ליה תדיר ולמהוי ביה בר נש שלים בכל סטרין לעילא [p. 232] ותתא. ואי לא נטיר ליה בר נש הא איהו פגים, פגים בכלא. מנא לן, דכתיב (בראשית י"ז: 1) התהלך לפני והיה תמים. מאי תמים, שלים, דעד לא אתקיים ביה ברית איהו פגים. ובגין כך אם שלמים, דנטרי פקודא דא למהוי שלימים ולא יהון פגימין.

וכן רבים, יפשוך [רא ע"א] ויסגון ביה בגין דנשמתיך לא נפקי לעלמא אלא בהאי ברית. וכן נגזו, האי אם שלמים דנטרי ליה תדיר. נגזו, מאן דאתגזר וקבל עליה קיימא דא. ועבר. מאי ועבר, ההוא זוהמא דערלה דהוה ביה בקדמיתא. ד"א כה אמר י"י אם שלמים, אלן בני יעקב, דהא כל זמנא דהוון בהדיה דיוסף אינון שלמים דקיימי בהדיה דברית. וכן נגזו, דאזלו ושבקו ליה ליוסף ולשמעון. ועבר, כדין דינא שריא בינייהו כמה דכתיב (שמות י"ב: 23) ועבר י"י לנגוף את מצרים.

ת"ח אית דינא קשיא ואית דינא רפיא. דינא קשיא תקיף, דינא רפיא חלש, וכד ינקא האי דינא רפיא מדינא קשיא כדין אתתקף ואיהו תקיף. בשעתא דאתעביד דינא [p. 233] על ישראל אתעביד בהאי דינא רפיא ולא אתתקף בההוא דינא קשיא, וכד דינא אתעביד עלייהו דשאר עמינ אתתקף האי דינא רפיא בדינא קשיא דלעילא בגין לאתתקפא הדא הוא דכתיב ועבר יי' לנגוף את מצרים. ועבר, דאתמלי עברה וזעמא ואתתקף בדינא קשיא, אוף הכא ועבר. ות"ח בשעתא דמתכנשי עשרה בבי כנישתא ואשתמיט חד מנייהו כדין קב"ה ארגיז עליה.

ד"א וכן נגזו, דמתעברי מנייהו עובדין בישינ, כדין ועבר. מאי ועבר. ר' שמעון אמר בשעתא דנשמתא נפקא מהאי עלמא בכמה דינין אתדנת עד לא תיעול לאתרה. לבתר כל אינון נשמתין אית לון לאעברא בחד נהר דינור דנגיד ונפיק ולאסתחאה תמן, ומאן איהו דיקום מתמן ויעבר בלא דחילו כד"א (תהלים כ"ד: 3) מי יעלה בהר יי', ונשמתא דזכאה אעבר בלא דחילו ויקום במקום קדשו. ומאן דאשתדל בצדקה בהאי עלמא ויתן מממוניה בצדקה כדין ועבר בההוא אתר ולא דחיל, וכרוזא קרי ליה לההוא נשמתא (נחום א': 12) ועניתך לא אענך עוד. מאן דזכי למעבר בהאי לית ליה דינא יתיר כלל. ת"ח כל דא דיוסף עם אחוהי וכל הני מיילי אמאי אצטריך, אלא אורייתא דקשוט איהי אורייתא וכל ארחהא ארחין קדישין ולית לך מלה באורייתא [p. 234] דלא אית בה רזין עלאין וארחין לבני נשא לאתתקפא בהו.

פתח ואמר (משלי כ': 22) אל תאמר אשלמה רע קוה אל יי' ויושע לך. ת"ח קב"ה עביד ליה לבר נש לאתתקפא באורייתא ולמיהד באורחי קשוט ולסטרא דימינא ולא יהכון לסטר שמאלא. ובגין דבעי להו למיהד לסטר ימינא אית לון לאסגאה רחימו דא עם דא ולא יהא דבבו דא עם דא בגין דלא לאכחשא ימינא דאיהו אתר דישראל מתדבקי ביה. ות"ח בג"כ איהו יצר טוב ויצר רע, וישראל בעיין לאתקפא ליצר טוב על יצר הרע באינון עובדין דכשרן. ואי סטי בר נש לשמאלא כדין אתתקף יצר הרע על יצר הטוב, ומאן דהוה פגים אשלים ליה בחטאוי, דהא לא אשתלים דא מנוולא אלא בחטאין דבני נשא. ובגין כך בעי בר נש לאזדהרא דלא ישתלים ההוא רע בחטאוי ויסתמר תדיר, דהא יצר טוב בעי לאשלמא ליה בשלימו תדיר ולא יצר הרע. ובגין כך אל תאמר אשלמה רע קוה אל יי' ויושע לך. ד"א אל תאמר אשלמה רע כד"א (תהלים ל"ח: 21) ומשלמי רעה תחת טובה, למאן דשלים ליה טובה דלא ישלים ליה רע בגין דהא כתיב (משלי י"ז: 13) משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו. אפילו מאן דאשלימו ליה בישינ לא אית ליה לשלמא בישא חלף ההוא בישא דשלימו ליה, אלא קוה אל יי' ויושע לך.

[p. 235] האי קרא אוקמוה ביוסף זכאה דלא בעא לשלמא בישא לאחוי בשעתא דנפלו בידיה. קוה אל יי ויושע לך, בגין דאיהו הוה [רא ע"ב] מחכה תדיר לקב"ה.

ר' אבא פתח (משלי כ': 5) מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה. מים עמוקים, דא קב"ה בגין דאיהו עביד עצות ואייתו טעמין לגלגלא גלגולין על ידא דיוסף לקיימא ההוא גזרה דגזר כפנא על עלמא. ואיש תבונה ידלנה, דא יוסף דגלי אינון עמיקין דגזר קב"ה על עלמא.

ת"ח יוסף לא די ליה דאיהו לא שלים ביש לאחוי אלא דעבד עמהון טיבו וקשוט, וכן ארחהון דזכאי תדיר בגין דקב"ה חייס עלייהו בעלמא דין ובעלמא דאתי. מים עמוקים עצה בלב איש, הא אוקמוה דא יהודה בשעתא דאתקריב לגביה דיוסף על עסקא דבנימן. ואיש תבונה ידלנה, דא יוסף.

ר' אבא הוה יתיב אבבא דתרעא דלוד, חמא חד בר נש דהוה אתי ויתיב בחד קולטא דתלא דארעא והוה לאי מארחא ויתיב ונאים תמן. אדהכי חמא חד חויא דהוה אתי לגביה נפק קסטופא דגורדנא וקטיל ליה. כד [p. 236] אתער ההוא בר נש חמא ההוא חויא לקבליה דהוה מית, אזדקף ההוא בר נש ונפל ההוא קולטא לעומקא דתחותוי ואשתזיב. אתא ר' אבא לגביה, א"ל אימא לי מה עובדך, דהא קב"ה רחיש לך אלין תרין נסין, לאו איהו למגנא.

א"ל ההוא בר נש כל יומאי לא אשלים לי בר נש בישא בעלמא דלא אתפייסנא בהדיה ומחילנא ליה. ותו אי לא יכילנא לאתפייסא בהדיה לא סליקנא לערסאי עד דמחילנא ליה ולכל אינון דצערן לי, ולא חיישנא כל יומאי להוא בישא דשלימו לי. ולא עוד אלא דמהוה יומא ולהלא אשתדלנא למעבד עמהון טבא.

בכה ר' אבא ואמר יתיר עובדוי דדין מיוסף. יוסף הוה אחוי ודאי והוה ליה לרחמא עלוי, אבל מה דעביד דא יתיר הוא מיוסף, יאות הוא דקב"ה ירחיש ליה ניסא על ניסא. פתח ואמר (שם י': 9) הולך בתום ילך בטח ומעקש דרכיו יודע. הולך בתום ילך בטח, דא הוא בר נש דאזיל בארחין דאורייתא. ילך בטח, דלא יכלין נזקין דעלמא לאבאשא ליה. ומעקש דרכיו יודע, דא הוא מאן דאסטי מארחא דקשוט ובעי גבי מחבריה. יודע, מהו יודע, אשתמודע איהו בעיניהון דכל מארי דדינא דלא [p. 237] אתאביד מנייהו דיוקניה דהוה בר נש בגין לאייתאה ליה לאתרא דינקמון מניה, ובגין כך יודע.

ות"ח ההוא דאזיל בארח קשוט קב"ה חפי עליה דלא אתידע ולא אשתמודע לגבי מאריהון דדינא, אבל מעקש דרכיו יודע ואשתמודע לגבייהו. זכאין אינון בני נשא דאזלין בארח קשוט ואזלין לרוחצן על עלמא ולא דחלין אינון בעלמא דין ולא בעלמא דאתי.

וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף. ר' יוסי אמר ווי לון לבני נשא דלא ידעין ולא מסתכלין בארחי דאורייתא. ווי לון בשעתא דקב"ה ייתי למתבע דינא על עובדיהון ויקום גופא ונפשא למיהב חושבנא מכל עובדיהון עד לא יתפרשון נפשא מן גופא, דההוא יומא דדינא איהו, יומא דספרין פתיחן ומאריהון דדינא קיימין, בגין דההוא זמנא קיימא נחש בקיומיה לנשכא ליה וכל שייפוי מתרגשין לגביה, ונשמתא אתפרשא מן גופא ואזלא ושטיא ולא ידעא לאן ארחא תהך ולאן אתר סלקין לה.

ווי לההוא יומא, יומא דרוגזא ונאצו ההוא יומא. בג"כ בעי ליה לבי"נ לארגזא יצריה כל יומא ולאדכרא לגביה ההוא יומא דייקום בדינא דמלכא ועאלן ליה תחות עפרא לאתקבא ונשמתא אתפרשא [רב ע"א] מניה.

תנן לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר רע וישתדל אבתריה. אי אזיל מניה יאות, ואי לא יתעסק באורייתא, דהא לית לך מלה לתברא ליצר הרע אלא אורייתא. אי [p. 238] אזיל מוטב, ואי לא ידכר ליה יומא דמותא בגין לתברא ליה.

הכא אית לאסתכלא דהא דא הוא יצר הרע ודא הוא מלאך המות. וכי מלאך המות איתבר מקמי יומא דמיתה, והא איהו קטולא דבני נשא הוי ואשתמע דחדוה הוא דיליה, ובגין כך אסטי לון לבני נשא תדיר בגין לאמשכא לון לדא. אלא ודאי מה דאתמר דידכור ליה בר נש ההוא יומא דמיתה ודאי הכי הוא בגין דמתבר לבא דבר נש, דהא יצר הרע לא שריא אלא באתר דאשתכח חדוה דחמרא וגסותא דרוחא, וכד אשכת רוחא תבירא כדין אתפרש מניה ולא שריא בהדיה. ובגין כך בעי בר נש לאדכרא ליה יומא דמיתה ואיתבר גופא ואיהו אזיל ליה.

ת"ח יצר טוב בעי חדוה ויצר רע בעי חדוה. יצר טוב בעי חדוה דאורייתא ויצר רע בעי חדוה דחמרא וניאופין וגסותא דרוחא. ובגין כך בעי בר נש לארגזא תדיר מההוא יומא רבא, יומא דדינא, יומא דחושבנא, דלית ליה לבר נש לאגנא עליה אלא עובדוי דכשרן דאיהו עביד בהאי עלמא בגין דיגינן עליה בההיא שעתא.

ת"ח וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף. ומה כלהו הו גוברין, כלהו הו תקיפין, וחד עולימא דאייתי לון לביתא דיוסף דחלו, כד ייתי קב"ה למתבע ליה דינא לבר נש על אחת כמה וכמה. בגין כך בעי ליה לבר נש לאזדהרא בהאי עלמא לאתקפא בההוא עלמא והא אוקימנא.

ת"ח בעי ליה לבר נש לאתקפא ביה בקב"ה וישוי תוקפיה ביה. אע"ג דאיהו חטי ויהדר מניה בתויבתא שלימתא הא תקיף איהו ואתקפא ביה בקב"ה כאילו לא חטי. [p. 239] דהא שבטין בגין דחטו על גניבת יוסף הו דחלין, דאלמלא לא חטו לא הו דחלין כלל, בגין דחובי דבר נש מתברין לביה ולית ליה חילא לאתקפא כלל. מ"ט, דההוא יצר הטוב אתבר עמיה

ולית ליה חילא לאתתקפא בההוא יצר טוב על ההוא יצר הרע. ועל דא כתיב (דברים כ': 8) מי האיש הירא ורך הלבב, יצרא מאינון חובין דבידוי דאינון תבירא דלבא דבר נש. ות"ח לכמה דרין אתפרע קב"ה מההוא חובא דשבטין, דהא לא אתעביד מקמי קב"ה כלום ואתפרע מדרא לדרא ודינא קיימא קמיה תדיר עד דאתפרע ושארי דינא באתר דאצטריך. מנא לן, מחזקיהו. חזקיהו חב ההוא חובא דגלי סתירין דקב"ה לשאר עמין דלא אצטריך לגלאה, וקב"ה שדר ליה לישעיהו ואמר ליה (ישעיה ל"ט: 6) הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך וגו'.

ת"ח כמה גרים ההוא חובא בגין דגלי מה דהוה סתים, כיון דאתגלי אתייהיב דוכתא לאתר אחרא דלא אצטריך לשלטאה עליה. בגין כך לאו ברכה שריא אלא [p. 240] באתר סתים ואוקמוה. מה דאיהו סתים וברכה הוה שריא עלוי, כיון דאתגלי אתייהיב דוכתא לאתר אחרא לשלטאה עלוי.

כתיב (איכה א': 8) כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה ואוקמוה, אבל כל מכבדיה, דא הוא מלכות בבל דהא מתמן אשתדר דורון לירושלם דכתיב (ישעיה ל"ט: 1) בעת ההיא שלח מרודך בלאדן בן בלאדן מלך בבל ספרים ומנחה אל חזקיהו. ומה כתיב בהו, שלם לחזקיה מלך יהודה ושלם לאלהא רבא ושלם לירושלם. כיון דנפקו פתקין מניה אהדר ללביה ואמר לא עבידנא יאות לאקדמא שלם דעבדא לשלמא דאמריה. קם מכורסיה ופסע תלת פסיען ואהדר פתקין וכתב אחרנין תחותיהו וכתב הכי, שלם לאלהא רבא ושלם לירושלם ושלם לחזקיה, ודא הוא מכבדיה. [רב ע"ב]

לבתר הזילוה. מ"ט הזילוה, בגין כי ראו ערותה, דאחזי לון חזקיה, דאלמלא כך לא הזילוה לבתר. ומגו דהוה זכאה חזקיהו יתיר אתעכב מלה לאייתאה ולא אתא ביומוי דכתיב (ישעיה ל"ט: 8) כי אם יהיה שלום ואמת בימי, ולבתר פקיד ההוא חובא לבנוי אבתריה. כגוונא דא ההוא חובא דשבטין קאים עד לבתר בגין דדינא דלעילא לא יכיל לשלטאה עלייהו עד דאשתכח שעתא לאתפרעא מינייהו. ובגין כך מאן דאית חובין בידוי דחיל תדיר כד"א (דברים כ"ח: 66) ופחדת לילה ויומם, ועל דא וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף וגו'.

[p. 241] וישא עיניו וירא את בנימן אחיו בן אמן. רבי חייא פתח (משלי י"ג: 12) תוחלת ממושכה מחלת לב ועץ חיים תאוה באה. תוחלת ממושכה, דא הוא דתנינן דלית ליה לבר נש לאסתכלא בבעותיה קמי קב"ה אי אתי אי לא אתי. מאי טעמא, בגין דאי איהו אסתכל בה כמה אינון מאריהון דדינין דאתאן לאסתכלא ביה בעובדוי. ורזא איהו דהא ההוא אסתכלותא דאיהו מסתכל בההוא בעותא גרים ליה מחלת לב. מאן מחלת לב, דא איהו מאן דקאים תדיר לאסטאה לעילא ותתא.

ועץ חיים תאווה באה. תנינן מאן דבעי דקב"ה יקבל צלותיה ישתדל באורייתא דאיהו עץ חיים וכדין תאווה באה. מאן תאווה, דא הוא דרגא דכל צלותין דעלמא בידיה ואעיל לון קמי מלכא עלאה. כתיב הכא באה, וכתוב התם (אסתר ב' 14) בערב היא באה וגו', ודא הוא תאווה באה, באה קמי מלכא עלאה לאשלמא רעותא דההוא בר נש.

[p. 242] ד"א תוחלת ממושכה מחלת לב ועץ חיים תאווה באה. ת"ח תוחלת ממושכה,

דא הוא אתר דאתייהיב ההוא מלה באתר אחרא דלא אצטריך ואתמשכא עד דאתייהיב מידא לידא, ולזמנין דלא ייתי. מ"ט, בגין דאתפשטא ואתמשכא בכל אינון ממנן לנחתא ליה לעלמא.

ועץ חיים תאווה באה, דא הוא תוחלת דלא אתמשכא בין אינון ממנן רתיכין אלא

דקב"ה יהיב לה לאלתר. בגין דכד אתמשכא בין אינון רתיכין ממנן כמה אינון מאריהון דדינא דאתייהיב לון רשותא לעיינא ולאסתכלא בדיניה עד לא ינתנון ליה, ומאן דנפיק מבי מלכא ואתייהיב ליה לבר נש בין דזכי בין דלא זכי אתייהיב מיד, ודא הוא עץ חיים תאווה באה.

ד"א תוחלת ממושכה, דא יעקב דאתמשכא ליה תוחלתא דיוסף עד זמנא אריכא.

ועץ חיים תאווה באה, דא איהו בנימן דהא מההוא זמנא דתבע ליה יוסף עד ההוא זמנא

דאתא לגביה לא הוה אלא זמנא זעיר דלא אתמשכא ההוא זמנא הדא הוא דכתיב וישא עיניו

וירא את בנימן אחיו בן אמו. מאי בן אמו, דדיוקנא דאמיה הוה ביה והוה דמי דיוקניה

לדיוקנא דרחל, ובגין כך כתיב אחיו בן אמו.

רבי יוסי אמר והא כתיב בקדמיתא וירא יוסף אתם את בנימן, והשתא כתיב וישא עיניו

וירא את בנימן, מאי ראייה הכא. אלא חמא ברוח קודשא לבנימן דחולקיה הוה עמהון בארעא

ובחולקיה דבנימן ויהודה תשרי שכינתא, דהא חמא ליה דיהודה ובנימן בחולקהון הוה

מקדשא. ודא הוא וירא יוסף אתם את בנימן, ליה חמא עמהון ויוסף דהוה אחוה לא חמא

עמהון בההוא חולקא. אוף הכא וישא עיניו וירא את בנימן. מה כתיב בתריה, וימהר יוסף כי

נכמרו רחמיו אל אחיו ויבקש לבכות וגו'.

[p. 243] רבי חזקיה פתח (ישעיה כ"ב: 1) משא גיא חזיון מה לך איפה כי עלית כלך

לגגות. ת"ח הא אוקמוה בזמנא דאתחריב בי מקדשא והוון מוקדין ליה בנורא סליקו כל אינון

כהני [רג ע"א] על מעליהון דמקדשא וכל מפתחן בידיהו ואמרו עד הכא הוינא גזברין דילך,

מכאן ולהלאה טול וכו'.

אבל ת"ח גיא חזיון דא שכינתא דהוה במקדשא וכל בני עלמא מינה הוו ינקין יניקו

דנבואה, דאע"ג דכל נביאין הוו מנבאן מאתר אחרא, מגווה הוו ינקין נבואתהון, ועל דא

אתקרי איהי גיא חזיון. חזיון, הא אוקמוה דאיהי חזיון דכל גוונין עלאין.

מה לך איפה כי עלית כלך לגגות, דהא כד אתחרב ירושלים סליקת שכינתא ואזלת בכל אינון אתרין דהוה מדורה בהו בקדמיתא והות בכת על בית מדורה ועל ישראל דאזלו בגלותא ועל כל אינון צדיקי וחסידים דהוו תמן ואתאבידו. ומנא לן, דכתיב (ירמיה ל"א: 15) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה והא אתמר.

[p. 244] וכדין קב"ה שאיל לה לשכינתא ואמר מה לך איפה כי עלית כלך לגגות. מהו כלך, דהא כי עלית סגיא, מהו כלך. לאכללא בהדה כל חילין וכל רתיכין אחרנין דכלהו בכו עמה על חרבן בי מקדשא, ובגין כך מה לך איפה.

אמרה קמיה וכי בני בגלותא ומקדשא אתוקדא ואנא מה לי הכא. שראת ואמרת (ישעיה כ"ב: 4,2) תשואות מלאה עיר הומיה קריה עליזה וגו' על כן אמרתי שעו מני אמרר בבכי וגו'. והא אוקימנא דקב"ה אמר לה (ירמיה שם: 16) מנעי קולך מבכי וגו'. ות"ח מן יומא דאתחריב בי מקדשא לא הוה יומא דלא אשתכח ביה לווטין, בגין דכד בי מקדשא הוה קיים הוה ישראל פלחין פולחנין וקרבין עלוון וקרבנין ושכינתא שריא בבי מקדשא עלייהו כאמא דרביעא על בנין, והוה כל אנפין נהירין עד דאשתכחו ברכאן לעילא ותתא, ולא הוה יומא דלא אשתכחו ביה ברכאן וחדוון והוה ישראל שריין לרחצן בארעא וכל עלמא הוה אתזן בגינייהו.

[p. 245] השתא דאתחריב בי מקדשא ושכינתא עמהון בגלותא לית לך יומא דלא אשתכח ביה לווטין ועלמא אתלטיא וחדוון לא אשתכחו לעילא ותתא. וזמין קב"ה לאקמא לה לכנסת ישראל מעפרא כמה דאתמר ולמחדי עלמא בכלא כד"א (ישעיה נ"ו: 7) והביאותים אל הר קדשי ושמתים בבית תפתי וגו', וכתיב (ירמיה ל"א: 9) בבכי יבואו ובתחנונים אובילים. כמה דבקדמיתא כתיב (איכה א': 2) בכה תבכה בלילה, הכי לבתר בבכי יתהדרון דכתיב בבכי יבאו.

הבקר אור והאנשים שלחו המה וחמוריהם. רבי אלעזר אמר הכא אית לאסתכלא, אי אינון הוו אזלי ואשתדרו מה לן למכתב באורייתא המה וחמוריהם. אלא בגין דכתיב ולקחת אותנו לעבדים ואת חמורינו, בגין כך המה וחמוריהם, בגין דלא אשתארו אינון וחמוריהון כדקאמרו.

פתח ואמר (בראשית כ"ב: 3) וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו. ההוא בקר דאברהם הוה נהיר לקיימא עלייהו בזכותיה, כדין זכותא דאברהם קיימא עלייהו ואזלו בשלם ואתשזיבו מן דינא, בגין דההוא שעתא קיימא דינא עלייהו לאתפרעא מנייהו, בר זכותא דההוא בקר דאברהם [p. 246] אגין עלייהו ואשתלחו מן דינא דלא שליט עלייהו בההוא שעתא.

רבי יהודה פתח (שמואל ב' כ"ג: 4) וכאור בקר יזרח שמש בקר לא עבות מנגה ממטר
דשא מארץ. וכאור בקר, דא הוא נהורא דההוא בקר דאברהם.
יזרח שמש, דא הוה שמשא דיעקב דכתיב (בראשית ל"ב: 32) ויזרח לו השמש.
בקר לא עבות, דההוא בקר לאו איהו עבות כל כך אלא מנגה ממטר. נגה ממטר, דאיהו
מטרא דאתי מסטרא דיצחק, דההוא מטרא אפיק דשא מארץ.
ד"א וכאור בקר, כההוא נהירו דבקר דאברהם. [רג ע"ב]
יזרח שמש, דא הוא יעקב דנהירו דיליה כנהירו דההוא בקר.
בקר לא עבות, בגין דההוא בקר לאו איהו חשוך אלא נהיר, דהא בשעתא דאתי בקר לא
שלטא דינא כלל אלא כלא נהיר מסטרא דאברהם.
מנגה ממטר, דא הוא סטרא דיוסף הצדיק דאיהו אמטיר על ארעא לאפקא דשאה וכל
טיבו דעלמא.

אמר ר' שמעון ת"ח בשעתא דעאל ליליא ופריש גדפהא על עלמא כמה גרדיני טהירין
זמינין לנפקא ולשלטאה בעלמא, וכמה מאריהון דדינא מתערין בכמה סטרין [p. 247] לזנייהו
ושלטין על עלמא. כיון דאתי צפרא ונהיר כלהו מסתלקי ולא שלטי וכל חד וחד עאל לדוכתיה
ותב לאתריה.

הבקר אור, דא בקר דאברהם.
והאנשים שלחו, אלן מאריהון דדינא דהו שלטין בליליא.
המה וחמוריהם. המה, אינון מאריהון דדינא דקאמרן. וחמוריהם, אינון גרדיני נימוסין
דאתיין מסטרא דרוח מסאבא דלאו אינון קדישין ולא שלטין ולא אתחזון מכי אתי צפרא ואינון
מסטרא אינון חמרי גרדיני נימוסין דקאמרן.
דהא לית לך דרגין עלאין דלא איתן בהו ימינא ושמאלא, רחמי ודינא, דרגין על דרגין,
קדישין מסטרא דקדושה ומסאבין מסטרא דמסאבא, וכלהו דרגין על דרגין אלן על אלן.
ובכל אתר דבקר דאברהם אתער בעלמא כלהו מתעברי ולא שלטי בגין דלית לון לקיימא בסטרא
ימינא אלא בסטרא שמאלא. וקב"ה עבד יממא וליליא לאתנהגא כל חד וחד לסטריה כדקא חזי
ליה. זכאה חולקהון דישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי.

רבי חייא פתח (מלאכי ג' 20) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. זמן
קב"ה לאנהרא לון לישראל ההוא שמשא דגנז קב"ה מיומא דאתברי עלמא וגנז קב"ה מקמי
רשיעיא דעלמא כמה דכתיב (איוב ל"ח: 15) וימנע מרשעים אורם. וההוא נהורא גניז ליה
קב"ה, דכד נפק בקדמיתא הוה נהיר מסייפי עלמא ועד סייפי עלמא, כיון דאסתכל בדריה
דאנוש ובדריה דמבול ובדרא דחייביא גניז ליה לההוא נהורא.

[p. 248] כיון דאתא יעקב ואתאבק בההוא ממנא רברבא דעשו ואקיש ליה בירכא דיליה

והוה נכה, כדין מה כתיב, ויזרח לו השמש. מאן שמש, דא הוא שמשא דגניז בגין דאית ביה אסותא לאתסאה ליה מארכובתיה. ולבתר אתסי בההוא שמשא דכתיב (בראשית ל"ג: 18) ויבא יעקב שלם, שלם בגופיה דאתסי.

ועל דא זמין קב"ה לגלאה ההוא שמשא ולנהרא ליה לישראל דכתיב וזרחתה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. מאי שמש צדקה, דא שמשא דיעקב דאתסי ביה. ומרפא בכנפיה, דבההוא שמשא יתסון כלהו, בגין דהא בזמנא דיקומון ישראל מעפרא כמה חגרין וכמה סומין יהא בהון, וכדין קב"ה ינהיר לון ההוא שמשא לאתסאה ביה דכתיב ומרפא בכנפיה. וכדין יתנהיר ההוא שמשא מסייפי עלמא עד סייפי עלמא, ולישראל יהא אסוותא ושאר עמין יתוקדון ביה. אבל לישראל מה [p. 249] כתיב, (ישעיה נ"ח: 8) אז יבקע כשחר אורד וארוכתך מהרה תצמח.

אהדרנא למילי קדמאי. וליוסף יולד שני בנים וגו'. ר' יצחק פתח (מיכה ה': 6) והיה שארית יעקב בקרב עמים רבים. ת"ח כל יומא ויומא כד נהורא סליק אתער חד ציפרא באילנא דגנתא דעדן וקרי תלת זמנין ושרביטא יזדקף וכרוזא קרי בחיל לכוון אמרין הורמני דבוריני, מאן מנכוון דחמי ולא חמי, קיימי בעלמא ולא ידעי על מה קיימי, לא משגיחין ביקרא דמאריהון, [רד ע"א] אורייתא קיימא קמיהו ולא משתדלי בה, טב לון דלא איברון עד לא יקומון בלא סכלתנו. [p. 250] ווי לון כד יתערון יומי דרע עלייהו ומעלמא יטרדון לון. מאן אינון יומי דרע. אי סלקא דעתך יומין דסיבו, לאו הכי, דהא יומין דסיבו אי זכי בבנין ובבני בנין יומין דטבאן אינון. מאן אינון יומי דרע, אלא אינון כמה דאתמר דכתיב (קהלת י"ב: 1) וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה, לאו אינון יומין דסיבו, אלא רזא דמלה, כד ברא קב"ה עלמא ברא ליה באתוון דאורייתא וכל את ואת עאלו קמיה עד דאתקיימו כלהו באת בי"ת, וכל אינון אלפא ביתות דאתגלגלו אתוון כלהו קיימין למברי עלמא. כיון דאתגלגלו ואתחברו ט"ר, תרין אתוון אלין כחדא, סלקא ט' ולא אתישבא עד דגער בה קב"ה ואמר לה טי"ת טי"ת על מה את סלקא ולא אתיישבת באתרך. אמרה קמיה וכי עבדת לי למהוי את ברירא דטוב, דהא אורייתא פתחת בי כי טוב. היך אנא מתיישבא לאתחברא באת רע. אמר לה טוב לאתרך דהא אנת צריך ליה, דבר נש דאנא בעי למברי בכך תרווייכו יתכליל ויתברי, אבל את לימינא ואיהו לשמאלא.

[p. 251] וכדין תב ואתיישבו דא בדא. בההיא שעתא פריש לון קב"ה וברא לון לכל חד וחד יומין ושנין ידיען, אלן לימינא ואלן לשמאלא. אלן דימינא איקרון ימי הטוב, ואלן דשמאלא איקרון ימי הרעה. ועל דא אמר שלמה עד אשר לא יבאו ימי הרעה, דאלן מסחראן ליה לב"נ בחובוי דאיהו עביד.

כיון דאתברון יומין דטוב ויומין דרע כדין תבו ואתיישבו לאתכללא בהו בר נש, ובגין כך אמר דוד (תהלים מ"ט: 6) למה אירא בימי רע, ימי רע ודאי.

ורזא דא אלן אקרון ימי רעב שני רעב, ואלן אקרון ימי שבע שני שבע. ורזא דמלה דלא לאפקא מבועא דברית קדישא ביומי רעב משנת הרעב, ובגין כך יוסף דאיהו רזא דברית סתים מבועיה בשנת הרעב דלא יהא ליה דוכתא לאסגאה בעלמא. ודא בעי לב"נ דכד שלטא שנת הרעב דיסתים מבועא דברית קדישא דיליה בגין דלא יהב ליה דוכתא לאסגאה בעלמא. רבי שמעון אמר רזא דא איהו רזא עלאה, בההיא שנת הרעב כיון דאיהי שלטא בעי לאסתמא מבועיה, בגין דאי לא סתים ליה גרים לאמשכא רוחא לההוא ולדא מההוא סטרא ויהיב דוכתא לההוא סטרא למפשי בעלמא בסטרא דקדושא.

ותו רזא דכתיב (משלי ל': 21-23) תחת שלש רגזה ארץ וגו'. ובגין כך יוסף צדיקא רזא [p. 252] דברית סליק וסתים מבועיה משנת הרעב דלא אתערבא בהדיה כלל דלא למיהב לה דוכתא. ומאן דאפתח מבועיה בההוא זמנא עליה כתיב (הושע ה': 7) ביי בגדו כי בנים זרים ילדו, דהא איקרון אלן בנים זרים ודאי, ביי בגדו ודאי. ובגין כך זכאה חולקהון דישראל קדישין דלא יחלפון דוכתא קדישא בדוכתא מסאבא.

ועל דא כתיב וליוסף יולד שני בנים בטרם תבא שנת הרעב, דהא מההוא זמנא דשלטא שנת הרעב אסתים מבועיה וסליק מקוריה דלא למיהב בנין לסטב מסאבא ולא לאחלפא דוכתא דקודשא בדוכתא דמסאבא. ובעי ב"נ לחכאה למאריה דקודשא כד ייתי וישלוט כד"א (ישעיה ח': 17) וחכיתי ליי המסתיר פניו מבית יעקב וגו'.

זכאין אינון צדיקא דידעי אורחוי דקב"ה ונטרי פקודי אורייתא למזכי בהו דכתיב (הושע י"ד: 10) כי ישרים דרכי יי וגו' [וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם], וכתיב (דברים ד': 4) ואתם הדבקים ביי וגו', וכתיב (ויקרא י"א: 44) והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני יי, דהא קב"ה בעא לקדשא להו לישראל [רז ע"ב] בכלא ולא יהא להו בסטרא דמסאבא כלום.

ת"ח כד סטרא דא שלטא בעלמא לא אצטריך ליה לב"נ דיתחזי בשוקא קמיה בגין דיכיל לנזקא ואתיהיב ליה רשו לחבלא. [p. 253] ות"ח ביעקב מה כתיב, ויאמר יעקב לבניו למה תתראו דלא בעי לאתחזאה קמיה.

ובג"ד קב"ה אזהר לישראל לאתקדשא כמה דאתמר והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני יי'. מאן אני, דא קב"ה מלכות שמים קדישא. מלכות הרשעה אקרי אחר דכתיב (שמות ל"ד: 14) כי לא תשתחוה לאל אחר.

ות"ח אני שלטנו דעלמא דין ועלמא דאתי וכלא ביה תליא. אחר סטרא אחרא בסטרא דמסאבא ושולטנו דיליה בהאי עלמא ולית ליה בעלמא דאתי כלום. ובג"ד מאן דאתדבק בהאי אני אית ליה חולקא בעלמא דין ובעלמא דאתי, ומאן דאתדבק באחר אתאביד מהאי עלמא ולית ליה חולקא בעלמא דאתי, ואית ליה חולקא בהאי עלמא במסאבו בגין דההוא מלכות הרשעה כמה אינון תריסין גרדינין ממנן בה לשלטה בהאי עלמא. בגין כך אחר דנחת ואתדבק בהאי דרגא אתטריד מההוא עלמא דאתי ולא אתייהב ליה רשו למהדר בתיובתא ואתטריד מההוא עלמא, ועל דא אקרי אחר.

ובגין כך בעי לאתפרשא מכל סטרין דלא לאסתאבא בההוא סטרא, [p. 254] ויתדבק באני מלכות שמים לקבלא עליה עול מלכות שמים למזכי בה בהאי עלמא ובעלמא דאתי. ועל דא דא ברכה ודא קללה, דא שבע ודא רעב, כלא בהפוכא דא מן דא, והא אוקימנא. ועל דא בההוא זמנא דשנת הרעב לית ליה לב"נ לאתחזאה בגו שוקא ולא לאפתחא מבויעא לאולדא למייהב בנין לאל אחר והא אתמר.

זכאה איהו ב"נ דאסתמר למיהך בארח קשוט ולאנתדבקה במאריה תדיר דכתיב (דברים י" 20) ובו תדבק ובשמו תשבע. ובו תשבע לא כתיב אלא ובשמו תשבע. מאי תשבע, כמה דאוקימנא למהוי מתדבק ברזא דמהימנותא, שבעה דרגין לעילא לעילא עלאין על כלא רזא דשלימו דמהימנותא ושבעה דרגין דלתתא מנייהו דאינון חבורא חד וקשורא חד אלין באלין למהוי כלהו חד. ובגין כך כתיב (מ"א ח': 65) שבעת ימים ושבעת ימים וגו', וכלא בחבורא חד, ועל דא כתיב ובשמו תשבע מלעילא ומתתא.

זכאה איהו מאן דזכי לאתדבקה ביה בקב"ה כדקא יאות. זכאה איהו בעלמא דין ובעלמא דאתי, וקב"ה פתח ליה אוצרין קדישין בשעתא דאצטריך לקבלא צלותיה דכתיב (שם כ"ח: 12) יפתח יי' לך את אוצרו הטוב את השמים. אלין אוצרין דלעילא ותתא, שבעת ימים ושבעת ימים, כלהו חד דכתיב את אוצרו הטוב, אוצרו חד ואיהו דאת השמים, (זכריה ד': 2) שבעה ושבעה מוצקות ואינון חד.

[p. 255] רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארחא, אדהכי חמו חד ב"נ דהוה אתי מתעטף בעטופא דמצוה וכלי זיינין קטורין תחותוי. אמר רבי חייא ב"נ דא חד מתרין אית ביה, או זכאה שלים איהו או לרמאה בני עלמא איהו.

אמר ליה רבי יוסי הא חסידי עליונין אמרו הוי דן לכל ב"נ לזכו. הא תנינן בר נש דנפיק לארחא יתכוון לתלת מליון, לדורון לקרבא ולצלותא. מנא לן, מיעקב דהא לתלת אליון אתכוון וזרזי גרמיה לדורון לקרבא ולצלותא. והאי ב"נ אזיל בארחא איהו, הא ביה עטופא דמצוה לצלותא, והא ביה כלי זיינין לקרבא, כיון דתריין אליון ביה תליתאה לא למרדף אבתריה. כד קריב לגביהו יהבו ליה שלם, לא אתיב לון. אמר רבי חייה הא חד מאינון [רה ע"א] תריין דאתחזיין דלית ביה, דהא לא אתקין גרמיה לדורון ובדורון שלמא כליל ביה. [p. 256] אמר ליה רבי יוסי דילמא משתדל בצלותא או מרחיש תלמודיה בגין דלא יעקר ליה.

אזלו כחדא ולא מליל ההוא בר נש בהדיהו. לבתר אשתמיטו רבי חייה ור' יוסי ואשתדלו באורייתא. כיון דחמא ההוא בר נש דהוו משתדלי באורייתא קריב לגבון ויהיב לון שלם. אמר לון רבותי במה חשדתון כד יהבתון לי שלם ולא אתיבנא לכו. אמר ליה ר' יוסי דילמא צלותא הוית אמר או מרחיש בתלמודך. אמר לון קב"ה ידן לכו לכף זכות. אבל אימא לכו, יומא חד הוינא אזיל בארחא והוה קא אזיל בר נש חד ואקדימנא ליה שלם, וההוא גברא הוה לסטים וקם עלי וצער לי, ואלמלא דאתקפנא ביה אצטערנא. מההוא יומא נדרנא דלא לאקדמא שלם בר לבר נש זכאה אלא אי ידענא ביה בקדמיתא, בגין דיכיל לצערא לי ויתתקף עלי בחילא, בגין דאסיר לאקדמא שלם לבר נש חייבא דכתיב (ישעיה מ"ח: 22) אין שלום אמר י"י לרשעים. וההוא שעתא דחמינא דאקדמתון לי שלם ולא אתיבנא לכו, חשידנא לכו בגין דלא חמינא בכו מצוה, והוינא כמו כן מהדר תלמודאי. אבל השתא דחמינא בכו דאתון זכאין הא ארחא מתתקנא קמאי. פתח ואמר (תהלים ע"ג: 1) מזמור לאסף אך טוב לישראל אלהים לברי לבב. ת"ח עבד קב"ה ימינא ושמאלא לאנהגא עלמא, חד אקרי טוב וחד אקרי רע, ובתריין אליון אתכליל בר נש כליל בכלא. [p. 257] וההוא רע דאיהו שמאלא אתכלילו ביה שאר עמין ואיהו סטרא דלהון בגין דאינון ערלי לבא וערלי בשרא לאסתאבא ביה. אבל לישראל מה כתיב, אך טוב לישראל אלהים.

ואי תימא לכלהו, לא, אלא לאינון דלא אסתאבן בהדי ההוא רע דכתיב לברי לבב, בגין דדא טוב ודא רע, טוב לישראל בלחודייהו ורע לשאר עמין. אך טוב לישראל, בגין לאתדבקא ביה, ובהאי אתדבקון ישראל ברזא עלאה ברזא דמהימנותא למהוי כלא חד. אמר רבי יוסי זכאין אן דלא שבשנא בך והא קב"ה שדרך לגבן. אמר רבי יוסי בגין דטוב הוא לישראל אלהים אית לון חולקא בעלמא דין ובעלמא דאתי למחמי עינא בעינא זיו יקריה כד"א (ישעיה נ"ב: 8) כי עין בעין יראו בשוב י"י ציון.

פרשת ויגש אליו יהודה

[p. 258] רבני אלעזר פתח (ישעיה ס"ג: 16) כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה יי' גואלנו מעולם שמך. האי קרא אוקמוה, אבל ת"ח כד ברא קב"ה עלמא כל יומא ויומא עבד עבידתא כדקא חזי בכל יומא כגוונא דאצטריך. כיון דאתא יומא שתיתאה ואצטריך למברי אדם אתת אורייתא קמיה אמרה האי אדם דאת [רה ע"ב] בעי לאתבראה זמין הוא לארגזא קמך, אי לא תאריך רוגזך טב ליה דלא יתברי. אמר לה קב"ה וכי למגנא איקרינא ארך אפים. אלא כלא באורייתא אתברי וכלא באורייתא אשתכלל, בגין דעד לא ברא קב"ה עלמין אתיין כל אתוון קמיה ועאלו כל את ואת למפרע. עאלת תי"ו אמרה קמיה רעותך למברי בי עלמא.

[p. 259] אמר לה לאו דבך זמינין צדיקא למימת דכתיב (יחזקאל ט': 4) והתוית תיו על מצחות האנשים וגו', ותנין דכתיב וממקדשי תחלו, אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי, ובגין כך בך לא אתברי עלמא. עאלו תלת אתוון שי"ן קו"ף רי"ש כל חד וחד בלחודוי. אמר לון קב"ה לאו אתוון כדאי למברי עלמא בגין דאתוון דיתקרי בהו שקר, ושקר לאו איהו כדאי למיקם קמאי, והא אוקמוה. עאלו צד"י פ"ה וכן כלהו עד דמטו לאת כ"ף. כיון דנחת כ"ף מעל כתרא אזדעזעו עלאי ותתאי וכו', עד דאתקיים כלא באת בי"ת דאיהו סימן ברכה וביה אשתכלל עלמא ואתברי. ואי תימא דאל"ף איהו רישא דכל אתוון, לאו איהו אלא בגין דאתקרי ביה ארוור, ובגין דאתקרי ביה ארוור לא אתברי ביה עלמא. ואע"ג דאל"ף איהו את ברזא עלאה, בגין דלא למיהב דוכתא לסטרא אחרא דאתקרי ארוור לא אתברי ביה עלמא. אתא בי"ת ואשתכלל בה עלמא וברכה בה ובה אתברי.

ת"ח כי אתה אבינו, בגין דעלמא בהאי דרגא אשתכלל ואתברי ובר נש ביה אתברי ונפק לעלמא.

[p. 260] כי אברהם לא ידענו, דהא אע"ג דביה קיימא עלמא לא אשתדל עלן כמה דאשתדל על ישמעאל דאמר (בראשית י"ז: 18) לו ישמעאל יחיה לפניך. וישראל לא יכירנו, בגין דכל ברכאן דאצטריך לברכא לבנוי שבק להאי דרגא לאתברכא כלהו.

אתה יי' אבינו, דהא את קיימא עלן תדיר לברכא ולאשגחא עלן כאבא דאשגח על בנין בכל מה דאצטריך לון.

גואלנו מעולם שמך, דהא את הוא גואל דהכי איקרי המלאך הגואל אותי, ודאי, גואלנו מעולם שמך, שמך ודאי.

תנינן אין מפסיקין בין גאולה לתפלה [p. 261] כמה דאין מפסיקין בין תפלה של יד לתפלה של ראש דבעי למחזי דכלא חד והא אוקמוה.

רבי יצחק ורבי יהודה הוו יתבין ליליא חד ולעאן באורייתא. אמר ליה ר' יצחק לרבי יהודה הא תנינן דכד ברא קב"ה עלמא עבד עלמא תתאה כגוונא דעלמא עלאה וכלא דא לקביל דא ואיהו יקריה לעילא ותתא.

אמר רבי יהודה הכי הוא ודאי וברא אדם על כלא הדא הוא דכתיב (ישעיה מ"ה: 12) אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי. אנכי עשיתי ארץ, ודאי. מ"ט עשיתי ארץ, בגין דאדם עליה בראתי, דאיהו קיומא דעלמא למהוי כלא בשלימו חד.

פתח ואמר (שם מ"ב: 5) כה אמר האל יי' בורא השמים ונוטיהם רוקע הארץ וצאצאיה וגו'. האי קרא אוקמוה, אבל כה אמר האל יי', דא קב"ה לעילא לעילא דאיהו בורא השמים ונוטיהם ואתקין להו תדיר בכל זמנא.

רוקע הארץ וצאצאיה, דא ארעא קדישא צרורא דחיי.

נותן נשמה לעם עליה, הארץ דא היא דיהבה נשמה.

[p. 262] אמר רבי יצחק כלא איהו לעילא דהא מתמן נפקא נשמתא דחיי להאי ארץ,

והאי ארץ נקטא נשמתא למיהב לכלא, בגין דההוא נהר דנגיד ונפיק איהו יהיב ועייל נשמתין להאי ארץ ואיהי נקטא לון ויהבא לכלא.

ת"ח כד ברא ליה קב"ה לאדם אכניש עפריה מארבע סטרין דעלמא ועבד גרמיה באתר דמקדשא לתתא ואמשיך עליה נשמתא דחיי מבי מקדשא לעילא. ונשמתא איהי כלילא בתלת גוונין, ועל דא [רו ע"א] תלת שמהן אינון לנשמתא כגוונא דרזא עלאה, נפש רוח נשמה. נפש הא אוקמוה דאיהי תתאה מכלא. רוח איהו קיומא דשלטא על נפש ואיהו דרגא עלאה עלה לקיימא לה בכלא כדקא חזי. נשמה איהי קיומא עלאה על כלא ושלטא על כלא, דרגא קדישא עלאה על כלהו.

ואלין תלת דרגין כלילן בהו בבני נשא לאינון דזכאן לפולחנא דמאריהון. דהא

בקדמיתא אית ביה נפש ואיהו תקונא קדישא לאתתקנא בה בר נש, כיון דאתי בר נש

לאתדכאה בהאי דרגא אתתקן לאתעטרא ברוח דאיהו דרגא קדישא דשריא על נפש לאתערא

בר נש ביה ההוא דזכי. כיון דאסתלק בהו בנפש ורוח ועאל [p. 263] ואתתקן בפולחנא דמאריה

כדקא יאות כדין שריא עליה נשמה דרגא עלאה קדישא דשלטא על כלא בגין לאתעטרא בדרגא עלאה קדישא, וכדין איהו שלימו דכלא שלים בכל סטרין למזכי בעלמא דאתי ואיהו רחימא דקב"ה כד"א (משלי ח': 21) להנחיל אוהבי יש. מאן אינון אוהבי, אלין אינון די נשמתא קדישא בהו.

אמר ר' יהודה אי הכי והכתיב (בראשית ז': 22) כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל

אשר בחרבה מתו.

א"ל הכי הוא ודאי דהא לא אשתאר בהו מכל אינון דהו בהו נשמתא קדישא כגון ירד וחונך וכלהו צדיקיא בגין לאגנא על עלמא דלא ישתצי בגינייהו הדא הוא דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו, כבר מתו ואסתלקו מעלמא ולא אשתאר מנייהו מאן דיגין על עלמא בההוא זמנא.

ת"ח כלא אינון דרגין אלין על אלין נפש רוח נשמה, דרגא על דרגא. נפש בקדמיתא ואיהי דרגא תתאה דקאמרן. רוח לבתר דשריא על נפש וקיימא לה. נשמה דרגא דסלקא על כלא ואוקמוה.

נפש דא נפש דוד ואיהי דקיימא לקבלא נפש מההוא נהר דנגיד ונפיק. רוח דא רוח דקיימא עליה ולית קיומא לנפש אלא ברוח, ודא איהו רוח דשריא בין אשא ומיא ומהכא אתון האי נפש.

[p. 264] רוח קיימא בקיומא דדרגא אחרא עלאה דאקרי נשמה דהא מתמן נפקי נפש

ורוח, מתמן אתון רוח, וכד נטיל רוח כדין נטלא נפש וכלא חד ואתקריבו דא בדא, נפש אתקריב ברוח, ורוח אתקריב בנשמה וכלא חד.

ת"ח ויגש אליו, תקרובא דעלמא בעלמא לאתאחדא דא בדא למהוי כלא חד, בגין

דיהודה איהו מלך ויוסף מלך אתקריבו דא בדא ואתאחדו דא בדא.

ר' יהודה פתח (תהלים מ"ח: 5) כי הנה המלכים נועדו עברו יחדו. כי הנה המלכים נועדו,

דא יהודה ויוסף בגין דתרווייהו מלכין ואתקריבו דא בדא לאתווכחא תרווייהו כחדא, בגין דיהודה אתערב ביה בבנימן והוה ערב לגביה דאבוי ביה בהאי עלמא ובעלמא דאתי, ועל דא אתקריב קמיה דיוסף לאתווכחא בהדיה על עסקיה דבנימן דלא למהוי בנדוי בהאי עלמא ובעלמא דאתי כד"א (בראשית מ"ג: 9) אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאותנו אליך והצגתנו לפניך וחטאתי לאבי כל הימים, בהאי עלמא ובעלמא דאתי.

ועל דא כי הנה המלכים נועדו עברו יחדו, [p. 265] אתרגיזו כחדא וארגיזו דא לדא

בגיניה דבנימן. מה כתיב, המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו רעדה אחזתם שם, לכל אינון דהו תמן, לכלהו שאר שבטין דהו תמן.

חיל כיולדה, בגין דהו דחלין לקטלא ולא תקטלא וכולא בגיניה דבנימן, דהא יוסף
אזדבן בגיניה דיהודה ואתאביד מאבוי והשתא אתערב ביה בבנימן ודחיל דלא יתאביד, ובגין
כך ויגש אליו יהודה. [רו ע"ב]

כי הנה המלכים נועדו. רזא דמהימנותא הכא, דהא כד רעוא אשתכח וקשורא אתעטר
כחדא כדין תרין עלמין מתקשרן כחדא ואזדמנן כחדא, דא לאפתחא אוצרין ודא ללקטא
ולמנקט ולמכנש בגויה, וכדין כי הנה המלכים נועדו, תרין עלמין קדישין עלמא עלאה ועלמא
תתאה.

עברו יחדיו, רזא דמלה דכד מתחברן כחדא כדין עברו יחדיו, בגין דכל חיובין דעלמא
לא אתעברן לא תקפרא עד דמתחברן כחדא כדייא (מיכה ז': 18) ועובר על פשע. ועל דא עברו
יחדיו, עברו אינון חובין ואתכפרו בגין דהא כדין כל אנפין נהירין וכל חובין אתעברו.
ר' חייא אמר רזא דא בתקונא דקרנא איהו, דהא כד קרבנא אתקריב כלא מסתפקי,
כל חד וחד כדקא חזי ליה, כדין כלא אתקשר כחדא וכל אנפין נהירין וקשורא חד אשתכח,
וכדין המלכים נועדו ואזדמנו כחדא לכפרא כל חובין ולאעברא עלייהו, וכדין המלכים נועדו
ואתקשרו כחדא, עברו יחדיו, לאנהרא כל אנפין ולמהוי כלא רעותא חדא.

המה ראו כן תמהו. ס"ד דאינון מלכים, אלא אינון מאריהון דדינין דחדוה דלהון
למעבד ההוא דינא דאתפקדו [p. 266] עליה. וכדין כד מלכין אזדמנו דתרווייהו עלמין ברעותא
חדא כדין המה ראו כן תמהו, המה ראו ההוא רעותא דתרין עלמין. כן תמהו נבהלו נחפזו, בגין
דכלהו מארי דדינא אתכפיין ואתעברו מעלמא ולא יכלין לשלטאה, וכדין מעברין קיומהון
מעברין שולטנהון.

ר' אלעזר אמר ויגש אליו יהודה. מ"טיהודה, בגין דהכי אצטריך דאיהו ערב כדייא כי
עבדך ערב את הנער. ורזא דמלה יהודה ויוסף הכי אצטריכו לאתקרבא כחדא בגין דיוסף איהו
צדיק, יהודה איהו מלך, ועל דא ויגש אליו יהודה, בגין דקורבא דלהון דאתקריבו כחדא גרם
כמה טבין לעלמא, גרם שלמא לכלהו שבטין, גרם שלמא בינייהו, גרם ליעקב דאתקיים רוחא
דיליה כדייא (בראשית מ"ה: 27) ותחי רוח יעקב אביהם. ועל דא קריבו דא אצטריך בכלהו
סטרין לעילא ותתא.

ר' אבא פתח (תהלים מ"ח: 3) יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך
רב. יפה נוף, דא יוסף הצדיק דכתיב ביה ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה.

משוש כל הארץ, איהו חדוה וחדו לעילא ותתא.

הר ציון ירכתי צפון, בגין דבחולקיה קאים משכנא דשילה.

הר ציון, דא ירושלים.

[p. 267] ירכתי צפון, הכי איהו ודאי לעילא ותתא.

קרית מלך רב, אתר איהו מתקנא לקביל מלך רב, דא מלכא עלאה דכלא קדש הקדשים, דהא מתמן אתיא כל נהירו וכל ברכאן וכל חידו דכלא, דהא מתמן נהרין כל אנפין ובי מקדשא אתברכא מתמן, וכד איהי מתברכא מתמן נפקי ברכאן לכל עלמא דהא כל עלמא מתמן אתברכא.

ר' יהודה ור' יוסי אערעו בכפר חנן, עד דהוו יתבי בי אושפיזייהו אתא חד בר נש וחד מטולא בחמרא קמיה ועאל לביתא. אדהכי אמר ר' יהודה לרבי יוסי הא תנינן דדוד מלכא הוה מתנמנס כסוס, ושינתיה זעיר. היך הוה קם בפלגות ליליא, הא שעורא זעיר איהו ולא הוה אתער אפילו בתלתות ליליא. אמר ליה בשעתא דעאל ליליא הוה יתיב עם כל רברבי ביתיה ודאין במילי דאורייתא ולבתר הוה נאים שינתיה עד פלגות ליליא ואתער בפלגות ליליא ואתדל בפולחנא דמאריה בשירין ותושבחן.

אדהכי אמר [רז ע"א] ההוא בר נש וכי האי מלה דקאמריתו הכי הוא, רזא דמלה הכא, דהא דוד מלכא חי וקיים [p. 268] לעלם ולעלמי עלמין, ודוד מלכא הוה נטיר כל יומי דלא יטעום טעם מיתה בגין דשינתא חד משתינ במיתה איהו. ודוד בגין דוכתיה דאיהו חי לא הוה נאים אלא שיתין נשמי, דעד שתינ נשמי חסר חד איהו חי, מתמן ולהלא טעים ב"נ טעמא דמותא ושליט ביה סטרא דרוח מסאבא.

ודא הוה נטיר דוד מלכא דלא יטעום טעמא דמותא ולא ישלוט ביה סטרא אחרא בגין דשתינ נשמי חסר חד איהו רזא דחיים דלעילא עד שתינ נשמי דאינון שתינ נשמי עלאין ואילין רזא דלהון דתליין בהו חיים, ומכאן ולתתא רזא דמותא איהו.

ועל דא דוד מלכא הוה משער שעורא דליליא בגין דיתקיים בחיים ולא ישלוט ביה טעמא דמותא. וכד אתפליג ליליא הוה דוד מתקיים באתריה בגין דכד אתער פלגו דליליא וכתרא קדישא אתער בעא דלא לאשכחא ליה לדוד מתקשר באתר אחרא באתר דמותא. בגין דכד אתפליג ליליא וקודשא עלאה אתער ובר נש נאים בערסיה ולא אתער לאשגחא ביקרא דמאריה, הא איהו אתקשר ברזא דמותא ומתדבק באתר אחרא. ועל דא דוד מלכא הוה קאים תדיר חי לקביל חי ולא נאים בשינתא לטעמא טעמא דמותא. ובגין כך הוה מתנמנס כסוס שתינ נשמי ולא בשלימו.

אתו רבי יהודה ורבי יוסי ונשקוה. אמרו ליה מה שמך.
אמר להו חזקיה.

[p. 269] אמרו ליה תישר ותתקף אורייתך.

יתבו. אמר רבי יהודה הואיל ושרית לן אימא לן מהני רזין עלאין דקאמרת.
פתח ואמר (משלי ג': 19) י"י בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. כד ברא קב"ה עלמא
חמא דלא יכיל לאתקיימא עד דברא אורייתא בגין דמנה נפקי כל נימוסי עלא ותתא ובה
קיימי עלאי ותתאי הדא הוא דכתיב י"י בחכמה יסד ארץ, דהא בחכמה קיים כל קיומין דעלמא
וכלהו נפקי מגווה.

ד"א י"י בחכמה יסד ארץ, עלמא עלאה לא אתברי אלא מגו חכמה, עלמא תתאה לא
אתברי אלא מגו חכמה, וכלהו נפקן מגו חכמה עלאה ומגו חכמה תתאה.
כונן שמים בתבונה. מאי כונן, אלא כונן כל יומא ויומא ולא פסיק ולא אתתקן בזמנא
חדא אלא בכל יומא ויומא מתקין ליה. והיינו רזא דכתיב (איוב ט"ו: 15) ושמים לא זכו בעיניו.
וכי ס"ד דגרעונא איהו משמים, אלא חשיבו משמים איהו בגין חביבו ורעו סגן דקב"ה רעי בהו
וחביבותיה לגבייהו, דהא אע"ג דאיהו מתקין לון כל יומא ויומא לא דמי בעיניו דאינון מתתקן
כדקא יאות בגין דרחימותא דלהון לגביה ורעותיה לאנהרא לון תדיר בלא פסיקו, דהא עלמא
דאתי אפיק נהורין זהירין כל יומא ויומא תדיר בלא פסיקו בגין לאנהרא לון, ועל דא לא זכו
בעיניו. לא זכו בלחודוי לא כתיב, אלא לא זכו בעיניו, ובגין כך כונן שמים בתבונה.

[p. 270] מאן שמים, דא הוא רזא דאבהן, ורזא דאבהן דא הוא יעקב דאיהו כללא
דלהון בגין דיעקב תושבחתא דאבהן איהו ואיהו קיימא לאנהרא על עלמא. ובגין דאיהו
אסתלק גו עלמא דאתי נפיק מניה ענפא חדא שפירא בחיזו וכל נהורין מיניה נפקין וכל שבעא
ומשח רבו לאנהרא לארעא. ומאן איהו, דא יוסף הצדיק דאיהו יהיב שבעא לכל עלמא ועלמא
מניה אתזן. ובגין כך קב"ה כל מה דעבד בעלמא כלא איהו ברזא עלאה וכלא כדקא חזי.
אדהכי אתא רבי אלעזר. כיון דחמא לון אמר ודאי שכינתא הכא, במאי עסקיתו.
אמרו ליה [רז ע"ב] כל עובדא. אמר ודאי שפיר קאמר, אבל אינון שתין נשמי ודאי
אינון שתין נשמי דחיין בין לעילא בין לתתא, ומכאן ולתתא אית שתין נשמי אחרנין דאינון
כלהו מסטרא דמותא ודרגא דמותא עלייהו, ואקרון דורמיטא וכלהו טעמא דמותא.
[p. 271] ובגין כך דוד מלכא הוה מתדבק באינון שתין נשמי דחיין ומתמן ולהלא לא
נאים כלל הדא הוא דכתיב (תהלים קל"ב: 4) אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה. ועל דא שפיר
קאמר בגין דיקום דוד חי בסטרא דחי ולא בסטרא דמות.

יתבו כלהו ואשתדלו באורייתא ואתחברו כחדא.
פתח רבי אלעזר ואמר (שם פ"ח: 2) י"י אלהי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך. ת"ח דוד
מלכא הוה קם בפלגות ליליא ואשתדל באורייתא בשירין ותושבחן לחדוה דמלכא ומטרוניתא,
ודא הוה חדוה דמהימנותא בארעא בגין דהאי איהו שבחא דמהימנותא דאתחזי בארעא. דהא
לעילא פתחי בחדוה שירתא כמה מלאכין עלאין בכמה זינין דקא משבחן בליליא בכל סטריין,

וכהאי גוונא לתתא בארעא מאן דמשבח ליה לקב"ה בארעא בליליא קב"ה וכל אינון מלאכין קדישין דקא משבחן לקב"ה כלהו צייתין לההוא דקא משבח ליה בליליא בארעא דהאי תותשבחתא איהו בשלימו לסלקא יקריה דקב"ה מתתא ולזמרא חדא דחודא.
ת"ח דוד מלכא אמר יי אלהי ישועתי [יום צעקתי בלילה נגדך]. יי אלהי ישועתי.
אימתי איהו ישועתי, בההוא יומא דאקדמית תושבחתא בליליא לגבך כדין איהו ישועתי ביממא.

ות"ח דהא בליליא מאן דמשבח למאריה בתשובחתא דאורייתא כדין אתתקף בתקיפו ביממא בסטרא דימינא, דהא חוטא חד נפקא מסטרא דימינא וכדין אתמשך עליה ואתתקף ביה. ועל דא אמר יי אלהי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך. ובגין כך אמר (שם קט"ו: 17) לא המתים יהללו יה, לא המתים, בגין דאצטריך לשבחא חי לחי, ומת לחי לאו הכי דכתיב לא המתים יהללו יה, [p. 272] ואנחנו נברך יה, דהא אגן חיין ולית לן חולקא כלל בסטרא דמותא. חזקיהו אמר (ישעיה ל"ח: 19) חי הוא יודך, בגין דחי אתקרב לחי. דוד מלכא איהו חי וקורבא דיליה לחי העולמים, ומאן דאתקריב לגביה איהו חי דכתיב (דברים ד': 4) ואתם הדבקים ביי אלהיכם חיים כלכם היום, וכתיב (שמואל ב' כ"ג: 20) ובניהו בן יהוידע בן איש חי.

פתח ההוא יודאי אבתריה ואמר (דברים ח': 10) ואכלת ושבעת וברכת את יי אלהיך. וכי לא מברכין ליה לקב"ה עד לא ניכול, והא אית לן לאקדומי בצפרא ולסדרי שבחיה כדקא יאות ולברכא בשמיה עד לא יברך לאחרא בעלמא. וכתיב (ויקרא י"ט: 26) לא תאכלו על הדם, אסיר ליה למיכל עד לא יברך למאריה. והשתא כתיב ואכלת ושבעת וברכת.

[p. 273] אלא דא ברכתא דצלותא דחודא, ודא ברכתא דמזונא לאחזאה לגבי דרגא דמהימנותא שובע כדקא יאות, וכדין לברכא ליה כדקא יאות דההוא דרגא דמהימנותא יתרוי ויתברך ויתמלא חידו מחיין דלעילא כמה דאצטריך בגין למיהב לן מזוני. דהא קשין מזוני דבר נש קמי קב"ה כקריעת ים סוף. מ"ט, בגין דמזונא דעלמא לעילא הוא דתנן בני חיי ומזוני וכו'. ובגין כך קשין קמיה דהא במזלא תליא מילתא דמניה נפקי מזוני וחיי ובני, ובגין כך קשין קמיה מזוני דעלמא דהא לאו ברשותיה קיימא עד דיתברך איהו. כגוונא דא זווגין דעלמא דקשין קמיה, וכלא בגין דרקיע וילון לא משמש כלום. וכ"ש אלן מלין דקיימן לעילא באתר אחרא, ועל דא אצטריך לאתברכא.

[p. 274] ת"ח כל זווגין דעלמא קשין קמי האי דרגא, בגין דכד זווגא קדישא אשתכח כל [רח ע"א] נשמתין נפקי מגו האי מזלא לעילא דאיהו ההוא נהר דנגיד ונפיק, וכד תיאובתא אשתכח מלרע לעילא כדין פרחין נשמתין ואתייהבו כלהו כלילן דכר ונוקבא בהאי דרגא,

ולבתר איהו פריש לון כל חד וחד באתריה כדקא חזי ליה. ולבתר קשין קמי האי דרגא לחברא לון כדבקדמיתא בגין דלא מתחברן בר כאינון ארחי דבר נש, וכלא לעילא תליין. ועל דא קשי קמיה כקריעת ים סוף, דהא קריעת ימא לאתפתחא ביה שבילין לעילא איהו, כמה דמפתחי ביה שבילין ואורחין אתבקע ואתפתח. ובגין כך כלא תליא לעילא ובעינן לברכא ליה ולמיהב ליה תוקפא מתתא בגין דאתברכא מלעילא ויתתקף כדקא חזי. ועל דא כתיב וברכת את יי, את דייקא.

[p. 275] ולגבי האי אתר אצטריך לאחזאה קמיה שובעא ונהירו דאנפין, ולגבי סטרא אחרא כד איהי שלטא בעלמא בעי לאחזאה קמיה כפנא, דההוא דרגא רעב איהו ואתחזי לאחזאה קמיה כפנא ולא שובעא הואיל ושובע לא שלטא בעלמא. ועל דא ואכלת ושבעת וברכת את יי אלהיך.

אמר ר' אלעזר הכי הוא ודאי והכי אצטריך. אמר רבי יהודה זכאין אינון צדיקייא דקורבא דלהון איהו שלמא בעלמא בגין דידיעי ליחדא יחודא ומקרבי קורבא לאסגאה שלמא בעלמא, דהא יוסף ויהודה עד לא אתקריבו דא עם דא לא הוה שלמא, כיון דאתקריבו יוסף ויהודה כחדא כדן אסגיאו שלמא בעלמא וחידו אתוסף לעילא ותתא. כמה דקורבא דיוסף ויהודה וכלהו שבטין אשתכחו כחדא ביה ביוסף וההוא קורבא אסגי שלמא בעלמא כמה דאוקימנא דכתיב ויגש אליו יהודה.

ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו. רבי חייה פתח (תהלים קי"ב: 9) פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד. ת"יח קב"ה ברא עלמא ואשליט ליה לאדם דיהא מלכא. והאי בר נש מתפרשן מניה בעלמא כמה זינין, מנהון צדיקיא ומנהון רשיעיא, מנהון טפשיין ומנהון חכימין, וכלהו אתקיימו בעלמא עתירין ומסכנין, וכלהו למזכי אלין באלין, למזכי צדיקיא עם רשיעיא, למזכי חכימין עם טפשיין, למזכי עתירין עם מסכנין, וכלהו [p. 276] אלין באלין. למזכי עתירין עם מסכנין דהא בגין כך זכי בר נש לחיי עלמא ואתקשר באילנא דחיי, ולא עוד אלא צדקה דאיהו עביד קאים לעלמין דכתיב עומדת לעד.

פזר נתן לאביונים. רבי אלעזר אמר כד ברא קב"ה עלמא קאים ליה על סמכא חד וצדיק שמיה, והאי צדיק איהו קיומא דעלמא ודא איהו דאשקי וזן לכלא דכתיב (בראשית ב' :10) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד [והיה לארבעה ראשים]. מהו יפרד, אלא ההוא מזונא ומשקיא דההוא נהר נטיל גנתא כלא ולבתר אתבדר ההוא משקיא לד' סטרין דעלמא. וכמה אינון דמצפאן לאתשקייא ולאזנא מתמן כד"א (תהלים קמ"ה: 15) עיני כל אליך ישברו ואתה נתת לה את אכלם בעתו. ובגין כך פזר נתן לאביונים, דא צדיק.

צדקתו עומדת לעד, דא כנסת ישראל, דבגין כך איהי קיימא ברזא דשלם בקיומא שלים.

רשע יראה וכעס, דא מלכות הרשעה.

ת"ח מלכות שמים איהי בי קדושא לקיימא כל מסכני [p. 277] בגו צלא דשרותהא. וצדיק דא איהו אקרי גבאי צדקה למיחן ולמיון לכלא דכתיב פזר נתן לאביונים. ובגין כך גבאי צדקה נטלי אגרא לקביל כלהו דיהבין צדקה. ת"ח ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו, אליו אינון כל דקיימי לאתזנא ולא תשקייא מניה.

ולא עמד איש אתו [רח ע"ב] בהתודע יוסף אל אחיו. אתו, דא כנסת ישראל. אחיו, אליו שאר רתיכון חיילין דכתיב בהו (תהלים קכ"ב: 8) למען אחי ורעי.

ד"א ולא עמד איש אתו, בזמנא דקב"ה אתי לאזדווגא בכנסת ישראל.

בהתודע יוסף אל אחיו, בזמנא דקב"ה מתחבר בהו בישראל, בגין דאינון נטלי בלחודייהו בלא חבורא דשאר עמין בהדיהו בגון (במדבר כ"ט: 35) ביום השמיני עצרת תהיה לכם, דהא בזמנא דא קב"ה בלחודוי בחבורא חדא עם ישראל דכתיב בהו אחי ורעי כמה דאוקימנא.

רבי ייסא פתר קרא בזמנא דקב"ה יוקים לה לכנסת ישראל מעפרא ויבעי לנקמא נוקמהא [p. 278] משאר עמין, כדין כתיב (ישעיה ס"ג: 3) ומעמים אין איש אתי, וכתיב הכא ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו, כד"א (שם: 9) וינטלם וינשאם כל ימי עולם. ולא יכול יוסף להתאפק. רבי חזקיה פתח (תהלים קכ"ג: 1) שיר המעלות אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים. האי קרא אוקמוה ואתמר, אבל ת"ח אליך נשאתי את עיני, וכתיב (שם קכ"א: 1) אשא עיני אל ההרים, אלא דא לעילא, דא לתתא. אשא עיני אל ההרים, דא לעילא בגין לאמשכא ברכאן מלעילא לתתא מאלין הרים עלאין לאמשכא מנייהו ברכאן לכנסת ישראל לאתברכא מנייהו.

אליך נשאתי את עיני, למצפי ולחכאה לאנון ברכאן דנחתו לתמן. היושבי בשמים, דכל תוקפהא וחילהא וקיומהא איהי בשמים, בגין דכד יובלא אפתח מבועוי דכל אינון תרעין כלהו קיימי בשמים, וכיון דשמים נטיל כל אינון נהורין דנפקי מן יובלא כדין איהו זן ואשקי לה לכנסת ישראל על ידא דצדיק חד. וכיון דדא אתער לגבה כמה אינון דקיימין בכל סטרין [p. 279] לאתשקאה ולא תברכא מתמן כד"א (שם ק"ד: 21) הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם. וכדין איהי סלקא ברזא דרוזין כדקא חזי ומקבלא עדונין מבעלה בלחודייהו כד"א ולא עמד איש אתו, וכתיב הוציאנו כל איש מעלי. ולבתר דאיהי

מקבלא עדונין מבעלה כלהו אתשקיין לבתר ואתזנו כד"א (שם: 11) ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם.

רבי יוסי פתך קרא באליהו דכתיב (מלכים א' י"ז: 20) ויקרא אל יי' ויאמר יי' הגם על האלמנה אשר אני מתגורר עמה הרעות להמית את בנה. ת"ח תרי הוו דקאמרו מלין כלפי עילא, משה ואליהו. משה אמר (שמות ה': 22) למה הרעות לעם הזה, אליהו אמר הרעות להמית את בנה, ותרווייהו מלה חדא קאמרו.

מ"ט, אלא רזא איהו. משה אמר למה הרעות. מאי טעמא, אלא בגין דאתיהיב רשו לסטרא אחרא לשלטאה עליהו דישראל. הרעות, יהבת רשו לסטרא דרע למשלט עליהו. אליהו אמר הרעות להמית את בנה, יהבת רשו לסטרא דרע ליטול נשמתא דדנין. ודא הוא הרעות, וכלא רזא חדא.

ת"ח אליהו אמר אשך אני מתגורר עמה, בגין דקב"ה אמר ליה לאליהו הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך, וכל מאן דזן ומפרנס למאן דאצטריך ליה וכ"ש [p. 280] ביומי דכפנא הא אתאחיד באילנא דחיי וגרים ליה חיים ולבנוי והא אוקימנא. והשתא אליהו אמר כל מאן דמקיים נפשא בעלמא זכי ליה חיים וזכי לאתאחדא באילנא דחיי, והשתא שלטא אילנא דמותא סטרא דרע על האלמנה דאנת פקדת למיזן לי, בגין דא הרעות.

ואי תימא דרע לא אתעביד לבר נש מעם קב"ה. ת"ח בזמנא דבר נש אזיל לימינא נטירו דקב"ה תדיר לגביה ולא יכיל אחרא לשלטאה עליה, והאי רע אתכפיא קמיה ולא יכיל לשלטאה. כיון דנטירו דקב"ה אתעברא מניה בגין [רט ע"א] דאיהו אתדבק ברע כדין ההוא רע כיון דחמי דלאו עמיה נטירו כדין שליט עליה ואתי לשיצאה ליה וכדין אתיהיב ליה רשו ונטיל נשמתין.

משה אמר למה הרעות דאתיהיב רשו לסטרא אחרא דרע למשלט עליהו דישראל ולמהוי בשעבודא דיליה.

דבר אחר למה הרעות, דחמא כמה מנהון מתנין ואתמסרו בסטרא דרע. ת"ח בשעתא דטוב אתער דאיהו ימינא כל חידו וכל ברכאן משתכחין וכלא בחשאי איהו כמה דאוקמוה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בחשאי. ורזא דא בגין דכדין איהו יחודא כדקא חזי.

[p. 281] אמר רבי חייא וכי אליהו כיון דאיהו גזיר וקב"ה מקיים, ואיהו גזר על שמיא דלא לאחתא מטרא וטלא היך איהו דחיל מאיזבל דשדרת ליה (מלכים א' י"ט: 2) כי כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם, ומיד דחיל וערק על נפשיה.

א"ל רבי יוסי הא אוקמוה דצדיקיא לא בעאן לאטרחא למאריהון באתרא דנוקא אשתכח לעינא, כגוונא דשמואל דכתיב (שמואל א' ט"ז: 2) ושמע שאול והרגני. א"ל לעגלת בקר

תקח בידך. בגין דצדיקיא לא בעאן לאטרחא למאריהון באתרא דנוקא אשתכח. אוף הכא אליהו כיון דחמא דנוקא אשתכח לא בעא לאטרחא למאריה.

א"ל מלה שמענא דהא באליהו לא כתיב ביה ויירא וילך אל נפשו, אלא (מלכים שם: 3) וירא, ראייה חמא, ומה חמא, חמא דהא מכמה שנין אזיל אבתריה מלאך המות ולא אתמסר בידיה, והשתא וילך אל נפשו. מאי וילך אל נפשו, אלא אזיל לקיומא דנפשא, ומאן איהו, אילנא דחיי לאתדבקא תמן.

[p. 282] ת"ח כלהו כתיב את נפשו, והכא כתיב אל נפשו, ורזא דא שמענא דאמר ר' שמעון כל נשמתין דעלמא כלהו נפקי מההוא נהר דנגיד ונפיק וכלהו נקיט לון ההוא צרורא דחיי. וכד נוקבא אתעברת מן דכורא כלהו בתיאובתא דתרין סטרין בתיאובתא דנוקבא לגבי דכורא, וכד תיאובתא דדכורא נפקא ברעותא כדין אינון נשמתין בקיומא יתיר בגין דכלא בתיאובתא ורעו דאילנא דחיי. ואליהו מההוא רעותא יתיר מבר נש אחרא אתקיים, ובגין כך כתיב אל נפשו, ולא כתיב את נפשו, דהא את נפשו דא היא נוקבא.

ואי תימא אל האשה אמר: כללא דדכר ונוקבא כד איהי גו דכורא, כדין אל האשה אמר. את האשה, נוקבא בלחודהא בלא כלילו דדכורא.

כגוונא דא אל נפשו, דכר בלחודוי. את נפשו, נוקבא בלחודהא. ובגין דאיהו בסטרא דדכורא יתיר מכל בני עלמא אתקיים בקיומיה [p. 283] יתיר ולא מית כאורח כל בני עלמא, בגין דכלא איהו מאילנא דחיי ולא מגו עפרא. ובגין דא אסתלק לעילא ולא מית כאורח כל ארעא דכתיב (מלכים ב' ב' 11) ויעל אליהו בסערה השמים.

ת"ח מה כתיב, והנה רכב אש וסוסי אש וגו', דהא כדין אתפשט גופא מן רוחא ואסתלק דלאן כשאר ארח ארעא ואשתאר מלאכא קדישא כשאר קדישי עליונין ועביד שליחותא בעלמא, והא אוקמוה דנסין דעבד קב"ה בעלמא על ידיה אתעבידו.

ת"ח מה כתיב, (שם א' י"ט: 4) וישאל את נפשו. בקדמיתא וילך אל נפשו, כמה דאתמר לקיומא, והכא את נפשו, למותא, אילנא דביה שריא מותא. ותמן אתגלי עלוי קב"ה [p. 284] כד"א (שם: 11) צא ועמדת בהר וגו'. מה כתיב, ואחר הרעש אש לא באש יי' ואחר האש קול דממה דקה, דא הוא אתר פנימאה דכלא דמניה נפקין כל נהורין.

מה כתיב, (שם: 13-14) ויהי כשמוע אליהו וילט פניו באדרתו והנה אליו קול ויאמר מה לך פה אליהו ויאמר קנא קנאתי.

א"ל קב"ה עד אימתני אתה מקנא לי, טרקת גלא דלא [רט ע"ב] יכיל לשלטאה בד מותא, ועלמא לא יכיל למסבלך עם בני נשא.

א"ל כי עזבו בריתך בני ישראל.

אמר ליה חייך דבכל אתר דבני יקיימו קיים קדישא אנת תהא זמין תמן. והא אתמר
דבגין כך מתקנין כורסייא לאליהו דאיהו זמין תמן.

[p. 285] ת"ח מה גרס ההוא מלה דאליהו דכתיב (מ"א י"ט: 18) והשארתי בישראל
שבעת אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל נגו. אמר ליה קב"ה מכאן ולחלא לא יכיל עלמא
למסבלך עם בני נשא, ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתך, הא נביאה
אחרא לגבי בני ואת תסתלק לאתרך.
ות"ח כל ההוא בר נש דמקני לקב"ה לא יכיל מלאכא דמותא לשלטאה ביה כשאר בני
נשא ואתקיים ביה שלם, והא אוקמוה כמה דכתיב בפנחס (במדבר כ"ה: 12) הנני נתן לו את
בריתי שלום.

ויפול על צוארי בנימן אחיו ויבך ובנימן בכה על צואריו. רבי יצחק אמר הא אוקמוה
דבכה על מקדש ראשון ועל מקדש שני.
פתח ואמר (שיר ד' 4) כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שלטי
הגבורים. מאן מגדל דוד, מגדל דוד ודאי, [p. 286] דבנה ליה דוד וסליק ליה גו ירושלם. אלא
כמגדל דוד, דא ירושלם לעילא דכתיב ביה (משלי י"ח: 10) מגדל עז שם יי בו ירוץ צדיק ונשגב.
מאן נשגב, אלא ההוא מגדל נשגב בגין דביה ירוץ צדיק.
צוארך, דא בי מקדשא לתתא דאיהו קאים בתקונא דשפירו כקדלא דגופא. מה צואר
איהו שפירו דכל גופא, הכי נמי בי מקדשא שפירו דכל עלמא.
בנוי לתלפיות, תלא דכל בני עלמא הוו מסתכלן ביה. הכני אוקמוה, תלפיות, תל דכל
פיות דעלמא משבחן ומצלאלן לגביה.
אלף המגן תלוי עליו, אלין אלף תקונין דמתקנן ביה כדקא יאות.
כל שלטי הגבורים, דכלהו קא אתיין מסטרא דדינא קשיא.
מה צואר כל תקונין ביה תלין לאתתא, כך מקדשא כל תקונין דעלמא ביה שריין ותליין,
והא אוקמוה דכתיב (איכה ה' 5) על צוארינו נרדפנו, על בי מקדשא דאיהו צואר ושפירו דכל
עלמא נרדפנו. [p. 287] יגענו, למבני ליה תרי זמנין. ולא הונח לנו, דהא לא שבקו לן ואתחרב
ולא אתבני לבתר.
מא צואר כיון דאשתצי כל גופא אשתצי עמיה, הכי נמי בי מקדשא כיון דאיהו אשתצי
ואתחשך כל עלמא הכי נמי אתחשך ולא נהירו שמיא וארעא וככביא.
בגין כך בכה יוסף על דא, ולבתר דבכה על דא בכה על כלהו שבטין דאתגלו כד חריב בי
מקדשא, דכלהו שבטין אתגלו מיד ואתבדרו ביני עממיא הדא הוא דכתיב וינשק לכל אחיו ויבך

עליהם, עליהם ודאי, על כלא בכה, על בי מקדשא דאתחריב תרי זמנין ועל אחוי עשרת שבטין
דיתגלו בגלותא ויתבדרון ביני עממיא.
ואחרי כן דברו אחיו אתו, ולא כתיב דבכו, דהא איהו דבכה דנצנצא ביה רוחא דקודשא,
ואינון לא בכו דלא שריא עלייהו רוחא דקודשא.

והקל נשמע בית פרעה. והקל, חסר וא"ו. מ"ט. אמר ר' אלעזר דא איהי שכינתא דבכאת
על חרוב בי מקדשא ועל גלותהון דישאל. כתיב הכא והקל נשמע, וכתיב התם קול ברמה
נשמע. מה להלן שכינתא, אף כאן נמי שכינתא.

[p. 288] רבי אבא פתח (תהלים פ"ד: 3) נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות יי לבי ובשרי
ירננו אל אל חי. תי"ח כל בר נש דצלי צלותא קמי מאריה אצטריך לאקדמא ליה ברכאן בכל
יומא ויומא ולצלי צלותיה למאריה בזמנא דאצטריך. בצפרא לאחדא בימינא דקב"ה, במנחה
לאחדא בשמאלא, וצלותא ובעותא אצטריך ליה לבר נש בכל יומא ויומא בגין לאתאחדא ביה.
ואוקימנא מאן דצלי צלותא קמי מאריה אצטריך ליה דלא למשמע קליה בצלותיה,
ומאן דאשמע קליה בצלותיה ההיא צלותא לא אשתמע. מ"ט, בגין [רי ע"א] דצלותא לאו היא
קלא דאשתמע, דהא הוא קלא דאשתמע לאו היא צלותא. ומאן איהי צלותא, דא קלא אחרא
דתליא בקלא דאשתמע. ומאן איהי קלא דאשתמע, דא הוא קול דאיהו בוא"ו. קלא דתליא ביה
דא הוא קל בלא וא"ו דתליא ביה.

ובגין כך לא אצטריך ליה לבר נש למשמע קליה בצלותיה אלא לצלאה בלחש בההוא
קלא דלא אשתמע, ודא היא צלותא דאתקבלת תדיר. וסימניך והקל נשמע, קל בלא וא"ו
נשמע, דא היא צלותא דאיהי בחשאי, דקב"ה קביל כד אתעביד גו רעותא וכוונה ותקונא כדקא
יאות וליחדא יחודא דמריה בכל יומא.

[p. 289] רבי אלעזר אמר קלא בחשאי דא הוא קלא עלאה דכל קלין נפקין מתמן, אבל
קל בלא וא"ו דא היא צלותא דלתתא דאיהי אזלא לאסתלקא בוא"ו ולא תחברא ביה.
תי"ח והקל נשמע, דא היא קל בלא וא"ו, דהאי קלא בכאת על מקדש ראשון ועל מקדש
שני. נשמע, כמה דאתמר קול ברמה נשמע. ברמה. מאי ברמה, דא הוא עלמא עלאה, עלמא
דאתי, וסימניך מן הרמה ועד בית אל, (תהלים ק"ו: 48) מן העולם ועד העולם. והכא ברמה דא
עלמא עלאה, דהא בההוא שעתא די ברמה נשמע כדין מה כתיב, (ישעיה כ"ב: 12) ויקרא יי
אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד וגו'.

והקל נשמע, לעילא לעילא. מ"ט, בגין דוא"ו אסתלק ואתרחק מניה, וכדין רחל מבכה
על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו, והא אוקימנא כי איננו דבעלה לא אשתכח עמה,

דאלמלא בעלה ישתכח עמה תתנחם עליהו, דהא כדין בנהא לא יהון בגלותא, ובגין דאינו לאו
איהי מתנחמא על בנהא בגין דבנהא אתרחקו מנה על דאינו עמה.

[p. 290] ת"ח בית פרעה, דא הוא סימניך לעילא, ביתא דאתפרעו ואתגליין מניה כל

נהורין וכל בוצינין, כל מה דהוה סתים מתמן אתגלן, ובגין כך קב"ה מפיק כל נהורין וכל
בוצינין בגין לאנהרא להווא קול דאקריקל בלא וא"ו.

ת"ח כד יוקים קב"ה להאי קל מעפרא ויתחבר בוא"ו כדין כל דאתאביד מנייהו בזמנא

דגלותא יתעדנון בנהורין עלאין כד"א (שם כ"ז: 13) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו
האובדים בארץ אשור וגו'.

ואתה צויתה זאת עשו לכם מארץ מצרים עגלות לטפכם ולנשיכם ונשאתם את

אביכם וגו'. רבי חייא פתח (שם ס"ו: 10) שמחו את ירושלם וגילו בה כל אוהביה שישו אתה

משוש כל המתאבלים עליה. ת"ח כד אתחרב בי מקדשא וגרמו חובין ואתגלו ישראל מארעא

אסתלק קב"ה לעילא לעילא ולא אשגח על חרוב בי מקדשיה ועל עמיה דאתגלן, וכדין שכינתא
אתגלייא עמהון.

[p. 291] כדין נחת, אשגח על ביתיה ואתוקד, אסתכל על עמיה והא אתגלי, שאל על

מטרוניתא והא אתתרכת, כדין ויקרא י"י אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה

ולחגור שק. והיא אונף היא מה כתיב בה, (יואל א': 8) חגורת שק על בעל נעוריה, כד"א כי אינו,
בגין דאסתלק מינה ואשתכח פרודא.

ואפילו שמיא וארעא כלהו אתאבלו דכתיב (ישעיה נ': 3) אלביש שמים קדרות ושק

אשים כסותם. מלאכי עלאי כלהו אתאבלו עלה דכתיב (שם ל"ג: 7) הן אראלם צעקו חוצה

מלאכי שלום מר יבכיון. שמשא וסיהרא אתאבלו וחשכו נהוריהון דכתיב (שם י"ג: 10) חשך

השמש בצאתו וגו'. וכלא עלאי ותתאי בכו עלה [רי ע"ב] ואתאבלו. מ"ט, בגין דשלטא עלה

סטרא אחרא דשלטא על ארעא קדישא.

פתח ואמר (יחזקאל ז': 2) ואתה בן אדם כה אמר י"י אלהים לאדמת ישראל קץ בא הקץ

על ארבע כנפות הארץ. האי קרא רזא עלאה איהו. לאדמת ישראל קץ, מאי איהו, וכי אדמת

ישראל קץ איהי. אלא הכי הוא ודאי דאתמר קץ איהו לימינא, קץ לשמאלא. קץ לימינא דכתיב

(דניאל י"ב: 13) לקץ הימין. קץ לשמאלא דכתיב (איוב כ"ח: 3) קץ שם לחשך, ודא איהו

(בראשית ו': 13) קץ כל בשר.

[p. 292] קץ דימינא היינו לאדמת ישראל קץ.

בא הקץ, דא קץ דשמאלא.

קץ דימינא, דיצר הטוב. קץ דשמאלא, יצר הרע, ודא איהו דכד גרמו חובין אתגבר
ואתייהיב שלטנו למלכו הרשעה לשלטאה ולחרבא ביתיה ומקדשיה ודא הוא דכתיב (יחזקאל
ז': 5) כה אמר יי' אלהים רעה אחר רעה הנה באה, וכלא חד.

ובגין כך אתאבלו עלאי ותתאי על דאתייהיב שלטנו להאי קץ דשמאלא, ובגין כך כיון
דמלכו קדישא מלכות שמים אתכפיא ומלכו חייבא אתגבר אית ליה לבר נש לאתאבלא עמה
ולאתכפיא עמה בגין דכד איהי אזדקפת ועלמא אתחדי דיתחדי איהו בהדה דכתיב (ישעיה
ס"ו: 10) שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה.

ת"יח כתיב בהו במצרים (ירמיה מ"ו: 20) עגלה יפיפיה מצרים, ורוא זעגלה דא, הו
ישראל תחות שלטנה כמה [p. 293] זמנין וכמה שנין, ובגין דזמינין ישראל לשלטאה לבתר עלה
אתרמיז לון השתא עגלות.

רבי אלעזר אמר רמז ליה יוסף ליעקב על עגלה ערופה, דהא בההוא פרקא אתפרש מניה
ואוקמוה. עגלה ערופה דאיהי אתיא על דאשתכח קטולא ולא אתיידע מאן קטל ליה, ובגין דלא
ישלוט בארעא רוחא דלא אצטרך, יהבין האי עגלה לתקונא בגין דלא ישתמודעון לגביה ולא
ישלוט עלייהו.

ת"יח כל בני עלמא כלהו עברין על ידא דמלאכא דמותא בר מהאי דאקדימו ליה בני נשא
עד לא ימטי זמנא לשלטאה ביה וליטול רשו, דהא לא שליט ביה בבר נש עד דנטיל רשו. ובגין
כך אית ליה דינא לשלטאה על ההוא אתר, כמה (דברים כ"א: 1) זלא נודע מי הכהו, הי"נ אית
ליה דינא דלא אתיידע בגין לקטרגא על ההוא אתר. ועל דא (שם: 3) ולקחו זקני העיר ההיא
עגלת בקר וגו', בגין לאעברא דינייה דההוא אתר ולאשתקנא דלא ישלוט ביה מקטרגא
ולאשתזבא מניה.

[p. 294] ת"יח יוסף כד אתפרש מאבוי בלא לוייה ובלא אכילה אשתדר והוה מה דהוה.
וכד אמר יעקב (בראשית ל"ז: 33, 35) טרוף טורף יוסף, אמר כי ארד אל בני אבל שאולה, דאנא
גרימנא ליה. ותו דהויתי ידע דאחוי שנאן ליה ושדרנא ליה. ורמז קא רמיז.
א"ל רבי יהודה אינון עגלות ע"פ פרעה שדר לון דכתיב ויתן להם יוסף עגלות על פי
פרעה.

א"ל דייקא דמלה דכתיב ואתה צויתה זאת עשו, ואתה צויתה דייקא, ובגין כך כתיב
בה"א דמשמע דיוסף תבע לון, ובגין כך ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה. ויעקב לא אתקיים
במלה עד דחמא לון דכתיב וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב
אביהם.

[p. 295] א"ר שמעון בקדמיתא ותחי רוח יעקב, ולבתר ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני
חי. אלא בקדמיתא קרי ליה אורייתא יעקב בגין שותפותא דאשתתפו שכינתא בההוא חרם כד

אזדבן יוסף, והשתא דשכינתא סלקא כדין ותמי רוח יעקב, ודא הוא רזא דשכינתא, ולבתר דאיהי קיימא בקיומא כדין דרגא דלעילא יתער לגבה ואיהו דרגא דישראל. מכאן דרזא דלעילא לא אתער עד דיתער בקדמיתא לתתא, דהא הכא ותמי רוח [ריא ע"א] יעקב בקדמיתא, לבתר ויאמר ישראל.

ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה, במראת כתיב. תיח ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק, בקדמיתא בגין לאתערא שמאלא ברזא דרחימו, וכדין ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה, [p. 296] במראת הלילה, בהאי דרגא דקאמרן דאיהי מראת הלילה. ויאמר אנכי האל אלהי אביך. מאי טעמא, בגין דסטרא דקדושה דלעילא הכי הוא, דהא סטר דמסאבו לא אדכר שמא דקב"ה וכל סטר קדושה אדכר בשמיה. אנכי ארד עמך מצרימה. מכאן דשכינתא נחתת עמיה בגלותא, ובכל אתר דישראל גלן שכינה אתגליא עמהון והא אוקמוה. תיח כמה עגלות הון, שית כד"א (במדבר ו': 3) שש עגלות צב. ד"א שיתין הון, וכלא רזא חדא.

בקדמיתא כתיב בעגלות אשר שלח יוסף, ולבתר אשר שלח פרעה. אלא כלהו דשדר יוסף [p. 297] הון בחושבנא כדקא חזי, ואינון דשדר פרעה יתיר מנייהו לא הון ברזא דא ולא הון בחושבנא. ואלין ואלין קא אתנו, ובגין כך אשר שלח יוסף ואשר שלח פרעה. וכד יפקון ישראל מן גלותא מה כתיב, (ישעיה ס"ו: 20) והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה ליי בסוסים וברכב ובצבים ובפרדים ובכרכרות על הר קדשי ירושלים וגו'.

ויאסור יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גשנה. ר' יצחק פתח (יחזקאל א': 22) ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא נטוי על ראשיהם מלמעלה. האי קרא אוקמוה, אבל תיח אית חיה לעילא מן חיה, ואית חיה קדישא דקיימא על רישי חיותא, ואית חיה עלאה לעילא על שאר חיותא, והאי חיה שלטא על כלהו, בגין דכד האי חיותא יהבא ונהרא לכלהו כדין כלהו נטלי למטלנוי ויהיבת דא לדא ושלטא דא על דא. [p. 298] ואית חיותא לעילא על תתאי על שאר חיותא לתתא, וכלהו אתזנו מינה, וארבע סטרין דעלמא רשימין בה, אנפין ידיעאן לכל סטר, ואיהי שלטא על ארבע סטרין, והא אוקמוה דאינון תלת לסטרא דא ותלת לסטרא דא וכן לארבע סטרין דעלמא. ואית רקיע לעילא מן רקיע, והאי רקיעא דשלטא עלייהו כלהו מסתכלן לגביה. מה כתיב, (שם: 23) ותחת הרקיע כנפיהם ישרות אשה אל אחותה וגו', בגין דכלא שלטין על מה דאתפקד ושליחו דקוסטא דגופטרא בהו.

ואיננו לכל סטר תשעה לארבע סטרין דעלמא, ואיננו תלתין ושית בחושבן. וכד מתחברן כלהו אתעבידו רשומא חדא ברזא דשמא חדא ביחודא שלים כדקא חזי.

וכד מתתקני לגבי כורסיא מה כתיב, וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה [p. 299] אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה. והא אוקימנא דיוקנא דהאי אבן טבא בכורסיא דקיימא על ארבע סמכין, ועל ההוא כורסיא דיוקנא דאדם לאתחברא ביה כחדא ולא תברכא כדקא יאות. וכד איהי מתתקנא לגבי דאדם למהוי כלא רתיכא קדישא, וכדין כלא רתיכא חדא להאי אדם.

ויאסור יוסף מרכבתו, דא צדיק.

ויעל לקראת ישראל אביו גשנה. לקראת ישראל, דא רזא דאדם. גשנה, תקרובא חדא

לאתחברא כחדא בקורבנא ויחודא חדא.

וירא אליו, דכד אתחזי שמשא בסיהרא כדין נהיר ואנהיר לכלהו דלתתא. וכן כגוונא דא כל זמנא דקדושה דלעילא שריא על מקדשא דלתתא אתנהיר בי מקדשא וקיימא בשלימותיה, וכד אסתלק מניה ואתחריב בי מקדשא כדין ויבך על צואריו עוד, דבכוון כלא על מקדשא דאתחריב.

עוד. מאיעוד, דא גלות בתראה.

וכדין כיון דחמא יעקב ואסתכל דהא תקונא דלתתא אשתכלל כגוונא דלעילא כדין אמר

אמותה הפעם אחרי ראותי פניך כי עודך חי, דאתקיימת ברזא דברית קדישא [ריא ע"ב]

דאקרי חי העולמים. ובגין כך כי עודך חי. ועל דא בקדמיתא אמר רב עוד יוסף בני חי,

דאצטריך למיקם ברזא דחי והא אתמר.

[p. 300] ת"ח מה כתיב, ויברך יעקב את פרעה. אמר רבי יוסי פרעה אע"ג דאוקמוה

ברזא אחרא סמך דקא סמכין בעלמא. אבל ת"ח (שיר א' 9) לסוסתי ברכבי פרעה דמיתך

רעיתי.

ת"ח אית רתיכין לשמאלא ברזא דסטרא אחרא, ואית רתיכין לימינא ברזא דלעילא

דקדושה, ואלין לקבל אליו, אליו רחמי ואליו דינא. וכד קב"ה עביד דינא במצראי כל דינא

דאיהו עביד כההוא גוונא דאיננו רתיכין ממש וכגוונא דיליה דההוא סטרא ממש. מה ההוא

סטרא קטיל ואפיק נשמתא, אוף קב"ה עביד בההוא גוונא דכתיב (שמות י"ג: 15) ויהרוג יי כל

בכור. וכן בכלא במצרים בההוא גוונא ממש, ובגין כך דמיתך רעיתי, כגוונא דיליה ממש

לקטלא דכתיב אגני יי, אני הוא ולא אחר. ולזמנא דאתי מה כתיב, (ישעיה ס"ג: 1) מי זה בא

מאדום חמוץ בגדים מבצרה זה הדור בלבשו צועה ברוב כחו אני מדבר בצדקה רב להושיע.

ת"ח מה כתיב, וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד.

[p. 301] ויאחזו בה, אחסנת עלמין. ויאחזו בה, דהא דילהון אתחזי כמה דאוקמוה.

א"ר יצחק ויפרו וירבו מאד ודאי, דהא צערא לא שרת בהו וקיימו בתפנוקי עלמא ובגין
כך ויפרו וירבו מאד.

פרשת ויחי יעקב

[p. 302] [רטז ע"א] ר' חייא פתח (ישעיה ס' 21) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ

נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. זכאין אינון ישראל יתיר מכל שאר עמין דקב"ה קרא לון צדיקים לאחסין לון ירותת עלמין בעלמא דאתי לאתענגא בהווא עלמא כמה דכתיב (שם נ"ח: 14) אז תתענג על יי. מאי טעמא, בגין דמתדבקין בגופא דמלכא דכתיב (דברים ד': 4) ואתם הדבקים ביי' אלהיכם חיים כלכם היום.

רבי יצחק פתח ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ. [p. 303] האי קרא רזא עלאה הווא

בין מחצדי חקלא דהא ברזא דאגדתא תני רבי שמעון דאחסנת ירותא עלאה דהאי ארץ לית מאן דירית לה בר ההוא דאקרי צדיק, דהא מטרוניתא ביה אתדבקות לאתבסמא וצדיק ירית למטרוניתא ודאי.

אוף הכא בחביבותא דקב"ה לישראל אמר ועמך כלם צדיקים, ובגיני כך לעולם יירשו ארץ, אתחזון לירית למטרוניתא. מאי טעמא אקרון צדיקים ומ"ט ירתין למטרוניתא, בגין דאתגזרו, דתננן כל מאן דאתגזר ועייל בהאי אחסנא ונטיר להאי ברית עאל ואתדבק בגופא דמלכא ועאל בהאי צדיק ובגיני כך אקרון צדיקים, ועל דא לעולם יירשו ארץ. מאי ארץ, חזר ואמר נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. נצר מטעי, ענפא מאינון ענפין דנטע קב"ה כד ברא עלמא דכתיב (בראשית ב' 8) ויטע יי' אלהים גן בעדן מקדם, והאי ארץ חד מנייהו, בגיני כך נצר מטעי מעשה ידי להתפאר.

ד"א ועמך כלם צדיקים, דא יעקב ובנוי דנחתו למצרים בין עם קשי קדל ואשתכחו

כלהו זכאין, ובגיני כך כתיב לעולם [רטז ע"ב] יירשו ארץ, דמתמן סליקו לירית ארעא קדישא.

[p. 304] ויחי יעקב בארץ מצרים. אמאי פרשתא דא סתימא.

רבי יעקב אמר דבשעתא דמית יעקב אסתימו עיניהון דישראל.

רבי יהודה אמר דכדין נחתו לגלותא ואשתעבידו בהון.

רבי שמעון אמר מאי כתיב לעילא, וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה

ויפרו וירבו מאד, וכתיב ויחי יעקב, דלא אתחזי לאפרשא בין דא לדא. מה אינון קיימו בתפנוקי

מלכין וקבילו ענוגא וכסופין לגרמייהו, אוף יעקב נמי קיים בתפנוקי מלכין בענוגא וכסופין

לגרמיה, לא אתפרש דא מן דא.

והכא אקרי ויחי, דהא כל יומי לא אקרי ויחי בגין דכלהו יומי בצערא הו, בצערא אשתכחו, עליה כתיב (איוב ג': 26) לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז. בתר דנחת למצרים אקרי ויחי, חמא לבריה מלכא, חמא לכל בנוי זכאין צדיקים, כלהו בענוגי ותפנוקי עלמא והוא יתיב ביניהו כחמר טב על דורדייה, כדין אקרי ויחי יעקב, ולא פריש בין ויפרו וירבו מאד לויחי יעקב והכי אתחזי.

שבע עשרה שנה. מאי טעמא שבע עשרה שנה. אלא אמר ר' שמעון כל יומי דיעקב בצערא הו, בצערא אעבר לון בקדמיתא. כיון דמטא יוסף והוה קאים קמיה וכד [p. 305] יעקב מסתכל ביוסף הוה אשתלים בנפשיה כאילו חמא לאמיה, דשפירו דיוסף דמי לשפירו דרחל, והוה דמי בגרמיה כמאן דלא אעבר צערא מן יומי.

וכד יוסף אתפרש מניה כדין אתקיים לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז, דדא קשיא ליה ליעקב מכל מה דעבר. ובזמנא דאתפרש יוסף מניה מה כתיב, (בראשית ל"ז: 2) יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה וגו'. וכל יומין דיעקב לא חמא צערא כהאי והוה בכי כל יומא לאינון שבע עשרה שנה דיוסף.

מאי קא אתיבן ליה, (שם מ"ו: 4) ויוסף ישית ידו על עיניו, הא לך שבע עשרה שנין אחרנין בתפנוקין וענוגין והנאות וכסופין הדא הוא דכתיב ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו'. תאנא כל אינון שנין שכינתא יקרא דקב"ה עמיה אשתכח, ובגין כך חיים אקרון. ת"ח כתיב ותחי רוח יעקב אביהם, אתחזי דהא בקדמיתא מית הוה ההוא רוחא דיליה ולא הוה מתכוין לקבלא רוחא אחרא, דהא רוחא דלעילא לא שריא בריקניא. אמר רבי יוסי שכינתא לא שריא אלא באתר שלים ולא באתר חסרא ולא באתר פגים ולא באתר עציב, אלא באתר שלים באתר דאתכוון באתר חדו. ובגין כך כל אינון שנין דיוסף אתפרש מאבוי ויעקב הוה עציב לא שריא ביה שכינתא.

[p. 306] תאנא אמר רבי אלעזר אמר רבי אבא כתיב (תהלים ק': 2) עבדו את יי בשמחה באו לפניו ברננה, לאפקא דלית פולחנא דקב"ה אלא מגו חדוה. דאמר רבי אלעזר לית שכינתא שריא מגו עציבותא דכתיב (מלכים ב' ג': 15) ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן. מנגן מנגן תלת זימני אמאי, בגין לאתערא רוחא משלימותא דכלא דהוא רוח שלימא.

אמר רבי אבא תמן תנינן מארבע סטרין כלא אשתכח וכל שרשין דעלאין ותתאין בהו אחידן. ותאנא דא עייל דא נפיק, דא סתים דא פריש, אתאחד חד בחברתה ואינון אבהן דכלא. ר' שמעון אמר (דברים י': 15) רק באבותיך חשק יי. כתיב באבותיך ממש תלתא, ומשמע דכתיב רק, רק ממש. ומאלין מתפרשן ומתאחדן כל שאר אחרנין וסלקין שמא לאתעטרא.

תאנא אמר ר' יוסי מיומא דאסתליק ר' שמעון מן מערתא מלין לא אתכסיין מן חבריא ורזין עלאין הוו מתגליין מבינייהו כאילו אתייהבו ההיא [p. 307] שעתא בטורא דסיני. בתר דשכיב כתיב (בראשית ח': 2) ויסכרו מעיינות [ריז ע"א] תהום וארובות השמים. והוו חבריא מרחשן מלי ולא מתקיימי בהו.

דיומא חד הוה יתיב ר' יהודה אפתחא דטבריה וחמא תרי גמלי דסלקי קטפירא מעילוי דכתפין, נפל מטולא דקטפירא ואתו צפרי ועד לא מטו עלייהו אתבקעו. לבתר אתו כמה צפרין והוו אזלי עלייהו ושדן לון בטרטישא ולא מתבקעין, והוו צווחין לון ולא מתפרשן. שמעו חד קלא, עטרא דעטרין בקיזרין שדיא למריה לבר.

[p. 308] עד דהוה יתיב אעבר חד גברא אשגח בהו, אמר לא קיים דא דכתב (בראשית ט"ו: 11) וירד העיט על הפגרים וישב אותם אברם.

אמר רבי יהודה והא עבידנא ולא מתפרשן. אהדר רישיה ההוא גברא, אמר עד לא מריט דא רישא דמריה ועד לא גליש למטרוניתא. רהט אבתריה תלת מלין ולא אמר ליה. חלש דעתיה דרבי יהודה.

יומא חד אידימך תחות אילנא וחמא בחלמיה ארבע גדפין מתתקן וסליק רבי שמעון עלייהו וספר תורה עמיה ולא שבק כל ספרי דרזין ואגדתא דלא סליק לון בהדיה, וסלקין ליה לרקיעא, וחמא דמתכסיא מעינא ולא אתגליא.

כד אתער אמר ודאי מדשכיב ר' שמעון חכמה אסתלק מארעא. ווי לדרא דהאי אבנא טבא דמתאחדן מניה סמכין עלאין ותתאין אתאביד מנייהו.

אתא לגביה דר' אבא, סח ליה. סליק ידוי רבי אבא על [p. 309] רישיה ובכה ואמר ר' שמעון ריחייא דטחנין מניה מנא טבא כל יומא ולקטיין כמה דכתיב (במדבר י"א: 32) הממעט אסף עשרה חמרים, והשתא ריחייא ומנא אסתלקו ולא אשתאר בעלמא מיניה בר כמה דכתיב (שמות ט"ז: 33) קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן והנח אותו לפני יי למשמרת. ואלו באתגלייא לא כתיב אלא למשמרת, לאצנעותא. השתא מאן יכיל לגלאה רזין ומאן ינדע לון. לחיש ליה לרבי יהודה בלחישו, א"ל ודאי ההוא גברא דחמית אליהו הוה ולא בעא לגלאה רזין בגין דתנדע שבחא דר' שמעון דהוה ביומוי ויבכון דרא עלוי.

א"ל די למבכי לבכייא דר' יהודה דבכי כל יומא עלוי דהוה אערע עמיה באדרא קדישא דר' שמעון ושאר חבריא.

א"ל ווי דלא אסתלקנא ההוא יומא עם אינון תלתא דאסתלקו ולא נחמי דרא דהא

מתהפך.

[p. 310] א"ל רבי אימא לי, כתיב (שמות כ"ח: 5) והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן ואת תולעת השני ואת השש, ואילו כסף לא כתיב, והא כתיב זהב וכסף. א"ל והכי נמי נחשת, דכסף ונחשת בחשבנא הוו והכא לא. אלא אי לא דגלי בוצינא קדישא באתריה לא אצטריכנא לגלאה.

פתח ואמר (חגי ב' 8) לי הכסף ולי הזהב, היינו דכתיב (תהלים קט"ו: 16) השמים שמים ליי. בכמה אתר אסתכלנא באלין מאני דקודשא דכתיב (ויקרא ט"ז: 4) בגדי קדש הם, (שמות כ"ח: 4) ועשן בגדי קדש. מאי קדושא הכא. אלא הכי תנינן קדושא אינון בכל אתר, דכתיב בגדי קדש הם, ועשית בגדי קדש, כגוונא דלעילא, דתניא כהן גדול לעילא, כהן גדול לתתא, לבושין דיקר לעילא, לבושין דיקר לתתא.

ומה דלא אמר כסף ונחשת, לאתר אחרא אסתליקו דכתיב (שם כ"ז: 17) כל עמודי החצר סביב מחושקים כסף וגו' ואדניהם נחשת, דאינון מאני שמושא לאשתמשא משכנא בהו. אבל הכא באלין לבושין דיקר לא בעי לאשתמשא בהו ב"י אחרא בר כהנא רבא דרבו משח קודשא על רישיה דכתיב (שם כ"ח: 2) ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך [p. 311] לכבוד ולתפארת, דבאינון לבושין דיקר דמי כגוונא דלעילא.

תניא ויקרבנו ימי ישראל למות. א"ר יהודה ווי לעלמא דהא בני נשא לא חמאן ולא שמעין ולא [ריז ע"ב] ידעין דהא כל יומא ויומא קלא דכרוזא אשתמע במאתן וחמשין עלמין. תאנא עלמא חדא אשתמודע לעילא, וכד כרוזא נפיק ההוא עלמא מזדעזעא ומתחלחלא, נפקי תרי צפרין ואסתלקו מההוא עלמא דמדוריהון תחות אילנא דחיזו דחיי ומותא ביה. נפק חד צפרא לסטר דרומא וחד צפרא לסטר צפונא, חד צפרא כד נהיר יממא וחד צפרא כד אתחשך יממא, כל חד וחד קרי ומכרוזא מה דשמעין מההוא כרוזא. לבתר בעאן לאסתלקא לאתרייהו, משתמטי רגליהו בנוקבא דתהומא ומתלכדן בגויה עד דיתפלג ליליא. כד אתפלג ליליא כרוזא קרי (קהלת ט': 12) כצפרים הנאחזים בפת כהם יוקשים בני האדם וגו'. א"ר יהודה בשעתא דמתלכדן רגלוי דבני נשא ויומוי אתקריבו ההוא יומא אתקריינס י"י לאתבא רוחיה ליה. תאנא בההוא שעתא פקדא ההוא כתרא קדישא על רוחיה, ומאן איהי, דכתיב (תהלים צ': 10) ימי שנותינו בהם שבעים שנה, והא כתרא שביעאה דכלא. [p. 312] ואם מסטרא דגבורה קא אתי כתיב ואם בגבורות שמנים שנה, דכתרא דגבורה תמינאה הוי. מכאן ולחלא לית אתר לאתמשך כמה דכתיב ורהבם עמל ואון, באתר דלא הוי יסודא בניינא לא אתקיים.

א"ר יהודה זכאין אינון צדיקיא כד קב"ה בעי לאתבא רוחיה ליה ולשאבא ההוא רוחא בגויה. דתניא בשעתא דקב"ה בעי לאתבא רוחיה ליה אי זכאה הוא כתיב (קהלת י"ב: 7) והרות

תשוב אל האלהים אשר נתנה. ואי זכאה לא אשתכח ווי לההוא רוחא דבעיא לאתסחאה בנורא דדליק ולאנתקנא בגין לאשתאבא בגופא דמלכא, ואי לא אתתקנת ווי דהא ההוא רוחא מתגלגלא כאבנא בקוספתא דכתיב (שמואל א' כ"ה: 29) ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע.

[p. 313] תניא אי ההוא רוחא זכי כמה טבאן גניזין ליה בההוא עלמא דכתיב (ישעיה ס"ד: 3) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו.

א"ר יוסי כד ההוא בר נש אתקריבו יומי תלתין יומין מכרזין עלוהי בעלמא ואפי' צפרי שמיא מכרזין עלוהי, ואי זכאה הוא תלתין יומין מכרזין עלוהי בין צדיקא בגינתא דעדן. תאנא כל אינון תלתין יומין נשמתיה נפקא מניה בכל ליליא וסלקת וחמאת דוכתה בההוא עלמא, וההוא ב"נ לא ידע ולא אשגח ולא שליט בנשמתיה כל אינון תלתין יומין כמה דהוה בקדמיתא דכתיב (קהלת ח': 8) אין אדם שליט ברוח לכלא את הרוח וגו'. א"ר יהודה מכד שראן אינון תלתין יומין צלמא דב"נ אתחשך ודיוקנא דאתחזי בארעא אתמנעת.

ר' יצחק הוה יתיב יומא חד אפתחיה דר' יהודה והוה עציב, נפק ר' יהודה אשכחיה לתרעיה דהוה יתיב ועציב. א"ל מה יומא דא משאר יומין. א"ל אתינא לגבך למבעי מינד תלת מלין, חד דכד תימא מלה דאורייתא ותדכר מאינון מלין דאנא אמינא דתימא [p. 314] לון משמי לאדכרא שמי, וחד דתזכי ליוסף ברי באורייתא, וחד דתיזיל לקברי כל שבעת יומין ותבעי בעותיך עלי. א"ל מנין לך.

א"ל הא נשמתיה אסתליקת מיני בכל ליליא ולא אתנהיר לי בחלמא כמה דהוה בקדמיתא. ועוד דכד אנא מצלינא ומטינא לשומע תפלה אשגחנא בצלמא די לי בכותלא ולא חמינא, ואמינא דהואיל וצלמא אתעבר ולא אתחזי דהא כרוזא נפיק וכריז דכתיב (תהלים ל"ט: 7) אך בצלם יתהלך איש, כל זמנא דצולמא דבר נש לא יתעבר מניה יתהלך איש ורוחיה אתקיימא בגויה, אתעבר צולמא דבר נש ולא אתחזי מהאי עלמא אתעבר. א"ל ומהכא דכתיב (איוב ח': 9) כי על ימינו עלי ארץ. אמר כל אלין מלין דאת בעי עבידנא, אבל בעינא מינד [ריח ע"א] דבההוא עלמא תבריר דוכתאי גבך כמה דהוינא בהאי עלמא.

בכה רבי יהודה, אמר במטו מינד דלא אתפרשנא מינד כל אלין יומין.

אזלו לגבי דרבי שמעון, אשכחן דהוה לעי באורייתא. זקיף עינוי רבי שמעון וחמא לרבי יצחק וחמא למלאך המות רהיט קמיה ורקיד קמיה. קם רבי שמעון ואחיד בידיה דרבי [p. 315] יצחק, אמר גוזרנא מאן דרגיל למיעל יעול, מאן דלא רגיל למיעל לא ייעול. עאלו רבי יצחק ורבי יהודה, קטיר מלאך המות לבר. אשגח ר' שמעון וחמא דעד לא מטא עדנא דהא עד תמניא שעתו דיומא הוה זמנא. אותביה קמיה ר' שמעון והוה לעי ליה באורייתא.

אמר ליה לרבי אלעזר בריה תיב אפתחא ומה דתחמי לא תשתעי בהדיה, ואי יבעי למיעל הכא אומי אומאה דלא ליעול.

אמר ר' שמעון לרבי יצחק חמיתא דיוקנא דאבד יומא דא. דהא תנינן בשעתא דבר נש יסתלק מעלמא אבוי וקריבוי משתכחין תמן עמיה וחמא לון ואשתמודע לון, וכל אינון דהוה מדוריה גבייהו בהווא עלמא בדרגא חד כלהו מתכנפי עמיה ואזלין עם נשמתיה עד אתר דתשרי באתרוי.

אמר עד לא חמינא.

אדהכי קם ר' שמעון ואמר מארי עלמא אשתמודע רבי יצחק לגבן ומאנון שבעה עיינין דהכא הוא, הא אחידנא ביה והב לי.

נפק קלא ואמר טסיסא דמאריה קריפא בגדפוי דר' שמעון, הא דיך הוא, ועמד תתייה בזמנא דתיעול למשרי בכורסייך.

[p. 316] אמר ר' שמעון ודאי.

אדהכי חמא רבי אלעזר דהוה אסתליק מלאך המות ואמר לית קופטרא דטיפסא באתר דרבי שמעון בן יוחאי שכח.

אמר ר' שמעון לרבי אלעזר בריה עול הכא ואחיד ביה ברבי יצחק דהא חמינא ביה דמסתפי.

עאל רבי אלעזר ואחיד ביה, ורבי שמעון אהדר אפיה ולעי באורייתא.

נאים רבי יצחק וחמא לאבוי. א"ל זכאה חולקך בעלמא דין ובעלמא דאתי, דהא בין טרפי אילנא דחיי דגנתא דעדן אתיהיב אילנא רבא ותקיף בתרי עלמין, ר' שמעון בן יוחאי הוא, דהא הוא אחיד לך בענפוי, זכאה חולקך ברי.

אמר ליה אבא ומה אנא התם.

אמר ליה תלת יומין הוה דחפו אדרא דמשכבך ותקיננו לך כוין פתיחן לאנהרא לך מארבע סטרין, ואנא חמינא דוכתיך וחדינא ואמינא זכאה חולקך, בר דעד כען ברך לא זכי באורייתא.

והא השתא הוינא זמינין למיתי גבך תריסר צדיקיא חברין, ועד דהוינא נפקי קלא אתער בכלהו עלמין, מאן חברין רחימין דהכא, אתעטרו בגיניה דר' שמעון, שאלתא שאיל ואתייהב ליה.

ולא דא בלחודוי דהא שבעין דוכתי מתעטרן הכא דיליה, וכל דוכתא ודוכתא פתחין פתיחן לשבעין עלמין, וכל עלמא ועלמא אתפתח לשבעין רהיטין, וכל רהיטא ורהיטא אתפתח לשבעין כתרין עלאין, ומתמן אתפתחו ארחין לעתיקא סתימא דכלא למחמי [p. 317] בההוא נעימותא דנהרא ומהניא לכלא כמה דכתב (תהלים כ"ז: 4) לחזות בנועם יי ולבקר בהיכלו. מהו לבקר בהיכלו, היינו דכתיב (במדבר י"ב: 7) בכל ביתי נאמן הוא.

אמר ליה אבא כמה זמנא יהיבו לי בההוא עלמא.

א"ל לית לן רשותא ולא מודעי ליה לבר נש, אבל בהלולא רבא דר' שמעון תהא מתקן פתוריה כד"א (שיר ג' 11) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו.

אדהכי אתער רבי יצחק והוה חייך ואנפוי נהירין. חמא רבי שמעון ואסתכל באנפוי, א"ל מלה חדתא שמעת.

אמר ליה ודאי. סח ליה, אשתטח קמיה דרבי שמעון.

תאנא מההוא יומא הוה [ריח ע"ב] רבי יצחק אחיד לבריה בידוי ולעי ליה באורייתא ולא הוה שבקיה. כד הוה עאל קמיה דרבי שמעון אותביה לבריה לבר ויתבי קמיה דרבי שמעון והוה קרי קמיה (ישעיה ל"ח: 14) יי עשקה לי ערבני.

[p. 318] תאנא בההוא יומא תקיפא ודחילא דבר נש כד מטא זמניה לאסתלקא מעלמא

ארבע סטרי עלמא קיימין בדינא תקיפא ומתערין דינין מארבע סטרין וארבע קטורין נצאן וקטטותא אשתכח בגוייהו ובעיין לאתפרשא כל חד לסטרוי.

כרוזא נפיק ומכרוזא בההוא עלמא ואשתמע במאתן ושבעין עלמין. אי זכאה הוא כלהו עלמין חדאן לקדמותיה, ואי לאו ווי לההוא בר נש ולחולקיה.

תאנא בההוא זמנא דכרוזא כריז נפיק חד שלהובא מסטר צפון ואזלא ואתתקד בנהר דינור ומתפרשא לארבע סטרי עלמא ואוקיד נשמתהון דחייביא, ונפיק ההוא שלהובא וסלקא ונחתא בעלמא, וההוא שלהובא מטא בגדפוי דתרנגולא אוכמא ובטש בגדפוי וקרי לפתחא בין תרעי. זמנא קדמאה קרי ואמר [p. 319] (מלאכי ג' 19) הנה יום בא ליי בוער כתנור וגוי. זמנא תניינא קרי ואמר (עמוס ד' 13) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח מגיד לאדם מה שחו. וההוא שעתא יתיב בר נש בעובדוי דסהדין קמיה והוא אודי עלייהו. זמנא תליתאה כד בעיין לאפקא נשמתיה מניה קרי תרנגולא ואמר (ירמיה י' 7) מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה וגוי.

אמר רבי יוסי תרנגולא אוכמא למאי נפקא.

א"ר יהודה כל מה דעבד קב"ה בארעא כלהו רמיזי בחכמה, בר דבני נשא לא ידעי הדא הוא דכתיב (תהלים ק"ד: 24) מה רבו מעשיך יי' כלם בחכמה עשית. ומשום דאתעבידו בחכמה כלהו רמיזי בחכמה. ותרנגולא אוכמא תנינן לית דינא שריא אלא באתר דהוא זיניה, ואוכמא מסטרא דדינא קא אתי, ובגין כך בפלגות ליליא ממש כד רוחא דצפון אתער חד שלהובא נפיק ובטש תחות גדפוי דתרנגולא וקרי, וכ"ש באוכמא דאתכוון יתיר מאחרא.

אוף הכא בשעתא דדינא דבר נש אתער שארי וקרי ולית דינא ליה בר ההוא בר נש דשכיב. דתנינן בשעתא דבר נש שכיב ודינא שריא עלוי לנפקא מהאי עלמא אתוסף רוחא עלאה ביה מה דלא הוה ביומוי, וכיון [p. 320] דשריא עלוי ואתדבק ביה חמי מה דלא זכה ביומוי משום דאתוסף ביה ההוא רוחא, וכד אתוסף ביה וחמא נפיק מהאי עלמא הדא הוא דכתיב (שם: 29) תוסף רוחם יגועון ואל עפרם ישובון, וכתיב (שמות ל"ג: 20) כי לא יראני האדם וחי, בחייהו לא זכאן במיתתהוון זכאן.

תאנא בשעתא דבר נש חמי גביה קריבוי וחברוי מההוא עלמא ואשתמודע להו וכלהו גליפין בדיוקניהוון כמה דהוה בהאי עלמא, אי זכאה ההוא בר נש כלהו חדאן קמיה ומקדמי ליה שלם. ואי זכאה לא הוי לא אשתמודען גביה בר מאינון חייביא דטרדין לון כל יומא בגיהנם, וכלהו עציבין ופתחין בווי ומסיימי בווי. סליק עינוי וחמא לון כטיסא דמסתלקא מן נורא. אוף הוא פתח ווי.

תניא בשעתא דנפק נשמתיה דבר נש אזלין כלהו קריבוי וחברוי דההוא עלמא עם נשמתיה ומחזיין ליה אתריה דעדונא ואתריה דעונשא. אי זכאה הוא חמי דוכתיה וסליק ויתבי ואתעדן בעדונא עלאה דההוא עלמא, ואי לא זכאה אשתארת ההיא נשמתא בהאי עלמא עד דאיטמר גופא בארעא. כיון דאיטמר כמה גרדיני נימוסין אחידן ביה עד דמטא לדומה ועאלין ליה במדורי דגיהנם.

[p. 321] אמר ר' יהודה כל שבעה יומין נשמתא אזלא מביתיה לקבריה ומקבריה לביתיה ומתאבלת עלוי [ריט ע"א] דגופא דכתיב (איוב י"ד: 22) אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. אזלת ויתבא בביתא, חמי לכלהו עציבין ומתאבלא.

תאנא בתר שבעה יומין גופא הוי כמה דהוי נשמתא עלת לדוכתא, עלת במערתא דכפלתא, עלת לאתר דעאלת, חמאת מה דחמאת עד דמטא לגי"ע וערעת בכרובים ושנן חרבא די בגן עדן דלתתא. אי זכאה היא דתיעול עלת.

תאנא ארבע סמכין זמינין וחד דיוקנא דגופא בידיהו, מתלבשא ביה בחדוותא ויתביב בההיא מדורא זמנא דאתגזר. לבתר כרוזא קרי ועמודא דתלת גווי אזדמן, וההוא עמודא

אקרי מכון הר ציון דכתיב (ישעיה ד': 5) וּבְרָא יי' עַל כָּל מְכוֹן הַר צִיּוֹן וְעַל מִקְרָאֵיהָ עֲנַן יוֹמָם וְעֶשֶׂן וְנוֹגַהּ אֵשׁ לְהַבִּיחַ. סלקא בהווא עמודא לפתחא דצדק דציון וירושלם ביה.

[p. 322] אי זכי לסלקא יתיר טב חולקיה ועדביה לאתדבקא בגו גופא דמלכא. ואי לא זכי לסלקא יתיר זכאה הוא דזכי ליקרא דמלכא ולאתעדנא בעדונא עלאה דלעילא מאתר דאקרי שמים דכתיב (שם נ"ח: 14) אִזּוּ תִתְעַנֵּג עַל יי', עַל יי' דִּיקָא. זכאה חולקיה מֵאֵן דזכי לחסד דא דכתיב (תהלים ק"ח: 5) כִּי גָדוֹל מֵעַל שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ.

וכיעל שמים הוא, והא כתיב (שם נ"ז: 11) כִּי גָדוֹל עַד שָׁמַיִם חֶסֶדְךָ.

אמר ר' יוסי אית חסד ואית חסד, חסד עלאה חסד תתאה, חסד עלאה מעל שמים הוא, חסד תתאה הוא דכתיב (ישעיה נ"ה: 3) חֶסֶדִי דוֹד הַנְּאֻמִּים, ובהני כתיב עד שמים.

תניא אמר ר' יצחק כתיב (תהלים קי"ג: 9) אִם הַבְּנִים שִׂמְחָה. אימא ידיעא, הבנים מאן אינון.

אמר ר' שמעון הא תנינן תרין בנין אית ליה לקב"ה, חד דכר וחד נוקבא. דכר יהביה ליעקב דכתיב (שמות ד': 22) בְּנֵי בְכוּרֵי יִשְׂרָאֵל, וכתיב (ישעיה מ"ט: 3) יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּךָ אֲתַפְאֵר. בת יהבה לאברהם דכתיב [p. 323] (בראשית כ"ד: 1) וַיִּי בְרַךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל בֵּית הַיְתֵהּ לְאַבְרָהָם וְכָל שְׂמָה.

ואימא רביעא עלייהו וינקא להו, ועל האי כתיב (דברים כ"ב: 6) לֹא תִקַּח הָאִם עַל הַבְּנִים. ותנינן לא יסגי ב"נ חובוי לתתא בגין דתסתלק אימא מעל בנין, וכתיב (ויקרא י"ח: 7) אִמְךָ הִיא לֹא תִגְלֶה עִרְוֹתָהּ. ווי למאן דגלי ערייתה.

וכד תייבין בני עלמא ואסגין בזכותא קמי קב"ה ואימא תבת וכסיא על בנין כדין אתקרי תשובה. מאי תשובה, תשובה דאימא דתבת בקיומא, וכדין כתיב אם הבנים שמחה, אם הבנים ודאי. ועל האי לא ליפטור איניש מפריה ורביה עד דאוליד בן ובת.

[p. 324] תניא אמר ר' יצחק כתיב (תהלים כ"ז: 4) לַחֲזוֹת בְּנַעַם יי' וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ, תיאובתא דצדיקיא למחמי דא, ואת אמרת על יי'.

אמר ר' שמעון כלא חד משמע דכתיב נעם יי', דאתיא מעתיקא קדישא להאי שמים, ותיאובתא דצדיקיא כך הוא ודאי, על שמים כתיב אז תתענג על יי'. זכאה חולקיה דמאן דזכי, ודאי זעירין אינון.

תנינן אמר ר' שמעון כתיב (שיר א': 6) בְּנֵי אֲמִי נָחְרוּ בִּי שְׂמוֹנֵי נוֹטְרָה אֶת הַכְּרָמִים. בני אמי כמה דכתיב (איכה ב': 1) הַשְּׁלִיךְ מִשְׁמִים אֶרֶץ, דכד בעא קב"ה לחרבא ביתיה דלתתא ולאגלאה לישראל ביני עממיא אעבר קב"ה מקמיה להאי ארץ ואתרחקא מניה כמא דכתיב

(שמות ב' 4) ותתצב אחותו מרחוק. וכד האי ארץ אתרחקא משמים האי ארץ דלתתא אתחרבת וישראל אתפזרו ביני עממיא. אמרה [p. 325] כנסת ישראל מי גרם לי האי ומאן עבד לי האי, בני אמי תחרו בי ואתרחקו מני, בני אמי ודאי.

רבי יוסי הוה אזיל בארחא והוה עמיה רבי חייא בר רב. עד דהו אזלי אמר רבי יוסי לרבי חייא תמית דאנא חמי. אמר ליה חמינא חד גברא בנהרא וצפרא חד על [ריט ע"ב] רישיה ועלעא בפומיה דצפורה ואכלא ורפסא ברגלוי, וההוא גבר רמי קלין וצווח ולא ידענא מאי קאמר.

אמר נקרב גביה ונשמע.

אמר מסתפינא למקרב.

אייל וכי בי"נ הוא באתר דא, אלא רמיזא דחכמתא דרמיז לן קב"ה.

קריבו גביה שמעו דהוה אמר עוטרא עוטרא תרין בנין שדין לברא לבר, לא נח ולא

נייחא עד דצפרא בקיסרא רמיו.

[p. 326] בכה ר' יוסי ואמר היינו דתנינן בני אמי נחרו בי שמוני נוטרה את הכרמים.

מ"ט, בגין דכרמי שלי לא נטרתי. אמר ודאי גלותא אתמשך וע"ד צפרי שמיא לא אעדיו עד די שלטנותא דשאר עמין אעדיו מן עלמא. ואימתי, עד די מטא יומא דקב"ה אתער דינוי בעלמא דכתיב (זכריה י"ד: 7) והיה יום אחד הוא יודע ליי לא יום ולא לילה וגו'.

עד דהו אזלין שמעו חד קלא דהוה אמר אוקידא דקופטירא מטא בדינוי. נפק חד

שלהובא ואוקיד להווא צפורה. אמר ודאי כמה דכתיב (דניאל ז': 11) ויהיבת ליקידת אשא.

אייר יוסי לא גלי קב"ה לישראל אלא בזמנא דלא אשתכח מהימנותא בינייהו. כד

אתמנע מהימנותא בינייהו כביכול הכי אשתכח בכלא דכתיב (ישעיה כ"ח: 18) וכפר בריתכם את מות.

אייר חייא מאי דכתיב (שם כ"ה: 8) בלע המות לנצח.

אייל כד אתער קב"ה ימינא דיליה יתמנע מותא מן עלמא, ולא יתער האי ימינא אלא כד

יתערון ישראל בימינא [p. 327] דקב"ה. ומאי ניהי, תורה דכתיב (דברים ל"ג: 2) מימינו אש דת

למו. בההוא זמנא (תהלים קי"ח: 16-17) ימין יי עושה חיל, לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יה.

תאנא ההוא זכאה דקב"ה אתרעי ביה כרוזא קרי תלתין יומין ביני צדיקייא בגנתא

דעדן וכלהו צדיקיא חדאן וכלהו צדיקייא אתיין ומעטרן לדוכתיה דההוא זכאה עד דייתי למידר דיוריה בינייהו. ואי חייבא הוא כרוזא קרי בגיהנם תלתין יומין עלו וכלהו חייביא כלהו

עציבין כלהו פתחין ווי דהא דינא חדתא אתער השתא בגיניה דפלניא. כמה גרדיני נימוסין מזדמנין לקבליה ולאקדמא ליה וני, וכלהו פתחין ואמרין (ישעיה ג': 11) אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו. מאי גמול ידיו.

אמר ר' יצחק לאכללא מאן דזני בידוי לאפקא ולחבלא זרעא בריקניא. דהא תנינן כל מאן דאפיק זרעיה בריקניא אתקרי רע ולא חמי אפי שכינתא דכתיב (תהלים ה': 5) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע, וכתיב (בראשית ל"ח: 7) ויהי ער בכור יהודה רע בעיני יי. אוף הכא אוי לרשע רע, ווי לההוא חייבא דאיהו רע, דעבד גרמיה רע. כי גמול ידיו יעשה לו, לאכללא מאן דזני בידוי לאפקא זרעא בריקניא, ולהאי טרדין בההוא עלמא יתיר מכלא. ת"ח דהא כתיב אוי לרשע רע. כיון דכתיב אוי לרשע אמאי רע. אלא כמה דאמינא דעבד גרמיה רע, [p. 328] וכתיב לא יגורך רע, וכלהו סלקין והאי לא סליק. ואי תימא שאר חייבין דקטלו בני נשא. ת"ח כלהו סלקין והוא לא סליק. מ"ט, אינון קטלו בני נשא אחרנין והוא קטיל בנוי, בנוי ממש, אושיד דמין סגיין. ת"ח בשאר חייבי עלמא לא כתיב וירע בעיני יי, וכאן כתיב וירע בעיני יי אשר עשה. מ"ט, בגין ושחת ארצה.

תנן אמר ר' יהודה לית לך בעלמא דלא אית ליה תשובה בר מהאי ולית לך חייבין דלא חמאן אפי שכינתא בר מהאי דכתיב לא יגורך רע כלל. א"ר יצחק זכאין אינון צדיקייא בעלמא דין ובעלמא דאתי, עלייהו כתיב (ישעיה ס': 21) ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ. מאי לעולם יירשו ארץ. א"ר יהודה כמה דכתיב (תהלים קט"ו: 9) אתהלך לפני יי בארצות החיים.

[רכא ע"ב] תאנא ויקרבו ימי ישראל למות. א"ר חייא כתיב ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה, [p. 329] התם בקיומיה יעקב, והכא במיתתיה ישראל דכתיב ויקרבו ימי ישראל למות. א"ר יוסי הכי הוא ודאי, דהא לא כתיב ויקרב יום ישראל למות אלא ימי. וכי בכמה יומין מית ב"נ, והא בשעתא חדא ברגעא חדא מית ונפיק מעלמא. אלא הכי תנינן כד קב"ה בעי לאתבא רוחיה ליה כל אינון יומין דקאים ב"נ בהאי עלמא אתפקדן קמיה ועאלין בחושבנא, וכד אתקריבו קמיה למיעל בחושבנא מית ב"נ ואתיב קב"ה רוחיה ליה, ההוא הבל דאפיק ונפח ביה אותביה לגביה. זכאה חולקיה דההוא ב"נ דיומוי אתקריבו לגבי מלכא בלא כסופא ולא דחי יומא מנייהו לבר דישיכח בההוא יומא דאתעביד ביה חובא. בגין כך בצדיקיא כתיב בהו קריבה משום דקריבו יומוי קמי מלכא בלא כסופא.

ווי לרשיעיא דלא כתיב בהו קריבה. והיך יקרבו יומוי קמי מלכא דהא כל יומוי בחיובי
עלמא אשתכחו, ובגיני כך לא יקרבו קמי מלכא ולא יתמנון קמיה ולא אדכרו לעילא, אלא
אינון שציני מגווייהו דכתיב (משלי ד': 19) דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו. [רכב ע"א]
והכא ויקרבו ימי ישראל ודאי בלא כסופא בשלימו בחדוותא שלים, ובגיני כך ימי
ישראל, דהוה שלים יתיר מיעקב. ואי תימא והא כתיב (בראשית כ"ה: 27) ויעקב איש תם,
שלים. שלים הוה ולא שלים בדרגא עלאה כישראל.

[p. 330] תניא אמר רבי יוסי בשעתא דיומוי דבר נש אתפקדן קמי קב"ה אית זכאה
דאתפקדן יומוי ורחיקין מקמי מלכא, ואית זכאה דכד אתפקדן יומוי קריבין סמיכין למלכא
ולא מתרחקין, בלא כסופא עאלין וקריבין למלכא. זכאה חולקהון הדא הוא דכתיב ויקרבו ימי
ישראל למות.

ויקרא לבנו ליוסף. אמר רבי יצחק וכי שאר שבטין לאו בנוי אינון. אלא אמר רבי אבא
בנן הוה יתיר מכלהו, דתנינן בשעתא דאנתו דפוטיפר דחקת ליה ליוסף מה כתיב, (שם ל"ט: 11)
ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית. האי קרא הכי מבעי ליה, ואין איש בבית,
מהו מאנשי הבית. אלא לאכללא דיוקנא דיעקב דהוה תמן ואשתכח תמן, ובגיני כך מאנשי
הבית, אבל איש אחרא הוה תמן. כיון דסליק יוסף עינוי וחמא דיוקנא דאבוי תב בקיומיה ותב
לאחורא.

ת"ח מה כתיב, (שם: 8) וימאן ויאמר אל אשת אדניו. א"ל קב"ה את אמרת וימאן, חייך
[p. 331] וימאן אחרא ייתי לברכא לבנד ויתברכו ביה הדא הוא דכתיב וימאן אביו ויאמר
ידעתי בני ידעתי. כיון דאמר ידעתי בני אמאי ידעתי אחרא. אלא אמר ידעתי בני, בזמנא
דקיימת בגופך דאת ברי כד חמית דיוקנא דילי, בגין כך כתיב ידעתי בני. ידעתי, על מה דאמרת
דדא הוא בוכרא, גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל. והכא כתיב ויקרא לבנו ליוסף, לבנו ליוסף
ממש.

ד"א ויקרא לבנו ליוסף, דבדיוקנא חד הוה מתחזיין, דכל מאן דחמי ליוסף הוה אסהיד
דבריה דיעקב הוא.

רבי יוסי אמר כלא הכי הוא, ועוד דיוסף זן ליה ולבנוהי בסיבותיה, ובגיני כך בנו ממש
יתיר מכלהו.

ויקרא לבנו ליוסף. אמאי ליוסף ולא לאחרא, משום דרשותא הוה בידיה לסלקיה

מתמן.

רבי יוסי אמר כיון דיעקב ידע דבנוי ישתעבדון בגלותא תמן במצרים אמאי לא אתקבר תמן בגין דיגין זכותיה על בנוי, אמאי בעא לאסתלקא מתמן, והא כתיב (תהלים ק"ג: 13) כרחם אב על בנים, אן הוא רחמנותא.

[p. 332] אלא הכי תנינן בשעתא דהוה נחית יעקב למצרים הוה דחיל, אמר ח"ו ישתצון בני ביני עממיא, ודילמא קב"ה יסלק שכינתיה מיני כקדמיתא. מה כתיב, (בראשית ל"ה: 9) וירא אלהים אל יעקב וגו' (שם מ"ו: 3) אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם. ומאי דאמרת דילמא אסלק שכינתיה מבינך, אנכי ארד עמך מצרימה. אמר עוד דחילנא דילמא אתקבר תמן ולא אזכה עם אבהתי. אי"ל ואנכי אעלך גם עלה. אעלך ממצרים, גם עלה לאתקברא בקברי אבהתך.

בגיני כך בעא לסלקא גרמיה ממצרים. חד דלא יעבדון מניה דחלא, דהא חמא דקב"ה עתיד לאתפרעא מדחליהון. וחד דחמא דשכינתא ישוי מדוריה בין בנוי בגלותא. וחד בגין דגופיה יהא בין אבהתוי לאתכללא בינייהו ולא יתמני עם חייבי דמצרים. דתנינן גופא דיעקב אתמשיך משופרוי דאדם הראשון, ודיוקניה דיעקב דיוקנא עלאה קדישא, דיוקנא דכורסיא קדישא, ולא בעא לאתקברא ביני חייביא. ורזא [p. 333] דמלה באבהן לית פרודא כלל, ועל דא כתיב ושכבתי עם אבותי.

ויקרא לבנו ליוסף, בנו בחד דיוקנא דאנפין, בנו בגין דברעותא דרוחא ולבא אוליד ליה יתיר מכלהו.

ת"ח מה כתיב, (שם ל"ה: 15) המעט קחתך את אישי, דכל רעותא דיעקב ברחל הוה, ובגין כך [רכב ע"ב] ויקרא לבנו יוסף.

ר' שמעון פתח (דברים כ"ט: 28) הנסתרות ליי' אלהינו. כמה אית ליה לבר נש לאזדהרא מחובוי ולאסתכלא דלא יעבר על רעותא דמאריה. דתנינן כל מה דבר נש עביד בהאי עלמא בספרא כתיבו אינון עובדין ועאלין בחושבנא קמי מלכא קדישא, וכלא אתגלייא קמיה הדא הוא דכתיב (ירמיה כ"ג: 24) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יי'. אי הכי איך יתטמר בר נש למיחב קמי מאריה. ותנינן אפילו ההוא דחשיב בר נש ואסתלק ברעותיה כלא אשתכח קמי קב"ה ולא אתאביד מניה.

ת"ח בההוא ליליא דעאלת לאה לגביה דיעקב ויהבת ליה אינון סימנין דיהב יעקב לרחל סליק ברעותיה דאיהי רחל ושמש שמושא בה, וההיא טפה קדמיתא דיעקב הוה דכתיב [p. 334] (בראשית מ"ט: 3) כחי וראשית אוני, וסבר דאיהי רחל. קב"ה דאיהו גלי עמיקתא ומסתרתא וידע מה בחשוכא סליק ההוא רעותא לאתריה, ובכרותא דראובן אסתלק ליוסף. מאי טעמא, משום דרעותא דיעקב הוה ברחל, ורחל הוה רעותא דטפה קדמאה דנפק מיעקב,

ובגין דההיא טפה קדמאה הוה דילה ההוא בכירותא ממש דראובן ירית יוסף ורחל ירתה ההוא
דילה.

ובגין כך רזא דמלה לא אסתלק ראובן כשאר שבטין בשמא, אלא ראובן, חמו בר סתם.
ומהאי בן לא אתידע שמיה, ועל דא לא קרייה לאה בני בהאי שמא ולא אקרי ראובני בגין דהא
לאה ידעת עובדא.

ותנינן גלי קמי קב"ה דיעקב לאו רעותיה למיחב קמיה בהאי ולא אסתכל ברעותיה
באתתא אחרא בההיא שעתא כשאר חייבי עלמא, ועל דא כתיב (שם ל"ה: 22) ויהיו בני יעקב
שנים עשר, דהא בנייהו דשאר חייבי עלמא דעבדי ההוא עובדא בשמא אחרא אקרון, והא ידיע
מלה דא לגבי חבריא. ובגיני כך ויקרא לבנו ליוסף, בנו הוה משרותא וסיומא.
[p. 335] א"ר יוסי במה אומי ליה יעקב ליוסף דכתיב שים נא ידך תחת ירכי. אלא
בההוא את קיימא דאתרשים בבשריה דהא חשיבותא דאבהן יתיר מכלא, והאי ברית רזא
דיוסף איהו.

אמר ר' שמעון באברהם וביעקב כתיב שים נא ידך תחת ירכי, בההוא אתר דאתרמיזא
בשמא קדישא ואפיק זרעא קדישא מהימנא לעלמא. ביצחק לא כתיב דנפק מניה עשו.
[p. 336] תו מ"ט הכא שים נא ידך תחת ירכי אל נא תקברני במצרים. אלא אמר ליה
יעקב ליוסף בהאי רשימא קדישא אומי לי דאפיק זרעא קדישא מהימנא לעלמא ואתנטיר ולא
אסתאב לעלמין, דלא אתקבר בין אינון מסאבין דלא נטרו ליה מעלמין דכתיב בהו (יחזקאל
כ"ג: 20) אשר בשר חמורים בשרם וגו'.

ואי תימא הא יוסף דנטיר ליה על כלא אמאי איקבר בניייהו. אלא תנינן (שם א' 3) היה
היה דבר יי אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר וגו', והא תנינן שכינתא לא
שריא אלא בארעא דישראל, אמאי הכא שכינתא. אלא על נהר כבר כתיב, וכתוב ותהי עליו שם
יד יי. אוף הכא יוסף במיא אתרמי ארונא דיליה, אמר קב"ה אי יוסף אסתלק מהכא גלותא
לא אתקיים, אלא תהא קבריה באתר דלא יסתאב ויסבלון ישראל גלותא.
[p. 337] תאנא אמר רבי יוסי חמא יעקב דהא בכלא אתתקן בכרסיא קדישא באבהו,
אמר אי הכא אתקבר היך גופא דא אחידא באבהו, ואפילו מערתא דאתקבר תמן אקרי כפלתא,
בגין דכל מלה כפיל איהו תרין וחד, אוף מערתא תרין וחד.

ות"ח אבהתא זכו לאתקברא תמן אינון וזווגייהו. יעקב [רכג ע"א] הוא ולא, מ"ט
רחל לא, והא כתיב (בראשית כ"ט: 31) ורחל עקרה, דאיהי עקרא דביתא. אלא לאה זכתה ביה
לאפקא שית שבטין דגזעא קדישא בעלמא יתיר, ובגיני כך אתיהיבת עמיה לזווגא במערתא.
א"ר יהודה לאה כל יומהא הות בפרשת אורחין קיימא ובכאת בגינייה דיעקב כד שמעת
דאיהו צדיקא וצלותא אקדימת ליה והיינו דכתיב (שם: 17) ועיני לאה רכות כמה דאוקימנא

דמקדמת ומחשכת ביני אורחין למשאל. [p. 338] רחל לא נפקת לעלמין. בגיני כך זכתה לאתקברא עמיה, ורחל קיימת קבורתה בפרשת אורחין ואתקברת תמן הדא הוא דכתיב ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל. מהועלי, עלי דווקא, בגיני. בארץ כנען בדרך, בגיני מתה בדרך דלא נפקת בגיני לעלמין כאחתה. בגי"כ לאה דנפקת ובכיא בפרשת אורחין בגיניה דיעקב זכתה לאתקברא עמיה, רחל דלא בעאת למיפק ולמשאל בהדיה קבורתה בפרשת אורחין.

ורזא דמלה הא אוקימנא ואתמר, דא באתגליא ודא באתכסיא.

ות"ח דמעין סגיאין אשדת ההיא צדקת דלאה בגין דיהא חולקא ביעקב ולא בההוא רשע דעשו. והיינו דתנינן כל בר נש דבכי ואושיד דמעין קמי קב"ה אע"ג דאתגזר עליה עונשא אתקרע ולא יכיל לשלטאה ביה. מנא לן, מלאה, דהא לאה דאתגזר למהוי חולקא דעשו והיא בבעותא אקדימת ליה ליעקב ולא אתייהיבת ליה לעשו.

[p. 339] אמר רבי חייא כתיב ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם

ויאמר אנכי אעשה כדבדך.

רבי יצחק פתח (קהלת א' 3) מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש. בכמה אתר אתמר דאסתכלנא במלוי דשלמה מלכא ואתחזון מלין סתימין, אבל כלהו מלין דשלמה אמר כלהו אקרון בחכמתא.

ת"ח מה כתיב, ותרב חכמת שלמה. ביומוי דשלמה מלכא קיימא סיהרא באשלמותא, והיינו דכתיב (מלכים א' ה' 10) ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם. מאן בני קדם, הא אוקמוה, אבל חכמת בני קדם היא חכמתא דיריתו מאברהם דכתיב (בראשית כ"ה 5) ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק. מאי את כל אשר לו, דא חכמתא עלאה דהוה ידע בשמא קדישא דקב"ה, משמע את כל אשר לו דהוה דיליה כדתנינן בת הות לאברהם תכל שמה. וכתוב ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם [p. 340] מתנות, דיהב להו ידיען בכתיבן תתאין. אשדי להו אל ארץ קדם, ומתמן יריתו בני קדם חכמתא, והיינו דכתיב מחכמת כל בני קדם.

ת"ח ר' שמעון הוה אתי יומא חד מקפוטקיא ללוד והוה עמיה ר' אבא ור' יהודה. רבי אבא הוה לאי והוה רהיט אבתריה דר' שמעון דהוה רכיב. אמר רבי אבא (הושע י"א: 10) אחרי י"י ילכו כאריה ישאג.

נחת ר' שמעון, א"ל ודאי כתיב (דברים ט' 9) ואשב שם עם י"י ארבעים יום וארבעים לילה. ודאי לאו חכמתא מתקיימא אלא כד יתיב ב"נ ולא אזיל ולא קאים בקיומא, והא אוקימנא מלי על מה דכתיב ואשב שם, בנייחא תלייא מילתא.

יתבו, אמר רבי אבא כתיב ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים. [p. 341] מאי היא חכמת שלמה, ומאי היא חכמת כל בני קדם, ומאי היא חכמת מצרים. א"ל ת"יח בכמה אתרי אוקמוה בההוא שמא דסיהרא, כד אתברכא מכלא כתיב ותרב, ביומוי דשלמה מלכא דאתרביאת ואתברכת וקיימא באשלמותא.

ותנינן אלף טורין מרברבין קמה וכלהו נשיכה חד הוו לקמה, אלף נהרין סגיאן לה ובגמיעא חדא גמע לון. טפרהא מאחדא לאלף ושבעין עיבר, [רכג ע"ב] ידהא אחידן לארבע ועשרין אלף עיבר, לית דנפיק מנה לסטר האי ולית דנפיק מנה לסטר אחרא. כמה וכמה אלפי תריסין מאחדין בשערהא.

חד עולימא דאורכיה מרישא דעלמא לסייפי עלמא נפיק בין רגלהא, בשתין פולסי דנורא מתלבש בגונוני. דא אתמנא על תתאי מארבע סטרהא. דא איהו נער דאחיד שית מאה ותלת עשר מפתחן עלאין מסטרא דאמא, בשננא דחרבא דחגיר בחרציה תליין.

ההוא נער קרון ליה חנוך בן ירד באינון ברייתי דכתיב (משלי כ"ב: 6) חנוך לנער על פי דרכו. [p. 342] ואי תימא מתניתין, במתניתא דילן אוקימנא מילי והא אתמר, וכלא מלה חד אסתכלו. תחותיה תטלל חיות ברא.

ת"יח כמא דישראל קדישא אקרי בן לאמיה דכתיב (שם ד': 3) כי בן הייתי לאבי רך ויחיד לפני אמי, וכתי' (שמות ד': 22) בני בכורי ישראל, הכי נמי לתתא אקרי נער דכתיב (הושע י"א: 1) כי נער ישראל ואוהבהו. ובכמה גוונין אקרי בן ירד והא אוקימנא, אבל ת"יח בן ירד ממש, דתנינן עשר ירידות ירדה שכינה לארעא וכלהו אוקמוה חבריא.

[p. 343] ותחות האי כמה חיותא קיימי דאקרון חיות ברא, חיות ברא ממש. תחות אינון חיותא מאחדן שערהא דאקרון ככביא דשרביטא ממש, מארי דמדן מארי דמתקלא מארי דקשיו מארי דחצדא, וכלהו אקרון שערי דארגוונא. ידהא ורגלהא אחידן כהאי אריא תקיפא דאחיד על טרפיה, על דא כתיב (מיכה ה': 7) וטרף ואין מציל.

טופרהא כל אינון דאדכרן חובין דבני נשא וכתבין ורשימין חובייהו בתקיפא דדינא קשיא, ועל דא כתיב (ירמיה י"ז: 1) חטאת יהודה כתובה בעט ברזל בצפורן שמיר. מהו שמיר, ההוא דרשים אבנא ועמיק לה לכל סטרא.

זוהמא דטופרהא כל אינון דלא מתדבקין בגופא דמלכא וינקין מסטרא דמסאבותא כד שארי סיהרא בפגימותא.

ובגין דשלמה מלכא ירתא לסיהרא באשלמותא בעא לירתא לה בפגימותא, ועל דא אשתדל בדעתא דרוחין ושדין למירת סיהרא בכל סטרהא. וביומי דשלמה מלכא בכלא אתנהירת סיהרא הדא הוא דכתיב (מלכים א' ה': 10) ותרב חכמת שלמה, ותרב דייקא.

[p. 344] מחכמת כל בני קדם, רזא עלאה הוא כמה דכתיב (בראשית ל"ו: 31) ואלה

המלכים אשר מלכו בארץ אדם, ואלין אקרון בני קדם.

ות"ח אע"ג דאנהירא סיהרא לא אנהירת באשלמותא עד דאתא שלמה דאתחזי לקבלה

כמה דאוקימנא דבג"כ אמיה בת שבע הות.

ומכל חכמת מצרים, דא חכמה תתאה דאקרי שפחה דבתר ריחיא, וכלא אכליל האי

חכמה דשלמה, חכמת בני קדם וחכמת מצרים.

א"ר אבא בריך רחמנא דשאלנא קמך מלה דא, דהא בכל הני מילי זכינא.

אמר ר' שמעון מלין אלין האי אוקימנא לון והא אתמרו.

ת"ח (קהלת א' 3) מה יתרון לאדם בכל עמלו. יכול אף עמלה של תורה, [p. 345] ת"ל

שיעמול תחת השמש, שאני עמלה של תורה דלעילא מן שמשא הוא.

רבי חייא אמר אף עמלה של תורה דאיהו עמל בגיניהון דבני נשא או בגין יקרא דיליה

האי תחת השמש כתיב דהא לא סליק לעילא.

ות"ח אמר ר' אלעזר אפילו אי ב"נ קיים אלף שנין ההוא יומא דאסתלק מעלמא דמי

ליה כאילו לא אתקיים בר יומא חד.

ושכבתי עם אבותי. זכאה חולקהון דאבהתא דקב"ה עבד לון רתיכא קדישא לעילא

ואתרעי בהו לאתעטרא עמהון הדא הוא דכתיב (דברים י" 15) רק באבותיך חשק יי.

א"ר [רכז ע"א] אלעזר יעקב הוה ידע דהא עטורא דאבהן עמיה הוא, ועטורא דיליה

באבהתא הוא ועטורא דילהון עמיה הוא, ועל כד באתוון גליפן תנינן ש תלת קשרין, תרין

קשרין מהאי סטרא ומהאי סטרא וחד כליל לון. ודא הוא דתנינן (שמות כ"ו: 28) והברית

התיכון בתוך הקרשים מברית מן הקצה אל הקצה, וההוא קשרא די באמצעותא אחיד להאי

סטרא ולהאי סטרא, ועל האי כתיב ושכבתי עם אבותי ודאי.

[p. 346] ושכבתי עם אבותי. רבי יהודה פתח (ישעיה מ"ב: 18) החרשים שמעו והעורים

הביטו לראות. החרשים שמעו, אלין בני נשא דלא צייתין למלולי אורייתא ולא פתחי אודנייהו

למשמע לפקודי מאריהון. והעורים, דלא מסתכלין למנדע על מה אינון קיימין. דהא בכל יומא

ויומא כרוזא נפיק וקרי ולית מאן די שגח.

דתנן אינון יומין דב"נ כד אתברי בההוא יומא דנפיק לעלמא כלהו קיימין בקיומייהו,

ואזלין וטאסין עלמא, נחתין ואזדהרן לב"נ כל יומא ויומא בלחודוי. וכד ההוא יומא אתי

ואזהר ליה ובר נש עביד בההוא יומא חובא קמי מאריה ההוא יומא סליק בכסופא ואסהיד

סהדותא וקאים בלחודוי לבר.

ות"ח בתר דקאים בלחודוי יתיב עד דבר נש יתיב מניה תשובה. זכה תב ההוא יומא לאתריה, לא זכה ההוא יומא נחית ואשתתף ברוחא דלבר ותב לביתיה ואתתקן בדיוקניה דההוא בר נש בגין לאבאשא ליה ודייר עמיה בביתא. ואית דדיוריה לטב אי הוא זכי, ואי לאו דיוריה עמיה לביש. בין כך ובין כך אתפקדן אינון יומין וחסרין ולא עאלין במניינא דאינון דאשתארו. ווי לההוא בר נש דגרע יומוי קמי [p. 347] מלכא קדישא ולא שביק לעילא יומין לאתעטרא בהו בההוא עלמא ולקרבא בהדייהו קמי מלכא קדישא.

ות"ח כד קריבו אינון יומין קמי מלכא קדישא, אי הוא זכאי האי בר נש דנפיק מעלמא סליק ועאל באינון יומין ואינון לבושי יקר דמתלבשא ביה נשמתיה, ואינון יומין הוו דזכה בהו ולא חב בהו.

ווי למאן דגרע יומוי לעילא, דכד בעאן לאלבשא ליה ביומוי אינון יומין דפגים הוא בחובוי חסרין מההוא לבושא ואתלבש במנא חסרא. כל שכן אי סגיין אינון ולא להוי ליה לב"נ במה דאתלבש בההוא עלמא, כדן ווי ליה ווי לנפשיה דדיינין ליה בגיהנם יומין על יומא חד, על חד תרין. דכד נפיק מהאי עלמא לא אשכח יומין דאתלבש בהו ולא הוי ליה לבושא במה דאתכסי. זכאין אינון צדיקיא דיומין דלהון טמירין אינון לגבי קב"ה ואתעביד מנייהו לבושי יקר לאתלבשא בהו לעלמא דאתי.

תנין ברזא דמתניתין מאי דכתיב (בראשית ג': 7) וידעו כי ערומים הם. ידעא ידעו ממש דההוא לבושא דיקר מאינון יומין גרע מנייהו ולא אשתאר יומא לאתלבשא ביה הדא הוא דכתיב (תהלים קל"ט: 16) גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו ימים יוצרו ולא אחד בהם, ימים יוצרו ודאי, ולא אחד בהם, דלא אשתאר חד מנייהו לאתלבשא בהו, עד דאשתדל אדם ועבד תשובה [p. 348] וקב"ה קביל ליה ועביד ליה מאני לבושא אחרנין ולא מן יומוי הדא הוא דכתיב (בראשית ג': 21) ויעש יי' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם.

ת"ח באברהם דזכה מה כתיב, (שם כ"ד: 1) בא בימים, כד אסתלק מהאי עלמא באינון יומין ממש דיליה עאל ואתלבש בהו ולא גרע מההוא לבוש יקר כלום דכתיב בא בימים. באיוב מה כתיב, (איוב א': 21) ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה, דהא לא אשתאר לבושא לאתלבשא ביה.

[p. 349] ת"ח זכאין אינון צדיקיא דיומיהון זכאין ואשתארו לעלמא דאתי, וכד נפקי מתחברן כלהו ואתעבידו [רכד ע"ב] לבוש יקר לאתלבשא ביה, ובההוא לבושא זכאין לאתענגא מענוגא דעלמא דאתי, ובההוא לבושא זמינין לאחייא ולמיקס, וכל אינון דאית לון לבושא יקומון הדא הוא דכתיב (איוב ל"ח: 14) ויתיצבו כמו לבוש. ווי לאינון חייבי עלמא דיומיהון בחוביהון חסרין ולא אשתאר מנייהו במה דאתכסיין כד יפקון מעלמא.

ת"ח כל אינון זכאין דזכו לאתלבשא בלבוש יקר ביומיהון מתעטרן בההוא עלמא מעטורי דמעטרי בהו אבהן מההוא נחלא דנגיד ונפיק לגנתא דעדן הדא הוא דכתיב (ישעיה נ"ח: 11) ונחך יי' תמיד והשביע בצחצחות נפשך וגו' והיית כגן רווה וכמוצא מים וגו'. ואינון חייבי עלמא דלא זכו לאתלבשא בלבושא דיומיהון עלייהו כתיב (ירמיה י"ז: 6) והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב וגו'.

אמר רבי יצחק זכאה חולקיה דיעקב דרחצנו יתיר הוה ליה דכתיב ושכתבי עם אבותי, דאזכי בהו ולא באחרא, דאזכה בהו לאתלבשא ביומין דילי וביומין דלהון. [p. 350] רבי יהודה אמר כתיב (בראשית כ"ז: 27) וירח את ריח בגדיו ויברכהו. בגדיו, בגדי עשו מבעי ליה, דהא לאו דיליה הוו אלא דעשו דכתיב (שם: 15) ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול, בגדי עשו כתיב והכא בגדיו דיעקב. אלא הכי אוקימנא וירח, אסתכל להלה וארח ריחא דלבושוי דההוא עלמא, כדין ברכיה. ועל דא כתיב ראה ריח בני כריח שדה, כההוא חקל תפוחין קדישין. אמר הואיל וזכית באינון לבושי יקר ויתן לך האלהים מטל השמים. מאי משמע, בגין דההוא חקל תפוחין קדישין נטיף טלא כל יומא מההוא אתר דאקרי שמים דכתיב מטל השמים.

[p. 351] אמר רבי יוסי בכלא ברכיה, מטל השמים ומשמני הארץ. מ"ט, בגין דוירח את ריח בגדיו ממש כמא דאמינא.

תנן אלף וחמש מאה ריחין סלקין בכל יומא מגנתא דעדן דמתבסמי בהו אינון לבושיין דיקר דההוא עלמא דמתעטרי מן יומוי דב"נ. אמר רבי יהודה כמה לבושיין אינון.

אמר רבי אלעזר טורי דעלמא על דא פליגו, אבל תלתא אינון. חד דמתלבש בההוא לבושא רוחא דבגנתא דעדן דארעא, וחד יקרא מכלא דמתלבשת ביה נשמתא בגו צרורא דחיי בין פורפירא דמלכא, וחד לבושא דלבר דקאים ולא קאים, אתחזי ולא אתחזי, בהאי אתלבשת ביה נפשא ואזלת ושטאת בעלמא. בשבתא ובכל ריש ירחא אזלת ואתקשרת ברוחא דבגנתא דעדן דארעא דקיימא בין פרגודא יקירא ומניה אוליפת וידעת מה דידעת ושאתת ואודעת ליה בעלמא.

ת"ח בתרין קשורין אתקשרת נפשא בכל ריש ירחא ושבתא, בקשורא דרוחא די בין ריחין בוסמין דבגנתא דעדן דארעא, ומתמן אזלת ושטאת ואתקשרת עם רוחא בנשמתא דצרירא בצרורא דחיי ומתרויא ומתזנת מאינון זיוין יקרין דהאי סטרא ודהאי סטרא הדא הוא דכתיב ונחך יי' תמיד והשביע בצחצחות נפשך. מאי בצחצחות, אלא צחותא חד כד אתקשר ברוחא בגנתא דלתתא, צחותא דלגו מן צחותא כד מתקשרן בנשמתא דלעילא [p. 352] בצרורא דחיי,

והיינו בצח חד, צחות דאינון לעילא לעילא ביקירו דנשמתא, ודא צחצחות. מאן ירית דא, נפש, נפש, ממש. זכאה חולקהון דצדיקייא.

אמר ר' שמעון כד אנא בין אינון חברייא דבבל מתכנשי גבאי ואולפי מלי באתגלייא ואינון עיילי לון בגושפנקא דפרזלא תקיפא סתימא מכל סטרין. כמה זמנין אמינא לון אורחוי דגנתא דמלכא קדישא ואורחין עלאין, כמה זמנין אוליפנא לון כל אנון דרגין דצדיקיא בההוא עלמא, וכלהו מסתפי למימר [רבה ע"א] מלין אלא לעאן בגמגומא, בגיני כד פסילוסין אקרון כהאי פסילוסא דמגמגם בפומיה.

אבל לזכותא דאינא להו הואיל ומסתפי דהא אוירא קדישא ורוחא קדישא אתעדי מנייהו וינקי מאוירא ורוחא דרשותא אחרא. ולא עוד אלא דקשת אתחזי עליהו ולאן אינון כדאי. אבל דא מהניא להו דאנא שכיח בעלמא ואנא סימנא דעלמא, דהא בחיי לא יתיב עלמא בצערא ולא אתדן בדינא דלעילא. בתראי לא יקום דרא כדרא דא, [p. 353] וזמין עלמא דלא ישתכח מאן דיגין עליה וכל אנפין חציפין ישתכחון בין לעילא בין לתתא, לעילא בחובייהו דלתתא וחציפותא דלהון.

וזמנין בני עלמא דצווחין ולית מאן דישגח עלייהו ויהדרון רישא לכל סטרי עלמא ולא יתובון באסוותא. אבל חד אסוותא אשכחנא בעלמא ולא יתיר, בההוא אתר דישתכחון ביה אינון דלעאן באורייתא וישתכח בינייהו ספר תורה דלא משתקר ביה, כד מפקי האי בגיניה מתערי עלאי ותתאי, וכל שכן אי כתיב ביה שמא קדישא כדקא חזי, והא אוליפנא מלה. ווי לדרא דאתגלייא בינייהו ספר תורה ולא מתערי עליה לעילא לתתא. מאן אתער עליה בשעתא דעלמא בצערא טפי ואצטריך לאגלאה ס"ת יתיר בדוחקא דעלמא. דכד עלמא בצערא ובעאן בני נשא רחמין עלי קברי כלהו מתין מתערין עליהו, דהא נפשא אקדימת ומודעא לרוחא דהא ס"ת אשתכח בגלותא דאתגלי בדוחקא דעלמא וחייא אתאן ובעאן רחמי. כדין רוחא אודעא לנשמה ונשמה לקב"ה, וכדין אתער קב"ה וחס על עלמא, ודא על דאתגלי ס"ת מאתריה וחייא אתאן למבעי רחמי על קבריהון דמתייא. ווי [p. 354] לדרא אי אצטריך ס"ת לאגלאה ליה מאתר לאתר אפי' מבי כנישתא לבי כנישתא דהא לא אשתכח בינייהו על מה ישגיחון עלייהו.

ודא לא ידעין כלהו בני נשא, דהא שכינתא כד אתגלייא גלותא בתראה עד לא תסתלק לעילא מה כתיב, (ירמיה ט': 1) מי יתנני במדבר מלון אורחים. לבתר בזמנא דדחקא אשתכח טפי בעלמא תמן אשתכחת ובגלותא דס"ת תמן היא, וכלא מתערין עליה עלאי ותתאי. אמר רבי שמעון אי הני מילי ינדעון, מילי דרזי דחכמתא על מה קאים עלמא וסמכי עלמא על מה מתרגשן כד אשתכח בדוחקא ינדעון שבחא דרב ייבא סבא כד אשתכח בינייהו

ולא הוּו ידעין שבחיה. והא אשכחנא מלוי מתקשרן במלוי דשלמה מלכא ברזא דחכמתא ואינון לא הוּו ידעין שבחיה, והשתא אזלין בתר מלה דחכמתא ולית מאן דקאים עלה. ועם כל דא אית בינייהו פקחין [p. 355] בעבורא דשתי ובקביעותא דירחי אע"ג דלא אתייהיב להו ולא אתמסר בידיהו.

תנינן תריסר ירחי האי נפשא מתקשרא בגופא בקברא ואתדנן כחדא, בר האי נפש דצדיקייא כמא דאוקימנא, וזמינת בקברא וידעת בצערא דיליה ובצערא דחיי ידע ולא אשתדלת עלייהו. לבתר תריסר ירחי אתלבשת בלבושא חד ואזלת ושטאת בעלמא וידעת מן רוחא מה דיזעת ואשתדלת על צערא דעלמא ולמבעי רחמין ולמנדע להו צערא דחיי. ומאן אתער לכל האי, בזמנא דאית זכאה דמודע להו כדקא יאות, וההוא זכאה אשתמודע בינייהו. ת"ח זכאה כד אשתאר בין חייא ובין מיתיא אשתמודע דהא כל יומא מכרזי עליה בינייהו, וכד צערא טפי בעלמא והוא לא יכיל לאגנא על דרא הוא אודע להו צערא דעלמא. וכד לא אשתכח זכאה [רבה ע"ב] דמכרזי עליה בינייהו ולא אשתכח מאן דיתער להו בצערא דעלמא אלא ס"ת כדן עלאי ותתאי מתערין עליה, [p. 356] וצריכין כלא בההוא זמנא דישתכחון בתשובה, ואי לא משתכחי בתשובה הא מארי דדינא מתערין עלייהו ואפי' רוחי דגנתא דעדן מתערי עלייהו.

ושכבתי עם אבותי, בגופא בנפשא ברוחא בנשמתא ברתיקא חדא בדרגא עלאה. א"ר יהודה כמה אטימין מכלא בני עלמא דלא ידעין ולא שמעין ולא מסתכלין במלי דעלמא ואיך קב"ה משתכח עלייהו ברחמי בכל זמן ועידן ולית מאן דישגח. תלת זימנין ביומא עאל רוחא חדא במערתא דכפלתא ונשיב בקברי אבהתא ואתסיין גרמין וקיימין בקיומא, וההוא רוחא נגיד טלא מלעילא מרישא דמלכא אתר דמשתכחי אבהן עלאי, וכד מטי ההוא טלא מנייהו מתערין אבהן דלתתא. ות"ח נחית ההוא טלא בדרגין ידיען דרגא בתר דרגא ומטי לגן עדן דלתתא, וההוא טלא אתסחי בבוסמין דגנתא ואתער רוחא חדא דכליל בתרין אחרנין וסליק ושאט ביני בוסמין ועייל בפתחא דמערתא, כדן מתערין אבהן אינון וזיווגן ובעאן רחמי על בנוי. [p. 357] וכד אשתכח עלמא בצערא בגין דאינון דמיכין בחובי עלמא וההוא טלא לא אתנגיד ולא אשתכח עד דאתער ס"ת כדקא חזי בעלמא, ונפשא אודעא לרוחא ורוחא לנשמתא ונשמתא לקב"ה. כדן יתיב מלכא בכרסייא דרחמי ונגידא מעתיקא עלאה נגידו דטלא דבדולחא ומטי לרישא דמלכא ומתברכין אבהן ונגיד ההוא טלא לאינון דמיכין וכדן מתחברן כלהו וחס קב"ה על עלמא.

ות"ח לא חייס קב"ה על עלמא עד דאודע לאבהן ובגינייהו עלמא אתברכא.

אמר רבי יוסי ודאי הכי הוא והא אשכחנא מלי בספרא דשלמה מלכא ההוא עלאה דקרא ליה עיטא דחכמתא דכלא.
ורב יבא הכי גלי ואמר דהא אחזיו ליה דיתיר עבדת רחל דקיימא בפרשת אורחין בכל זמנא דאצטריך עלמא מכלהו, ורזא דמלה ארון וכפורת וכרובים בחולקא דבנימן דאתיליד בארחה ושכינתא על כלא.

[p. 358] וישתחו ישראל על ראש המטה. מאן ראש המטה, שכינתא.
אמר ר' שמעון ח"י אלא לדידיה כרע וסגיד. ת"ח מטה, דא שכינתא דכתיב (שיר ג': 7) הנה מטתו שלשלמה. ראש המטה, דא יסודא דעלמא דהוא רישא דערסא קדישא. על ראש, דא ישראל דקאים על ראש המטה. בגיני כך ישראל לדידיה קא סגיד.
ואי תימא הא בההוא זמנא לא הוה מרע דהא לבתר כתיב ויהי אחר הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה, ובשעתא דסגיד לא הוה חולה, ועל דא ידע דהא בההוא זמנא סליק בדרגא עלאה קדישא כרסיא שלימתא, בגיני כך סגיד לההוא רתיכא עלאה שלימו אילנא רבא ותקיף [p. 359] דאקרי על שמיה. ועל דא וישתחו ישראל על ראש המטה, על ראש המטה ודאי דהא אסתליק לאתריה ואתעטר בעטרי מלכא קדישא.

ויאמר השבעה לי וגו'. רבי חייא פתח (קהלת ז': 23) כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני. הא תנינן שלמה מלכא ירית סיהרא מכל סטרוי וביומוי קיימא ההוא סיהרא באשלמותא דאתברכא מכלא, וכד בעא למיקם על נמוסי אורייתא אמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני.
אמר רבי יהודה יעקב אמר ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם. תמן תנינן מאן דנפק נשמתיה ברשותא אחרא [רכו ע"א] וגופא אתקבר בארעא קדישא עליה כתיב (ירמיה ב': 7) ותבאו ותטמאו את ארצי וגו'. ויעקב ברשותא אחרא נפקא נשמתיה ואמאי אמר וקברתני בקבורתם.

אמר ר' יהודה שאני יעקב דשכינתא אחידת ביה ואתדבקת ביה הדא הוא דכתיב (בראשית מ"ו: 4) אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה. אנכי ארד עמך לדיירא עמך בגלותא, ואנכי אעלך גם עלה לאזדווגא נשמתך בי ולא תקברא גופך בקברי אבהתך. מאי קא מיירי, דאע"ג דהא נפקת נשמתיה ברשותא אחרא, ועל דא אנכי אעלך גם עלה.
[p. 360] ויוסף ישית ידו על עיניו, דהוא בוכרא דהרהורא דלבא, בוכרא דטפה קדמאה מניה הוה. ובגין דידע קב"ה טמירא דא אתבשר ליה ביוסף דהא כל רחימותא ביה תליא.

ישית ידו על עיניך, מאי קא מיירי. אמר רבי יוסי בגין יקרא דיעקב ולאתבשרא דהא יוסף קיים וישתכח עליה במיתתיה.

ר' חזקיה אמר מלה ידענא דחילנא לאגלאה ובעובדי עלמא חכמתא אשתכח. אתא ר' אבא בטש ביה, אמר אימא מילך וזיין זיין, ביומוי דרבי שמעון מלין אתגליין. אמר אוליפנא מפרקיה דרב ייבא סבא בנמוסי עלמא, בר נש דזכי לבר בהאי עלמא ליבעי לנגדא עפרא על עינוי כד יתקבר, ודא הוא יקרא דיליה לאחזאה דעלמא אסתים מניה והוא ירית ליה לעלמא תחותוי.

בגין דעינוי דבר נש חיזו דעלמא ביה אתחזי וכל גונוי הכי אינון דאסחרו. חוורא דביה הוא ימא רבא דאסחר עלמא בכל סטריו. גוונא אחרא הוא יבשתא דאקיפו מיא, ויבשתא קאים בין מיא, הכי הוא גוונא בין מיא. גוונא אחרא תליתאה הוא באמצעיתא דביה, דא ירושלם דהיא אמצעיתא דעלמא. גוונא רביעאה חיזו דכל עינא [p. 361] ואתקרי בת עין דבההוא בת עין אתחזי פרצופא וחיזו יקרא מכלא, דא ציון דהיא נקודה אמצעיתא מכלא דחיזו דכל עלמא ביה אתחזי, ותמן שריא שכינתא דהיא שפירו דכלא וחיזו דכלא. ועינא הוא ירותא דעלמא ובגיני כך האי שביק ליה והאי נטיל ליה וירית ליה.

א"ל שפיר קאמרת, אבל מלה סתימא הוא יתיר ובני עלמא לא ידעי ולא מסתכלן דהא בשעתא דב"נ נפיק מהאי עלמא נפשא דיליה סמיכא עמיה, ועד לא נפקת עינוי דב"נ חמו מה דחמו כמא דאוקמוה דכתיב (שמות ל"ג: 20) כי לא יראני האדם וחי, בחייהון לא חמאן ובמיתתהון חמאן. ועינא פקיחא מההוא חיזו דחמא, אינון דקיימין עליה בעאן לשואה ידא על עינוי ולאסתמא עינוי בגין דההוא דאוליפנא ברזא דנמוסי עלמא דבשעתא דאשתאר עינא פקיחא מההוא חיזו דחמא יקירא, אי זכי לבר ברא קדים לשואה ידיה על עינוי ולאסתמא לון כמה דכתיב ויוסף ישית ידו על עיניך, בגין דהא חיזו אחרא דלא קדישא אזדמנא לקבליה ועינא דחזא השתא חיזו קדישא עלאה לא יסתכל בחיזו אחרא.

ועוד דההוא נפש סמיכא לקבליה בביתא, ואי אשתאר עינא פקיחא וההוא חיזו אחרא ישרי על עינוי בכל מה דאסתכל אתלטיא, ולאן יקרא דעינא הוא וכ"ש מקריבוי [p. 362] וכ"ש מן מיתא דלאן יקרא דיליה לאסתכלא במה דלא אצטריך ולשריא על עינוי מלה אחרא. לבתר יתכסי בעפרא, והא אתערו חבריא על דינא דקברא מה הוא. ויקרא הוא דיסתים עינא מכלא על ידא דבריה דשבק בעלמא.

ת"ח כל ז' יומין נפשא אזלת מביתא לקברא ומקברא לביתא ואתאבלת עליה. ותלת זמנין ביומא אתדנו כחדא נפשא וגופא ולית מאן דידיע בעלמא וישגח לאתערא לבא. לבתר גופא אתטריד ונפשא אזלא ואתסחי [רכו ע"ב] בגיהנם ונפיק ושאט בעלמא ומבקרר לקבריה, עד דאתלבשא במה דאתלבש.

לבתר תריסר ירחי נייחין כלא, גופא שכך בעפרא, נפשא אתצריר ברוחא במאנא דאתלבש, רוחא אתענג בגנתא, נשמתא סלקא לצרורא דענוגא דכל ענוגין וכלא אתקשר דא בדא לזמנין ידיען.

ת"ח ווי לון לבני נשא דלא מסתכלאן ולא ידעין ולא אשתמודען על מה קיימין ואתנשי מנייהו למעבד פקודי אורייתא. דתנינן אית פקודי אורייתא דעבדין לבושי יקר לעילא, ואית פקודי אורייתא דעבדין לבושי יקר לתתא, ואית פקודי אורייתא דעבדין לבושי יקר להאי עלמא וכלהו אצטריכן ליה לב"נ, ומן יומי ממש כלהו אתתקן כמה דאוקימנא.

[p. 363] רבי יהודה סבא אתרגיש בדעתוי יומא חד ואחזיאו ליה בחלמיה חד דיוקנא דיליה מנהורא תקיף דאזדהר לארבע סטרין. אמר לון מאי האי. אמרו ליה לבושא דילך הוא לדיורא דהכא. ומהווא יומא הוה חדי.

א"ר יהודה כל יומא ויומא רוחין דצדיקייא יתבין בלבושיהון שורין שורין בגנתא דעדן ומשבחן ליה לקב"ה ביקרא עלאה הדא הוא דכתיב (תהלים ק"מ: 14) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך.

א"ר אבא בקדמיתא מה כתיב, וישתחו ישראל על ראש המטה כמה דאוקימנא. מאן מטה, דא כנסת ישראל. ראש, דא צדיק. על ראש המטה, דא מלכא קדישא דשלמא כלא דיליה כמה דכתיב (שיר ג' 7) הנה מטתו שלשלמה, ויעקב לדידיה קא סגיד ההוא דקאים על ראש המטה ישראל שמיה, בגיני כך וישתחו ישראל על ראש המטה.

לבתר כיון דידע יעקב דהא בדרגא עלאה אשתלים ודרגא דיליה הוא לעילא עם אבהתא והוא בלחודוי תקונא שלימתא, אחסין לביה וחדי ואתתקף ברעותא עלאה דקב"ה. ביה מה כתיב, ויתחזק ישראל וישב על המטה, על המטה ממש, דהא בדרגא עלאה יתיר אשתלים, זכאה חולקיה.

[p. 364] תנן אמר ר' יהודה במתניתא אוקימנא הא דתנינן בארבעה פרקים בשנה העולם נדון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, ובחג נדונין על המים. הא אוקימנא מלי, ורזא דא אוליפנא, בפסח על התבואה, לקביל רתיכא עלאה רזא דאבהן ודוד מלכא.

תו בפסח על התבואה, דהכי הוא ממש והא אוקמוה מלה על מה אתייה מצה בפסח, והא דינא הוא ודינא דמלכותא דינא, ודא שירותא דשריאו ישראל למיעל בחולקא קדישא דקב"ה ולבערא מנייהו חמץ טעוון אחרנין דממנן על שאר עמין דאקרון אלהי נכר ואקרון חמץ יצר הרע, ולמיעל במצה חולקא קדישא דקב"ה.

[p. 365] אמאי תבואה, כמה דכתיב (ירמיה ב' 3) תבואתה בה"א ואוקימנא, ועלמא אתדן על דינא דדא.

בעצרת על פירות האילן. פירות האילן, פירות האילנות מבעי ליה, מאן פירות האילן.
אלא דא הוא אילנא רברבא ותקיף לעילא. פירות האילן כמה דכתיב (הושע י"ד: 9) אני כברוש
רענן ממני פריך נמצא.

בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון. ת"ח בראש השנה דא הוא רישא
דמלכא, ומאן איהו, דא יצחק דאקרי ראש דאיהו חד רישא דמלכא אתר דאקרי שנה. בגיני כך
כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, ועל דא תנינן בראש השנה דהא ברישא דשתא שארי
יצחק.

[p. 366] ובחג נדונין על המים, ודא הוא שירותא דימינא דמלכא, ועל דא חדוותא דמיא
אשתכח בכלא בשעתא דנסכי מיא ושאבי לון בגין דמים הא ידיעא. ועל כן בארבעה פרקים
אלין כלא משתכחי. [רכז ע"א]

אמר רבי יוסי כד יסתכלון מלי כלא אשתכח בהני פרקין, אברהם יצחק ויעקב ודון
מלכא, ובהני עלמא אתדון, ובארבעה פרקים בני נשא אתדנו ביומין דאשתכח בעלמא. ובכל
יומא ויומא ספרין פתיחין ועובדין כתיבין ולית מאן דישגח ולית מאן דירכין אודניה, ואורייתא
אסהידת ביה בכל יומא וקלא קרי בחילא (משלי ט': 4) מי פתי יסור הנה חסר לב ואמרה לו,
ולית מאן דיצית לקליה.

ת"ח בשעתא דבר נש קאים בצפרא סהדין קיימין לקבליה וסהדין ביה והוא לא אשגח.
נשמתא אסהידת עליה בכל עידן ובכל שעתא, אי אצית יאות, ואי לא ספרין פתיחין ועובדין
כתיבין.

אמר ר' חייא זכאין אינון צדיקייא דלא מסתפי מן דינא לא בעלמא דין ולא בעלמא
דאתי הדא הוא דכתיב (שם כ"ח: 1) וצדיקים ככפיר יבטח, וכתיב (תהלים ל"ז: 29) וצדיקים
יירשו ארץ.

[p. 367] רבי חזקיה פתח (בראשית ט"ו: 12) ויהי השמש לבא ותרדמה נפלה על אברם
והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו. האי קרא אוקמוה, אבל דא יומא דדינא קשיא דאפקין
ליה לב"נ מהאי עלמא. ות"ח ההוא יומא דבר נש נפיק מעלמא הוא יומא דדינא רבא דאתחשך
שמשא מן סיהרא כמה דכתיב (קהלת י"ב: 2) עד אשר לא תחשך השמש וגו', דא נשמתא
קדישא דאתחשך מבר נש תלתין יומין עד לא יפוק מעלמא, וההוא הוי צולמא דאתמנעת מניה
ולא אתחזי.

מאי טעמא אתמנעת מניה, בגין דנשמתא קדישא סלקא ואתעברת מניה, דלא תימא
דכד מית בר נש ואתחלש האי נשמתא אתעברת מניה, אלא כד איהו בתוקפיה אתעברת מניה
נשמתא קדישא ולא נהירא לרוחא ורוחא לא נהיר לנפשא, כדן צולמא אתעברת מניה ולא

נהיר ליה. מההוא יומא כלא מכרזי עליה ואפילו צפרי שמיא. מאי טעמא, בגין דנשמתא הא סלקא מניה ורוחא לא נהיר לנפשא, כדין נפשא אתחלשת ומיכלא וכל תיאובתא דגופא סלקא מניה ואתעבר.

אמר רבי יהודה ואפילו כל זמנא דנפיל איניש בבי מרעיה ולא יכיל לצלאה נשמתיה אתעברת וסלקא מניה וכדין לא נהיר רוחא לנפשא עד דדיינין דיניה דבר נש. ואי דיינין ליה לטב כדין נשמתא אתהדרת לאתרה ונהיר לכלא. האי בזמנא דקיימא מלה בדינא, ובזמנא דלא קיימא מלה בדינא תלתין יומין אקדימת נשמתא לכלא וצולמא אתעבר מניה.

[p. 368] ת"ח בזמנא דדיינין ליה לבר נש לעילא סלקין נשמתיה לבי דינא ודיינין על מימרהא, והיא אסהידת בכלא, ואסהידת בכל רעיוני דבר נש ובעובדין לא אסהידת דהא כלהו בספרא כתיבין, וכלהו דיינין ליה לב"נ.

בההוא שעתא דדיינין ליה לב"נ לעילא כדין דוחקא דגופא אשתכח יתיר משאר זמנא. אי דיינין ליה לטב כדין ארפין מניה וזיעא אתבקע על אנפו ונשמתא אהדרת לבתר ונהיר לכלא. ולא סליק בר נש מבי מרעיה לעלמין עד דדיינין דיניה לעילא. ואי תימא הא כמה חיבי עלמא כמה רשיעי עלמא קיימין בקיומיהו. אלא קב"ה אשגח בדיניה דב"נ, אע"ג דהשתא לא זכי והוא חמי דהא לבתר יזכי דאין ליה לטב, או לזמנין דאוליד בר דיהא זכאה בעלמא ועל דא קב"ה דאין ליה לטב. וכל עובדוי דקב"ה לטב ודינוי לטבא ובכלא אשגח כמה דכתיב (יחזקאל ל"ג: 11) חי אני נאם יי' אלהים אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשונו מדרכו וחיה. ובגין כך כל אינון חיבי עלמא דקיימין בקיומיהו קב"ה דאין לון לטב. ולזמנין דאינון מרעין אשתלימו זמנייהו מלמשרי תמן כד"א (דברים כ"ח: 59) וחלאים רעים ונאמנים, דעבדי מהימנותא דכד שריין עליה דבר [רכז ע"ב] נש מסתלקי מניה לבתר דאשלימו זמנייהו בין לצדיקיא בין לחייביא, וכלא אעבד בדינא כדקאמרון.

וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה. אמר רבי יצחק האי קרא קשיא דכתיב וירא ישראל, וכתוב ועיני ישראל כבדו מזוקן לא יוכל לראות. אילא יוכל לראות מהו וירא ישראל. דחמא ברוחא דקודשא אינון בני יוסף דאינון ירבעם [p. 369] וחביריו, דירבעם עבד תרין עגלי דדהבא ואמר (מלכים א' י"ב: 28) אלה אלהיך ישראל. ובגין כך מי אלה, מאן הוא דזמין למימר אלה אלהיך לטעוון אחרון, ובגין כך וירא ישראל את בני יוסף.

מכאן דצדיקיא חמאן עובדא למרחיק וקב"ה מעטר לצדיקיא בכתרא דיליה. מה קב"ה חמי למרחיק כמה דכתיב (בראשית א' 31) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, דקב"ה חמא כל עובדין עד לא יעביד לון וכלהו אעברו קמיה, כגוונא דא כל דרין דעלמא מרישא דעלמא עד סייפי עלמא כלהו אתעתדו וקיימו קמיה עד לא ייתון לעלמא הדא הוא

דכתיב (ישעיה מ"א: 4) קורא הדורות מראש, עד לא אתברי עלמא, בגין דכל נשמתין דנחתין לעלמא עד לא ייחתון כלהו קיימי קמי קב"ה בדיוקנא דקיימי בהאי עלמא ואקרון בשמהו דכתיב (שם מ': 26) לכלם בשם יקרא.

אוף הכי צדיקייא, קב"ה אחמי לון כל דרין דעלמא עד לא ייתון וישתכחון בעלמא. מנ"ל, מאדם דהוה קדמאה וקב"ה אחמי ליה כל אינון דרין עד לא ייתון כדכתיב (בראשית ה': 1) זה ספר תולדות אדם, [p. 370] ותנינן אחמי ליה כל אינון דרין דזמינין למיתי לעלמא. וכן למשה דכתיב (דברים ל"ד: 1) ויראהו יי את כל הארץ, דקב"ה אחמי ליה כל דרין דעלמא וכל אינון מנהיגי עלמא וכל שאר נביאן עד לא ייתון לעלמא. אוף הכא וירא ישראל את בני יוסף, חמא למרחיק ואזדעזע ואמר מי אלה, והאי קרא אשלים לתרין סטרין להאי סטרא ולהאי סטרא, ועל דא אתיב יוסף ואמר בני הם אשר נתן לי אלהים בזה. ומנ"ל דקב"ה אחמי ליה ברוחא דקודשא, דכתיב והנה הראה אותי אלהים גם את זרעך, גם לאסגאה אינון דנפקין מניה.

ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו. האי קרא אית לאסתכלא ביה, ויברך את יוסף, לא אשכחן הכא ברכה דברך ליה ליוסף אלא לבנוי. ואי לבנוי ויברכם מבעי ליה, מהו ויברך את יוסף, ולא אשכחן הכא דאתברך יוסף. [p. 371] אמר רבי יוסי את דייקא דכתיב את יוסף, ברכתא דבנוי הוה וכד אתברכאן בנוי איהו אתברך, דברכתא דבנוי דבר נש ברכתיה איהי. א"ר אלעזר ויברך את יוסף, את דייקא דברך לאת קיימא רזא דברית, בגין דכיון דאמר בני הם אשר נתן לי אלהים בזה כדן בריך להווא אתר רזא דברית דנטר יוסף, ובגין כך אקרי צדיק. את דיוסף, רזא דברית דקיימא בהדיה דיוסף. האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו. האלהים, דא רזא דברית קיימא קדישא. אבותי לפניו, דייקא לפניו דאינון קדמאי עלאי מקמי רזא דנא, אברהם ויצחק דהא מנהון אתון וינקא ההוא אתר.

האלהים הרועה אותי. כיון דאמר האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו מ"ט זמנא אחרא האלהים. אלא רזא עלאה הווא, והכא בריך להווא אתר ברזא דאלהים חיים [p. 372] מקורא דחיי דמניה נפקין ברכאן. ובגין דא אדכר גרמיה בהאי אתר ואמר האלהים הרועה אותי, בגין דכל ברכאן דנגדין ממקורא דחיי יעקב נטיל לון, וכיון דאיהו נטיל לון האי אתר נטיל ברכאן, וכלא איהו תלייא בדכורא, ועל דא ויברך את יוסף כתיב. בגין כך בכל אתר דברכאן אצטריכו לברכא בעי קב"ה לאתברכא בקדמיתא, ולבתר יתברכו אחרניו. ואי קב"ה לא יתברך בקדמיתא אינון ברכאן לא [רכח ע"א] מתקיימן.

ואי תימא הא יעקב דברכיה אבוה ולא בריך לקב"ה בקדמיתא. ת"ח בשעתא דבריך יצחק ליעקב לא ברכיה עד דבריך לקב"ה בקדמיתא דכתיב (בראשית כ"ז: 27) ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו יי', הכא קיים לקב"ה ברכה דכתיב אשר ברכו יי', אתברך בקיומא דברכא. ולבתר מה כתיב, ויתן לך האלהים. כיון דההוא שדה אתקיים בברכוי מיד ברכיה ויתן לך האלהים, רזא דההוא שדה דנפקי מניה ברכאן לבתר דאיהו אתקיים בברכוי. כגוונא דא בריך יעקב בקדמיתא לקב"ה ולבתר בריך לבנוי.

ת"ח בצפרא בעי בר נש לאקדמא ברכאן לקב"ה, ולבתר לשאר בני עלמא, והא אוקימנא דכתיב בבקר יאכל עד וגו'.

[p. 373] ות"ח כד בעא יעקב לברכא לאינון בני יוסף חמא ברוח קודשא דזמין לנפקא מאפרים ירבעם בן נבט, פתח ואמר מי אלה, מאי שנא בעבודא דא דסטרא דע"ז דאמר (שמות ל"ב: 4) אלה אלהיך ישראל. אלא רזא איהו, כל אינון סטרין דההוא חויה בישא. סטרא דרוח מסאבא ההוא חויה ואית מאן דרכיב עליה, וכד מזדווגן אקרון אלה, דאינון מזדמנין בעלמא בכל אינון סטרין דלהון.

ורוח קודשא אקרי זאת דאיהי רזא דברית רשומא קדישא דאשתכח תדיר בבר נש, וכן (שם ט"ו: 2) זה אלי ואנוהו, (ישעיה כ"ה: 9) זה יי'. אבל אלין אקרון אלה, ועל דא כתיב אלה אלהיך ישראל. ובגין כך כתיב (שם מ"ט: 15) גם אלה תשכחנה ואנכי, רזא דזאת, לא אשכחך.

[p. 374] וכתוב (איכה א': 16) על אלה אני בוכיה, דההוא חובא גרמא לון למבכי כמה בכיין.

ד"א על אלה אני בוכיה, מ"ט, בגין דאתייהיב רשו לאתר דא לשלטאה על ישראל ולחרבא מקדשא, ועל דא כתיב על אלה, רזא דמלה על אלה דא סטרא דמסאבא דאתייהיב לון רשו לשלטאה. אני בוכיה, דא רוחא קודשא דאקרי אני.

ואי תימא הא כתיב (דברים כ"ח: 69) אלה דברי הברית. הכי הוא ודאי, דכל אינון לא מתקיימי אלא מגו אלה דתמן כל לווטין שריין כמה דאוקימנא דאיהו ארוור. ובגין דא אקדים ואמר אלה, דקיימא למאן דיעבר דברי הברית.

(ויקרא כ"ז: 34) אלה המצות אשר צוה יי', בגין דפקודא דאורייתא לאתדכאה בר נש ולא יסטי לארחא דא ויסתמר מתמן ויתפרש מנייהו.

ואי תימא (בראשית ו': 9) אלה תולדות נח, הכי הוא ודאי, דהא נפק חס דאיהו אבי כנען וכתוב (שם ט': 25) ארור כנען, ואיהו רזא דא דאלה.

ועל דא כל הני התוכא סוספיתא דדהבא, ועל דא כתיב מי אלה. ישראל כד עבדו ית עגלא הכי אמרו אלה אלהיך ישראל. [p. 375] אהרן קריב דהבא דאיהו סטרא דיליה ותוקפא דאשא, וכלא חד וסטרא חד, דהבא ואשא לאתתקפא רוח מסאבא דאשתכח תדיר במדברא, אשכח אתר בההוא זמנא לאתתקפא ביה.

ומה דהוּ ישראל דכיין מההוא זוהמא קדמא דאטיל בעלמא וגרים מותא לכלא כד קיימו על טורא דסיני, השתא גרים לון כמלקדמין לסאבא לון ולאתתקפא עליהו וגרים לון מותא ולכל עלמא לדריהון בתרייהו הדא הוא דכתיב (תהלים פ"ב: 6-7) אני אמרתי אלהים אתם וגו' אכן כאדם תמותנו.

ועל דא כד חמא יעקב לירבעם בן נבט דעבד ע"ז ואמר אלה אלהיך ישראל אזדעזע ואמר מי אלה. כד בעא לבתר לברכא לון בריך לשכינתא בקדמיתא [p. 376] ולבתר בריך לון ובריד לבנוי. כיון דבריד לקב"ה בקדמיתא, לבתר מההוא אתר דבריד בקדמיתא בריך לון הדא הוא דכתיב המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים.

ר' יהודה פתח (ישעיה ל"ח: 1) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל יי'. הא אוקמוה דלא יצלי בר נש אלא סמיד לכותלא ולא יהא מלה חציץ ביניה לבין כותלא דכתיב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר. ומאי שנא בכלהו דצלו צלותא דלא כתיב בהו ויסב פניו אל הקיר, דהא די ליה דיימא ויתפלל אל יי', דהא מאן דמצלי צלותא איהו כוון דעתיה כדקא יאות, דהא כתיב במשה (במדבר י"א: 2) ויתפלל משה אל יי', וכתב (שמות י"ז: 4) ויצעק משה אל יי', ולא כתיב [רכח ע"ב] ויסב פניו, הכא בחזקיהו מ"ט ויסב חזקיהו וגו' ולבתר ויתפלל אל יי'.

אלא רזא דמלה איהו דתנינן חזקיהו בההוא זמנא לא הוה נסיב ולא הוה ליה אנתו במה לאוליד בנין. מה כתיב, (ישעיה ל"ח: 1) ויבא אליו ישעיה בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר יי' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה, ותנינן כי מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעולם הבא. מ"ט, בגין דלא אוליד בנין. דכל מאן דלא אשתדל לאולדא בנין בהאי עלמא לא אתקיים לעלמא דאתי ולא יהא ליה חולקא בההוא עלמא, ואתתרכת נשמתיה בעלמא ולא אשכחת נייחא באתר דעלמא. ודא הוא עונשא דכתיב באורייתא (ויקרא כ': 20) עירי ימותו, ומתרגמינן בלא ולד. ושכינתא לא שריא עלוי.

[p. 377] כדן ויסב חזקיהו פניו אל הקיר. אוליפנא דשוי רעיונוי וכיון אנפוי למיסב אתתא בגין דתשרי עלוי שכינתא רזא דקיר, ולבתר ויתפלל אל יי'. מכאן אוליפנא מאן דאית ביה חובא ובעי למבעי רחמי עלוי יכוין אנפוי ורעיונוי לאתקנא גרמיה מההוא חובא ולבתר יצלי צלותא כד"א (איכה ג': 40) נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה עד יי'. נחפשה דרכינו בקדמיתא, ולבתר ונשובה עד יי'. אוף הכא כיון דידע חוביה חזקיהו מה כתיב, ויסב חזקיהו פניו אל הקיר, שוי אנפוי לאתתקנא לגבי שכינתא, דהא לגבי אתר דא חב. בגין דשכינתא כל נוקבי דעלמא קיימין בסתרהא, מאן דאית ליה נוקבא שריא איהי לגביה, מאן דלית ליה נוקבא לא שריא לגביה. ועל דא אתקין גרמיה לגבה לאתתקנא ושוי עליה לאתנסבא ולבתר ויתפלל אל יי'.

קיר, דא הוא אדון כל הארץ, ודא שכינתא כד"א (יהושע ג': 11) הנה ארון הברית אדון כל הארץ.

קיר, כד"א (ישעיה כ"ב: 5) מקרקר קיב, קרקורא זקינ קרקורא ונהומא זקינ דאיהו אדון כד אתחריב בי מקדשא כד"א (ירמיה ל"א: 15) רחל מבכה על בניה והא אוקימנא. [p. 378] ת"יח בצלותא מה כתיב, (ישעיה ל"ח: 3) אנא י"י זכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם והטוב בעיניך עשיתי ויבך חזקיהו בכי גדול. רמז הכא דנטר ברית קדישא ולא סאיב ליה, כתיב הכא אַשַׁר התהלכתי לפניך, וכתיב התם (בראשית י"ז: 1-2) התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני ובינך. באמת ובלבב שלם, דאתכוון בכל הני רזי מהימנותא לכללך באמת.

והטוב בעיניך עשיתי, דסמך גאולה לתפלה, ואוקמוה חברייא דאתכוון ליחדא יחודא כדקא יאות. כדן ויבך חזקיהו בכי גדול, דלית תרעא דקיימא קמי דמעין. גאולה, דא הוא המלאך הגואל דדא הוא דאשתכח בכל פרוקא דעלמא והא אוקימנא.

[p. 379] המלאך הגואל אותי מכל רע. א"ר אלעזר כיון דברך יעקב ואתכוון מתתא לעילא כדין אמשיך מעילא לתתא דכתיב האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה. כיון דאיהו נטיל יחב ברכאן להאי אתר, כיון דאמטי ברכאן להאי אתר כדין פתח ואמר המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים.

פתח ואמר (מלכים א' ח': 7) כי הכרובים פורשים כנפים אל מקום הארון ויסכו הכרובים על הארון ועל בדיו מלמעלה. ת"יח כרובים באת וניסא הוו קיימי, תלת זמנין ביומא הוו פרסי גדפייהו וסככי על ארונא לתתא דכתיב פורשים כנפים, פרושי לא כתיב אלא פורשים. ות"יח עבד קב"ה לתתא כגוונא דלעילא, כרובים דיוקנא דלהון כחיזו רביין וקיימין תחות האי אתר מימינא ושמאלא, ואלין אתברכן בקדמיתא מהנהו ברכאן דנגדן מלעילא, ומהכא נגדין ברכאן לתתאי. ועל דא כתיב המלאך הגואל אותי, דנטיל ברכאן מגוונין דלעילא, וכיון דאיהו נטיל יברך את הנערים, דא רזא דכרובים דמנייהו נגדי [רכט ע"א] ברכאן מעילאי לתתאי.

[p. 380] המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים. ר' חייא פתח (משלי י"ט: 14) בית והון נחלת אבות ומי"י אשה משכלת. בית והון נחלת אבות, וכי נחלת אבות אינהו, אלא קב"ה יהיב כלא לב"י, וכיון דאחסין ביתא לבר נש וממונא לזמנין דיחסין כלא לבריה ויהא אחסנא דאבות. אבל ומי"י אשה משכלת, בגין דאתתא כד אחסין לה ב"י מעם קב"ה יחסין לה, דהא לא יחסין לה קב"ה לב"י אלא כד מכריזין עליה מלעילא. דהא קב"ה מזווג זווגין עד לא

ייתון לעלמא, וכד זכו בני נשא לפום עובדיהון הכי יהבי ליה אתתא, וכלא אתגלייא קמי קב"ה ולפום עובדין דזכאן הכי מזווג זווגין.

ולזמנין דקא סליקו בקליטין ואי סטי ההוא ב"נ ארחיה סליק זווגיה לאחרא עד דיכשר עובדוי, וכד יכשר [p. 381] עובדוי או דמטי זמניה אדחיא גבר מקמי גבר ואתא האי ונטיל מדיליה. ודא קשי קמי קב"ה מכלא לדחיא בר נש מקמי אחרא. ובגין כך קב"ה איהו יהיב אתתא לב"נ ומניה אתיין זווגין, ועל דא ומיי אשה משכלת. בגין כך קב"ה יהיב כלא לבר נש.

ואי תימא אשה משכלת ולא אחרא. ת"ח אעיג דקב"ה אזמין טבאן לב"נ למיהב ליה והוא אסטי אורחיה מעם קב"ה לגבי סטר אחרא, מההוא סטרא אחרא דאתדבק ביה ייתי ליה מאן דייתי כל קטרוגין וכל בישין, ולא אתיין ליה מעם קב"ה אלא מההוא סטרא בישא דאתדבק ביה באינון עובדין דעבד.

[p. 382] ועל דא אתתא דלאו איהי משכלת קרא ע"ד שלמה (קהלת ז' 26) ומוצא אני מר ממות את האשה, בגין דבחובוי דב"נ הוא משיך עליה באינון עובדין דעבד. ועל דא קב"ה כד אתרעי ביה בבר נש בגין עובדוי דכשרן איהו אזמין ליה אנתו דאיהי משכלת ופריק ליה בפורקן מגו סטרא אחרא.

ועל דא אמר יעקב המלאך הגואל אותי מכל רע. מאי מכל רע, דלא אזדמנת לי אנתו דאיהי מגו סטרא אחרא ולא אערע פסול בזרעי דכלהו צדיקי ושלימי בשלימו, בגין דאתפרק מכל רע ויעקב לא אתדבק בההוא סטרא אחרא כלל.

ועל דא המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים. מ"ט אתחזו לאתברכא, בגין דנטר יוסף את קיימא קדישא, ועל דא אמר יוסף בני הם אשר נתן לי אלהים בזה, אחמי ליה רזא דברית דנטר ליה, ובגין דנטר ליה אתחזו לאתברכא ואתחזי איהו לברכאן סגיאין. לכלהו יהב ברכא חד וליוסף ברכאן סגיאין, משמע דכתיב ברכות אביך, ברכות שדים ורחם, תהיינה לראש יוסף.

[p. 383] ר' יהודה פתח (תהלים קכ"ג: 1) אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים, האי קרא אוקמוה, אבל ת"ח צלותא דב"נ דאתכוון בה איהי לעילא לעומקא עלאה דמתמן נגדי כל ברכאן וכל חירו, ומתמן נפקי לקיימא כלא. ועל דא יתיר יו"ד בגין דלא פסיק יו"ד מאתר דא לעלמין, ובגין דא כתיב היושבי בשמים, אחיד לעילא ברזא דחכמתא עלאה, ואחיד לתתא דיתב על כרסיא דאבהן, יתיב על כרסיא דאקרישמים, ובגין כך היושבי בשמים.

ומהכא כד ברכאן נגדין מלעילא מעומקא דא כלהו נטיל לון האי אתר דאקרישמים, ומהכא נגדי לתתא עד דמטו לצדיקא קיומא דעלמא, ומהכא מתברכין כל אינון חיילין וכל אינון משריין לזנייהו והא אוקימנא.

ת"ח בשבעין ותריין נהורין אסתלק עטרא דכל משריין. עגולא דעלמא בשבעין דוכתי, חד עגולא בלהו. בגו ההוא עגולא נקודה חדא דקיימא באמצעיתא, מההוא נקודה אתזנת כל ההוא עגולא. [p. 384] בית קדש הקדשים איהי אתר [רכט ע"ב] לההוא רוחא דכל רוחין. הכא רזא דכל רזין אתטמר בגויה, האי טמירא איהי גו חילהא, טמירא איהי בגו לגו. כד סלקא דא כלא סלקין אבתרה הדא הוא דכתיב (שיר א': 4) משכני אחריך נרוצה.

ר' חזקיה ור' יוסי ור' יהודה הוו אזלי בארחא. אמר ר' יוסי כל חד וחד מינן לימא מלי דאורייתא.

פתח ר' יהודה ואמר (תהלים ע"ט: 8) אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו וגו'.

ת"ח קב"ה ברחימותא דישראל דרחים לון דאינון עדביה ואחסנתיה לא מסתכל אחרא בדינייהו בר איהו בלחודו, וכיון דאיהו מסתכל בדינייהו אתמלי עלייהו רחמין בגין דאיהו כאב דרחים על בנין כד"א (שם ק"ג: 13) כרחם אב על בנים רחם יי על יריאין. וכיון דאשכח לון חובין אעבר לון ראשון ראשון עד דאעבר לכלהו מקמיה, וכיון דאעבר לון מקמיה לא אשתאר עלייהו חובין למיהב שלטנו לסטרא דדינא עלייהו.

[p. 385] אתו למיחב קמיה כדבקדמיתא אינון חובין דאעבר מקמיה חשיב עלייהו, ועל

דא כתיב אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו רחמין, דאי רחמין לא יקדימו עלייהו דישראל לא יכלין לקיימא בעלמא. בגין דכמה אינון מארי דדינא קשיא מארי תריסין וכמה דלטורין דקיימי עלייהו דישראל לעילא, ואלמלא דאקדים קב"ה רחמין עלייהו דישראל עד לא ישגח בדיניהון לא יכלין לקיימא בעלמא, ועל דא מהר יקדמונו רחמין כי דלונו מאד, דלותא דעובדין טבין, דלותא דעובדין דכשרן.

ת"ח אלמלא יסגלון ישראל עובדין דכשרן לא קיימין שאר עמין בעלמא, אבל ישראל

אינון גרמין לשאר עמין לזקפא רישייהו בעלמא, דאלמלא ישראל לא יהון חטאן קמי קב"ה שאר עמין אתכפיין קמייהו.

ות"ח אלמלא דאמשיכו ישראל בעובדין בישין לסטר אחרא בארעא קדישא הא אתמר

דלא שליטו שאר עמין על ארעא דישראל ולא אתגלו מעל ארעא. ועל דא כתיב כי דלונו מאד, דלית לן עובדין דכשרן כדקא חזי, ובגין כך מהר יקדמונו רחמין.

ר' יוסי פתח (שם ב': 2) עבדו את יי בשמחה באו לפניו ברננה. ת"ח כל ב"נ דאתי למפלח

ליה לקב"ה פולחנא דצלותא דיממא בצפרא ובפניא בעי למפלח ליה לקב"ה. בצפרא כד סליק

נהורא ואתערותא דסטר ימינא אתער בעלמא כדין בעי ב"נ לאתקשרא בימינא דקב"ה ולמפלח קמיה בפולחנא דצלותא בגין דצלותא אחסין תוקפא לעילא ואמשיך ברכאן מעומקא עלאה לכלהו עלמין ומתמן אמשיך ברכאן לתתא, ואשתכחו עלאין ותתאין מתברכין בההוא פולחנא דצלותא.

פולחנא דצלותא דקא בעי ב"נ למפלח ליה לקב"ה בשמחה וברננה לאכללא לכנסת ישראל בינייהו ולבתר [p. 386] לייחדא יחודא כדקא יאות דכתיב (שם ק' 3): דעו כי יי' הוא האלהים, דא הוא רזא דייחודא ברזא דפולחנא. ועם כל דא בעי בר נש למפלח ליה לקב"ה בחדוה ולאחזאה חדוה בפולחניה. ואלין תרי שמחה ורננה לקביל תרין אלין תרין צלותין תרין קורבנין ליומא לקביל תרין אלין דאינון שמחה ורננה, שמחה בצפרא, רננה ברמשא, ועל דא (במדבר כ"ח 4) את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. ועל דא צלותא דערבית רשות איהו בגין דההוא שעתא מחלק טרפא לכל חילהא ולא שעתא היא לאתברכא אלא למיהב מזונא. ביממא אתברכא מתרין סטרין אלין בצפרא וברמשא מגו שמחה ורננה, ובליליא פליג ברכאן לכלא כדקא חזי הדא הוא דכתיב (משלי ל"א 15) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה.

פתח ר' חזקיה ואמר (תהלים קמ"א 2) תכון תפלתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב. אמאי מנחת ערב ולא צלותא [רל ע"א] דצפרא ולא כתיב תכון תפלתי בבקר. אלא הכי אתמר תכון תפלתי קטרת לפניך, קטרת לא אתיא אלא לחדוא דכתיב (משלי כ"ז 9) שמן וקטרת ישמח לב. ועל דא כהנא באדלקות בוצינין הוה מקריב [p. 387] קטרת כד"א (שמות ל' 7-8) בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה. בצפרא על חדוא דשעתא גרים, ברמשא למחדי שמאלא והכי אתחזי, ולעולם לא אתיא אלא על חדוא. ות"ח קטרת מקשר קשרין ואחדי מעילא לתתא, ודא אעבר מותא וקטרוגא ורוגזא דלא יכיל לשלטאה בעלמא כמה דכתיב (במדבר י"ז 11-13) ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת וגו', לבתר דא כתיב ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ וגו' וכפר על העם, וכתיב ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה, בגין דלא יכלין כל סטרין בישין וכל מקטרגין למיקם קמיה דקטרת, ועל דא איהו חדוא דכלא וקשורא דכלא. ובשעתא דמנחה דדינא שריא בעלמא אתכוון דוד בההיא צלותא דכתיב תכון תפלתי קטרת. והאי צלותא דסליק ועבר רוגזא דדינא קשיא דשליט השתא בהאי זמנא כההוא קטרת דדחי ואעבר קמיה כל רוגזא וכל קטרוגא דעלמא. מ"ט, בגין דאיהו מנחת ערב דדינא תליא בעלמא.

[p. 388] ת"ח כד אתחריב בי מקדשא בשעתא דאתוקד זמן מנחה הוה, ועל דא כתיב (ירמיה ו' 4) אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב. מאן צללי ערב, אינון מקטרגין דעלמא

ורוגזי דדינין דזמינין בההוא שעתא. ועל דא תנינן דבעי ב"נ לכוונא דעתיה בצלותא דמנחה, בכלהו צלותי בעי ב"נ לכוונא דעתיה ובהאי צלותא יתיר בגין דדינא תליא בעלמא. ועל דא זמן צלותא דמנחה יצחק תקן לה והא אוקמוה.

עד דהוו אזלי עאלו בחד טורא. א"ר יוסי האי טורא דחלא, נהך ולא נתעכב הכא בגין דטורא דחילא הוא.

א"ר יהודה אי הוה חד הוה אמינא הכי דהא תנינן דמאן דאזיל יחידאי בארחא אתחייב בנפשיה, אבל תלתא אנן וכל חד וחד מן אתחזי דלא תעדי מניה שכינתא.

א"ר יוסי הא תנינן דלא יסמוך ב"נ על ניסא. מנא לן, משמואל דכתיב (שמואל א' ט"ז: 2: איך אלך ושמע שאול והרגני), והא אתחזי שמואל יתיר מינן.

[p. 389] א"ל אפילו הכי איהו חד והזיקא אשתכח, אבל תלתא אנן והזיקא לא אשתכח לעינא. אי מזיקין הא תנינן לתלתא לא אתחזי ולא מזיק כלל, אי משום לסטים לא אשתכח הכא דהא רחיק מיישובא הוא האי טורא ובני נשא לא משתכחי הכא, אבל דחילו דחיוון בראן משתכחי הכא.

פתח ואמר המלאך הגואל אותי מכל רע. האי קרא אית לאסתכלא ביה, הגואל, אשר גאל מבעי ליה. מאי הגואל, בגין דהאי איהו אשתכח תדיר לגבי בני נשא והאי איהו דלא אעדי מבר נש זכאה לעלמין. ת"ח המלאך הגואל אותי, דא שכינתא דאזיל עמיה דבר נש תדיר ולא אעדי מניה כד בר נש אזיל בארח קשוט ונטיר פקודי אורייתא. ועל דא יזדהר ב"נ דלא יפוק יחידאי לארחא. מאי יחידאי, דיזדהר ב"נ למטר פקודי אורייתא בגין דלא יסתלק מיניה שכינתא ויצטרך למיהך יחידאי בלא זווגא דשכינתא.

ת"ח כד נפיק ב"נ בארחא יסדר צלותיה קמי מאריה בגין לאמשכא עליה שכינתא ולבתר יפוק לארחא וישכח זווגא דשכינתא למפרק ליה בארחא ולשזבא ליה בכל מה דאצטריך. מה כתיב ביעקב, (בראשית כ"ח: 20) אם יהיה אלהים עמדי, דא זווגא דשכינתא. ושמרני בדרך הזה, [p. 390] למפרק לי מכלא. ויעקב יחידאי הוה [רל ע"ב] בההוא זמנא ושכינתא אזלת קמיה, כל שכן חברייה דאית בינייהו מלין דאורייתא על אחת כמה וכמה. א"ר יוסי מאי נעביד, אי נתעכב הכא הא יומא מאיך למיעל, אי נהך טורא רב איהו ודחילו דחיוון חקלא דחילנא.

א"ר יהודה תוהנא עלך ר' יוסי.

א"ל הא תנינן דלא יסמוך בר נש על ניסא דקב"ה ירחיש ניסא בכל שעתא.

א"ל ה"מ יחידאי אבל תלתא ומלי אורייתא ביננא ושכינתא עמנא לא דחילנא.

עד דהוו אזלי חמו לעילא בטורא טנרא חד וחד מערתא בגווה. א"ר יהודה ניהך וניסק

לההוא טינרא דאנא חמי תך מערתא תמן.

סליקו לתמן וחמו ההוא מערתא. א"ר יוסי דחילנא דילמא האי מערתא אתר לחיוון איהו ולא יפגעון לן הכא.

א"ר יהודה לר' חזקיה הא חמינא דר' יוסי דחיל. אי תימא בגין דאיהו חטאה דכל מאן דדחיל חטאה איהו דכתיב (ישעיה ל"ג: 14) פחדו בציון חטאים, הא לאו איהו חטאה וכתיב (משלי כ"ח: 1) וצדיקים ככפיר יבטח.
א"ר יוסי בגין דנזקא שכח.
א"ל אי נזקא שכח הכי איהו, אבל הכא לא אשתכח נזקא, ולבתר דאנן ניעול למערתא לא ייעול נזקא לצערא לן.

[p. 391] עאלו במערתא. א"ר יהודה נפלוג ליליא לתלת משמרות דהוי ליליא, כל חד וחד מן ליקום על קיומיה בהני תלת סטרי דליליא ולא נדמוך.
פתח ר' יהודה ואמר (תהלים פ"ט: 1) משכיל לאיתן האזרחי. האי תושבחתא אברהם אבינו אמרה בשעתא דאשתדל בפולחנא דקב"ה ועביד חסד עם בני עלמא דישתמודעון כלא דקב"ה שליט על ארעא, ואקרי איתן בגין דאתתקף בתקיפו ביה בקב"ה.
חסדי יי' עולם אשירה וגו'. וכי מסטרא דחסדים אתיין לזמרא, אלא הכא אתכלילו סטרא שמאלא בימינא. ועל דא קב"ה נסי לאברהם ואבחין ליה, והא אתמר דיצחק בר תלתין ושבע שנין הוה בההוא זמנא, מאי נסה את אברהם, נסה את יצחק מבעי ליה. אלא נסה את אברהם, דישתכח בדינא ולאשתכללא בדינא דישתכח שלים כדקא יאות, ועל דא חסדי יי' עולם אשירה.

[p. 392] ד"א חסדי יי' עולם אשירה, אינון חסדים דקב"ה עביד עם עלמא.
(שם) לדור ודור אודיע אמונתך בפי, טיבו וקשוט דעביד עם כלא.
לדור ודור אודיע אמונתך, דא מהימנותא דקב"ה דאודע אברהם בעלמא ואדכר ליה בפומא דכל בריין, ועל דא אודיע אמונתך בפי.
וקב"ה אודע ליה לאברהם רזא דמהימנותא, וכד ידע רזא דמהימנותא ידע דאיהו עיקרא וקיומא דעלמא דבגיניה אתברי עלמא ואתקיים הדא הוא דכתיב (שם: 3) אמרתי עולם חסד יבנה.

תו כי אמרתי עולם חסד יבנה, דכד ברא קב"ה עלמא חמא דלא יכול למיקם עד דאושט ימיניה עליה ואתקיים. ואי לאו דאושט ימיניה עליה לא אתקיים בגין דעלמא דא בדינא אתברי.

[p. 393] והא אוקימנא בראשית, ורזא דא כללא חדא, תרין גוונין הכא. בראשית, אע"ג דקאמרן שירותא מתתא לעילא ראשית הכי נמי מעילא לתתא, וקאמרן בית ראשית כדקאמרין בית קדש הקדשים, דהאי איהו בית להאי ראשית, ומלה כלילא איהי כחדא.

ובהאי בית אתברי עלמא דא, ולא אתקיים אלא בימינא, דכתיב אמרתי עולם חסד
בנה, והיינו אברהם דכתיב בהבראם, אל תקרי בהבראם אלא באברהם.
ובנינא קדמאה דעלמא ההוא נהורא דיומא קדמאה הוה ביה לקיימא, ולבתר ביומא
תניינא בשמאלא ובהו אתתקן שמים דכתיב שמים תכין אמונתך בהם.
[p. 394] ד"א שמים תכין אמונתך בהם, שמים באינון חסדי יי' אתתקנו ורזא דאמונה
אתתקנת בהו דלית תקונהא אלא מגו שמים.
(שם: 4) כרתי ברית לבחירי, דא הוא רזא דמהימנותא.
ד"א דא איהו [רלא ע"א] צדיק דמיניה נפקי ברכאן לכלהו תתאי, וכל חייון קדישן
כלהו אתברכאן מן ההוא נגידו דנגיד לתתאי ובגין כך כרתי ברית לבחירי.
(תהלים פ"ט: 4) נשבעתי לדוד עבדי, דא רזא דמהימנותא דאיהו קיימא תדיר בצדיק,
דא קיומא דעלמא דלא יתפרדון לעלמין, בר בזמנא דגלותא דנגידו דברכאן אתמנעו ורזא
דמהימנותא לא אשתלים וכל חדוון אתמנעו.
וכד עייל ליליא מההוא זמנא דחוון לא עאלו קמי מלכא, ואע"ג דדחוון לא אתערו אבל
לבר קיימי ומזמרי שירתא, וכד אתפלג ליליא ואתערותא סלקא מתתא לעילא [p. 395] כדן
קב"ה אתער כל חילי שמיא לבכיה ובעט ברקיעא ואזדעזעאן עלאין ותתאין.
ולית נייחא קמיה בר בזמנא דמתערי לתתא באורייתא וכד מתערי לתתא באורייתא
כדן קב"ה וכלהו נשמתין דצדיקיא כלהו צייתין לההוא קלא, וכדן נייחא קמיה ואית נייחא
לכלהו נשמתהון דצדיקיא עמיה. בגין דמיומא דאתחרב בי מקדשא לתתא אומי קב"ה דלא
ייעול בירושלם דלעילא עד דיעלון ישראל בירושלם דלתתא דכתיב (הושע י"א: 9) בקרוב קדוש
ולא אבוא בעיר, והא אוקמוה חברייא.
וכל אינון מזמרי קיימי מלבר ואמרי שירתא בתלת פלגי דליליא וכלהו משבחן בתושבחן
ידיעאן, וכלהו חילי שמיא כלהו מתערי בליליא וישראל ביממא, וקדושא לא מקדשי לעילא עד
דישראל מקדשי לתתא, וכד ישראל מקדשי לתתא כלהו חילי שמיא כלהו מקדשי שמא קדישא
כחדא. ועל דא ישראל קדישין מתקדשי מעילא [p. 396] ומתתא בגין דקדושא דשמא דקב"ה
לא סליק אלא מעילא ומתתא כחדא, ובגין כך (ויקרא י"ט: 2) קדושים תהיו כי קדוש אני יי'
אלהיכם.
פתח ר' יוסי ואמר (איוב ל"ח: 6) על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה. האי קרא
קב"ה אמר לה בגין דכד ברא עלמא לא ברא ליה אלא על סמכין ואינון ז' סמכין דעלמא דכתיב
(משלי ט': 1) חצבה עמודיה שבעה, ואינון סמכין לא אתידע על מה קיימין בגין דאיהו רזא
עמיקא סתימא דכל סתימין.

ועלמא לא אתברי עד דנטל אבנא חדא ואיהי אבנא דאקרי אבן שתיה, נטל לה קב"ה וזריק לה לגו תהומי ואתנעיץ מעילא לתתא ומינה אשתיל עלמא, ואיהי נקודה אמצעיתא דכל עלמא ובההוא נקודה קיימא קדש הקדשים הדא הוא דכתיב (איוב ל"ח: 6) או מי ירה אבן פנתה. אבן פנתה, כד"א (ישעיה כ"ח: 16) אבן בחן פנת יקרת, וכתיב (תהלים קי"ח: 22) היתה לראש פנה.

[p. 397] ת"ח האי אבן איברי ממיא ומאשא ומרוחא ואגליד מכלהו ואתעביד אבנא חדא, וההיא אבנא קיימא על תהומי, ולזמנין נבעין מינה מיא ואתמליין תהומי, והאי אבנא קיימא לאת באמצעיתא דעלמא. והאי איהי אבן דקיים ואשתיל יעקב שתילו וקיומא דעלמא דכתיב (בראשית כ"ח: 22) והאבן הזאת אשר שמת מצבה יהיה בית אלהים. וכי השתא שוי לה יעקב, והא עד לא אתברי עלמא הוות אלא דיעקב שוי קיומא לעילא ותתא, ועל דא אשר שמת מצבה כתיב. מאי אשר שמת, דכתיב יהיה בית אלהים, דשוי מדורא דלעילא הכא.

ת"ח האי אבן דאית עלה שבעה עינים כד"א (זכריה ג': 9) על אבן אחת שבעה עינים. על מה אתקרי שתייה, דמינה אשתיל עלמא. שתייה, שת יה דשוי לה קב"ה לאתברכא מינה עלמא בגין דמינה עלמא מתברכא.

ות"ח בשעתא דעאל שמשא הני כרובים דקיימן בהאי דוכתא והוו יתבי באת הוו אקישן גדפייהו לעילא ופרשי לון ואשתמע קול נגונא דגדפייהו לעילא, וכדין שראן לנגנא אינון מלאכין דאמרין שירתא בשירותא דליליא בגין דסליק יקריה דקב"ה מתתא לעילא. ומה שירתא הוו אמרי ההוא נגונא דגדפייהו דכרובים, (תהלים קל"ד: 1-2) הנה ברכו את יי כל עבדי יי העומדים בבית יי בלילות, שאו ידיכם קדש וברכו את יי. וכדין שירותא לאינון מלאכי עלאי לזמרא.

במשמרה תניינא הני כרובים [רלא ע"ב] אקשי גדפייהו לעילא ואשתמע קול נגונא דלהון וכדין שראן לנגנא אינון מלאכין דקיימן במשמרה תניינא. [p. 398] ומה שירתא הוו אמרי נגונא דגדפייהו דכרובים בההיא שעתא, (תהלים קכ"ה: 1) הבוטחים ביי כהר ציון לא ימוט לעולם ישב. וכדין איהו שירותא לאינון דקיימי במשמרה תניינא לנגנא. במשמרה תליתאה הני כרובים אקשי גדפייהו ואמרי שירתא. ומה שירתא אמרי אינון גדפי כרובים, (שם קי"ג: 1-3) הללויה הללו עבדי יי הללו את שם יי, יהי שם יי מבורך מעתה ועד עולם, ממזרח ועד מבוא מהולל שם יי. כדין כל אינון מלאכין דקיימן במשמרה תליתאה כלהו אמרי שירתא, וכלהו ככבי ומזלי דרקיעא כלהו פתחי ואמרי שירתא כד"א (איוב ל"ח: 7) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים, וכתיב (תהלים קמ"ח: 3) הללוהו כל ככבי אור, דהא אינון ככבי דנהורא דממנן על שירתא כד אתי צפרא. וכדין נטלי שירתא אבתרייהו ישראל

לתתא וסלקא יקריה דקב"ה מתתא ומלעילא, ישראל לתתא ביממא ומלאכי עלאי לעילא בליליא, וכדין אשתלים שמא קדישא בכל סטרין.

והאי אבן דקאמרן כלהו מלאכי עלאי לעילא וישראל לתתא כלהו אתתקפי בהאי אבן ואיהי סלקא לעילא לאתעטרא גו אבהן ביממא. ובליליא קב"ה אתי לאשתעשעא עם צדיקיא בגנתא דעדן. זכאין אינון כל אינון דקיימי בקיומייהו ומשתדלי באורייתא בליליא בגין דקב"ה וכל אינון צדיקיא דבגנתא דעדן צייטין לקליהון דבני נשא דמשתדלי באורייתא כמה דכתיב (שיר ח' 13) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמעני.

ת"ח האי אבן איהי אבן טבא ודא הוא דכתיב (שמות כ"ח: 17) ומלאת בו מלואת אבן ארבעה טורי אבן, [p. 399] ואלין אינון סדרין דאבן טבא, אשלמותא דאבן טבא, בגין דאית אבן אחרא דכתיב (יחזקאל ל"ו: 26) והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר, וכתיב (שם: 27) ואת רוחי אתן בקרבכם, והאי איהי (ישעיה כ"ח: 16) אבן בחן פנת יקרת. ועל רזא דא כתיב (שמות ל"א: 18) לוחות אבן, דאינון לוחות מהכא אתגזרו, ועל דא אקרוין על שמא דהאי אבן. ודא הוא רזא דכתיב (בראשית מ"ט: 24) משם רועה אבן ישראל, הא ודאי אבן ישראל אקרי כמה דאתמר.

פתח ר' חזקיה ואמר (שמות ל"ט: 14) והאבנים על שמות בני ישראל המה שתים עשרה על שמותם פתוחי חותם איש על שמו תהיינה לשנים עשר שבט. והאבנים, אלין אבנין יקרין עלאין דאקרו אבני המקום כד"א (בראשית כ"ח: 11) ויקח מאבני המקום, והא אוקמוה. על שמות בני ישראל, כמה דאית לתתא תריסר שבטין הכי נמי לעילא תריסר שבטין, ואלין אינון תריסר אבנין יקירין, וכתיב (תהלים קכ"ב: 4) ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל, דא ישראל רזא דלעילא, וכלא להודות לשם יי. ועל דא והאבנים על שמות בני ישראל המה שתים עשרה על שמותם.

[p. 400] כמה דאית תריסר שעתין ביומא הכי אית תריסר שעתין בליליא, תריסר שעתין ביומא לעילא, תריסר שעתין בליליא לתתא, כלא דא לקביל דא. הני תריסר שעתין די בליליא מתפלגין לתלת פליגאן, וכמה ממנן תריסין קיימין תחותיהו דרגין על דרגין, כלהו ממנן בליליא ונטלין טרפא בקדמיתא.

וכדין כד אתפלג ליליא קיימין תרין סדרין מסטרא דא ותרין סדרין מסטרא אחרא ורוחא עלאה נשיב בינייהו, וכדין כל אינון אילנין די בגנתא דעדן כלהו פתחי שירתא וקב"ה עאל בגנתא דעדן הדא הוא דכתיב (דה"א ט"ז: 33) אז ירננו עצי היער מלפני יי כי בא לשפוט את הארץ, כד"א (ישעיה י"א: 4) ושפט בצדק דלים, בגין דמשפט עאל בינייהו ואתמליא מניה גנתא.

ורוחא דצפון אתער בעלמא וחדוותא אשתכח, ונשיב ההוא רוחא באינון בוסמין וסלקין ריחין לעילא, ומתעטרי צדיקייא בעטרייהו כדקא יאות ומתהן מגו זיוא דאספקלריא דנהרא. זכאין אינון צדיקייא דזכאן לההוא נהורא עלאה, וההוא נהירו דאספקלריא דנהרא נהיר לכל סטרין, וכל חד וחד מאינון צדיקייא נטיל חולקיה כדקא חזי ליה והכי נהיר כל חד וחד כפום עובדוי [p. 401] דעבד בהאי עלמא, מנהון מתכספי מההוא נהירו דנטיל חברה [רלב ע"א] יתיר ונהיר והא אוקימנא.

חולקין דליליא, מכד שארי ליליא למיעל כמה גרדיני נמוסין מתערין ושטאן בעלמא ופתחין סתימין, ולבתר כמה זינין לזנייהו כמה דאוקימנא. וכדין כד אתפלג ליליא סטרא דצפון נחית מלעילא לתתא ואחיד בה בליליא עד תרין חולקין דליליא. ולבתר סטרא דדרום אתער עד דאתי צפרא, וכד אתי צפרא כדין דרום וצפון אחידו ביה, אתאן ישראל לתתא סלקין לה לעילא בצלותהון ובעותהון עד דסלקא ואתגניזת בינייהו ונטלא ברכאן מרישא דכל רישין ואתברכא מההוא טלא דאתמשכא מלעילא, וההוא טלא פריש לכמה סטרין וכמה רבוון דאתזנו מניה, ומההוא טלא זמינין לאחייא מיתייא לעלמא דאתי הדא הוא דכתיב (ישעיה כ"ו: 19) הקיצנ ורננו שוכני עפר כי טל אורות טלך, טלא מאינון נהורין עלאין דנהרין לעילא.

[p. 402] עד דהוו יתבי אתפליג עליהון ליליא. א"ל ר' יהודה לרבי יוסי השתא רוחא דצפון אתער ולייליא אתפליג והשתא איהו עדנא דקב"ה תאיב לקלהון דצדיקיא בהאי עלמא, אינון דמשתדלין באורייתא. השתא קב"ה ציית לן בהאי אתר, לא נפסוק מלי דאורייתא. פתח ואמר המלאך הגואל אותי מכל רע. הא אתמר ואוקמוה, אבל ת"ח כתיב (שמות כ"ג: 20) הנה אנכי שולח מלאך לפניך, דא הוא מלאך דאיהו פרוקא דעלמא נטירו דבני נשא, והאי איהו דאזמין ברכאן לכל עלמא בגין דהאי נטיל לון בקדמיתא ולבתר איהו אזמין לון בעלמא, ובגין כך הנה אנכי שולח מלאך לפניך, וכתיב (שם ל"ג: 2) ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי. איהו מלאך די לזמנין דכר ולזמנין נוקבא. בזמנא דאזמין ברכאן כדין איהו דכר ואקרי דכר כדכורא דאזמין ברכאן לנוקבא, הכי איהו אזמין ברכאן לעלמא. ובזמנא דקיימא בדינא על עלמא כדין אקרי נוקבא כנוקבא דאיהו עוברא, הכי איהו אתמליא מן [p. 403] דינא וכדין אקרי נוקבא. ועל דא לזמנין אקרי דכורא ולזמנין אקרי נוקבא וכלא רזא חדא.

כגוונא דא כתיב (בראשית ג': 24) ואת להט החרב המתהפכת, מלאכין אית שליחן בעלמא דמתהפכי לכמה גוונין, לזמנין נוקבי ולזמנין דכורי, לזמנין בדינא לזמנין ברחמי, וכלא בחד גוונא דא האי מלאך בגווינין סגיאיין איהו, וכל גווינין דעלמא כלהו איתנהו בהאי אתר, ורזא דא (יחזקאל א': 28) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הגנה סביב הוא מראה דמות כבוד יי'. וכמה דאית ביה כל אינון גווינין הכי נמי אנהיג לעלמא.

תוספתא. רחימי עלאי מארי דסכלתנו אסתכלו, הורמני ידיען בקולופי דסיכתא קריבו למנדע. מאן מנכון מארי דעיינין בסכלתנו למנדע.

[p. 404] בשעתא דסליק ברעותא דרזא דרזין לאפקא תלת גווינין כלילן כחדא, ואינון חוור וסומק וירוק, תלת גווינין כחדא אשתלבן דא עם דא מזדלגן דא עם דא. מגרופיא תתאה אצטבע ונפקא מגו גווינין אלין. כל גווינין אתחזון בהאי, חיזו איהי לאסתכלא כעינא דבדולחא אתחזי, בשעתא דגוונא בטש בגווה הכי אתחזי לבר.

תלת אלן גווינין סחרן בהאי, גוונא אזלא סלקא ונחתא, קסטרין דקטרא קביעי בגווה. גווינין סחרן גווינין כלילן כחדא, סלקין לה לעילא לעילא, סלקא ביממא נחתא בליליא. שרגא דדליק אתחזי בליליא, ביממא אסתתרת נהורא טמירא במאתן וארבעין ותמניא עלמין כלהו אזלין בגינה מעילא לתתא גו תלת מאה ושתין וחמש שייפין גניזא ואתכסיא לתתא.

מאן דיפשפש [רלב ע"ב] לאשכחא לה יתבר גדיפין קליפין טמירין ויפתח תרעין. מאן דזכי למחמי יחמי גו ידיעה [p. 405] וסכלתנו כמאן דחמי בתר כותלא, בר משה נביאה מהימנא עלאה דהוה חמי עינא בעינא לעילא באתר דלא אתיידע.

מאן דלא זכי דחו ליה לבר, כמה חבילי טהירין אזדמנו לגביה, נפקי עליה ואפקי ליה דלא יסתכל בענוגא דמלכא. ווי לון לחייביא דלא זכאן לאסתכלא כד"א (במדבר ד' 20) ולא יבאו לראות וגו'.

אמר רבי יהודה מסתכל הוינא והא מגו זהירין אלין מסתכלן נשמתהון דצדיקיא כד אתדבקו בהאי אתר. מגו האי אתר מסתכלן אלן גווינין סלקין ואתכלילן כחדא. זכאה איהו מאן דידע לאכללא וליחדא כלהו כחדא לאתקנא כלא באתר דאצטריך לעילא לעילא, וכדין אתנטיר בר נש בעלמא דין ובעלמא דאתי.

פתח רבי יוסי ואמר (תהלים צ"ט: 4) ועז מלך משפט אהב אתה כוננת מישרים. ועז מלך, דא קב"ה. משפט אהב, דא קב"ה.

[p. 406] ועז מלך, תוקפא דאתקף קב"ה לאו איהו אלא במשפט דהא במשפט יקיים ארעא כד"א (משלי כ"ט: 4) מלך במשפט יעמיד ארץ, ובגין כך משפט אהב. לא אתתקף כנסת ישראל אלא במשפט בגין דמתמן אתזנת וכל ברכאן דנטלא מתמן נטלא, ובגין כך ועז מלך משפט אהב, כל תאיבו וכל רחימו דילה לקביל משפט.

אתה כוננת מישרים, רזא דתרין כרובים לתתא דאינון תקונא ויישובא דעלמא והא אתמר.

רבי חזקיה פתח ואמר (תהלים קל"ה: 1) הללויה הללו עבדי יי' הללו את שם יי'. האי קרא אית לאסתכלא ביה, כיון דאמר הללויה אמאי הללו עבדי יי', ולבתר הללו את שם יי'.

אלא הכי תנינן מאן דמשבח לאחרא אצטריך לשבחה ליה כפום יקריה, וכפום יקריה הכי אצטריך שבחיה. ותנינן מאן דמשבח לאחרא בשבחה דלית ביה הוא גלי גנותיה וסבב לגנאה ליה, ועל דא מאן דעביד הספדא על בר נש אצטריך כפום יקריה ולא יתיר, דמגו שבחיה אתי לגנותיה, ובכלא שבחא אצטריך כפום יקריה.

[p. 407] ת"יח הללויה, הכא איהו שבחא עלאה דמארי דכלא, אתר דלא שלטא ביה עינא למנדע ולאסתכלא, אַתְר דאיהו טמירא דכל טמירין. ומאן איהו, י"ה שמא עלאה על כלא. ובגין כך הללויה, שבחא ושמא כחדא כלילין כחד, וסתים מלה ואמר הללו ולא אמר מאן. הללויה, למאן אמרו. אלא כמה די"ה סתים, הכי שבחא דשבוחי סתים, אינון דמשבחי לא ידענא מאן אינון, והכי אצטריך למהוי כלא סתים ברזא עלאה.

ולבתר דסתים ברזא עלאה גלי ואמר הללו עבדי יי הללו את שם יי, בגין דדא איהו אתר דלא סתים כההוא עלאה טמירא דכל טמירין, דא הוא אתר דאקרישם כד"א (שמואל ב' ו: 2) אשר נקרא שם שם יי. קדמאה סתים דלא גליא, דא סתים וגליא, ובגין דקיימא באתגלייא אמר אינון דקא משבחין להאי אתר מאן אינון ואמר דאינון עבדי יי דאתחזון לשבחה לאתר דא.

יהי שם יי מבורך מעתה ועד עולם. מאי שנא דקאמר יהי. אלא יהי רזא דאמשכותא מההוא שמא עלאה דאיהו סתים דקאמרן דאיהו י"ה עד רזא דברית דאיהו יו"ד תתאה כגוונא דיו"ד עלאה, שירותא כסופא. ובגין כך יהי, רזא דאמשכותא מטמירא דכל טמירין עד דרגא בתראה, [p. 408] ובמלה דא אתקיים כל עובדא דבראשית כד"א יהי רקיע, יהי מאורות, יהי אור. בכל אינון עובדין דלעילא כתיב יהי, בכל אינון עובדין דלתתא לא כתיב יהי, בגין דרזא דא דאיהו אמשכותא מרזא עלאה סתימא דכל סתימין לא אתקיים אלא באינון מלין עלאין דלעילא ולא אתמר באינון [רלג ע"א] מלין תתאין דלתתא. ובדא מתברך שמא קדישא בכלא, ועל דא כתיב יהי שם יי מבורך מעתה ועד עולם.

ממזרח שמש ועד מבואו מהולל שם יי. ממזרח שמש, דא אתר עלאה דקא נהיר מניה שמשא ואנהיר לכלא, ודא איהו אתר דרישא עלאה סתימא.

ועד מבואו, דא הוא אתר קשרא דאתקשר ביה מהימנותא כדקא חזי, ומתמן נפקי ברכאן לכלא, ועלמא מהכא אתון כמה דאתמר. ובגין כך קיימא האי אתר לאתזנא מעילא ולא תברכא מתמן, וכלא קיימא באתערותא דלתתא דמתערי אינון עבדי יי כד מברכי שמא קדישא כדקאמרן, ובגין כך דא דאיהו באתגלייא כתיב הללו עבדי יי הללו את שם יי.

אדהכי הוה נהיר צפרא, נפקו מן מערתא [p. 409] ובההוא ליליא לא דמכו. אזלו בארחא, כד נפקו מאינון טורין יתבו וצלו צלותא. מטו לחד כפר ויתבו תמן כל ההוא יומא, בההוא ליליא ניימו עד דהות פלגו ליליא, בפלגו ליליא קמו לאתעסקא באורייתא.

פתח רבי יהודה ואמר ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך ישראל. מאי ביום ההוא, דהא סגי מדקאמר ויברכם. ותו לאמור כתיב בוא"ו, מאי שנא. אלא רזא איהו, ויברכם ביום ההוא, רזא דדרגא דאתמנא על ברכאן לעילא. יום ההוא, יום מההוא אתר עלאה דאקריהוא, והאי יום ההוא דלית פרודא בין יום ובין הוא, ובכל אתר יום ההוא דא תרין דרגין, דרגא עלאה ותתאה דאינון כחדא. ובגין כך כד בעא יעקב לברכא לבנוי דיוסף בריך לון ביחודא דעלמא עלאה ותתאה כחדא.

לאמור בוא"ו דאתכליל וא"ו בינייהו, ועל דא יחד לון ביחודא דלעילא כלהו כחדא, בגין דיתקיים ברכתהון, ולבתר כליל כלא כחדא, בך יברך ישראל לאמר. מאי בך, בך ודאי, דא רזא דיחודא, בקדמיתא מתתא לעילא, יום ההוא מתתא לעילא, ולבתר נחית לאמצעיתא, לאמור בוא"ו הא אמצעיתא, ולבתר נחית לתתא, בך. והכי הוא יאות כדקא חזי, מתתא לעילא ומעילא לתתא.

[p. 410] בך יברך ישראל. מאן ישראל, ישראל סבא. יבורך ישראל לא כתיב, אלא יברך ישראל, דהא ישראל נטיל ברכאן מלעילא ולבתר איהו מברך לכלא בהאי דרגא תתאה דייקא דקאמר בך יברך ישראל.

שימך אלהים כאפרים וכמנשה. אקדים ליה לאפרים בקדמיתא בגין דאפרים על שמא דישראל אקרי. מנא לן, מכד זמנא דשבטא דאפרים נפק עד לא אשתלים זמנא דשעבודא דמצרים, דחקו שעתא ונפקו מן גלותא, קמו עליהון שנאיהון וקטלו לון דכתיב (יחזקאל ל"ז: 11) בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה, משמע דכתיב (שם) כל בית ישראל המה, ועל דא אקדים לאפרים קדם מנשה, בגין כך אפרים מטולא דסטר מערב ומטלנוי הוה. [p. 411] ת"ח ברכתא דברוך לבני יוסף, אמאי אקדים לון ברכאן עד לא יברך לבנוי. אלא מכאן דחביבותא דבני בנוי חביב עליה דב"נ יתיר מבנוי, ובגין כך אקדים חביבותא דבני בנוי קודם לבנוי לברכא לון בקדמיתא.

ויברכם ביום ההוא לאמר. ר' יוסי פתח (תהלים קט"ו: 12) יי' זכרנו יברך יברך את בית ישראל וגו'. יי' זכרנו יברך, אלין גוברין. יברך את בית ישראל, אלין נשין, בגין דדכורין בעיין לאתברכא בקדמיתא ולבתר נשין, ונשין לא מתברכן אלא מברכתהון דדכורין, דכד דכורין מתברכן כדן נשין מתברכן. ואי תימא הא כתיב (ויקרא ט"ז: 6) וכפר בעדו ובעד ביתו, דצריך לכפרא עליה בקדמיתא ולבתר על ביתיה בגין דאתברכא מיניה.

ת"ח נשין לא מתברכן אלא מגוברין כד אתברכן אינון בקדמיתא, ומההוא ברכא אתברכן. אלא במאי אוקימנא יברך את בית ישראל. אלא קב"ה יחיב תוספת ברכאן לדכורא בגין דאתברכא מיניה אתתא, וכן בכל אתר [רלג ע"ב] יחיב קב"ה תוספת ברכאן לדכורא

דנסיב בגין דאתברכא נוקבא מההוא תוספת דברכאן. כיון דאנסיב ב"נ יהבי ליה תרי חולקין חד ליה וחד לנוקביה, ואיהו נטיל כלא חולקיה וחולקא דנוקביה.

[p. 412] ת"יח ויברכס ביום ההוא לאמור, בריך לון ולכל דיפקון מנייהו לבתר.

לאמור בוא"ו, הכא אתרמיז ברא בוכרא, (שמות ד': 22) בני בכורי ישראל, (ירמיה

ל"א: 8) ואפרים בכורי הוא, ועל דא תוספת וא"ו.

ר' חזקיה פתח (תהלים קל"ט: 16) גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו ימים יוצרו ולא

אחד בהם. האי קרא אוקמוה בכמה אתר, אבל ת"יח כל אינון נשמתין דהוו מיומא דאתברי עלמא כלהו קיימי קמי קב"ה עד לא נחתו לעלמא בההוא דיוקנא ממש דאתחזון לבתר בעלמא, וההוא חיזו דגופא דב"נ דקאים בהאי עלמא הכי קאים לעילא.

ובשעתא דההיא נשמתא זמינא לאחתא בעלמא ההיא נשמתא בההיא דיוקנא ממש

דקיימא בהאי עלמא הכי קאים קמי קב"ה ואומי לה קב"ה דיטור פקודי אורייתא ולא יעיבר על קיימיה. ומנא לן דקיימין קמיה, כמה דכתיב (מלכים א' י"ז: 1) חי יי אשר עמדתני לפניו, אשר עמדתני ודאי והא אוקמוה. ובגין כך גלמי ראו עיניך, עד לא יתחזי בעלמא.

ועל ספרך כלם יכתבו, דהא כלהו נשמתין בההוא דיוקנא דלהון כלהו בספרא כתיבי.

ימים יוצרו, הא אוקמוה יוצרו ודאי.

[p. 413] ולא אחד בהם, בהאי עלמא למיקס בקיומא דמאריהון כדקא חזי.

ת"יח יומין דב"נ כד זכי ב"נ בהאי עלמא בעובדין טבאן אינון יומין דיליה אתברכאן

לעילא מההוא אתר דאיהי מדת יומוי.

פתח ואמר (תהלים ל"ט: 5) הודיעני יי קצי ומדת ימי מה היא. האי קרא אוקמוה, אבל

ת"יח קצי, דא קץ הימין דאיהי מתקשרא ביה בדוד.

ומדת ימי מה היא, דא איהו ממש דאתמנא על יומוי.

א"ר יהודה הא שמענא מרי שמעון דהאי קרא אתמר על אינון יומין דאתגזרו עלוי

מאדם קדמאה דאינון שבעין והא אתמר דחיין כלל לא הו ליה אלא דיהב ליה אדם לדוד מאינון יומין דיליה שבעין שנין. ורזא דא וילון דלא משמש כלל, וסיהרא לא אתנהירא מגרמה כלל ושבעין שנין נהרין לה בכל סטרהא ואינון חיי דוד סתם. ועל דא בעא דוד למנדע רזא דא על מה לית לה חיין לסיהרא מגרמה ולמנדע עקרא דיליה.

[p. 414] ומדת ימי מה היא, דא הוא דרגא עלאה סתימא דאיהו קיימא על כל אינון

יומין דאינון חיין דילה, אתר דנהיר לכלא.

אדעה מה חדל אני. מאי מה חדל אני, אמר דוד אנדע על מה חדל אנא נהורא מגרמי

ואתמנע מני כשאר כל אינון עלאין דאית לון חיין לכלהו, ואנא על מה אנא חדל ועל מה אתמנע מני. ודא הוא דבעא דוד למנדע ולא אתייהב ליה רשותא למנדע.

ת"ח כל ברכאן עלאין כלהו אתמסרן להאי דרגא לברכא לכלא, ואע"ג דלית לה נהורא מגרמה כל ברכאן וכל חידו וכל טיבו כלהו קיימי בה ומנה נפקי, ועל דא אקרי כוס של ברכה ואקרי ברכה ממש, ועל דא כתיב (משלי י': 22) ברכת יי' היא תעשיר, ברכת יי' ודאי. ועל דא כתיב (דברים ל"ג: 23) ומלא ברכת יי' ים ודרום ירשה. בגין כך אית לה בכלהו שאר, מכלהו אתמליא ומכלהו אית בה, ואתברכא מכל [רלד ע"א] אינון ברכאן עלאין ואתמסרו לה ברכאן לברכא. מנלן, א"ר יצחק יעקב בריך לבנוי דיוסף מאתר דא דכל ברכאן [p. 415] אתמסרו ליה לברכא כמא דכתיב (בראשית י"ב: 2) והיה ברכה, מכאן ולהלאה ברכאן אתמסרו בידך. ת"ח כגוונא דא אן מברכן ומשבחין לשמא דא, וע"ד הלילא באינון יומין דקאמרי הלילא, דאמר ר' חייא בהלילא צריכין תלת דרגין, חסידים וצדיקים וישראל, בגין דתסתלק יקרא דקב"ה על כלא באלין דרגין, חסידים צדיקים וישראל, חסידים מסטרא דימינא, וצדיקים מסטרא דשמאלא, וישראל מכל אינון סטרין בגין דישראל כלילן מכלהו. ועל דא סליק תושבחתא דקב"ה בכלא, וכן בכל אתר דישראל משבחן ליה לקב"ה מתתא אסתלק יקריה בכלא.

[רלג ע"ב] תוספתא. קל גלגלא מתגלגלא מתתא לעילא, רתיכהא טורקהא אזלין ומתגלגלין, קל נעימותא סלקא ונחתא אזלא ושטיא בעלמא. קל שופרא נגיד בעומקי דררגין אסחר גלגלא.

[p. 416] סחרנהא יתבין תרין מגרופין מימינא ומשמאלא, בתרי גוונין משתאבין דא בדא, דא חוור ודא סומק, ותרווייהו סחרנין גלגלא לעילא. אסחר לימינא חוורא סלקא, אסחר לשמאלא סומקא נחתא, [רלד ע"א] וגלגלא אסחר תדיר ולא שכיך.

תרין צפרין סלקין מצפצפן חד לסטר דרום חד לסטר צפון, פרחין באוירא. צפצופא וקל נעימו דגלגלא מתחברן כחדא, כדין (תהלים צ"ב: 1) מזמור שיר ליום השבת, וכל ברכאן נגדין בלחישו בדא נעימו מגו רחימו דקול שופרא.

לקבלא אינון ברכאן נחתין מעילא לתתא ואתגניזו כחדא בגו עומקא דבירא, נביעו דבירא דלא פסקא בלחישו עד דאתמליא. ההוא גלגלא סחרא, אינון תרי מגרופין סחרן, חד דימינא קרא בחיל ואמר זהירו דזהרן סלקא ונחתא, תרי אלפי עלמין אזדהרו, עלמא דאמצעיתא בגווייהו אזדהר בזוהרא דמארך.

כל אינון מארי דעיינין אסתכלו ופקחו עיניכון, תזכנן להאי נהירו להאי עדונא, אלין אינון ברכאן דנגדי מלעילא. מאן דזכי גלגלא סחרא לימינא ואנגיד ואמשיך לההוא דזכי ואתעדן מאינון ברכאן עלאין דזהרין. זכאין אינון דזכאן בהו.

וכד לא זכי גלגלא אסחר וההוא מגרופיא דלסטר שמאלא אסחר ונחית לתתא ואמשיך דינא על האי דלא זכי וקלא נפקת ווי לאינון חייבין דלא זכו. מההוא סטרא נפקא אשא דשלהובא דדליק ושארי על רישיהון דחייבי עלמא. זכאין אינון כל אינון דאזלי בארח קשוט בהאי עלמא למזכי לההוא נהירו עלאה ברכאן דצחצחון כד"א (ישעיה נ"ח: 11) והשביע בצחצחות נפשך וגו'.

[p. 417] ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את וגו'. רבי אבא פתח (תהלים ק"ב: 18) פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם. האי קרא אוקמוה ואקשו ביה חבריאי, אלא תו אית ביה סטר קורדיטא. פנה, הקשיב מבעי ליה או שמע, מאי פנה. אלא כל צלותין דעלמא צלותין, וצלותא דיחיד לא עאל קמי מלכא קדישא אלא בחילא תקיף, דעד לא עאל ההיא צלותא לאתעטרא בדוכתיה אשגח בה קב"ה ואסתכי בה ואסתכי בחובוי אן בזכותיה דההוא ב"נ, מה דלא עביד בצלותא דסגיאין, דהא בצלותא דסגיאין כמה אינון צלותין דלא מבני זכאין נינהו ועאלין כלהו קמי מלכא ולא אהפך בחובייהו.

[p. 418] בג"כ פנה אל תפלת הערער, ומהפך ביה ואסתכי ביה במה לבא ומה רעותא אתעביד, ומאן איהו ב"נ דצלי צלותא דא ומאן אינון עובדוי. בג"כ ליבעי ליה לב"נ דיצלי צלותיה בצבורא. מאי טעמא, בגין דלא בזה את תפלתם, אע"ג דכלהו לאו בכוונה ורעותא דלבא.

ד"א פנה אל תפלת הערער, דא יחידאי דאתכליל בסגיאין, ומאן איהו יחידאי דאתכליל בסגיאין, דא יעקב דאיהו כליל בתרין סטרין וקרא לבנוי וצלי צלותא עלייהו. מאן צלותא, צלותא דיקבלון בשלימו לעילא, צלותא דלא ישצון בגלותא. בההיא שעתא דיעקב קרא לון אסתלק מניה שכינתא והא אוקמוה.

ות"ח ההיא שעתא דיעקב הוה קארי לבנוי אברהם ויצחק אזדמנו תמן ושכינתא על גבייהו, ושכינתא הוה חדי ביה ביעקב לאתחברא באבהן [רלד ע"ב] לקשרא נפשיהו כחד למהוי רתיכא. בשעתא דפתח יעקב האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, דא שכינתא, כביכול הוה עציבו ביה ואסתלק, ולבתר אהדרו לה בנוי ביחודא דמילייהו ופתחו ואמרו (דברים ו': 4) שמע ישראל יי אלהינו יי אחד. בההיא שעתא יעקב קיים לה ופתח ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ואתיישב תמן שכינתא בדוכתיה.

[p. 419] ויקרא יעקב. מאי קריאה הכא, אלא לקיימא דוכתייהו, לקיימא לון לעילא ותתא.

ת"ח בכל אתר קריאה כהאי גוונא דכתיב (במדבר י"ג: 16) ויקרא משה להושע בן נון יהושע, לקיימא דוכתיה ולקשרא ליה כמה דאצטריך. וכן (בראשית כ"ה: 26) ויקרא שמו יעקב,

וכתיב (שם ל"ג: 20) ויקרא לו אל אלהי ישראל, קב"ה קיים ליה בשמא דא, קריאה לקיומא קאתא.

ואי תימא (יונה ג': 8) ויקראו אל אלהים, (שם ב': 3) קראתי מצרה לי [p. 420] אל יי ויענגי. הכי הוא ודאי לקיימא קיומא לעילא. ומאן איהו, סדורא דשבחא דמאריה וכל אינון מלין דבעי קמי מאריה קיומא יהיב למאריה דאחזי דביה תליא כלא ולא באתר אחרא, הא קיים קיומא.

כהאי גוונא ויקרא יעקב אל בניו, קיים לון בקיומא שלים. כגוונא דא ויקרא אל משה, אתקיים בקיומיה.

אמר רבי יצחק אל"ף דיקרא אמאי היא זעירא.

א"ל אתקיים משה בשלימו ולא בכלא דהא אסתלק מאתתיה. בספרי קדמאי אמרי לשבחא, ואנן הכי תנן מאן דיסתלק לעילא יתקשר לעילא ותתא, וכדין הוא שלים. תו אל"ף זעירא, מאתר זעירא הוה, זעירא דאיהו רב באתחברותיה לעילא. ויאמר, מאי ויאמר, הא אוקמוה כד"א (בראשית י"ז: 17) ויאמר בלבנו, אמירה בחשאי [p. 421] האספו, אספו מבעי ליה כד"א (תהלים נ': 5) אספו לי חסידי, אלא הכא קיים לון, האספו מאתר דלעילא, האספו בקשורא שלים ביחודא חד.

ואגידה לכם, מאי ואגידה, רזא דחכמתא איהו.

רבי יוסי שאיל לרי שמעון, א"ל האי אגידה או ויגד או ויגידו, וכל כלהו, וחמינן דרזא

דחכמתא איהו, אמאי במלה דא רזא דחכמתא.

א"ל בגין דאיהו מלה דאתיא בגימ"ל דל"ת בלא פרודא והכא הוא רזא דחכמתא, מלה דאתיא בשלימו ברזא דאתוון, הכי כד אינון בחכמתא, דל"ת בלא גימ"ל לאו הוא שלימו וכן גימ"ל בלא דל"ת דהא דא בדא אתקשרו בלא פרודא, ומאן דאפריש לון גרים לגרמיה מותא, ורזא דא חובא דאדם.

[p. 422] בגי"כ הוא רזא דחכמתא, ואע"ג דאית יו"ד לזמנין בין גימ"ל לדל"ת לא הוי

פרודא וכלא קשורא חד ועל דא מלה הכי הוא ודאי, ואגידה לכם, רזא דחכמתא, בעא לגלאה סופא דכל עובדיהון דישראל.

ואי תימא דלא גלי האי דבעא לגלאה, אי הכי אמאי אכתוב באורייתא מלוי דיעקב שלימא ואתפגים לבתר ולא אשתלים. אלא ודאי אשתלים, כל מה דאצטריך לגלאה גלי וסתים, אמר מלה וגלי לבר וסתים לגו, ומלה דאורייתא לא אפתגים לעלמין וכלא הוא סתים ביה באורייתא, בגין דאורייתא שלימן דכלא שלימו דעילא ותתא ולא הוי מלה או את באורייתא פגימא. ויעקב כל מה דאצטריך ליה למימר אמר, אבל גלי וסתים ולא פגים מכל מה דבעא אפילו את חד.

רבי יהודה ור' יוסי הוו יתבי יומא חד קמי דתרעא דלוד. אמר רבי יוסי לרבי יהודה הא דחמינן דיעקב בריך לבנוי חמינן ממה דכתיב ויברך אותם, אבל אן ברכתא דלהון. א"ל כלא ברכאן אינון דקא בריך להו כגון יהודה אתה יודוך אחיך, דן ידין עמו, מאשר שמנה לחמו, וכן כלהו. אבל מה דגלי לון [p. 423] לא גלי מה דבעא לגלאה להו את הקץ, והא אוקמוה דאית קץ לימין ואית קץ לשמאל, בעא לגלאה לון את הקץ בגין לאסתמרא [רלה ע"א] ולאתדכאה מערלה. ומאי דגלי לון אתידע ואתגלי עד דעאלו לארעא קדישא, אבל מלין אחרנין לאו אינון באתגלייא וסתימין אינון באורייתא בההיא פרשתא דיעקב ובאינון ברכאן. פתח ואמר ראובן בכרי אתה נגו. מאי קא חמא יעקב למפתח בראובן, ליפתח ביהודה דאיהו קדמאה לכל משריין ואיהו מלכא, וחמינן דלא ברכיה וסליק ברכאן מניה עד דאתא משה וצלי צלותא עליה כד"א (דברים ל"ג: 6) יחי ראובן ואל ימות. אבל ודאי ברכיה וסליק ההוא ברכא לאתריה. לבר נש דהוה ליה בר, כד מטא זמניה לאסתלקא מעלמא אתא מלכא עליה, אמר הא כל ממונא דיילי ליהווי בידא דמלכא נטיר לבראי, כד יחזי מלכא בברי [p. 424] דאתחזי ליה יהיב ליה. כך יעקב אמר ראובן בכרי אתה, רחימא דמעיי אנת, אבל ברכאן דילך יסתלקון בידא דמלכא קדישא עד דיחמי בך בגין דאזלת לקביל אפך כתרגומו.

ראובן בכורי אתה. רבי אלעזר פתח (יחזקאל ל"ז: 9) הנבא אל הרוח הנבא בן אדם

ואמרת אל הרוח כה אמר יי מארבע רוחות בואי הרוח ופחי בהרוגים האלה ויחיו. כמה

אטימין אנון בני נשא דלא ידעין ולא משגיחין ביקרא דמאריהון, דהא אורייתא אכריזת

קמייהו בכל יומא ולית מאן דציית אודניה לקבלה. האי קרא קשיא, כיון דכתיב הנבא אל

הרוח, אמאי זמנא אחרא הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח.

אלא מכאן אוליפנא רזא דחכמתא, תרין קיומין הכא, חד לאתערא מתתא לעילא דאי

לא מתערין מתתא לא מתערין לעילא, ובאתערותא דלתתא אתער לעילא. הנבא אל הרוח,

מתתא לעילא. הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח, מעילא לתתא, דהא אפילו לעילא באתערותא

דלתתא נקיט ההוא עלאה מעלאה מניה, כגון האי קרא (שם) כה אמר יי מארבע רוחות באי

הרוח, מארבע רוחות, דא דרום ומזרח וצפון ומערב, ורוח אתיא ממערב באתחברותא דאלין

אחרנין כד"א (במדבר כ"א: 18) כרוה נדיבי העם, ומהכא נפקין רוחין ונשמתין לבני עלמא

לאצטיירא בהו.

[p. 425] ופחי, כד"א (בראשית ב' 7) ויפת באפיו נשמת חיים.

ת"ח נקיט מהאי גיסא ויהיב בגיסא אחרא, ועל דא (קהלת א' 7) כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא. אמאי איננו מלא, בגין דנקיט ויהיב אעיל ואפיק.

רבי אלעזר שאיל שאלתא לר' שמעון, אמר הואיל וקב"ה גלי קמיה דבני נשא ימותון אמאי נחית נשמתין לעלמא ואמאי אצטריך ליה.
א"ל שאלתא דא קמייהו דרבנן שאילו כמה וכמה ואוקמוה, אבל קב"ה יהיב נשמתין דנחתין להאי עלמא לאשתמודעא יקריה ונקיט לון לבתר. אי הכי אמאי נחתו. אלא רזא דא הכי הוא.

פתח ואמר (משלי ה' 15) שְׁתֵּה מִיַּם מְבוֹרָךְ וּנְזֻלִים מִתּוֹךְ בָּאֲרֶךְ. בְּנֶךְ אֵתֵר דְּלֵא נְבִיעַ מִגְרָמִיָּה, וְאִימְתִי נְבִיעִין הֵנִי מִיָּא, בְּשַׁעֲתָא דְּאִשְׁתְּלִים נִשְׁמַתָּא בְּהַאי עֲלָמָא, כַּד סִּלְקָא לְהַהוּא אֵתֵר דְּאִתְקִשֵׁר בֵּיהּ, כַּדִּין הוּא שְׁלִים מְכַל סְטְרִין מִתְתָּא וּמִלְעִילָא.
וכד נשמתא סלקא כדין אתער תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא וכדין נבעין מיא מתתא לעילא, תּוֹךְ אֵתְעִבִיד בָּאֲרֶךְ מִיַּין דְּנְבִיעִין, וכדין אֵתְחַבְּרוּתָא וַיְחֻדָּא ותיאובתא ורעוא אֵשְׁתַּכַּח דְּהָא בֵּיהּ בְּנִשְׁמַתָּא דְּצַדִּיקִיָּא אשתלים ההוא אתר, ואתער חביבותא ורעותא לעילא ואתחבר כחד.

[p. 426] רְאוּבֵן בְּכָרִי אַתָּה, הכי הוא ודאי, טפה קדמאה דיעקב הוה ורעותיה באתר

אחרא הוה כמה דאתמר.

ת"ח ראובן וכלהו שבטין תריסר כלהו אתאחדן בשכינתא, וכד חמא יעקב לשכינתא על גביה קרא לבנוי תריסר לאתחברא בה.

ות"ח ערסא שלימתא לא אשתכח מן יומא דאתברי עלמא כההיא שעתא דבעא [רלה ע"ב] יעקב לאסתלקא מעלמא, אברהם מימינה ויצחק משמאליה, יעקב הוה שכיב בינייהו, שכינתא קמיה. כיון דחמא יעקב כך קרא לבנוי ואחיד לון סחרניה דשכינתא וסדר לון בסדורא שלים. מנא לן דְּסִדְרֵךְ לון סחרניה דשכינתא, דכתיב הַאֲסַמְנֵה. וכדין אשתכח תמן שלימו דכלא, וכמה רתיכין עלאין סחרנייהו.

פתחי ואמרי (דה"א כ"ט: 11) לֶךְ יִי הַגְּדוּלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנְּצַח וְהַהוֹד וְגו'. כדין אֵתְכַנַּשׁ שְׁמַשׁא לְגַבֵּי סִיְהָרָא וְאֵתְקַרַּב מזרח במערב הדא הוא דכתיב וַיֵּאֲסוּף רִגְלָיו אֶל הַמָּטָה, ואתנהיר סיהרא ואשתכח בשלימו, וכדין ודאי תנינן יַעֲקֹב לא מית. כיון דחמא יעקב סְטְרָא שלים מה דלא אשתכח הכי לבר נש אחרא חדי ושבח ליה לקב"ה ופתח ובריך לבנוי כל חד וחד כדקא יאות ליה.

[p. 427] ר' יוסי ורבי ייסא הוו אזלי בארחא. אמר ר' ייסא הא ודאי תנינן כל בנוי דיעקב אתקנו בסדורא שלים ואתברכו כל חד וחד כדקא יאות ליה, מאי קא נימא בהאי קרא דכתיב מאשר שמנה לחמו וגו'.

א"ל לא ידענא בגין דלא שמענא ביה, אלא אנא ואנת ניזיל לגבי בוצינא קדישא. אזלו, כד מטו לגביה דרבי שמעון אמרו מלה ושאלו שאילתא. אמר לון ודאי רזא דחכמתא איהו.

פתח ואמר (שופטים ה': 17) אשר ישב לחוף ימים ועל מפרציו ישכון. אמאי יתיב תמן, אלא מאן דיתיב לשפתא דימא אשתמש בתפנוקי עלמא. והכא אשר דא פתחא עלאה דצדיק כד אתברכא לארקא ברכאן בעלמא, והאי פתחא אשתמודע תדיר לברכאן דעלמא ואקרי אשר, ודא הוא עמודא מאינון דקאים עלמא עלייהו. וההוא אתר דאקרי לחם עוני מהאי אתר אתתקון הה"ד מאשר [p. 428] שמנה לחמו, מה דהוה לחמא דמסכנא אתהדר לחם פנג בגין דאריק ביה ברכאן ותפנוקין, וסופיה דקרא אוכח והוא יתן מעדני מלך. מאן מלך, דא כנסת ישראל, דמניה אתון בתפנוקי עלמא, ודא יהיב להאי מלך כל ברכאן כל חידו וכל טיבו, הוא יהיב ומניה נפקי. אמרו אי לא ניתי לעלמא אלא למנדע דא טב לן.

ראובן בוכרא דיעקב הוה. אמר רבי חייא ליה הוה אתחזי ואתעבר מניה כלא, מלכו ליהודה אתיהיב, בכירותא ליוסף, כהונתא ללוי הדא הוא דכתיב פחו כמים אל תותר, לא תשתאר בהו.

ומה דאמר כחי וראשית אוני, הכא ברכיה ופקדיה לקב"ה. לרחימא דמלכא דבעא מלכא למעבד ליה טיבו. יומא חד אעבר בריה בשוקא, אמר למלכא דא הוא ברי ודאי רחימא [p. 429] דנפשאי. שמע מלכא וידע דהא שאיל על בריה. כך יעקב אמר ראובן בכורי אתה כחי וראשית אוני, הכא פקדיה למלכא.

פחו כמים אל תותר, הכא אמר מה דאערע ליה דלא ישתאר בארעא וישרי לבר. לקביל דא חד ממנא מסטרא דמשכנא לעילא די ממנא תחות ידא דמיכאל, ואמרי לה תחות ידא דגבריאל. ומיכאל הוא רישא בכל אתר מסטרא דחסד, וגבריאל מסטרא דגבורה, (הושע י"ב: 1) ויהודה עוד רד עם אל, סטר גבורה בי דינא אקרי, וסמיך ליה ראובן, אע"ג דמלכו הוה דיהודה ראובן סמיך לקבליה הוה.

ארי שמעון זמינין אינון בני ראובן לאגחא תרי קרבין בגו ארעא.

תי"ח כחי, בגלותא דמצרים.

וראשית אוני, דאינון הוו קדמאין לגבי אחוהון לקרבא.

יתר שאת, בגלותא דאשור דתמן גלו בני ראובן ובני גד קדמאין מכלהו וסבלו כמה

בישין וכמה ענויין סבלו ולא תבו עד כען.

[p. 430] ויתר עז, לזמנא דמלכא משיחא יתער בעלמא אינון יפקון ויגחון קרבין בעלמא

ונצחין ויתתקפון על עממיא ובני עלמא ידחלון מנייהו וירתתון קמייהו [רלו ע"א] ויחשיבו

לאתגברא במלכותא ולא ישתארו ביה הדא הוא דכתיב פחו כמים אל תותר. מ"ט לא

ישתארו במלכותא ואפילו בסטרא חד דעלמא, בגין כי עלית משכבי אביך, דזמינין לאעלא

ולאגחא קרבין בגו ארעא קדישא, משכבי אביך דייקא, דא ירושלם.

ת"ח בארבע סטרי עלמא אתבדרו בני ראובן בגלותא לקבליהון דכל ישראל דאתגלו

בגלותא ארבע זמנין בארבע סטרי עלמא הדא הוא דכתיב כחי חד, וראשית אוני תרי, יתר שאת

תלת, ויתר עז ארבע. כגוונא דא זמינין אינון לאגחא קרבא בארבע סטרי עלמא ולמשלט

בקרבייהו על כלא וינצחון עממין סגיאין וישלטון עלייהו.

פחו כמים אל תותר, הכא אתרמיז על הרהורא קדמאה דהוה ליה ליעקב בההוא טפה

קדמאה ברחל, דאלמלא הרהורא דההוא טפה הוה באתריה אשתאר ראובן בכלא. אבל פחו

כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך, בהרהורא אחרא אז חללת וגו'.

[p. 431] דבר אחר פחו כמים אל תותר, דהא כד יגחון קרבא בני ראובן בעלמא וינצחון

עממין סגיאין לא ישתארו במלכותא. מ"ט, כי עלית משכבי אביך, דזמינין לאגחא קרבא

בארעא קדישא דייקא דכתיב כי עלית משכבי אביך, דא ירושלם. משכבי, משכב מבעי ליה.

אלא דא ישראל סבא, משכבי אביך ולא משכב בגין דהא בתרי זמני אתבני ירושלם, ותליתאה

לזמנא דמלכא משיחא, ועל דא משכבי אביך.

הא הכא אתגלייא ברכה, ומה דהוה בההוא זמנא ומה דייתי כד עאלו ישראל לארעא,

ומה דיהא בזמנא דמלכא משיחא בעובדא דראובן.

שמעון ולוי אחים כלי חמס מכירותיהם. אמר ר' יצחק אחיד לון בסטרא שמאלא

דשכינתא דחמא עובדין דינא קשיא דעלמא לא יכיל למסבל.

אמר ר' יוסי ברכא דלהון אן הוא.

אמר רבי יצחק שמעון לא אתחזי להאי דחמא ליה כמה עובדין בישין, ולוי דאתי

מסטרא דדינא קשיא [p. 432] וברכתניה לא תליא ביה, ואפילו כד אתא משה לא תליא ביה

דהא בקב"ה תליא דכתיב (דברים ל"ג: 11) ברכ יי חילו ופועל ידיו תרצה.

ת"ח כתיב (תהלים ק"ד: 25) זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות

עם גדולות. זה הים גדול, דא שכינתא דקיימא עליה דיעקב כד בעא לאסתלקא מעלמא.

ורחב ידים, דהא כל עלמא אמלי ואשלים ונתצמצם תמן.

שם רמש ואין מספר, דכמה מלאכי עלאי אשתכחו תמן.
 חיות קטנות עם גדולות, אלין אינון י"ב שבטין בנוי דיעקב דאשתכחו בה בשלימו, חד
 אריה וחד איל, חד זאב וחד טלה.
 אמר רבי יצחק אריה חד טלה חד, חד זאב וחד גדי, וכן כלהו לאשתכחא חיות קטנות
 עם גדולות.
 רבי יהודה אמר כלהו שפיר, אבל יהודה אריה, שמעון שור, דא אוקמוה חברייה דהו
 משגיחין דא לקביל דא, דא מימינא ודא משמאלא. לתורא דעובדוי בישין, אמרו נצייר אקונין
 דאריה בקופטיה ויסתכל ביה וידחל מניה. כך שמעון שור, יהודה אריה.
 [p. 433] שמעון לא זכה לברכאן אלא טפל ליה משה ביהודה דכתיב (דברים ל"ג: 7) שמע
 יי קול יהודה. כתיב שמע יי, וכתוב (בראשית כ"ט: 33) כי שמע יי כי שנואה אנכי.
 א"ר יהודה שמעון ולוי אבוהון סליק לון למשה.
 א"ל ר' יוסי מ"ט אבוהון סליק לון למשה, אפן אנן נסליק ליה לבוצינא קדישא עלאה.
 אתו שאילו ליה לר' שמעון. אמר כמה חביבין מלין. אטפח בידוי ובכה אמר מאן יגלי לך
 מהימנא קדישא, אסתלקת בחיידך על בני עלמא, אסתלקת במותך ואסתים דיוקנד, מפתחן
 דמארך אתמסרו בידך תדיר.
 ת"ח יעקב הוה ליה ארבע נשין ואוליד בנין מכלהו [רלו ע"ב] ואשתלים בנשוי. כד בעא
 לאסתלקא [p. 434] שכינתא קיימא עלוי, בעא לברכא לאלין ולא יכיל מקמי שכינתא דדחיל.
 אמר איך אעביד דהא תרווייהו מסטרא דדינא קשיא קא אתיין, אי אתקונן בשכינתא לא
 יכילנא דהא ארבע נשין הוו לי ואשתלימנא בהו, אלא אסליק לון למארי ביתא דהא ביתא
 ברעותיה קיימא ומה דבעי יעביד.
 כך יעקב אמר חולקי דנשין ובנין נסבית בהאי עלמא ואשתלימנא, היך אתקונן
 במטרוניתא יתיר, אלא אסלק מלין למארי מטרוניתא והוא יעביד ולא ידחיל.
 ת"ח מה כתיב (דברים ל"ג: 1) וזאת הברכה אשר ברכך משה איש האלהים, מארי דביתא
 מארי דמטרוניתא כמה דכתיב (במדבר ל': 14) אישה יקימנו ואישה יפרנו, דהא (שם ז': 1) כלת
 משה כתיב, ועל דא משה בריך מאן דבעא ולא דחיל. בגין כך אמר יעקב הא חמינא דבני אלין
 בסטרא דדינא קשיא, ליתי מארי דביתא והוא יברך לון.
 ודאי איש האלהים, ורעותיה עביד בביתא כמה דאוקמוה אישה יקימנו ואישה יפרנו,
 אישה יקימנו כמא דכתיב (שם י': 35) ויאמר משה קומה יי, ואישה יפרנו כמא דכתיב (שם י': 36)
 ובנחה יאמר שובה יי. ודאי רעותיה עביד מארי דביתא ולית מאן דמחי בידיה, כבר נש דגזר על
 אתתיה ועבדא רעותיה. ועל דא יעקב אע"ג דאחיד באילנא דחיי לא הוה מארי דביתא אלא
 לתתא [p. 435] ומשה לעילא, בג"כ סליק לון למארי ביתא.

בסודם אל תבא נפשי. ר' אבא פתח (תהלים כ"ה: 14) סוד יי' ליראיו ובריתו להודיעם.

סוד יי' ליראיו, רזא עלאה דאורייתא לא יהביה קב"ה אלא לאינון דחלי חטאה, ומאן דאינון דחלי חטאה אתגלי לון רזא עלאה דאורייתא. ומאן איהו רזא עלאה דאורייתא, הוי אימא דא קיימא קדישא דאקריסוד יי' ברית קודש.

[p. 436] שמעון ולוי אטרחו גרמייהו על האי סוד באנשי שכס דיגזרון גרמייהו ויקבלון עלייהו האי סוד, וקרא אסהיד במרמה. תו בעובדא דזמרי בן סלוא דפסל האי סוד יי'. ויעקב אמר בסודם אל תבא נפשי. מאי נפשי, דא נפש דעאלת ואתאחדת בברית לעילא ואקרי נפש צרורא דחיי.

בקהלם אל תחד כבודי. הא אוקמוה כד"א (במדבר ט"ז: 19) ויקהל עליהם קרח. אל תחד כבודי, דא כבוד ישראל סתם. [p. 437] ועל דא לא בריך לון אבוהון בגין דסליק לון למשה. ר' חייא אמר מהני קראי [חסר] בגיני כך דלא אתאחיד דא בדא ואצטריך הכי, ועל דא אית ביה כלא, ולית לך דרא בעלמא דלא נחתא דינא דלהון לקטרגא בעלמא ואסגיאו מהדרי על פתחייהו דבני נשא, הא לך כלא.

יהודה אתה יודוך אחיך. ר' ייסא פתח (תהלים ק"ד: 19) עשה ירח למועדים שמש ידע מבואו. עשה ירח למועדים, בגין לקדשא ביה ריש ירחין וריש שתין. ולעלמין סיהרא לא נהיר אלא משמשא, וכד שמשא שלטא סיהרא לא שלטא, כד אתכניש שמשא כדין סיהרא שלטא, ולית חושבן לסיהרא אלא כד אתכניש שמשא. ותרווייהו עבד קב"ה לאנהרא דכתבי (בראשית א': 7) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ. והיו לאותות, אלן שבתות דכתיב (שמות ל"א: 17) כי אות היא. ולמועדים, אלן ימים טובים. ולימים, אלן ריש ירחין. ושנים, אלן ריש שנין. דלהון אומות העולם עבדין חושבן לשמשא וישראל לסיהרא.

[p. 438] ואזלא הא כי הא דאמר ר' אלעזר כתיב (ישעיה ט': 2) הרבית הגוי לו הגדלת השמחה. הרבית הגוי, אלן ישראל דכתיב בהו (דברים ד': 7) כי מי גוי גדול. לו הגדלת השמחה, בגיניה הגדלת השמחה, דא סיהרא דאתרבי בנהורא בגיניהון דישראל. אומות העולם לשמשא, וישראל לסיהרא, הי מנייהו עדיף. ודאי סיהרא [רלז ע"א] לעילא, ושמשא דאומות העולם תחות האי סיהרא הוא, והוא שמשא מהאי סיהרא נהיר. חמי מה בין ישראל להו. ישראל אחידן בסיהרא ואשתלשלו בשמשא עלאה ואתאחדו באתר דנהיר לשמשא עלאה ומתדבקן ביה דכתיב (דברים ד': 4) ואתם הדבקים ביי' אלהיכם חיים כלכם היום.

יהודה אתה יודוך אחיך. ר' שמעון אמר מלכו ליהודה אתקיים, והיינו דאמרינן מאי דכתיב (בראשית כ"ט: 35) הפעם אודה את יי', בגין דאיהו רביעאה אודה את יי', רגלא רביעאה לכרסיא. יהודה, יה"ו דא רשימו דשמא עלאה, ובמה אשתלים בדל"ת, והיינו ה' בתראה דשמא קדישא, שמא קדישא שלים באתווי וקשר דאחיד לון. ועל דא יודוך אחיך, דמלכו לך אתחזי לאתקיימא [p. 439] כד"א (הושע י"ב: 1) ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן. מאן קדושים, אלין קדישי עליונין דכלהו אודן לגביה שווייה נאמן. בגי"כ הוא קדמאה על כולא, הוא מלכא על כלא.

ר' שמעון פתח (תהלים מ"ה: 14) כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה. כל כבודה, דא כנסת ישראל. כבודה, בגין דאית כבוד דא על דא, דא דכר ודא נוקבא ואקרי כבודה. בת מלך, היינו בת שבע, בת קול דאיהו קול גדול, והאי מלך עלאה הוא פנימה [p. 440] בגין דאית מלך דלאו איהו לגו כוותיה, והאי כבודה בת מלך. ממשבצות זהב לבושה, בגין דאתלבשת ואתאחדת בגבורה עלאה. והאי אוף נמי מלך איהו, ובגיניה קיימא ארעא. אימתי, בזמן דאתאחדא במשפט כד"א (משלי כ"ט: 4) מלך במשפט יעמיד ארץ. ודא קרינן מלכו דשמיא, יהודה ביה אתאחד וירית מלכותא דארעא.

ר' יהודה ור' יצחק הוו קא אזלי בארחא. אמר ר' יהודה נפתח במלי דאורייתא וניזיל. פתח ר' יצחק ואמר (בראשית ג': 24) ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים. האי קרא אוקמוה חברייא, אבל ויגרש כב"נ דיהיב תירוכין לאנתתיה. את האדם דייקא. ת"יח רזא דמלה, אדם במה דחטא אתפס וגרים ליה מותא וגרים לכל עלמא, וגרים לההוא אילנא דחטא ביה תירוכין לאתתרכא ביה ולא תתרכא בבנוי לעלמין הדא הוא דכתיב ויגרש את האדם, את דייקא כד"א (ישעיה ו': 1) ואראה את יי', אוף הכא את האדם. [p. 441] וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים, האי לתתא. כמא דכרובים לעילא אית כרובים לתתא, והאי אילנא אשרי עליהו. [p. 442] ואת להט החרב המתהפכת, אינון טפסי דשלהובי דאשא מההוא חרבא דמלהטא.

המתהפכת, דא היא דינקא בתרי סטרין ואתהפכא מסטרא דא לסטרא אחרא. ד"א המתהפכת, אינון טפסי דשלהובא דקאמרן מתהפכ לזמנין נשין לזמנין גוברין, ומתהפכין מדכותייהו בכלא. וכל דא לשמור את דרך עץ החיים. מאן דרך, כד"א (שם מ"ג: 16) הנותן בים דרך.

אמר ר' יהודה שפיר והכי הוא ודאי דגרים אדם לההוא אילנא דחטא ביה לאתתרכא
ואפילו שאר בני עלמא נמי כד"א (שם נ': 1) ונפשעיכם שלחה אמכם. אבל שפיר קאמרת דהא
מדוכתיה משמע דכתיב ויגרש את האדם, בגין דדא שלימו דאדם הוא. ומההוא יומא אתפגים
סיהרא עד דאתא נח ועאל בתיבה. אתו חייביא ואתפגים, עד דאתא אברהם וקיימא בשלימו
דיעקב ובנוי ואתא יהודה ואחיד ביה ואתתקף במלכותא ואחסין ליה לאחסנת ירותת עלמין
הוא וכל בנוי בתריה הדא הוא דכתיב [p. 443] יהודה אתה יודוך אחיך, בגין דיליה מלכותא
עליהו כד"א (דה"א ה': 2) כי יהודה גבר באחינו. יודוך אחיך ודאי בשעתא דקיימו ישראל על
ימא דכלהו אודו ליה ונחתו אבתריה לימא.

ידך בערף אויבך, כד"א (שופטים א': 2) יהודה יעלה בתחלה.

ישתחוו לך בני אביך, כללא דכל אינון שאר שבטין בגין דאמר בני אביך ולא בני אמך,
בני אביך הא כלהו שאר שבטין דאע"ג דאתפלגו לתרין מלכוון כד הוו סלקין לירושלם הוו
סגדין וקרען למלכא די בירושלם בגין דמלכותא [רלוז ע"ב] ממלכותא קדישא מניה הוה.
ישתחוו לך, ולא כתיב וישתחוו, דאי כתיב וישתחוו לאוספא לשאר עמין. וישתחוו לא
כתיב אלא בזמנא דייתי מלכא משיחא דכתיב (ישעיה מ"ט: 7) שרים וישתחוו, השתא דאמר
ישתחוו לאחזאה דישראל כלהו בלחודייהו יפלחון לרישא דגולה די בבבל ולא שאר עמין.
[p. 444] גור אריה יהודה, בקדמיתא גור ולבתר אריה, ורזא דמלה בקדמיתא נער
ולבתר איש, (שמות ט"ו: 3) י' איש מלחמה.

מטרף בני עלית. מאי מטרף, לאכללא מלאך המות דקיימא עלטרף לשיצאה בני עלמא
ולא משזיב כד"א (מיכה ה': 7) וטרוף ואין מציל, ומההוא טרוף אסתלקת שכינתא.
כרע, בגלותא דבבל. רבץ, בגלותא דאדום.

כאריה, דאיהו תקיפא. וכלביא, דאיהו תקיפא יתיר. כד ישראל תקיפין אינון דכל בני
עלמא מפתאן לון ודחקין לון ואינון קיימין בדתיהון ובנימוסיהון כאריה וכלביא. דאע"ג דכתיב
(עמוס ה': 2) נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל היא תקיפא כאריה וכלביא בההיא נפילה.
מה אריה ולביא לא נפלין אלא בגין למטרף טרפא ולשלטאה, דהא מרחיק ארח אריה טרפיה
[p. 445] ומשעתא דארח נפיל ולא קם עד דדליג על טרפיה ואכלה, כד שכינתא לא נפלה אלא
כאריה וכלביא בגין לנקמא משאר עמין ולדלגא עליהו כד"א (ישעיה ס"ג: 1) צועה ברוב כחו.
מי יקימנו, הוא לא יקום לנקמא מנייהו נוקמא זעירא, אלא מי יקימנו. מאן מי, אלא
כד"א (איכה ב': 13) מי ירפא לך, והא איהו עלמא עלאה דביה שלטנותא לאתתקפא לכלא,
וכתיב (איוב ל"ח: 29) מבטן מי יצא הקרח ואוקמוה.

לא יסור שבט מיהודה וגו'. אוקמוה חבריא, אבלעד כי יבא שילה בה"א בגין דשאר בוא"ו, לאחזאה הכא שמא קדישא י"ה. באתר אחרא שילו, ובאתר אחרא שלה בלא יו"ד, והכא שילה ביו"ד ה"א רזא דשמא עלאה דשכינתא תיקום בשמא דא ואיהו רזא מי כדקאמרן.

[p. 446] אסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתונו כבס ביין לבושו ובדס ענבים סותה. רבי חייא פתח (תהלים קכ"א: 7) יי' ישמרך מכל רע ישמור את נפשך. כיון דאמר יי' ישמרך מכל רע אמאי ישמור את נפשך. אלא יי' ישמרך מכל רע בהאי עלמא, ישמור את נפשך בההוא עלמא. שמירה דהאי עלמא למהוי נטיר ב"נ מכמה זינין בישין מקטרגין דאזלין בעלמא לקטרגא בני נשא ולא תדבקא בהו. מההוא עלמא מאי הוא, כד נפק ב"נ מהאי עלמא אי איהו זכי נשמתיה סלקא ואתעטרא באתריה. ואי לאו כמה חבילי טריקין אזדמן לאנגדא ליה לגיהנם ולא מסרא ליה בידוי דדומה דממנא על גיהנם, ותריסר אלף רבוא ממנן עמיה וכלהו אזדמן על נפשיהו דחייביא.

ת"ח שבעה מדורין אית ביה בגיהנם ושבעה פתחין, ונשמתא דחייביא עאלת, וכמה טריקי טהירין נטורי תרעין ועליהו חד ממנא בכל תרעא ותרעא, ונשמתהו דחייביא אתמסרן לאינון ממנן על ידא דדומה. כיון דאתמסרן בידיהו סתימין תרעין דאשא דמלהטא דהא תרעין בתר תרעין הוו, תרעין כלהו פתיחין וסתימין אינון, דלבר פתיחין דלגו סתימין.

[p. 447] ובכל שבת ושבת כלהו פתיחין ונפקי חייביא עד אינון פתחין דלבר ופגעין נשמתין אחרנין דמתעכבין בפתחין דלבר. כד נפיק שבתא כרוזא קרי בכל פתחא ופתחא ואמר (שם ט"ו: 18) ישובו רשעים לשאולה וגו'.

ת"ח נשמתא דצדיקיא קב"ה נטיר לון דלא יתמסרון בידא דדומה כד"א ישמור את

נפשך. [רלח ע"א]

אסרי לגפן עירה. מאי גפן, דא כנסת ישראל כד"א (תהלים פ"ו: 9) גפן ממצרים תסיע, וכתוב (שם קכ"ח: 3) אשתך כגפן פוריה, אשתך כהאי גפן קדישא. א"ר יוסי האי דברכינן בורא פרי הגפן, בורא היינו דכתיב עץ עושה פרי, פרי הגפן דא עץ פרי. עושה פרי דכר, עץ פרי דא נוקבא. בגיני כך בורא פרי הגפן דכר ונוקבא כחדא. נשמתהו דצדיקיא אינון פרי הגפן כדקאמרן בורא וגו'.

[p. 448] אסרי לגפן עירה, דא מלכא משיחא דזמין לשלטאה על כל חילי עממיא חילין דממנן על שאר עמין ואינון תוקפא דלהון לאתתקפא. וזמין מלכא משיחא לאתגברא עליהו בגין דהאי גפן שליט על כל אינון כתרין תתאין דשלטי בהו עממיא. האי נצח לעילא, ישראל דאינון שרקה ישיצון וינצחון חילין אחרנין לתתא, ועל כלהו יתגבר מלכא משיחא הדא הוא

דכתיב (זכריה ט' 9) עני ורוכב על חמור ועל עיר. עיר וחמור, תרין כתרין דשליטין בהו עממיא ואינון מסטר שמאלא סטרא דמסאבא.

ומה דאמר עני, וכי מלכא משיחא עני אקרי. אלא הכי אמר ר' שמעון בגין דלית ליה מדיליה, וקרינן ליה מלך המשיח, דא סיהרא קדישא לעילא דלית לה נהורא אלא משמשא. ומלך המשיח דא ישלוט בשולטנותיה ויטיחוד בדוכתיה, וכדין (שם) הנה מלכך יבא לך סתם, אי לתתא עני דהא בסטרא דסיהרא הוא, אי דעילא אספקלריא דלא נהרא, לחס עני. ועם כל דא רוכב על חמור ועל עיר, תוקפא דכל שאר עמין לאתכפייא תחותיה ויתתקף קב"ה בדוכתיה. [p. 449] כבס ביין לבושו, כד"א (ישעיה ס"ג: 1) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה, וכתוב פורה דרכתו לבדי. כבס ביין, דא סטר גבורה דינא קשיא למיתי על עממיא.

ובדס ענבים, דא אילנא לתתא בי דינא דאקרי ענבים, ויינא אסתמר בדס ענבים בגין לאתלבשא בתרווייהו לתברא תחותיה כל שאר עמין וכל מלכין דעלמא. ר' יוסי פתח אסרי לגפן עירה. כתיב (בראשית מ' 10) ובגפן שלשה שריגים והיא כפורחת עלתה נצה והיא כפורחת עלתה נצה. ת"ח כמה אטימין אינון בני נשא דלא ידעין ולא משגיחין ביקרא דמאריהון ולא מסתכלי במלי אורייתא ולא ידעי ארחייהו במה יתפסון כד"א (משלי ד' 19) דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו.

בזמנא קדמאה הוה נבואה שריא עלייהו דבני נשא והווי ידעי ומסתכלי למנדע ביקרא עלאה. כיון דפסקא נבואה הווי משתמשי בבת קול. השתא פסקא נבואה ופסקא בת קול [p. 450] ולא משתמשי בני נשא אלא בחלמא. וחלמא דרגא תתאה הוא לבר דהא תנינן חלמא חד מששים בנבואה. מאי טעמא, בגין דאתייהא מדרגא שתיתאה לתתא.

ת"ח חלמא לכלא אתחזי בגין דחלמא מסטר שמאלא אתייהא ונחית בכמה דרגין ואתחזי אפילו לחייביא ואפילו לאומות העולם, בגין דלזמנן נקטין חלמא ושמעין הני זיני בישיך ומודעין לבני נשא, מנייהו דחייכאן בבני נשא ומודעין לון מלין כדיבאן ולזמנן מלין דקשוט דשמעין, ולזמנן דאינון שלוחין לחייביא ומודעין לון מלין עלאין.

האי רשע מה כתיב ביה, חמא חלמא קשוט דכתיב ובגפן שלשה שריגים. מאן גפן, דא כנסת ישראל דכתיב (תהלים פ' 15) הבט משמים וראה ופקוד גפן זאת, גפן דאיהי זאת ודאי. דא אתרמי כד"א (איכה ב' 1) השליך משמים ארץ. ופקוד גפן זאת, גפן דאיהי זאת ודאי.

[p. 451] שלשה שריגים, כד"א (בראשית כ"ט: 2) שלשה עדרי צאן רובצים עליה.

והיא כפורחת, כד"א (מלכים א' ה' 10) ותרב חכמת שלמה, דאתנהיר סיהרא.

עלתה נצה, דא ירושלם לתתא.

ד"א עלתה נצה, לעילא ההוא דרגא דקיימא עלה ויניק לה כד"א [רלח ע"ב] (בראשית א' 11) אשר זרעו בו על הארץ.

הבשילו אשכולותיה ענבים, לנטרא בהו יין דמנטרא.

חמי כמה חמא ההוא רשע, מה כתיב, (שם מ': 11) וכוס פרעה [p. 452] בידי ואקח את הענבים ואשחט אותם. הכא חמא ההוא כוס תרעלה, יניקא דבי דינא דנפיק מאינון ענבים דאתייהיב לפרעה ושתי ליה כמה דהוה בגיניהון דישראל. כיון דשמע יוסף חדי וידע מלה קשוט בהאי חלמא, בגיני כך פתך ליה חלמא טב על דבשר ליה ליוסף בהאי. ת"ח אסרי לגפן עירה, דאתכפיין תחות האי גפן כל אינון חילין תקיפין דשאר עמין, ובגין האי גפן אתקשר ואתכפייא ההוא חילא דלהון ואתמר.

ר' שמעון אמר אית גפן ואית גפן, גפן קדישא עלאה, (ירמיה ב': 21) גפן נכריה בת אל נכר. בגין כך כתיב גפן זאת, ההיא דאקרי כלה זרע אמת. שורק, אלו ישראל דנפקי מהאי גפן. כד חבו ישראל ושבקו להאי גפן מה כתיב, כי מגפן סדום גפנם. בגין כך אית גפן ואית גפן.

ר' יהודה ור' יצחק הוו אזלי בארחא. א"ר יהודה לר' יצחק ניזיל בהאי חקל דהוא ארח מישר יתיר. [p. 453] אזלו, עד דהוו אזלי פתך רבי יהודה ואמר (משלי ל"א: 21) לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים. האי קרא רבי חזקיה חברנא אוקים ביה דאמר דינא דחייבי דגיהנם תריסר ירחין, פלגו מנייהו בחמה ופלגו מנייהו בתלגא. בשעתא דעאלין לנורא אינון אמרין דא הוא ודאי גיהנם. עאלין לתלגא ואמרין דא חריפא דסתוא דקב"ה. שראן ואמרין וה, ולבתר וי. ודוד אמר (תהלים מ': 3) ויעלני מבור שאון מטיט הינון, מאתר דאמרי וה ולבתר וי.

והיכן משתלמי נפשיהו, בשלג הה"ד (שם ס"ח: 15) בפרש שדי מלכים בה תשלג בצלמון. יכול אף ישראל כן, ת"ל לא תירא לביתה משלג. מ"ט, כי כל ביתה לבוש שנים. אל תקרי שנים אלא שנים, כגון מילה ופריעה, ציצית ותפילין מזוזה ונר חנוכה וכו'.

[p. 454] ת"ח לא תירא לביתה משלג, דא כנסת ישראל דאיהי כן כל ביתה לבוש שנים כמה דאמרן דכתיב חמוץ בגדים, לבושא דדינא קשיא לאתפרעא משאר עמין, וזמין קב"ה למלבש סומקא וחרבא סומקא ולא תפרעא מן סומקא. לבושא סומקא דכתיב (ישעיה ס"ג: 1) חמוץ בגדים מבצרה, וכתיב (שם: 2) מדוע אדום ללבושך. סייפא סומקא דכתיב (שם ל"ד: 6) חרב ליי מלאה דם. ולא תפרעא מן סומקא דכתיב (שם) כי זבח ליי בבצרה.

תו כי כל ביתה לבוש שנים, דהא מסטרא דדינא קשיא קא אתייא. א"ר יצחק ודאי הכי הוא אלא כן כל ביתה לבוש שנים, מאי שנים, אלן שנים קדמוניות, בגין דהיא אתכלילת מכלהו וינקא מכל סטרא כד"א (קהלת א': 7) כל הנחלים הולכים אל הים.

[p. 455] עד דהוו אזלי פגעו בההוא ינוקא דהוה אזיל בקסטרא דחמרא וחד סבא רכיב. אמר ההוא סבא לינוקא ברי אימא לי קראיך.

אמר ליה קראי לאו חד הוא, אלא חות לתתא או ארכיב לי קמך ואימא.
אמר ליה לא בעינא, אנא סבא ואנת רביא, דאתקיל גרמי בהדך.
אמר ליה אי הכי אמאי שאלת קראי.
אמר ליה בגין דניזיל אורחא.

אמר תיפח רוחיה דההוא סבא, הוא רכיב ולא ידע מלה ואמר דלא יתקל גרמיה בהדי. אתפרש מההוא סבא ואזל ליה באורחא.

[p. 456] כד מטו ר' יהודה ור' יצחק קריב לגבייהו. שאילו ליה וסח לון עובדא. אמר ר' יהודה שפיר קא עבדת, זיל בהדן וניתיב הכא ונשמע מלה מפומך.
אמר לון לאינא דלא [רלט ע"א] אכילנא יומא דין.
אפיקו נהמא ויהבו ליה. אתרחיש לון ניסא ואשכחו חד נביעא דקיק תחות אילנא ממיא, שתא מנייהו ואינון שתו ויתבו.

פתח ההוא ינוקא ואמר (תהלים ל"ז: 1) לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה. לדוד, אי שירתא דא לא קאמר, אי תפלה לא קאמר. אלא בכל אתר לדוד סתם רוח הקדש אמרו.

אל תתחר במרעים. מאי אל תתחר במרעים, אל תתחר מבעי ליה. אלא לא תעביד תחרות במרעים בגין דלא ידעת יסודא דגרמך ולא תיכול ליה, דילמא איהו אילנא דלא אתעקר לעלמין ותדחי קמיה.

[p. 457] ואל תקנא בעושי עולה, דלא תשגח בעובדיהון ולא תיתי לקנאה עלייהו, דכל מאן דחמי עובדיהון ולא קני לקב"ה אעבר על תלתא לאוין דכתיב (שמות כ': 3,5) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יי' אלהיך אל קנא.
בג"כ בעי ליה לבי"נ לאתפרשא מנייהו ולאסטאה אורחיה מנייהו, על דא אתפרשנא וסטינא ארחא. מכאן ולהלך דאשכחנא לכו הא קרא קמייכו.

פתח ואמר ויקרא אל משה. הכא אלי"ף זעירא, אמאי, בגין דהאי קריאה לא הוה בשלימו. מאי טעמא, דהא לא הוה אלא במשכנא ובארעא אחרא, בגין דשלימו לא אשתכח אלא בארעא קדישא.

תו הכא שכינתא, התם שלימו דדכר ונוקבא, (דה"א א': 1) אדם שת אנוש, אדם שלימו דדכר ונוקבא, הכא נוקבא.

[p. 458] תו סופיה דקרא וידבר יי' אלינו מאהל מועד לאמר, בגין כך אלי"ף זעירא.

תו אל"ף זעירא, למלכא כד איהו יתיב בכרסיה כתרֵא דמלכותא עליה ואקרי מלך עלאה, כד נחית ואזיל לבי עבדיה מלך זוטא אקרי. כך קב"ה כל זמנא דאיהו לעילא על כלא מלך עלאה אקרי, כיון דנחת מדוריה לתתא מלך איהו אבל לא עלאה כקדמיתא, בגין כך אל"ף זעירא.

ויקרא, הכי תנינן זמין ליה להיכליה.

מאהל מועד. מאן אהל מועד, אהל דביה תליין מועדי וחגי ושבתי לממני כד"א (בראשית א': 14) והיו לאותות ולמועדים, ביה שריא חושבנא לממני. ומאן איהו, סיהרא כד"א (ישעיה ל"ג: 20) אהל כל יצען כל יסע יתדותיו לנצח.

לאמר. מאילאמר, בגין לגלאה מה דהוה סתים לגו. ובכל אתר לאמר כד"א וידבר יי' אל משה לאמר, דאתייהיב רשו לגלאה, אבל כלא חַד ושפיר הוא בגין דהא אתמני לסיהרא ההיא מלה מאתר דמשה קיימא. וידבר יי', לעילא. אל משה, באמצעיתא. לאמר, בתרייתא אתר דאית רשו לגלאה.

[p. 459] תו ויקרא אל משה, מה כתיב לעילא, (שמות ל"ט: 33) ויביאו את המשכן אל

משה. אמאי אל משה, הכי אמרו בגין דמשה חמא ליה בטורא וקב"ה אחמי ליה בחיזו דעינא כד"א (שם כ"ז: 8) כאשר הראה אותך בהר, וכתוב (שמות כ"ה: 40) וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר. השתא דאיתניאן ליה בגין דיחמי אי איהו ההוא משכנא דחמא.

אבל אמאי ויביאו את המשכן אל משה. אלא למלכא דבעא למבני פלטרין למטרוניתא, פקיד לאומנין היכלא דא בדוך פלן והיכלא דא בדוך פלן, הכא אתר לערסא והכא אתר לנייחא. כיון דעבדו לון אומנין אחמיו למלכא. כך ויביאו את המשכן אל משה מארי דביתא איש האלהים, כיון דאשתכלל היכלא דמטרוניתא זמינת למלכא להיכלא זמינת לבעלה עמה, בגי"כ ויקרא אל משה.

ובגין דמשה מארי דביתא איהו מה כתיב, (שם ל"ג: 7) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה. משה דאיהו מארי דביתא [רלט ע"ב] עביד הכי דלית רשו לבר נש אחרא למעבד הכי.

[p. 460] וידבר יי' אלי, דרגא אחרא עלאה. וכדין בשעתא דאזדמן משה למיעל כדין פתח ואמר (ויקרא א': 2) אדם כי יקריב מכם. מאי אדם הכא, אלא כד אתחברו שמשא וסיהרא כחדא פתח ואמר אדם כדכתיב (חבקוק ג': 11) שמש ירח עמד זבולה, עמד ולא עמדו. כי יקריב מכם, הכא אתרמיז מאן דיעביד פולחנא דקרבנא שלים דישתכח דכר ונוקבא, משמע דכתיב מכם, דישתכח בחיזו דלכון.

קרבן ליי', דיקריב כלא לאתאחדא כחדא עילא ותתא.

מן הבהמה, לאחזאה אדם ובהמה כלא כחדא.

מן הבקר ומן הצאן, אלין דאינון דכיון דאמר מן הבהמה יכול מכלא בין דכיון בין מסאבן, הדר ואמר מן הבקר ומן הצאן.

תקריבו את קרבנכם. קרבני מבעי ליה, מאי קרבנכם. אלא בקדמיתא קרבן ליי', והשתא קרבנכם. קרבן ליי', אדם. קרבנכם, מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, לאחזאה יחודא מתתא לעילא ומעילא לתתא, מתתא לעילא היינו קרבן ליי', מעילא לתתא היינו קרבנכם. [p. 461] למלכא דאיהו יתיב בטורסקא עלאה לעילא לעילא וכרסיא אתתקן על ההוא טורסקא ומלכא עלאה על כלא. בר נש דקריב דורונא למלכא בעי לסלקא מדרגא לדרגא עד דסליק מתתא לעילא לאתר דמלכא יתיב עלאה על כלא, וכדין ידעין דהא סלקין דורונא למלכא וההוא דורונא דמלכא איהו. נחית דורונא מעילא לתתא הא ידעין דההוא דורונא נחית מעילא לרחימא דמלכא דאיהו לתתא.

כך בקדמיתא אדם סליק בדרגוי מתתא לעילא וכדין קרבן ליי'. מן הבהמה מן הבקר, נחית בדרגוי מעילא לתתא וכדין קרבנכם. בגיני כך כתיב (שיר ה' 1) אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי, היינו אדם וקרבן ליי'. אכלו רעים, היינו מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן, וכדין תקריבו את קרבנכם.

אתו ר' יהודה ור' יצחק ונשקוה על רישיה, אמרו בריך רחמנא דזכינא למשמע דא, וברוך רחמנא דלא אתאבידו מלין אלין בההוא סבא. קמו ואזלו, עד דהוו אזלי חמו חד גפן נטיע בחד גנא. פתח ההוא ינוקא ואמר אסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתוננו. האי קרא עלאה הוא. אסרי, אסר מבעי ליה. עירה, עיר מבעי ליה. אלא רזא הוא לדרדקי דבי רב [p. 462] לאסתמרא מההוא גירא דעיר, ושמא קדישא אתכליל תמן י"ה.

וכמה דהכא אתרמיז שמא קדישא, הכי נמי ולשורקה, מבעי ליה כד"א (ירמיה ב' 21) ואנכי נטעתין שורק. בני, בן מבעי ליה כד"א (זכריה ט' 9) בן אתונות. אמאי שורקה ואמאי בני. אלא כמה דאית שמא קדישא לאתכפיא לעיר, הכי נמי שמא קדישא לאתכפיא לחילא אחרא דאיהו חמרא, דאלמלא דשמא קדישא אתרמיז הכא הוו מטרטשי עלמא. י"ה בחילא דא וי"ה בחילא דא לאסתמרא עלמא מנייהו ולאסתמרא בר נש דלא ישלטון ביה בעלמא. אסרי לגפן. מאי גפן, דא כנסת ישראל. אמאי אקרי גפן. אלא מה גפן לא מקבלא עליה נטיעא אחרא, הכי נמי כנסת ישראל לא מקבלא עליה אלא לקב"ה. ובגין כנסת ישראל אתכפיין כל חילין אחרנין ולא יכלין לאבאשא ולשלטאה בעלמא. ועל דא אטיל קרא שמא קדישא בינייהו בהאי גיסא ובהאי גיסא.

[p. 463] בני אתוננו, דאתעקר בגין ההוא שורק כד"א ואנכי נטעתין שורק.

כבס ביין לבוש. כבס, כובס מבעי ליה. אלא כבס מיומא דאתברי עלמא, ומאן איהו, דא מלכא משיחא לתתא. ביין, סטר שמאלא. ובדס ענבים, סטר שמאלא לתתא. וזמין מלכא משיחא [רמ ע"א] לשלטאה לעילא על כל חילין אחרנין דשאר עמין ולתברא תוקפיהון מעילא ומתתא.

ד"א כבס ביין לבוש, כגוונא דהא חמרא אחזי חדווא וכוליה דינא, הכי נמי מלכא משיחא יחזי חדו לישראל וכוליה דינא לשאר עמין.

כתיב (בראשית א' 2) ורוח אלהים מרחפת על פני המים, דא רוחא דמלכא משיחא, ומן יומא דאתברי עלמא אסחי לבושיה בחמרא עלאה.

חמי מה כתיב בתריה, חכלילי עינים מיין, דא חמרא דמרוי עלאה דאורייתא מניה שתי ולבן שנים מחלב, דא אורייתא. יין וחלב, תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

כתיב (תהלים ק"ד: 15) ויין ישמח לבב אנוש. אמאי, בגין דמאתר דחדוה קאתי, ומאן הוא, סופיה דקרא אוכח דכתיב להצהיל פנים משמן, משמן ודאי, מאתר דאקרי שמן.

[p. 464] ת"ח שירותא דחמרא חדוה איהו, אתר דכל חידו מניה נפקא, וסופיה דינא. מ"ט, בגין דסופא דיליה אתר כנישו דכלא דינא הוא וביה אתדן עלמא, ועל דא שירותא חדוה וסופא דינא. בגיני כד להצהיל פנים משמן, מאתר דכל חדוה מניה נפקא.

ולחם לבב אנוש יסעד. מאן לחם, אלא לחם עלמא סעיד. ואי תימא דביה תלייא סעידו דעלמא בלחודוי, לאו הכי דהא ליליא בלא יום לא אשתכח ולא בעי לאפרשא לון. ומאן דאפריש לון אתפרש מחיים והיינו דכתיב (דברים ח': 3) למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, בגין דלא בעי לאתפרש.

ואי תימא דוד היך קאמר ולחם לבב אנוש יסעד, הואיל ולא תלייא ביה בלחודוי סעידו דעלמא. אלא דייקא דמלה ולחם, דאתוסף וא"ו כמו וי"ו, ועל דא כלא אשתכח כחדא.

ת"ח מאן דמברך על מזונא לא יברך על פתורא ריקניא, וליבעי נהמא לאשתכחא על פתורא וכסא דחמרא בימינא. מאי טעמא, בגין לקשרא שמאלא בימינא ונהמא דיתברך מנייהו ולאתקשרא בהו ולמהוי כלא חד קשורא לברכא שמא קדישא [p. 465] כדקא יאות, דהא לחם אתקשר ביין, ויין בימינא, וכדין ברכאן שריין בעלמא ופתורא אשתלים כדקא יאות.

א"ר יצחק אלמלא לא אזדמן לן אורחא דא אלא למשמע מלין אלין די לן.

א"ר יהודה יאות הוה להאי ינוקא דלא ינדע כל האי ואנא מסתפינא עליה אי אתקיים בעלמא בגין האי.

א"ר יצחק ולמה.

א"ל בגין דהא יכיל לאסתכלא באתר דלית רשו לאסתכלא ביה, ואסתפינא עלוי דעד לא ימטי לפרקיה ישגח ויסתכל ויענשון ליה.

שמע ההוא ינוקא ואמר לא מסתפינא מעונשא לעלמין דהא בשעתא דסליק אבא מעלמא בריך לי וצלי עלי, וידענא דזכותא דאבא יגין עלי.

אמרו ליה מאן הוא אבוך.

אמר רב יהודה בריה דרב המנונא סבא.

[p. 466] נטלו ליה וארכבוה על כתפיהו תלת מילין. קרו עליה (שופטים י"ד: 14)

מהאוכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק.

אמר לון ההוא ינוקא מלה אתא לידייכו פרישו לה.

אמרו ליה קב"ה זמין לן ארחא אימא אנת.

פתח ואמר מהאוכל יצא מאכל. האי קרא אסמכתא אית לן ביה, מהאוכל, דא צדיק

דכתיב (משלי י"ג: 25) צדיק אוכל לשובע נפשו, צדיק אוכל ודאי ונטיל כלא. אמאי, לשובע

נפשו, למיהב שבעא לההוא דאקרי נפשו דאקרי נפש דוד.

יצא מאכל, דאלמלא ההוא צדיק לא יפוק מזונא לעלמא ולא יכיל עלמא לקיימא ביה.

ומעז יצא מתוק, דא יצחק דברוך ליעקב בטל השמים ומשמני הארץ. תו אע"ג דכלא

[p. 467] חד אלמלא תוקפא דדינא קשיא לא נפקא דבש. מאן דבש, דא תורה שבעל פה. ומעז,

דא תורה שבכתב דכתיב (שם כ"ט: 11) י"י עז לעמו יתן. יצא מתוק, דא תורה שבע"פ דכתיב

ומתוקים מדבש ונופת צופים. [רמ ע"ב]

אזלו כחדא תלת יומין עד דמטו לטורסיא דקירא דאמיה, כיון דחמאת לון אתקין ביתא

ויתבו תמן תלת יומין אחרנין. ברכו לון ואזלו וסדרו מלין קמיה דרבי שמעון. אמר ודאי ירותא

אורייתא אחסין, ואלמלא זכותא דאבהן אתענש מלעילא, אבל קב"ה לאינון דאזלין בתר

אורייתא אחסינו לה אינון ובנייהו לעלמין הדא הוא דכתיב (ישעיה נ"ט: 21) ואני זאת בריתי

אותם אמר י"י רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתני בפיד לא ימושו מפיד ומפי זרעך ומפי זרע

זרעך אמר י"י מעתה ועד עולם.

זבולון לחוף ימים ישכון. ר' אבא פתח (תהלים מ"ה: 4) חגור חרבך על ירך גבור הודך

והדרך. וכי דא הוא הוד הוד והדר למיזן זיינא ולאזדרזא בהאי. מאן דישתדל באורייתא ואגח

קרבא דאורייתא וזריז גרמיה בה דא הוא שבחא, דא הוא הוד והדר, [p. 468] ואת אמרת חגור

חרבך על ירך גבור הודך והדרך.

אלא עקרא דמלה, את קיימא קדישא יהב קב"ה ורשים ליה בבני נשא בגין דינטרון ליה

ולא יפגמון בפגימו רשימו דמלכא, ומאן דפגים ליה הא קאים לקבליה (ויקרא כ"ו: 25) חרב

נוקמת נקם ברית לנקמא נוקמא דברית קדישא דאתרשים ביה והוא פגים ליה.

ומאן דבעי לנטרא האי אתר יזדרז ויתקן גרמיה וישוי לקבליה בשעתא דיצרא בישא
יתתקף עלוי להאי חרב דקיימא על ירך לאתפרעא ממאן דפגים להאי אתר, וכדין חגור חרבך
על ירך גבור, גבור איהו, גבור אתקרי, ועל דא הודך והדרך.

ד"א חגור חרבך על ירך גבור. מאן דנפיק בארחה יתקן גרמיה בצלותא דמאריה ויזדרז
בהאי צדק חרב עלאה עד לא יפוק בארחה כד"א (תהלים פ"ה: 14) צדק לפניו יהלך וישם לדרך
פעמיו.

ת"ח זבולון נפיק תדירא לשבילין וארחין ואגח קרבין ואזדרז בהאי חרב עלאה בצלותין
ובעותין עד לא נפיק בארחה, וכדין נצח עמין ואתתקף עלייהו. ואי תימא יהודה הא אתתקן
בהאי לאגח קרבין ותקוניה [p. 469] בהאי חרב, אמאי זבולון. אלא ת"ח הני תריסר שבטין
כלהו תקווא דמטרוניתא הוו.

תרין תקונין דנוקבי אמר שלמה בשיר השירים, חד לרעיא עלאה יובלא, וחד לכלה שנת
שמיטה, חד תקווא לעילא וחד תקווא לתתא. עובדא דבראשית הכי הוא נמי בהני תרי אתר,
חד עובדא לעילא וחד עובדא לתתא, ועל דא ב' פתחא דאורייתא, עובדא דלתתא כגווא
דלעילא, דא עבד עלמא עלאה ודא עבד עלמא תתאה. כגווא דא תרין תקונין קאמר שלמה, חד
לעילא וחד לתתא, חד לעילא בתקווא עלאה דשמא קדישא, חד לתתא בתקווא תתאה כגווא
דלעילא.

ת"ח זכאה חולקא דיעקב קדישא דזכה להאי, והא אתמר מיומא דאתברי עלמא לא
אשתכח ערסא שלימתא כערסא דיעקב, ובשעתא דבעא לאסתלקא מעלמא כדין הוה שלים בכל
סטרוי, אברהם מימינה, יצחק משמאליה, הוא באמצעיתא, שכינתא קמיה. כיון דחזא יעקב
האי קרא לבנוי ואמר לון האספו, בגין דישתכח תקווא דלעילא ותתא.

[p. 470] ת"ח רזא דמלה תרי תקונין אשתכחו תמן, חד עלאה וחד תתאה למהוי כלא
שלים כדקא יאות. תקווא עלאה תקווא סתים וגליא דהא תקווא דיובלא איהו, ההוא דאמר
שלמה בשיר השירים כדקאמרן. רישא סתים הוה דלא אתגלייא הכא ולא יאות לאתגלייא,
דרועין וגופא אתגליין והא ידעא, שוקין סתים ולא אתגליין. מ"ט, בגין דנבואה לא שריא אלא
בארעא קדישא, ותקווא דא סתים וגלייא.

תקווא אחרא תתאה, תקווא דכלה דאמר שלמה בשיר השירים, האי תקווא דאתגלייא
יתיר ותקווא דא בתריסר שבטין [רמא ע"א] דאינון תחותה וגופא דתקווא דילה.

פתח ר' אבא ואמר (מלכים א' ז': 23) ויעש את הים וגו', וכתביב עומד על שני עשר בקר
שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה ושלשה פונים מזרחה והים עליהם
מלמעלה וגו', וכתביב ואת הבקר שנים עשר תחת הים. עומד על שני עשר בקר, הכי הוא ודאי
דדא ים מתתקנא בתריסר בתרין עלמין, בתריסר לעילא רתיכין ממנן, בתריסר לתתא תריסר

שבטין. כיון דחמא יעקב תקונא עלאה וחמא שכינתא קאים לקבליה בעא לאשלמא תקונהא, קרא לבנוי תריסר ואמר לון האספו, אתקיננו גרמייכו לאשלמא מהימנותא.

[p. 471] ת"ח תריסר שבטין בדי דגלין בדי סטרין, שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה נגבה ושלשה מזרחה והים עליהם, הכי הוא ודאי, תלת שבטין לכל סטר לדי רוחי עלמא, תלת שבטין לדרועא ימינא ותלת שבטין לדרועא שמאלא, ותלת שבטין לירכא ימינא ותלת שבטין לירכא שמאלא, וגופא דשכינתא עלייהו הדא הוא דכתיב והים עליהם. מאי טעמא תלת שבטין לדרועא ותלת שבטין לירכא וכן לכלא. אלא רזא דמלה תלת קשרין אינון בדרועא ימינא ותלת קשרין בדרועא שמאלא, ותלת קשרין בירכא ימינא ותלת קשרין בירכא שמאלא, אשתכחו תריסר קשרין לארבע סטרין וגופא עלייהו, אשתכחו תליסר עם גופא כגוונא דלעילא. מני"ל, דכתיב כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת, דבה אשתלים חושבנא כמה דאתמר והים עליהם מלמעלה. שבעה עיני יי, אינון עיני העדה שבעין סנהדרין. שעהא כמה דכתיב (במדבר ב' 9) כל הפקודים למחנה יהודה מאת אלף וגו', כל הפקודים למחנה ראובן וכן לכלהו.

[p. 472] אי תימא במצרים בסליקו דיעקב מעלמא דאשתכח שלימו בההוא שעתא, כולי האי אן הוא. ודאי שבעין נפש הו, וכל אינון דאולידו בשבע עשרה שנין דלית לון חושבנא כד"א (שמות א' 7) ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו, וכתיב (תהלים מ' 13) עצמו משערות ראשי. זכאה חולקיה דיעקב שלימא דהוא אשלים לעילא ותתא. אמר ר' אלעזר ודאי הכי הוא, אבל בתקונא עלאה דיובלא היך אשתכח כולי האי. א"ל אריא כיון דסדר רגלוי דייעול בכרמא מאן איהו דעייל בהדיה. פתח רבי אלעזר ואמר (איוב כ"ג: 13) והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש. האי תקונא עלאה כלא הוא חד, לא הוי ביה פרודא כהאי תתאה דהא כתיב (בראשית ב' 10) ומשם יפּרָד. ואע"ג דאית ביה פרודא כד יסתכלון מלי כלא סלקא לחד.

[p. 473] אבל האי תקונא עלאה דיובלא קיימא על תריסר כהאי תתאה, ואע"ג דאיהו חד האי חד אשלים לכל סטר בהאי סטר ובהאי סטר. אינון שית סטרין עלאין תריסר הו דהא כל חד אוזיף לחבריה ואתכליל מניה, ואשתכחו תריסר וגופא, כלא קיימא על תריסר. מאן גופא, דא יעקב, והא אתמר רישא וגופא בחד קיימי. תו תריסר, תלת קשרין דדרועא ימינא חס"ד חסדים, תלת קשרין בדרועא שמאלא גבורי"ה גבורות, תלת קשרין בירכא ימינא נצ"ח נצחים, תלת קשרין בירכא שמאלא הו"ד והודות, הא תריסר וגופא קיימא עלייהו.

תו בתליסר מכילן דאורייתא אתפרש וכלא חד מעילא לתתא ביחודא עד ההוא אתר דקיימא על פרודא.

שבעה עינין עלאין אלין דכתיב (זכריה ד': 10) עיני יי' המה משוטטים דכורין דהא אתר דדכורא הכא. (דה"ב ט"ז: 9) עיני יי' משוטטות, בתקוני שכינתא לתתא אתר דנוקבא. שבעה עינין עילאין לקביל רזא דכתיב (דה"א כ"ט: 11) לך יי' [רמא ע"ב] הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ. האי חד אשלים לכל סטר.

[p. 474] תו שיערא דכתיב (תהלים ק"ו: 2) מי ימלל גבורות יי', הדא הוא דכתיב (שם

מ': 13) עצמו משערות ראשי, וכתיב (איכה ג': 22) חסדי יי' כי לא תמנו וגו'. ותקונין אלין אסתלקו לאתן אחרא ואע"ג דהכא אתמר טפי ואסתליק במתקלא עילא ותתא, ושלמה מלכא אמרן ואצטריכנא לפרשא לון. זכאה חולקהון דצדיקיא דידיעין ארחוי דקב"ה, והכא כלא אתגלייא לידעי מדין.

[p. 475] א"ר יהודה זבולן ויששכר תנאי עבדו, חד יתיב ולעי באורייתא, וחד נפיק ועביד

פרקמטיא ותמיד ליששכר לקיימא דכתיב (משלי ג': 18) ותומכיה מאושר, והוה פריש בימא וחולקיה הכי הוה דהא ימא הוה אחסנתיה. ובגיני כך קרא ליה ירד, דדרכא דירך לנפקא ולמיעל הדא הוא דכתיב (דברים ל"ג: 18) שמח זבולון בצאתך.

לחוף ימים ישכון, באינון פרישי ימים למעבד פרקמטיא.

לחוף ימים, אע"ג דימא חד הוה ליה לאחסנתיה בתרי ימים שרייא.

ר' יוסי אמר כל שאר ימים הוה מהדרין קרפולין בימא דיליה. והוא לחוף אניות, אתר

דכל ארבין משתכחין למעבד שחורתא.

וירכתו. אמר ר' חזקיה ירכא דיליה מטי עד ספר צידון ותחומא פריש לההוא אתר,

ופרקמטיא דכל מארי שחורתא שחרין ותייבין בסחורתא לההוא אתר.

[p. 476] רבי אחא אמר כתיב (ויקרא ב': 13) לא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך

על כל קרבנך תקריב מלח. וכי אמאי מלח, אלא בגין דאיהו ממרק ומבסס מרירא לאטעמא,

ואי לא הוי מלח לא יכיל עלמא למסבל מרירא הדא הוא דכתיב (ישעיה כ"ו: 9) כי כאשר

משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל, וכתיב (תהלים פ"ט: 15) צדק ומשפט מכון כסאך. ומלח

איהו ברית דעלמא קיימא ביה דכתיב (ירמיה ל"ג: 25) אם לא בריתי יומם ולילה [חקות שמים

וארץ לא שמתן]. בגין כך אקרי ברית אלהיך ואקרי ים המלח וימא אקרי על שמיה.

ר' חייא אמר כתיב (תהלים י"א: 7) כי צדיק יי' צדקות אהב, דא מלחא בימא, ומאן

דפריש לון גרים לגרמיה מותא, בג"כ לא תשבית מלח ברית אלהיך, דהא דא בלא דא לא אזלא.

אמר ר' אחא ימא חד הוא ואקריימים. [p. 477] אלא אתר אית בימא דאיהו מיין צלילן, ואתר דאית מיין מתיקן, ואתר דאית מיין מרירן, בגי' כימים קרינן, ועל דא לחוף ימים. ר' אבא אמר כל שבטא ושבטא וכל חד וחד קשרא חד מאינון קשרין דמתחברן בגופא.

ר' אבא הוה יתיב ליליא חד וקם למלעי באורייתא. עד דהוה יתיב אתא רבי יוסי ובטש אפתחא, אמר סיפטא בטיפסרא קפטילאי שכיחי. יתבו ולעו באורייתא. אדהכי קם בריה דאושפיזא ויתיב קמייהו, אמר לון מאי דכתיב (יהושע ב' 12-13) והחיייתם את אבי ואת אמי וגו', וכתיב ונתתם לי אות אמת. מאי קא בעא מנייהו.

א"ר אבא יאות שאלת, אבל אי שמעת מידי אימא ברי. אמר תו שאלתא דהא אינון יהבו לה מה דלא בעאת מנייהו דכתיב את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון וגו'. אלא הכי אוליפנא היא בעאת סימנא דחיי דכתיב והחיייתם את אבי ואת אמי, ואמרה סימנא דחיי לא שרייא אלא באות אמת. ומאי איהו אות אמת, דא את וא"ן בגין דביה שריין חיינן. והכ אוליפנא סימנא דמשה קא בעאת, ואינון אמאי יהבו לה תקות חוט השני.

[p. 478] אלא אמרן משה הא אסתליק מעלמא דהא אתכניש שמשא, והא מטא זמנא דסיהרא למשלט, סימנא דסיהרא אית לן למיהב לך. ומאי איהו, תקות חוט השני הזה, כד"א (שיר ד' 3) כחוט השני שפתותיך וגו'. סימנא דיהושע יהא גבך בגין דשולטנותא דסיהרא השתא.

קמו ר' אבא ור' יוסי [רמב ע"א] ונשקוה. אמרו ודאי זמין אנת למהוי ריש מתיבתא או גברא רבא בישראל. ומנו, רבי בון.

תו שאיל להו בנוי דיעקב כלהו תריסר שבטין, אמאי אקדים בברכאן זבולון ליששכר תדיר, והא יששכר אשתדלותיה באורייתא ואורייתא אקדים בכל אתר, אמאי אקדים ליה זבולון בברכאן, אבוי אקדים ליה, משה אקדים ליה. אלא זבולון זכה על דאפיק פתא מפומיה ויהיב לפומיה דיששכר, בגיני כך אקדים בברכאן. מהכא אוליפנא מאן דסעיד למארייהו דאורייתא נטיל ברכאן מעילא ותתא. ולא עוד אלא דזכי לתרי פתורי, מה דלא זכי ב"נ אחרא, זכי לעותרא דיתברך בהאי עלמא, וזכי למהוי ליה חולקא בעלמא דאתי הדא הוא דכתיב זבולון לחוף ימים ישכון והוא לחוף אניות. כיון דכתיב לחוף ימים אמאי לחוף אניות. אלא לחוף ימים בעלמא דין, [p. 479] לחוף אניות לעלמא דאתי כד"א (תהלים ק"ד: 26) שם אניות יהלכון וגו', דתמן הוא נגידו דעלמא דאתי.

פתח ואמר (שיר ה' 8) השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני. וכי מאן קריב למלכא ככנסת ישראל דאיהי אמרת אם תמצאו את דודי מה תגידו לו. אלא בנות ירושלים אלן נשמתהון דצדיקיא דאינון קריבין למלכא תדיר ומודעין למלכא בכל יומא עסקהא דמטרוניתא.

דהכי אוליפנא בשעתא דנשמתא נחתא לעלמא כנסת ישראל עאלת ליה בקיומא דאומאה דחזי למלכא ויודע ליה רחימותא דילה לגביה בגין לאתפייסא בהדה. ובמה, בגין דחיובא על ב"נ ליחדא שמא קדישא בפומא ולבא ונפשא, ולקשרא כלא כשלהובא דאתקשרא בטיפסא, ובההוא יחודא דאיהו עביד גרים לאתפייסא מלכא במטרוניתא ואודע ליה למלכא רחימותא דילה לגביה.

ד"א בנות ירושלים, אלן תריסר שבטין, דתנינן ירושלים על תריסר טורין קיימא. ומאן דאמר על שבעה לא קאמר לאשלמא שלימו, ואע"ג דכלא חד, דאית שבעה, [p. 480] ואית ארבע, ואית תריסר, וכלא חד. ודאי על תריסר טורין קיימא, תלת טורין לסטרא דא, ותלת טורין לסטרא דא, וכן לארבע זווין, וכדין אתקרי חיה כד"א (יחזקאל י" 20) היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל. ואלין אקרן בנות ירושלים בגין דקיימא עליהו, ואינון סהדי סהדותא על כנסת ישראל הדא הוא דכתיב (תהלים קכ"ב: 4) שבטי יה עדות לישראל להודות לשם יי.

אמר רבי אבא זכאה חולקיהון דישראל דידיעי אורחוי דקב"ה, עליהו כתיב (דברים י"ד: 2) כי עם קדוש אתה ליי אלהיך.

יששכר חמור גרם. אמר רבי אלעזר וכי יששכר חמור אקרי. אי בגין דאשתדל באורייתא נקרי ליה סוס או אריה או נמר, אמאי חמור. אלא אמרי בגין דחמור נטיל מטולא ולא בעיט במאריה כשאר בעירי ולא אית ביה גסות רוח ולא חייש מדוריה למשכב באתר מתתקן, אוף הכי יששכר דאשתדלותיה באורייתא נטיל מטולא דאורייתא ולא בעיט ביה בקב"ה ולא אית ביה גסות רוח כחמור ולא חייש ליקרא דיליה אלא ליקרא דמאריה. רובץ בין המשפתיים, כדאמרינן על הארץ תשכב וחיי צער תחיה.

[p. 481] פתח ואמר (תהלים כ"ז: 1) יי אורי וישעי ממי אירא יי מעוז חיי ממי אפחד.

כמה חביבין אינון מלין דאורייתא, כמה חביבין אינון דמשתדלי באורייתא קמי קב"ה, דכל מאן דאשתדל באורייתא לא דחיל מפגעי עלמא, נטיר הוא לעילא, נטיר הוא לתתא. ולא עוד אלא [רמב ע"ב] דכפית לכל פגעי עלמא ונחית לון לעומקי דתהומא רבא.

ת"ח בשעתא דאתער ליליא פתחין סתימין וכלבי וחמרי שריין וסטאן בעלמא ואתייהיב רשו לחבלא, וכל בני עלמא ניימין בערסייהו ונשמתהון דצדיקיא סלקין לאתענגא לעילא. כד

אתער רוח צפון ואתפלג ליליא אתערותא קדישא אתער בעלמא. זכאה חולקיה דההוא ב"נ דאיהו קם בההוא שעתא ואשתדל באורייתא, דכיון דאיהו פתח באורייתא כל אינון זינין בישין אעיל לון בנוקבי דתהומא רבה וכפית ליה לחמור בטפסירי דתחות עפרא דזוהמי קסרא. [p. 482] בגיני כך יששכר דאשתדלותיה באורייתא כפית ליה לחמור ונחית ליה מההוא גרם המעלות דאיהו סליק לנוקא עלמא ושוי מדוריה בין המשפתים, בין זוהמי דטפסירי דעפרא.

ת"ח מה כתיב וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה וגו'. וירא מנוחה כי טוב, דא תורה שבכתב. ואת הארץ כי נעמה, דא תורה שבע"פ. ויט שכמו לסבול, למסבל עולא דאורייתא ולאתדבקא בה יממא ולילי. ויהי למס עובד, למהוי פלח לקב"ה ולאתשא גרמיה בה.

ר' שמעון ור' יוסי ור' חייא הוו קא אזלי מגלילא עלאה לטבריה. אר' שמעון נהך ונשתדל במילי דאורייתא, דכל מאן דידע לאשתדלא באורייתא ולא אשתדל אתחייב בנפשיה, ולא עוד אלא דיהבי עליה עולא דארעא ושעבודא בישא דכתיב ביששכר ויט שכמו לסבול. מהו ויט, סטא כד"א (שמואל א' ח': 3) ויטו אחרי הבצע. מאן דסטא ארחיה וגרמיה דלא למסבל עולא דאורייתא, מיד ויהי למס עובד.

[p. 483] פתח ר' שמעון ואמר (משלי ח': 21) להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. זכאין אינון בני עלמא אינון דמשתדלי באורייתא, דכל מאן דאשתדל באורייתא אתרחים לעילא ואתרחים לתתא ואחסין בכל יומא ירותא דעלמא דאתי הדא הוא דכתיב להנחיל אוהבי יש. מאי יש, דא עלמא דאתי דלא פסק לעלמין, ונטיל אגר טב עלאה דלא זכי ביה ב"נ אחרא, ומאן איהו, יש. ובגין כך רמיז לן שמא דיששכר דאשתדל באורייתא, יש שכר, דא איהו אגרא דאינון דמשתדלי באורייתא, יש.

כתיב (דניאל ז': 9) חזי הוית עד די כרסוון רמיז ועתיק יומין יתיב. חזי הוית עד די כרסוון רמיז, כד אתחריב בי מקדשא תרי כרסוון נפלו, תרי לעילא תרי לתתא. תרי לעילא בגין דאתרחקת תתאה מעלאה, כרסייא דיעקב אתרחקת מכרסייא דדוד, וכרסייא דדוד נפלת הה"ד (איכה ב': 1) השליך משמים ארץ. תרי כרסוון לתתא, ירושלם ואינון מארי דאורייתא, וכרסוון דלתתא כגוונא דכרסוון דלעילא, מריהון דאורייתא היינו כרסייא דיעקב, ירושלם היינו כרסייא דדוד. ועל דא כתיב עד די כרסוון ולא כרסיא, כרסוון סגיאין נפלו, וכלהו לא נפלו אלא בעלבונה דאורייתא.

[p. 484] ת"ח כד אינון זכאי קשוט משתדלי באורייתא כל אינון תוקפין דשאר עמין וכל חילין דלהון אתכפיין ולא שלטין בעלמא, ויש אזדמן עלייהו לסלקא לון על כלא. ואי לאן חמור גרמא לון לישראל למיהך בגלותא ולמנפל ביני עממיא ולמשלט עלייהו. וכל דא אמאי, בגין

וירא מנוחה כי טוב ומתקנא קמיה, ויכיל למרווח בגינה כמה טבין וכמה כסופין וסטא אורחיה דלא למסבל עולא דאורייתא. בגי'כ ויהי למס עובד.

כתיב (שיר ז' 14) הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים וגו'.
הדודאים, אלן אינון דאשכח ראובן כד"א (בראשית ל' 14) וימצא [רמג ע"א] דודאים בשדה.
נתנו ריח, דנפק מנייהו יששכר, דאלמלא אינון דודאים לא נפק יששכר לעלמא ולא
אתחדשן מלי דאורייתא על ידוי בישראל כד"א (דה"א י"ב: 33) ומבני יששכר יודעי בינה.
[p. 485] ועל פתחינו כל מגדים, אינון גרמו למהוי על פתחי בתי כנסיות ובתי מדרשות
כל מגדים.

חדשים גם ישנים, כמה חדתאן ועתיקין באורייתא דאתגליין על ידיהו לקרבא לישראל
לאבוהון דלעילא הדא הוא דכתיב (שם) לדעת מה יעשה ישראל.
(שיר ז' 14) דודי צפנתי לך, מהכא אוליפנא כל מאן דאשתדל באורייתא כדקא יאות
וידע למחדי מלין ולחדתותי מלין כדקא יאות אינון מלין סלקן עד כרסייא דמלכא וכנסת
ישראל פתח לון תרעין וגניז לון. ובשעתא דעאל קב"ה לאשתעשעא עם צדיקייא בגנתא דעדן
אפיקת לון קמיה, וקב"ה מסתכל בהו וחדי בהו, כדין מתעטר קב"ה בעטרין עלאין וחדי
במטרונייתא הדא הוא דכתיב חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך. ומההוא שעתא מלוי כתיבן
בספרא הדא הוא דכתיב (מלאכי ג' 16) ויכתב בספר זכרון לפניו. זכאה חולקיה מאן דאשתדל
באורייתא כדקא יאות, זכאה הוא בעלמא דין וזכאה הוא בעלמא דאתי.
[p. 486] עד הכא שולטנותא דיהודה, דרועה דאתכליל בכלא בחילא דכל סטרין, תלת
קשרין דדרועא לאתגברא על כלא.

דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל. רבי חייא אמר האי קרא הכי אית ליה למימר דן ידין
לשבטי ישראל, אודן ידין לשבטי ישראל כאחד. מהו דן ידין עמו, ולבתר כאחד שבטי ישראל.
אלא דן הוא דכתיב ביה (במדבר י' 25) מאסף לכל המחנות, דאיהו ירכא שמאלא דאזיל
לבתרייתא.

ת"יח כיון דיהודה וראובן נטלין, ליואי וארונא פרשין דגלא ונטיל דגלא דאפרים דאיהו
למערב, ירכא ימינא נטיל בקטפירי קסטא.
ואי תימא זבולן דאיהו עאל ונפיק, [p. 487] וכתיב ביה (דברים ל"ג: 18) שמח זבולן
בצאתך, וכתיב וירכתו. אלא ודאי יהודה אתכליל מכלא.
ת"יח מלכו דלעילא אתכליל מכלא ויהודה איהו מלכו תתאה. כמה דמלכו עלאה
אתכליל מכלא הכי נמי מלכו תתאה אתכליל מכלא מגופא מירכא בגין לאתגברא בתוקפיה.

כתיב (שם: 2) מימינו אש דת למו, אורייתא מסטרא דגבורה אתייהיב, וגבורה אתכליל בימינא ובגופא ובירכא ובכלא. הכי נמי סדרא קדמאה יהודה דאיהו מלכו דאתי מסטר גבורה ואתכליל בימינא בגופא ובירכא בכלא אתכליל כמה דמלכו דלעילא אתכליל מכלא. סדרא תניינא ראובן דאיהו לסטר דרום, ודרום איהו ימינא. כל חילא דימינא יהודה נטיל ליה בגין דראובן אתאביד מניה מלכו כמא דכתיב פחו כמים אל תותר, ונטיל ליה יהודה ואתגבר בתוקפא דימינא דהוה מראובן. וכן כתיב בדוד (תהלים ק"י: 1) נאם יי לאדני שב לימיני, בגין דשמאלא אתכליל בימינא ואתתקף בחיליה הדא הוא דכתיב (שם קי"ח: 16) ימין יי עושה חיל. יהודה וראובן תרין דרועין.

סדרא תליתאה אפרים איהו ירכא ימינא ונטלא קמי שמאלא תדיר, [p. 488] ודן דאיהו ירכא שמאלא נטיל לבתרייתא, ועל דא הוא מאסף לכל המחנות לצבאותם ואזיל לבתרייתא. יהודה נטיל חילא דתרין דרועין בגין דראובן דאיהו ימינא אתאביד מניה בכירותא כהונתא ומלכותא, ועל דא כתיב ביהודה (דברים ל"ג: 7) ידיו רב לו ועזר מצריו תהיה. ת"ח כתיב (מלכים א' י" 18) ויעש המלך כסא שן גדול. כרסייא דשלמה עבד ליה כגוונא דלעילא, וכל דיוקנין דלעילא עבד הכא, ועל דא כתיב (דה"א כ"ט: 23) וישב שלמה על כסא יי למלך, מלה סתימא הוא. וכן (מלכים א' ב' 12) ושלמה ישב על כסא דוד אביו ותכון מלכותו מאד, דקיימא סיהרא באשלמותא.

דן ידין עמו בקדמיתא, ולבתר כאחד שבטי ישראל. כאחד, ביחידו של עולם, [רמג ע"ב] כמה דהוה בשמשון דאיהו יחידאי עביד דינא בעלמא ודאין וקטיל כאחד ולא אצטריך סמד.

[p. 489] דן ידין עמו. ר' יצחק אמר דן היינו חויא כמין על אורחין ושבילין. אי תימא דעל שמשון בלחודוי הוא, אוף הכי נמי לעילא דא הוא נחש אחרא מאסף לכל המחנות וכמין לאורחין ושבילין לבתר חילין ומשריין. מהכא נפקי אינון דכמאן לבני נשא על חובין דראמין להו בתר כתפיהו.

אמר רבי חייא נחש הקדמוני עד לא יתבשם בחמרא דחידו נחש עלי דרך. ת"ח כמה דאית דרך לעילא הכי נמי אית דרך לתתא ומתפרשא ימא לכמה אורחין לכל סטר. ואית אורחא חד דאתי ואסגי ימא ורבי נונין בישין לזנייהו, כמה דאפיקו מיין לתתא נונין טבין נונין בישין נוני עורדענייא, כגוונא דא נונין בישין לזנייהו. וכד משתמטי מארחא דימא אתחזון רכבין על סוסיהון, ואלמלא דהאי חויא דאיהו כניש לכל משיריין כמין לסוף ארחין ובדר לון לאחורא הוו מטשטשי עלמא. [p. 490] מסטרא דהני נפקין חרשין לעלמא. ת"ח בבלעם כתיב (במדבר כ"ד: 1) ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים, בגין דאינון קיימין ללחשא בחרשי עלמא.

חמי מה כתיב, יהי דן נחש עלי דרך. מאיעלי דרך, אלא נחש מאן דאשתדל אבתריה אכחיש פמליא דלעילא, ומאי איהו, ההוא דרך עלאה דנפקא מלעילא כד"א (ישעיה מ"ג: 16) הנותן בים דרך וגו'. נחש מאן דאשתדל אבתריה כאילו אזיל על ההוא דרך עלאה לאכחשא ליה, בגין דמההוא דרך אתזנו עלמין.

ואי תימא דן אמאי איהו בדרגא דא. אלא כד"א (בראשית ג': 24) ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים. הכי נמי הנושך עקבי סוס וגו', בגין לנטרא לכל משריין. אמר רבי אלעזר תקונא דכורסייא איהו. ת"ח כרסייא דשלמא מלכא חד חויא מרפרף בקטורי שרביטא לעילא מאריותא.

[p. 491] כתיב (שופטים י"ג: 25) ותחל רוח יי' לפעמו במחנה דן. ת"ח שמשון נזיר הוה ופריש עלמא איהו, ואתגבר ביה חילא תקיפא, והוא הוה חויא בהאי עלמא לקביל שאר עמין דהא אחסנת חולקא דברכתא דדן אבוה ירית דכתיב יהי דן נחש עלי דרך. אמר ר' חייא נחש ידיעא, שפיפון מאי איהו.

א"ל רזא דתקונא דחרשין נחש איהו, שפיפון הכי נמי, וההוא רשע דבלעם בכלא הוה ידע. ת"ח כתיב (במדבר כ"ג: 3) ויילך שפי, לזמנין בהאי ולזמנין בהאי.

ואי תימא דן לאו דרגיה בהאי, הכי הוא ודאי, אלא אתמנא על דרגא דא למהוי סטרא בתרייתא ושבחא הוא דיליה. ממנן דמלכא בהאי וממנן על האי, ויקרא הוא לכל אינון ממנן וכרסייא דמלכא בכל הני ממנן אתתקן. ואלין ממנן תחותייהו מתפרשן אורחין ודרגין הן לטב הן לביש, וכלהו אתאחדן בהני תקוני דכרסייא, ובגיני כך דן לסטר צפון. בנוקבא דתהומא רבא דסטר צפון כמה חבילי טריקין אזדמנן תמן וכלהו טפסירא דקיטרא לאבאשא עלמא. בגיני כך [p. 492] צלי יעקב ואמר לישועתך קויתי יי'. בכלהו שבטין לא קאמר לישועתך קויתי יי' אלא בהאי, בגין דחמא ליה תוקפא תקיפא חויא מרחשא דינא לאתגברא.

ר' יוסי ור' חזקיה הוו אזלי למחמי לר' שמעון בקפוטקיא. אמר רבי חזקיה האי דאמרינו לעולם יסדר בר נש שבחא דמריה ולבתר יצלי צלותיה, האי מאן דלביה טריד ובעי לצלאה צלותיה ואיהו בעאקו ולא יכיל לסדרא שבחא דמריה כדקא יאות מאי הוא. א"ל אע"ג דלא יכיל לכוונא לבא ורעותא, סדורא דשבחא דמריה אמאי גרע ליה, אלא יסדר שבחא דמאריה אע"ג [רמד ע"א] דלא יכיל לכוונא ויצלי צלותיה הדא הוא דכתיב (תהלים י"ז: 1) תפלה לדוד שמעה יי' צדק הקשיבה רנתי האזינה תפלתי וגו'. שמעה יי' צדק בקדמיתא בגין דאיהו סדורא דשבחא דמריה, ולבתר הקשיבה רנתי האזינה תפלתי. מאן דיכיל לסדרא שבחא דמריה ולא עבד עליה כתיב (ישעיה א': 15) גם כי תרבו תפלה אינני שומע.

כתיב (שמות כ"ט: 39) את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. תפלות כנגד תמידין תקנום. ת"ח באתערותא דלתתא [p. 493] אתער הכי נמי לעילא, ובאתערותא דלעילא אתער נמי לעילא מניה עד דמטי אתערותא לאתר דבעיא בוצינא לאדלקא ואדליק. ובאתערותא דתננא דלתתא אדליק בוצינא לעילא, וכד האי אדליק כלהו בוצינין אחרנין נדלקין ומתברכאן כלהו עלמין. אשתכח דאתערותא דקרבנא תקונא דעלמא וברכאן דעלמין כלהו.

הא כיצד, שארי תננא לסלקא אינון דיוקנין קדישין דממנן על עלמא אתתקנן לאתערא ומתערין בכסופא דלעילא כד"א (תהלים ק"ד: 21) הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם. ואלין מתערין לדרגין עלאין דעליהו עד דמטי אתערותא דבעיא מלכא לאתחברא במטרוניתא. ובכסופא דלתתא נבעין מיין תתאין לקבלא מיין עלאין, דהא לא נבעין מיין אלא באתערותא דכסופא דלתתא, וכדין תיאובתא אתדבק ונבעין מיין תתאין לקבל מיין עלאין ועלמין מתברכאן ובוצינין כלהו דליקן ועלאין ותתאין משתכחין בברכאן. ת"ח כהני וליואי מתערין לאתחברא שמאלא בימינא.

אמר ר' חזקיה כלא הכי הוא ודאי, אבל הכי שמענא כהני [p. 494] וליואי דא אתער ימינא ודא אתער שמאלא, בגין דאתחברותא דדכר לגבי נוקבא לאו איהו אלא בשמאלא וימינא כד"א (שיר ב' 6) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. וכדין אתחבר דכר ונוקבא ותיאובתא אשתכח ועלמין מתברכאן ועלאי ותתאי בחידו.

ועל דא כהני וליואי מתערין מלה לתתא לאתערא כסופא וחביבותא לעילא דכלא תליא בימינא ושמאלא. אשתכח דקרבנא יסודא דעלמא תקונא דעלמא חידו דעלאין ותתאין. אמר ר' יוסי ודאי שפיר קאמרת והכי הוא, והא שמענא מלה ואנשינא לה, ואנא שמענא האי וכלא בחד סלקא.

השתא צלותא באתר דקרבנא, ובעי ב"נ לסדרא שבחא דמריה כדקא יאות, ואי לא יסדר לאו צלותיה צלותא. ת"ח סדורא שלים דשבחא דקב"ה, מאן דידע ליחדא שמא קדישא כדקא יאות דבהאי מתערין עלאין ותתאין ונגדי ברכאן לכלהו עלמין. א"ר חזקיה לא אשדי קב"ה לישראל בגלותא ביני עממיא אלא בגין דיתברכון שאר עמין בגיניהון, דהא אינון נגדין ברכאן מעילא לתתא כל יומא.

אזלו, עד דהוו אזלי חמו חד חויא אסטר בארחא, סטו מארחא. אתא ב"נ אחרא לגביה וקטליה חויא. אהדרו רישייהו וחמו ליה להווא ב"נ מית. אמרו ודאי ההוא חויא [p. 495] שליחותא דמריה קא עביד, בריך רחמנא דשזבן.

פתח רבי יוסי ואמר יהי דן נחש עלי דרך. אימתי הוא נחש דן, ביומי ירבעם דכתיב (מלכים א' י"ב: 29) ואת האחד נתן בדן. על מה אתיהיב תמן, עלי דרך, על ההוא ארח דיתמנע

ההוא דרך דסלקין לירושלם ולא יסלקון תמן. ודן הוה לון נחש לישראלעלי דרך, עלי דרך ודאי כד"א (שם: 28) ויועץ המלך וגו'.

שפיפון עלי ארת, דעקיץ לון לישראל, וכלא לא הוה אלאעלי דרך ועלי אנת לאתמנעא מישראל דלא יסלקון לירושלם למיחג חגייהו ולקרבא קרבנין ועלוון למפלח תמן. [רמז ע"ב] ת"ח בשעתא דמטו ברכאן לידוי דמשה לברכא לכלהו שבטין חמא לון דהוה קטיר בחוויא, אהדר וקטר ליה באריא הדא הוא דכתיב (דברים ל"ג: 22) דן גור אריה יזנק מן הבשן. מ"ט, בגין דיהא שירותא וסופא דדי דגלין קטיר ביהודה דאיהו מלכא כד"א גור אריה יהודה, והוא שירותא דדגלין, סופא דדגלין דן דכתיב דן גור אריה, למהוי שירותא וסופא קטיר בחד אתר.

לישועתך קויתי יי'. רבי חייא אמר כד"א (שופטים י"ג: 5) והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים.

אמר רבי אחא וכי אמאי קויתי, והא סליק הוה יעקב בההוא זמנא מעלמא מכמה שנין, אמאי אמר דאיהו מחכה לההוא ישועה.

[p. 496] אמר ליה ודאי רזא דמלה כד"א (שמות י"ז: 11) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, ישראל סתם. אוף הכא והוא יחל להושיע את ישראל, ישראל סתם. בגיני כך לישועתך קויתי יי' ודאי.

אמר ר' אחא ודאי הכי הוא ושפיר. זכאה חולקהון דצדיקייא דידיעי לאשתדלא באורייתא למזכי בה לחיין דלעילא כד"א (דברים ל': 20) כי היא חייך ואורך ימך.

גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב. רבי ייסא אמר ודאי מגד אשתמע דחילין יפקון לאגחא קרבא משמע דכתיב גד בכל אתר גימ"ל ודל"ת, חילין ומשריין נפקי מנייהו, דהא גימ"ל יהיב ודל"ת לקיט, ומהכא כמה חילין וכמה משיריין תליין בהו.

[p. 497] ת"ח ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן לא פסקין מימיו לעלמין והוא אשלים למסכני, ועל דא קיימין כמה חילין וכמה משיריין ואתזנו מהכא. ועל דא גד, דא אפיק ויהיב, ודא לקיט ונקיט ואתזון ביתא וכל אנשי ביתא.

א"ר יצחק אלמלא דהוה מבני שפחות גד שעתא קיימא ליה לאשלמא יתיר מכלא הדא הוא דכתיב (בראשית ל': 11) בא גד, קרי ולא כתיב. בגד, חסר אל"ף דהא שעתא קיימא בשלימו ואסתלק מניה כד"א (איוב ו': 15) אחי בגדו כמו נחל, בגין דההוא נהר דנגיד ונפיק אסתלק בההוא שעתא, וכתיב בגד חסר אל"ף, ועל דא לא זכה בארעא קדישא ואסתלק מניה.

ר' יהודה אמר מנין לראובן כי האי גוונא, דכתיב פתז כמים אל תותר, דאסתלקו מיא ולא נגידו והא אתמר במאי אתפגים, ותררווייהו לא זכו בארעא וחילין ומשיריין אפיקו לאחסנא להו לישראל לארעא.

[p. 498] ת"ח מה דאתפגים בגד אשתלים באשר הדא הוא דכתיב מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך. השתא אשלים גימ"ל לדל"ת.

ר' אלעזר ורבי אבא אשתמיטו במערתא דלוד דעאלו מקמי תוקפא דשמשא דהו אזלי בארחא. אמר רבי אבא נסחר האי מערתא במלי דאורייתא. פתח ר' אלעזר ואמר (שיר ח' 6) שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך כי עזה כמות אהבה קשה כשאל קנאה רשפיה רשפי אש שלהבת יה. האי קרא הא אתערנא ביה, אבל לילה חד הוי קאים קמי אבא ושמענא מניה מלה, לית שלימו דרעותא וכסופה דכנסת ישראל בקב"ה אלא בנשמתהון דצדיקיא דאינון מתערי נביעו דמיה תתאי לקבלא עלאי, ובההוא שעתא שלימו דרעותא בדביקו חדא למעבד פירין.

ת"ח בתר דאתדבקו דא בדא והיא קבילת רעותא היא אמרת שימני כחותם על לבך. אמאי כחותם, אלא ארחיה דחותם כיון דאתדבק באתר חד אע"ג דאתעדי מיניה הא אשתאר בההוא אתר ולא אעדי מניה, דכל רשימו וכל דיוקנא דיליה ביה אשתאר. כך אמרה כנסת ישראל הא אתדבקנא בך, אע"ג דאתעדי [p. 499] מינד ואיזיל [רמה ע"א] בגלותא שימני כחותם בגין דישתאר כל דיוקני בך כהאי חותם דאשתאר כל דיוקניה בההוא אתר דאתדבק ביה.

כי עזה כמות אהבה. תקיפא היא כפרישו דרוחא מן גופא אהבה. ותנינן בשעתא דב"נ מטי לאסתלקא מן עלמא וחמא מה דחמי רוחא אזלא בכל שייפי גופא וסליק גלגלוי כימא דאזלא בלא שייטין, סליק ונחית ולא מהנייא ליה, אתי ואישתאיל מכל שייפי גופא, ולית לך תקיפו כיומא דפרישו דרוחא מן גופא. תקיפו דרחימותא דכנסת ישראל לגבי קב"ה כתקיפו דמותא בשעתא דבעיין לאתפרשא רוחא מן גופא.

קשה כשאל קנאה. כל מאן דרחים ולא קשיר עמיה קנאה לאו רחימותיה רחימותא, כיון דקני הא רחימותא אשתלים. מכאן אוליפנא דבעי ב"נ לקנאה לאנתתיה בגין דיתקשר עמיה רחימותא שלים, דהא מגו כך לא יתן עינוי באינתו אחרא. מהו קשה כשאל קנאה. מה שאל קשה בעינייהו דחייבין למיחת ביה, כך קנאה קשה בעינייהו דמאן דרחים וקני לאתפרשא מרחימותא.

ד"א קשה כשאול קנאה, מה שאול בשעתא דנחתין ביה לחייבא מודעין ליה חובייהו על מה נחתין ליה וקשיא ליה, כך מאן דקני הוא תבע על חוביה וחשיד כמה עובדין וכדין קשורא דרחימותא אתקשר ביה.

רשפיה רשפי אש שלהבת יה. מאן שלהבת יה, דא שלהובא דאתוקדא ונפקא מגו שופר דאיהו אתער ואוקיד שלהובא דרחימותא. ומאן איהו, שמאלא הדא הוא דכתיב (שיר ב' 6): שמאלו תחת לראשי. דא אוקיד שלהובא דרחימו דכנסת ישראל לגבי קב"ה. ובגיני כך (שם ח' 7) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, דהא כד אתי ימינא דאיהו מים אוסיף יקידו דרחימותא [p. 500] ולא כבי שלהובא דשמאלא כד"א וימינו תחבקני. הא מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, וכן כלא כהאי גוונא.

עד דהוון יתבי שמעו קליה דרבי שמעון דהוה אתי באורחא הוא ורבי יצחק ורבי יהודה. קריב למערתא, נפקו רבי אלעזר ורבי אבא. אמר רבי שמעון מכותלי מערתא חמינא דשכינתא הכא. יתבו. אמר ר' שמעון במאי עסקיתו. אמר ר' אבא ברחימותא דכנסת ישראל לקב"ה, ור' אלעזר פריש האי קרא שימינא כחותם על לבך.

א"ל אלעזר ברחימו עלאה וקשירו דחביבותא אסתכלת. אשתיק רבי שמעון שעתא, אמר בכל אתר בעייתא שתיקו בר שתיקו דאורייתא. גניזא חדא אית לי גניזא ולא בעינא דיתאביד מנייכו והוא מלה עלאה, ואשכחנא בספרא דרב המנונא סבא.

ת"ח בכל אתר דכורא רדיף בתר נוקבא ואתער לגבה רחימותא, והכא אשכחנא דהיא אתערת רחימותא ורדפה אבתריה, ואורחיה דעלמא דלית שבחא דנוקבא למרדף בתריה דדכורא. אלא מלה סתימא היא ומלה עלאה דבי גנזייתא דמלכא.

[p. 501] ת"ח תלת נשמתין אינון ואינון סלקין בדרגין ידיען, ועל דאינון תלת ארבע אינון. חד נשמתא עלאה דלא אתפס ולא אתער ביה גזברא דרקטיקא עלאה כל שכן תתאה. והאי נשמתא לכל נשמתין והוא סתים ולא אתגליא לעלמין ולא אתיידע וכלהו ביה תליין. והאי אתעטף בעטופא דזהרא דבדולחא בגו זהירותא ונטיף טפין מרגלאן ואתקשרו כלהו כחד כקשרין דשייפי גופא חד חד, והוא עייל בגווייהו ואחזי בהו עבידתיה, והא ואינון חד הוא ולית ביה פרישו. האי נשמתא עלאה טמירין לכלא.

נשמתא אחרא נוקבא דמטמרא בגו חילה והיא נשמתא להו ומנייהו אחידת [רמה ע"ב] גופא לאחזאה בהו עבידתא [p. 502] לכל עלמא, כגופא דאיהו מאנא לנשמתא למעבד ביה עבידתא. ואלין כגוונא דאינון קשירין טמירין לעילא.

נשמתא אחרא היא נשמתהון דצדיקיא לתתא, דנשמתהון דצדיקיא אתיין מאינון נשמתין עלאין מנשמתא דנוקבא ומנשמתא דדכורא. ובגין כך נשמתהון דצדיקיא עלאין על כל אינון חילין ומשריין דלעילא.

ואי תימא הא עלאין אינון מתרי סטרין, אמאי נחתין לעלמא דא ואמאי אסתליקו מניה. למלכא דאתייליד ליה בר, שדר ליה לחד כפר לרבי ליה ולגדלא ליה, עד דיתרבי ויולפון ליה ארחי דהיכלא דמלכא. שמע מלכא דהא בריה רב והא אתרבי, מה עבד, ברחימו דבריה שדר למטרוניתא אמיה בגיניה ואעיל ליה להיכליה וחדי עמיה כל יומא.

כך קב"ה אוליד בר במטרוניתא, ומאי איהו, נשמתא עלאה קדישא. שדר ליה לכפר להאי עלמא דיתרבי ביה ויולפון ליה אורחי דהיכלא דמלכא. כיון דידע מלכא דהא בריה אתרבי בהאי כפר ועידן הוא למית להיכליה, מה עבד, ברחימו דיליה משדר למטרוניתא בגיניה ואעיל ליה להיכליה, דנשמתא לא סלקא מהאי עלמא עד דאתת מטרוניתא בגיניה ואובילת ליה בהיכלא דמלכא ויתבי תמן לעלמין.

ועם כל דא אורח דעלמא דאינון בני כפר בכו על פרישו דבריה דמלכא מנייהו. חד פקח הוה תמן, אמר לון על מה אתון בכאן, וכי לאו בריה דמלכא איהו ולא אתחזי ליה למידר יתיר ביניכו אלא בהיכלא דאבוי. כך משה דהוה פקח חמא בני כפר דבכאן על דא אמר (דברים י"ד: 1) בנים אתם ליי אלהיכם לא תתגודדו וגו'.

[p. 503] ת"ח אילו הוה ידעין כלהו צדיקיא האי הוה חדאן יומא דמטי לון לאסתלקא מהאי עלמא. וכי לאו יקרא עלאה הוא דמטרוניתא אתת בגיניהו ולאובלא לון בהיכלא דמלכא למחדי מלכא בהו כל יומא, דהא קב"ה לא אשתעשע אלא בנשמתהון דצדיקיא.

ת"ח אתערותא דרחימו דכנסת ישראל לגבי קב"ה נשמתהון דצדיקיא לתתא מתערין ליה בגין דאינון אתיין מסטרא דמלכא מסטרא דדכורא, ואתערותא דא מסטרא דדכורא ואתער רחימותא. אשתכח דדכורא אתער חביבו ורחימותא לנוקבא, וכדין נוקבא אתקשרת ברחימותא לגביה. כהאי גוונא תיאובתא דנוקבא למשדי מיין תתאין לקבלא מיין עלאין לאו איהו אלא בנשמתהון דצדיקיא.

זכאין אינון צדיקיא בהאי עלמא ובעלמא דאתי, דעלייהו קיימין עלאין ותתאין, ועל דא (משלי י': 25) וצדיק יסוד עולם כתיב סתם. ורזא דכלא צדיק איהו יסוד עולם לעילא ואיהו יסוד לתתא, וכנסת ישראל אתכלילת מצדיק מעילא ומתתא, צדיק מהאי סטרא וצדיק מהאי סטרא ירתין לה הדא הוא דכתיב (תהלים ל"ז: 29) וצדיקים ירשו ארץ, ירשו ארץ ודאי. [p. 504] ת"ח צדיק אחסין להאי ארץ ואריק עלה וברכאן בכל יומא ויהיב לה תפנוקין ועדונין בנגידו עלאה דנגיד עלה, והא אוקימנא רזא דכתיב (בראשית מ"ט: 20) מאשר שמנה

לחמו והוא יתן מעדני מלך. ועם כל דא מלה אחרא כמה דכתיב (שיר ו' 9) ראוה בנות ויאשרוה, ועל דא אמרה לאה (בראשית ל' 13) באשרי כי אשוני בנות, וכלא שפיר.

ות"ח מעלמא דאתי אתמשך ונגיד להאי צדיק למיהב תפנוקין ועדונין להאי ארץ דאיהו לחם עוני ועביד ליה לחם פנג כד"א מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך ודאי והא אוקימנא. [רמו ע"א]

ת"ח מאשר, רזא הוא לאתר דכלא מאשרין ליה, ומאן איהו, עלמא דאתי דעלאי ותתאי מאשרין ליה ומכספין ליה.

[p. 505] שמנה לחמו, ממאן, עד כאן לא פריש מאן הוא אתר. אלא אית לחם ואית לחם, כמה דאית אילנא ואית אילנא. אית אילנא דחיי, ואית אילנא דתלייא ביה מותא. אית לחם דאיקרי לחם עוני, ואית לחם דאיקרי לחם פנג, ומאן איהו, דא לחם ו' ודא הוא לחמו, ועל דא כתיב (שמות ט"ז 4) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, מן השמים ודאי.

ועל דא מאשר שמנה לחמו, לחם ו', דהא מניה אתזן האי אילנא והוא מעטרא ליה כד"א (שיר ג' 11) בעטרה שעטרה לו אמו. וכד איהו נקיט ודאי הוא יתן מעדני מלך, דא כנסת ישראל דהא מניה אתזנת והוא יהיב לה, בגין דצדיק איהו את קיימא קדישא וזן לה תדיר, ומהכא לשאר דרגין דלתתא וכלהו כגוונא דלעילא.

בספרא דרב ייבא סבא הוה אמר הכי מאשר שמנה [p. 506] לחמו, דא לחם דשבת דאיהו פנג על חד תרין כד"א (שמות שם 22) לקטו לחם משנה. מאי משנה, אלא תרי לחם, לחם מן השמים ולחם מן הארץ, דא לחם פנג ודא לחם דמסכנא, ובשבת אתכליל לחם תתאה בלחם עלאה ואתברך האי בגיני האי, ואיהו לחם משנה.

ותו הוה אמר לחם משנה דשבת נקיט משבת עלאה דאיהו נגיד ואנהיר לכלא ואתחבר לחם בלחם ואיהו משנה.

ובכל אתר רזא דלחם נוקבא, בגין כך שמנה כתיב ולא שמן, וכתיב (בראשית ל"ט 6) כי אם הלחם אשר הוא אוכל, דא אתתיה. ואי תימא (שמואל א' ט' 7) והלחם אזל מכלינו ולא אזלת, שאר מזונא לחם קרינן ליה, ואשתמודען מילי מאן הוא שאר מזונא ומאן הוא לחם ממש. לחם דלעילא בכל אתר דכר, לחם תתאה נוקבא. ואנן אשכחנא דזמנין כתיב דכר ולזמנין כתיב נוקבא, וכלא חד מלה בהאי ובהאי ושפיר כלא.

ת"ח אשר רשים לעילא ורשים לתתא בתקוני [p. 507] בלה, וכלהו תריסר שבטין ימא קאים עלייהו ואתתקן בהו הדא הוא דכתיב (מלכים א' ז' 25) והים עליהם מלמעלה. ורזא דמלה אתתקן לעילא ואתתקן לתתא בארעא, אתתקן לעילא בתקונין ידיען כגוונא דעלמא עלאה, ואתתקן לתתא בהני תריסר שבטין כגוונא דלעילא. ועל דא שכינתא לעילא ושכינתא לתתא בגינייהו דישראל, ובתרי סטרין אתכלילת ואתתקנת.

אשר בתקונא קיימא כשאר שבטין, ואי לאו דגלי משה לא אתיידע דכתיב (דברים ל"ג: 24) וטובל בשמן רגלו, לאחזאה אן הוא קשרא דיליה באתריה דהוא נגיד ההוא רבות משחא מלעילא, בגיני כך כתיב ברוך מבנים אשר.

ר' שמעון פתח ואמר נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר. הא אתמר דעלמא עלאה עלמא דדכורא הוא, כיון דסלקא מלה מכנסת ישראל ולעילא כלא הוא דכר. מנלן, מעלה. אמאי אתקרי עולה, בגין דסלקא לעילא מן נוקבא ובגיני כך (ויקרא א': 10) עולה זכר תמים וגו'. אמאי תמים, וכי פסקי פסקי בעינן ליה דאמר תמים. מהו תמים, אלא כד"א (בראשית י"ז: 1) התהלך לפני והיה תמים. אימתי תמים, בשעתא דאתגזר דהא דכורא לא [p. 508] הוי ולא אשתמודעא אלא בההוא אתר דאקרי תמים, ומאן איהו, דא את קיימא דביה אשתמודע דכר מן נוקבא כד"א (שם ו': 9) איש צדיק תמים היה. בגיני כך זכר תמים דישתמודע ביה האי שייפא ולא יסרסון ליה.

ואי תימא הא כתיב (ויקרא ד': 32) נקבה תמימה. הכי הוא ודאי, כמה דאקרי צדיק תמים, כך אקרי צדק תמימה, בגין דכלא נטלא מיניה. בגיני כך עולה דסלקא מן נוקבא לדכורא, ומהאי אתר ולעילא כלא הוא דכורא ומן נוקבא [רמו ע"ב] ולתתא כלא הוא נוקבא והא אוקימנא.

[p. 509] ואי תימא הכי נמי נוקבא לעילא. אלא סיומא דגופא אחזי על כל גופא דאיהו דכר. רישא דגופא נוקבא עד דנחית לסיומא, וכד סיומא אתחזי הוא עביד כלא דכר. אבל הכא רישא וסופא נוקבא דהא כל תקון גופא נוקבא.

ת"ח חד רזא עלאה אית במלה דא, דהא חמינן ליעקב דאיהו בריך ליוסף בגן אחוהי, כיון דמני קב"ה ארבע דגלן בשכינתא בתריסר שבטין לאתתקנא בהו גרע מנייהו ליוסף ושוי לאפרים באתריה. מ"ט אסתלק יוסף מנייהו. אי תימא בגין חובוי לאו הכי, דהא זכאה איהו. אלא רזא דמלה יוסף רשימו דדכורא הוה דכתיב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, וכתיב משם רועה אבן ישראל, מתמן אתזון האי אבן. אבן דא כנסת ישראל ועלה אמר דוד (תהלים קי"ח: 22) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. ובגין דיוסף איהו רשימו דדכורא אקרי יוסף הצדיק דהא איהו צדיק ודאי, משם רועה אבן ישראל.

ובגין דכל תקוני שכינתא אינון נוקבא אסתלק יוסף מתמן ואתמני תחותיה אפרים דאיהו נוקבא לתקונהא. ובגין דאיהו הכי אתמני לסטר מערב אתר דנוקבא שריא, וההוא רשימו דאיהו דכורא אסתלק מתקונהא בגין דאיהו עלמא דנוקבא ולא עלמא דדכורא וכל תקונהא בעיין נוקבי. ובגין כך יוסף דאיהו צדיק אסתלק מתקונהא ואתמני אפרים תחותיה.

ועל דא כלהו תריסר שבטין תקוני שכינתא אינון, וכלהו בעיין כגוונא דלעילא בר דרגא דצדיק דאיהו עביד כל שייפין דכר ולא בעי לאכחשא ליה.

[p. 510] נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר, כד"א (שיר ד' 3) ומדברך נאווה, בגין דקול מדבר ליה לדבור ולית קול בלא דבור, וההוא קול אשתלח מאתר עמיקא דלעילא ושליח מקמיה לאנהגא לדבור דהא לית קול בלא דבור, ולית דבור בלא קול, ודאן כלל דצריך לפרט, ופרט דצריך לכלל. ודא קול דנפקא מדרום ומדבר למערב ירית לתרי סטרין הה"ד (דברים ל"ג: 23) ולנפתלי אמר וגו' ים ודרום ירשה, לעילא דכר, לתתא נוקבא. בגין כך נפתלי אילה שלוחה נוקבא לתתא, כגוונא דיליה דכר לעילא דכתיב הנותן אמרי שפר, הנותן ולא הנותנת. [p. 511] ת"ח מחשבה ראשיתא דכלא, ובגין דאיהי מחשבה איהי לגו סתימא ולא אתיידע. כד אתפשט האי מחשבא יתיר אתי לאתר דרוחא שריא, וכד מטי לההוא אתר אקרי בינה דהא לא סתים כקדמיתא ואע"ג דאיהו סתים. האי רוחא אתפשט ואפיק קלא כליל מאשא ומיא ורוחא דאינון צפון ודרום ומזרח, והאי קלא כללא דכל שאר, וקלא דא מדבר לדבור ודא יהיב מלה בתקוונא בגין דקול אשתלח מאתר דרוחא ואתי לדברא מלה לאפקא מלין תריצין.

וכד תסתכל בדרגין הוא מחשבה הוא בינה הוא קול הוא דבור וכלא חד היא ה"א היא מחשבה ראשיתא דכלא ולא הוי פרוד אלא כלא חד, וקשורא דא דאיהו מחשבה ממש אתקשר באין ולא אתפרש לעלמין, ודא הוא (זכריה י"ד 9) יי אחד ושמו אחד.

[p. 512] ועל דא הנותן אמרי שפר כתיב, דא גופא. סיומא דגופא דא דכתיב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין וגו'. אמאי תרי זמני בן פורת. אלא בן פורת לעילא, בן פורת לתתא. ואמאי לאו איהו בן פורת לתתא למהו בתקוני מטרוניתא, בגין דבנות צעדה עלי שור, דבעיין בנות לתקוניה ולא בניים.

ת"ח מלכותא קדישא לא קביל מלכו שלימא עד דאתחבר באבהו, וכד אתחבר בהו אתבני בבניינא שלים מעלמא [רמז ע"א] עלאה דאיהו עלמא דדכורא, ועלמא עלאה אקרי שבע שנים בגין דכלהו שבע שנים ביה וסימניך (מלכים א' ו' 38) ויבנהו שבע שנים, דא עלמא עלאה, ולא כתיב בשבע שנים כד"א (שמות כ' 11) ששת ימים עשה יי את השמים ואת הארץ. מאן ששת ימים, דא אברהם דכתיב (בראשית ב' 4) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, באברהם. ואברהם ששת ימים אקרי, [p. 513] וביה דאיהו ששת ימים אתבני עלמא. כהאי גוונא ויבנהו שבע שנים, ואלין אקרון עלמא דדכורא. כגוונא דא לתתא שבע שנים דאיהו רזא דעלמא תתאה דאינון שבעת ימים, ורזא דא דכתיב (מלכים א' ח' 65) שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום. וכי כיון דאמר שבעת ימים ושבעת ימים לא ידענא דשבעה ושבעה ארביסר

אינון. אלא לאחזאה דעלמא עלאה ועלמא תתאה דאינון שבעת ימים ושבעת ימים, אלין דכורין ואלין נוקבין. אלין נוקבי האי עלמא תתאה עלייהו דכתיב (משלי ל"א: 29) רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה. רבות בנות עשו חיל, אלין תריסר שבטין דאינון עשו חיל כד"א (במדבר ב' :9) כל הפקודים למחנה יהודה וגו', וכן כלהו.

ואי תימא רבות, והא תריסר אינון ולא יתיר בר ההוא חיל דעבדו, מאי רבות. אלא כד"א (בראשית י"ח: 20) זעקת סדום ועמורה כי רבה, כמו גדלה. וכן רבות, גדולות, עלאין ורברבין על כלא. ואלין אקרון חיות גדולות, וההוא חיל דעבדו דסמיכין עלייהו אקרון חיות קטנות עם גדולות, לאתחבר [p. 514] כחדא לאתקנא בהו מטרוניתא למחדי עלאין ותתאין כד"א (תהלים ק"ד: 26) לוינתן זה יצרת לשחק בו. בגיני כך רבות בנות עשו חיל ואת עלית על כולנה, כד"א (מלכים א' ז': 25) עומד על שני עשר בקר שלשה פונים צפונה וגו', וכתוב והים עליהם מלמעלה, היינו ואת עלית על כולנה.

ועל דא בנות צעדה עלי שור. צעדה, צעדות מבעי ליה. אלא ההוא עין דכתיב לעילא, ומאן איהו, עין משפט, ואיהו קאים עלי עין, ואיהו עין צעדה ופסעה למיטל בנות לתקונהא, והיינו בנות צעדה ולא בנים, בנות צעדה ואסתכלת לתקונהא ולא בנים. וימררוהו ורבו, באסתכלותא דרחימו לגביה כד"א [p. 515] (שיר ו' :5) הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבוני, ועל דא וישטמוהו בעלי חצים.

ותשב באיתן קשתו ויפזו זרועי ידיו וגו'. ותשב באיתן דאקשת. מה קשתו, דא בת זוגו. באיתן, תוקפא אלבישת עלוי דלא אחלשת חילא דהא ידעת דיוסף לא יסטי בההוא דרגא דאת קיימא דיליה לימינא ולשמאלא.

ויפזו. מאי ויפזו, אלא כד"א (תהלים י"ט: 11) הנחמדים מזהב ומפז רב, וכתוב (איוב כ"ח: 17) ותמורתה כלי פז, אתייקרו דרועוי במרגליתא עלאה. מידי אביר יעקב, מאינון תרי סטרין דאתקיף בהו יעקב.

[p. 516] משם רועה אבן ישראל, מתמן אתזן ההוא אבן יקרא דקאמרן, מאינון תרי סטרין אתזן ההוא אבן יקרא דאינון צפון ודרום, והיא אתיהיבת בינייהו לאתברכא מנייהו ולאתזנא מנייהו על דרגא דצדיק.

ת"ח ליוסף אתוסף ליה ברכה אחרא כמא דכתיב מאל אביך ויעזרך ואת שדי ויברכך וגו'. האי קרא קשיא, מאל אביך ויעזרך, אל אביך יעזרך מבעי ליה. ואת שדי, ואלשדי מבעי ליה כמא דכתיב (בראשית מ"ג: 14) ואל שדי יתן לכם רחמים. ויברכך, יברכך מבעי ליה. אלא אחסין ליה לעילא ולתתא. אחסין ליה לעילא, מאל אביך, דאיהו אחסנא עלאה אתר דאקרישמים. ויעזרך, בגין דלא יחליף האי אתר לאתר אחרא וסיועא דיליה ליהוי מאתר דא ולא מאחרא.

ואת שדי. מהו ואת שדי, אלא איהו דרגא אחרא תתאה דהא תנינן בכל אתרא יי' דא שכינתא כד"א (ישעיה ו' 1) ואראה את יי', את לרבות, ואת לאכללא יום בלילה ולילה ביום כד"א ואת שדי, דהא מתמן נפקי ברכאן לברכא.

[p. 517] תו אמאי לא קאמר ואל שדי, דהא הכי נמי משמע כדקאמרינן דכתיב ואל שדי יתן לכם רחמים, דכלא אתר חד הוא, אמאי שבק לי וכתב תי'. אלא רזא איהו דכד אינון שבילין נפקי מעילא [רמז ע"ב] כללא דאורייתא אחסין שמים כמא דכתיב את השמים, כללא דכ"ב אתוון. ומהכא נפקי לתורה שבע"פ דאקרי ארץ כדקאמרינן ואת הארץ, כללא דכ"ב אתוון. ושמים כלא כליל כחדא, וכדין מתעטרא סיהרא בכלא ויתבא באשלמותא, וברכאן נגדין כדין מתמן, ועל דא ואת שדי.

[p. 518] ויברכך, בגין דליהו ליה קיום יתיר, דהא בכל אתר דאית ביה וא"ו תוספת אית ליה קיומא.

עד כאן כלל, לבתר עבד פרט דכתיב ברכות שמים וגו'.

ברכות אביך גברו, גברו ודאי, דהא יעקב אחסין שבחא דכלא יתיר מאבהן דהא הוא שלים בכלא, וכלא יהב ליוסף. מ"ט, בגין דהכי אתחזי דהא צדיק נטיל כלא כחדא וכל ברכאן ביה שריין, הוא אריק ברכאן מרישא לעילא וכל שייפי גופא כלהו אתהנן לארקא ביה ברכאן, וכדין אתעביד נהר דנפיק מעדן.

מאי מעדן, אלא בשעתא דכל שייפין יתבי בקשורא חדא, ואינון בעדונא דתיאובתא מרישא דלעילא לתתא וכלהו מעדונא ותיאובתא דלהון מריקין ביה ואתעביד נהר דנפיק מעדן ודאי.

תו מחכמה עלאה נגיד כלא לאתמשכא ועביד נהרא ואתמשכא עד דמטי להאי דרגא, וכדין כלא בברכאן וכלא חד.

עד תאות גבעות עולם, תיאובתא דאינון גבעות עולם, ומאן נינהו, תרי [p. 519] נוקבי חד לעילא וחד לתתא דכל חד אקרי עולם, ותיאובתא דכל שייפי גופא באינון תרי אמחן, תיאובתא לינקה מאמא עלאה, תיאובתא לאתקשרא באמא תתאה, ותיאובתא דכלא חד. בגין כך כלהו תהיינה לראש יוסף, לאתברכא ההוא דרגא דצדיק ולנטלא כלא כדקא חזי. זכאין אינון דאקרון צדיקים, דהא צדיק לא אקרי אלא מאן דנטיר האי דרגא האי את קדישא את קיימא. זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי.

נפקו מן מערתא. אמר ר' שמעון כל חד לימא מלה וניהך בארחא.

פתח ר' אלעזר קרא אבתריה, בנימין זאב יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל. אמאי זאב, אלא בגין דהכי אתרשים בכרסייא דהא כל חיוון רברבן זעירן רשימן תמן כמה דכתיב (תהלים ק"ד: 25) חיות קטנות עם גדולות. וכרסייא דעבד שלמה הכי רשים כגוונא דלעילא. תו זאב יטרף, דהא מזבח בחולקיה הוה, ומזבח איהו זאב, דאי תימא בנימין איהו זאב לאו הכי, אלא מזבח דהוה [p. 520] בחולקיה זאב הוה דאכיל בשרא כל יומא ובנימין הוה זן ליה בגין דהוה בחולקיה, כביכול איהו מפרנס זון להאי זאב. תו זאב יטרף, זאב יזון. ומאן אינון, אילין מארי דבבו דאינון קיימי לעילא לקטרגא וכלהו אתהנן מקרבנא ומתערי אתערותא לעילא.

בבקר יאכל עד. מאי בבקר יאכל עד. אלא בצפרא דאברהם אתער בעלמא ושעתא דרעוא אשתכח קרבנא עביד אתערותא ונייחא וסלקא עד עד, ההוא אתר דכתיב (דברים ל': 2) ושבת עד יי' אלהיך.

תו בבקר. מאן בקר, דא אברהם כדקאמרן דכתיב (בראשית כ"ב: 3) וישכם אברהם בבקר, דזמנא דרעוא אשתכח בההיא שעתא לא הוה אכיל קרבנא אחרא. ומאן הוה אכיל, ההוא אתר דאקריעד כד"א לעדי עד, ואיהי כרסייא עלאה דאיהי לעדי עד. וזמן [p. 521] אכילה בצפרא הוא והאיעד לעילא דכתיב (ישעיה כ"ו: 4) בטחו ביי' עדי עד. תבקר, היינו קרבן ליי' ודאי. יאכל עד ולא אחרא.

תננא סליק ואתערותא דרחימו קשיר ואתער לעילא וקיימא דא לקביל דא, [רמח ע"א] ושרגא דליק ואנהיר בהאי אתערותא דלתתא, וכהנא אתער וליואי משבחן ואחזיין חידו, וכדין חמרא אתנסיד לאתקשרא במיא וחמרא נהיר ואחזי חידו. בגיני כך חמרא טב לתתא לאחזאה חידו לחמרא אחרא, וכלא אתער לאתקשרא שמאלא בימינא.

ולחם דאיהו סלת מלכותא דאתער אתערותא נקטין ליה שמאלא וימינא ומקשרי ליה בגופא, וכדין נגיד משחא עלאה ולקטא ליה על ידא דצדיק. ועל דא בעיא למעבד אתערותא דסלת במשחא ויתקשר כלא כחדא, וכדין עדונא ונייחא דיחודא חד ולקטין עדונא ונייחא כל אינון כתרין ואתקשרן דא בדא ואתנהיר סיהרא ואתקשרא בשמשא ויתיב כלא בעדונא חד.

[p. 522] וכדין קרבן ליי' ולא לאחרא. ועל דא בבקר יאכל עד ולא אחרא. עד יאכל ויתעדן בקשוריה בקדמיתא. אימתי, בבקר דבעי לאתברכא שמא קדישא בקדמיתא, ולבתר יתברכון אחרנין. ועל דא אסיר ליה לב"י לברכא לחבריה בצפרא עד דיברך ליה לקב"ה דאיהו בעי לאתברכא בקדמיתא ולבתר יתברכון אחרנין, והיינו בבקר יאכל עד.

ולערב יחלק שלל, דהא קרבנא דאיהו ברמשא כלא אתקריב לקב"ה ואתערותא סלקא תמן, ובגין דהא הוא אתברך הוה מקשר קשרין לכל שאר חילין עלאין ופליג לון ברכאן כל חד וחד כדקא חזי ליה ומתבסמן עלמין ואתברכאן עלאין ותתאין. והיינו רזא דכתיב (שיר ה': 1)

אכלתי יערי עם דבשי וגו' בקדמיתא, לבתר פליג לכלהו ואמר אכלו רעים שתו ושכרו דודים, אריק ברכאן לכלהו ומפליג לון כל חד כדקא חזי ליה. ועל דא ולערב יחלק שלל, דהא שמא קדישא אתברך בקדמיתא והשתא פליג ברכאן לכלהו עלמין, דלא תימא דקרבנא מתקרב לון ולא לשום חילא אחרא אלא כלא מתקרב לקב"ה והוא אריק ברכאן ומפליג ברכאן לכלהו עלמין. ובגין כך קרבן ליי ולא לאחרא.

אמר ר' שמעון שפיר קא אמרת. תו אתערותא חדא דקרבנא בגין לאמשכא ברכאן ולא תערא אתערותא דיתברכון כלהו עלמין. בקדמיתא קרבן ליי ולא לאחרא, השתא תקריבנ את קרבנכם, דיתקשרון כלהו עלמין כחד ויתברכון עלאי ותתאי.

[p. 523] פתח רבי אבא קרא אבתריה ואמר כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם איש אשר כברכתו ברך אותם. כל אלה שבטי ישראל. אלה שבטי ישראל מבעי ליה, מאי כל אלה. אלא למחתם לון באתר דכל ברכאן מריקין מתמן. שנים עשר ודאי, קשרין דתקוני מטרוניתא, והיא אתחברת בהדייהו הדא הוא דכתיב שנים עשר וזאת.

אשר דבר להם אביהם, דהא באתר דא דבור שריא. תו אשר דבר, הכא קשרא חד לאתחברא מתתא ומלעילא. מתתא באלין תריסר, וזאת הא חבורא בהדייהו. אשר דבר, קשורא בתרי סטרין מתתא ומלעילא. לסוף קשר לון באתר דלעילא דכר ונקבא הדא הוא דכתיב איש אשר כברכתו. מאי כברכתו, בת זוגו. פתח ואמר (תהלים קכ"ח: 5) יברכך יי מציון וראה בטוב ירושלם. יברכך יי מציון, דמניה נפקי ברכאן לאשקאה לגינתה והוא כליל כל ברכאן ויהיב [p. 524] לה. לבתר וראה בטוב ירושלם, לאחזאה דכל ברכאן אתיין מדכר ונוקבא. כגוונא דא (במדבר ו': 24) יברכך יי וישמרך, יברכך יי מדכורא, וישמרך מנוקבא, יברכך יי מזכור, וישמרך משמור, וכלא חד מלה בגין דמתרווייהו נפקי ברכאן לעלמא. ועל דא [רמח ע"ב] אשר כברכתו ברך אותם.

רבי יהודה פתח ויכל יעקב לצוות את בניו ויאסוף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמינו. לצוות את בניו, לברך מבעי ליה. אלא דפקיד לון לגבי שכינתא לאתקשרא בהדה. תו דפקיד לון [p. 525] על עסקי מערתא דהיא קריב לגן עדן, דתמן אדם הראשון קביר. ת"ח מתא אקרי קרית ארבע. מ"ט, בגין דתמן אתקברו ארבע זוגות, אדם וחווה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. הא קושיא הכא, דתנינן אבהן אינון רתיכא קדישא, ורתיכא לא פחות מארבע, ותנינן קב"ה אחבר לדוד מלכא בהדייהו ואתעבידו רתיכא שלימתא הדא הוא דכתיב (תהלים קי"ח: 22) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה, דוד מלכא אתחבר

למהוי רתיכא בהדייהו. אי הכי דוד בעיא לאתקברא בגו אבהן ויהוי קרית ארבע בהדיה, מ"ט לא אתקבר בהדייהו.

אלא דוד מלכא אתר מתתקן הוה ליה כדקא יאות. ומאן איהו, ציון לאתחברא ביה כחדא. ואדם דאתקבר בגו אבהן, הא אינון אתקברו בהדיה בגין דאיהו מלך קדמאה הוה ואתעבר מניה מלכו ואתיהיב לדוד מלכא, וביומוי דאדם אתקיים דוד מלכא בעלמא, דאדם אלף שנין אתגזרו עלוי [p. 526] ואתעברו ואסתלקו מניה יומוי דדוד מלכא והוא יהיב לון. ואבהן היך יקומון עד דייתי דוד מלכא, אלא זכה לאתריה כדקא חזי ליה, בגיני כך לא אתקבר גבי אבהן.

תו אבהן באתר דדכורא שריין, ודוד באתר דנוקבא, ואבהן נוקבייהו אתקברו בהדייהו, ודוד אתחבר ואתקבר באתר דדכורא, מלה כדקא חזי ליה.

ויאסוף רגליו אל המטה, בגין דהא איהו באתר דחיין יתיב, כד בעא לאסתלקא מעלמא נחית רגליו לגבי מטה ואתכניש ואסתלק מעלמא הדא הוא דכתיב ויגוע ויאסף אל עמיו. פתח ואמר (שם פ"ד: 3) נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות יי'. מלה דא אוקמוה חברייא, אבל ת"יח אית מדורין עלאין ואית תתאין. בעלאין לא שריין תמן, ומאן [p. 527] אינון, בתי גואי. בתי בראי אינון אקרון חצרות יי', בגין דאינון קיימי ברחימו דתיאובתא לגבי נוקבא. ת"יח נשמתא כד סלקא אתער כלא לגבי נוקבא דהא איהי אתאחדת בתיאובתא שלימתא ואתקשרת ביה.

יעקב לא מית בגין דלא אתמר ביה מיתה אלא ויגוע ויאסף אל עמיו. חמי מה כתיב ויאסוף רגליו אל המטה, דאתכניש לגבי סיהרא, שמשא לא מית אלא אתכניש מעלמא ואזיל לגבי סיהרא.

ת"יח בשעתא דאתכניש יעקב אתנהיר סיהרא, ותיאובתא דשמשא עלאה אתער לגבה, בגין דשמשא כד סליק אתער שמשא אחרא ואתדבק דא בדא ואתנהיר סיהרא.

אמר ר' שמעון שפיר קא אמרת, אבל הא אתמר לעילא עלמא דדכורא אתקשר בתתאה דאיהו עלמא דנוקבא ותתאה אתקשר בעלאה, וכלא דא כגוונא דא. והא אתמר תרי [p. 528] עלמין נינהו כד"א (דה"א ט"ז: 36) מן העולם ועד העולם, ואע"ג דתרי נוקבי נינהו חד אתתקן בדכורא וחד בנוקבא. דא שבע ודא בת שבע, דא אס ודא אס, דא אקרי אס שלמה ודא אקרי הכי. דא אס שלמה כד"א (שיר ג': 11) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו. במלך שלמה, מלכא דשלמא כלא דיליה. דא אס שלמה כד"א (מלכים א' א': 11) בת שבע אס שלמה, וכתיב (שם ה': 10) ותרב חכמת שלמה, חכמת שלמה דא אס שלמה.

כתיב (משלי ל"א: 1) דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו. דברי למואל מלך, האי קרא לא אתיידע מהו סתימא דיליה. אלא דברי למואל מלך, דברים דאתאמרן בגין אל [רמט

ע"א] דאיהו מלך, ומאן איהו, דא (תהלים ז': 12) אל זועם בכל יום, אל שדי. למואל, כד"א (איוב מ': 4) למו פי. למואל מלך, דאיהו בת שבע.

[p. 529] משא אשר יסרתנו אמו, כד אתגלי עלוי בגבעון בחלמא דליליא.

ת"ח יעקב אתכניש לגבי סיהרא ועביד בה פירין לעלמא, ולית לך דרא בעלמא דלא אית ביה איבא דיעקב בגין דהא אתער אתערותא לעילא בגין דכתיב ויאסוף רגליו אל המטה. זכאה חולקיה דיעקב דהא אשתלים לעילא ותתא דכתיב (ירמיה ל': 11-10) ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם יי' כי אתך אני. כי אתי אתה לא כתב אלא כי אתך אני, והא אתמר.

רבי יצחק פתח קרא ואמר ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד, וכתיב וירא יושב הארץ הכנעני את האבל בגרן האטד ויאמרו אבל כבד זה למצרים, על כן קרא שמה אבל מצרים. הני קראי אית לאסתכלא בהו. מאי איכפת לון דאינון אתו עד גרן האטד, ומ"ט אתכנת אבלותא דא למצרים דהא אבל ישראל מבעי ליה. אלא הכי אמרו כל ההוא זמנא דהוה יעקב במצרים אתברך ארעא בגיניה ונילוס הוה נפיק ומשקי ארעא, ועוד [p. 530] דפסק כפנא בגיניה דיעקב, ועל דא מצראי עבדו אבלותא ואתכני עליהו. פתח ואמר (תהלים ק"ו: 2) מי ימלל גבורות יי' ישמיע כל תהלתו. האי קרא אוקמוה, אבל מהו ימלל, ידבר מבעי ליה. דאי תימא ארחיה דקרא הכי הוא דהא קראי אינון הכי, לא, בגין דכלהו לאחזאה מלה קא אתיין. מי ימלל כד"א (דברים כ"ג: 26) וקטפת מלילות בידך. גבורות יי', בגין דסגיאין אינון דהא כל גזרי דינא מתמן קא אתיין. ועל דא מאן איהו דיסלק ויעבר גזרה חדא מאינון גבוראן דעביד קב"ה.

תו מי ימלל, כלא חד, ידבר, דהא כמה וכמה גבוראן אינון דלית לון חושבנא, כמה מארי דדינין כמה מארי תריסין כמה גרדיני נמוסין, ומלה לא יכלה למללא לון. ובמה ידיען כלהו, בהגדה דאית ביה רזא דחכמתא, דהא במלולא באמירה לא יכיל למללא לון ולמנדע לון אבל בהגדה ידיען כד"א (תהלים קמ"ה: 4) דור לדור ישבח מעשיך וגבורותיך יגידו, ברזא דא ידיען. אבל וגבורתך דאיהי גבורה תתאה ידברו דכתיב וגבורתך ידברו.

[p. 531] ישמיע כל תהלתו, בגין דסגיאין אינון דרגין דאשתמודען ומתחברן בתהלה, וכמה חילין וכמה משריין דאתחברן בה כד"א (איוב כ"ה: 3) היש מספר לגדודיו. ועל דא מאן יכיל לאשתמע כל תהלתו.

ת"ח מצראי כלהו חכימין הוו, ומסטרא דגבורה נפקי כמה חילין וכמה משריין כמה דרגין על דרגין עד דמטו לגבי דרגין תתאין, ומצראי הוו חרשין וחכימין בהו וידעין סתימין דעלמא ואסתכלו דהא בזמנא דיעקב קיים בעלמא לא אית עמא דשלטא על בנוי וידעו דהא ישתעבדו בהו בישראל זמנין סגיאין. כיון דמית יעקב חדו ואסתכלו מה יהא בסופא עד דמטו

לגורן האטד דאיהו גזרא דינא שליטא. אטד בגימטריא יד כד"א (שמות י"ד: 31) וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה יי במצרים. כיון דמטו לאתר דא וחמו גבוראן דנפקי מהאי אטד כדן ויספדו שם. אמאי אקרי אטד, אלא מה אטד זה נפקי מניה כובין להאי סטרא ולהאי סטרא, הכי נמי יד נפקי מניה אצבעאן להאי סטרא ולהאי סטרא וכל אצבעא ואצבעא סליק בכמה גבוראן בכמה דינין בכמה נמוסין. כדן ויספדו שם מספר גדול וכבד מאד, על כן קרא שמה אבל מצרים ודאי, אבל כבד זה למצרים ולא לאחרא.

[p. 532] ר' שמעון פריש פרשתא ותבו לבי מערתא. אמר חמינא דיומא דין ינפול ביתא במתא ויעברון תרי בי רומאי מקטרגין, ואי אנא במתא לא ינפול ביתא. אהדרו לבי מערתא יתבו.

פתח ר' שמעון ואמר (ישעיה י': 30) צהלי קולך בת גלים הקשיבי לישה עניה ענתות. [רמט ע"ב] האי קרא לכנסת ישראל אתמר בגין דאיהי משבחת ליה לקב"ה בקלא דשבחא, ועל דא צהלי קולך. מהכא אוליפנא כל מאן דבעי לשבחא ליה לקב"ה בקלא בעיא ליה קלא נעימותא דיתערב לאודנין דשמעין ליה, ואי לא יקום לארמא קלא. ת"ח ליואי דאתיין מסטרא דא כתיב (במדבר ח': 25) ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד. [p. 533] מ"ט, בגין דקליה הא אינמיך ולא אתערב לאודנין כשאר חברוי, כדן מעברין ליה מצבא העבודה מחילין דלעילא דקיימי לנגנא לגבי האי עבודה וליקרא שמה קדישא כדקא יאות. דתנינן חילין ומשריין לעילא כלהו ממנאן לגבי תתאי לשבחא שמה קדישא ולזמרא קמיה, ובגיני כך ישוב מצבא העבודה. ובגין דכנסת ישראל קא משבחת ליה לקב"ה אמר צהלי קולך. בת גלים, בת אבהן.

תו בת גלים, עלמא דאתי אקרי גלים בגין דכלא קיימא ביה ואתכליל ביה תלי תלים ונפקא מניה לכלא.

תו בת גלים, כד"א (שיר ד': 12) גל נעול, וכל אינון גלים ומבועין כלהו נפקי מעלמא דאתי וכנסת ישראל איהי בת גלים.

ת"ח האי קרא קשיא, בקדמיתא כתיב צהלי קולך דהא דא בגין לזמרא לארמא קלא, ולבתר כתיב הקשיבי. אי הכי אמאי צהלי קולך כיון דכתיב הקשיבי. אלא צהלי קולך בגין לשבחא ולזמרא ליה לקב"ה. ת"ח אי ישראל שראן לשבחא ולזמרא לקב"ה כדן כתיב הקשיבי. מ"ט, בגין דישראל אנון משבחן בגינה לקב"ה, ועל דא כתיב הקשיבי. [p. 534] ל"ש, בגין דאתיא מסטרא דגבורה כד"א (משלי ל': 30) ליש גבור בבהמה, ואיהי לישה גבורה לתברא חילין ותוקפין.

ענייה ענתות. מ"ט, בגין דהיא אספקלריא דלא נהרא, ענייה ודאי, לית נהורא לסיהרא
מדילה אלא מה דיהיב לה שמשא.

ענתות איהו חקל כפר חד ושריין ביה כהני מסכני דאהדרן על פתחין כליואי ולית מאן
דישגח בהו בגין דכל בני ההוא כפר קליסין הוו בעיניהו דעמא ובתיהון ריקנין יתיר מכל עמא
בר מה דיהבין לון כמסכני קליסי עמא. בגין כך סיהרא לית לה נהורא מגרמה אלא בשעתא
דאתחבר עמה שמשא ואתנהיר.

ת"ח רזא דכתיב (מלכים א' ב' 26) ולאביתר הכהן אמר המלך ענתות לך על שדך כי איש
מות אתה וגו'. וכי על דזמין ליה אדונייהו איש מות אקרי. אלא בגין דהוה מאתר מסכנא
דאתדבק ביה סיהרא דאיהי ענייה ענתות.

[p. 535] ואי תימא (שם) וכי התענית בכל אשר התענה אבי, בגיני כך זכה דלא קטל ליה.
אלא אביתר בגין דהוה מאתר מסכנא זכה ביה דוד עד לא סליק למלכו כד הוה מכמאן ליה
שאל והוה ארחוי כמסכנא, אביתר כגוונא דא. ולזמנא דשלטא שלמה דסיהרא קיימא
באשלמותא ועתירו דכלא הוה ליה לא זכה ביה אביתר.

ודאי שדה ענתות רזא דמלה הוא, וירמיה דקנה ליה כלא הוא בגין לאחסנא רזא עלאה.
ת"ח כד שלטא סיהרא שדה של תפוחים אקרי, כד איהי במסכנו שדה ענתות. בגיני כך
תושבחתא דלתתא עביד לה [p. 536] עתירו ושליומו, כמה דדוד כל יומוי אשתדל למעבד שלימו
לה ולנגנא ולזמרא לתתא, וכד דוד אסתלק מעלמא שבק לה בשלימו ונטל לה שלמה מלכא
בשלימותא דהא סיהרא נפקא ממסכנו ועאלת לעותרא. בגיני כך עותרא דשלמה שלטת על כל
מלכי ארעא, ועל דא (שם י' 21) אין כסף נחשב בימי שלמה, אלא כלא זהב בגין דהא אתרבי
דהב ובההוא זמנא כתיב (איוב כ"ח: 6) ועפרות זהב לו, דהא עפר דלעילא הוה אסתכל ביה
שמשא, ובאסתכלותא דשמשא ותוקפיה עפרא עביד ואסגי דהב.

ת"ח מטורי נהירו דתוקפא דשמשא תמן עפרא [רנ ע"א] דארעא ביני טורי כלהו עבדי
דהב, ואלמלא חיוון בישן דרביאו תמן בני נשא לא הוו מסכני בגין דתוקפא דשמשא אסגי
דהבא. בגי"כ ביומוי דשלמה אין כסף נחשב למאומה דהא תוקפא דשמשא אסתכל בעפרא
ואסגי ליה דהב. ועוד דההוא עפרא סטרא דדהבא איהו וכד אסתכל ביה שמשא נטל תוקפא
ואתרבי דהבא. כיון דאסתכל שלמה בהאי שבח ואכריז (קהלת ג' 20) הכל היה מן העפר וגו'.
ועל דא שלמה לא אצטריך לנגנא כדוד אלא שירתא דאיהו רחימו דעותרא דכל תושבחן דעלמא
ביה הוו, תושבחתא דמטרוניתא כד יתבא בכרסייא לקביל מלכא קאמר.

[p. 537] (מלכים א' י' 27) ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים, בגין דכלא הוה דהב
ועפרא אתקשר בשמאלא בסטרא דרחימו כד"א (שיר ב' 6) שמאלו תחת לראשי, ושמשא
אתדבק בהדיה ולא אתעדי מניה.

שלמה טעה בהאי, חמא דהא אתקריב סיהרא בשמשא וימינא מחבק שמאלא תחות רישיה, כיון דאתקריבו דא בדא אמר הא אתקריבו כחדא, ימינא מה הכא, דהא ימינא לאו איהו אלא בגין לקרבא, כיון דהא אתקריבו דא בדא למאי אצטריך, מיד אין כסף נחשב בימי שלמה.

א"ל קב"ה את דחית ימינא, חייד את תצטרך לחסד ולא תשכח. מיד סטא שמשא מלקביל סיהרא וסיהרא שריא לאתחשכא והוה שלמה אהדר על פתחין ואמר (קהלת א': 12) אני קהלת, ולא הוה מאן דיעביד עמיה חסד. מ"ט, בגין דדחה ימינא ולא חשיב לה הדא הוה דכתיב (דברי הימים ב' ט': 20) אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה.

[p. 538] ועל דא מאן דאסגי תושבחן לגבי קב"ה אסגי שלמא לעילא, בגיני כך הקשיבי לישא.

כתיב (איוב ד': 11) ליש אובד מבלי טרף ובני לביא יתפרדו. ליש, היינו לישא כד"א חק חקה.

אובד, כדכתיב (ישעיה כ"ז: 13) וכאו האובדים.

מבלי טרף, בגין דאיהי תבעת עליה למיהב כד"א (משלי ל"א: 15) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה.

ובני לביא יתפרדו, בגין דכלהו חיילין כד איהי יהיבת לון טרף כלהו מתחברן כחד וינקי כחד, וכד איהי יתבא מבלי טרף דגרמא גלותא ודאי ובני לביא יתפרדו, מתפרשן כלהו לכמה סטרין וארחין בגין לאשכחא למעבד דינא. ועל דא בזמנא דקרבנא אתעביד כלא מתתקן ומתקרבין כחדא כדקאמרן, השתא דקרבנא לא אתעביד ודאי בני לביא יתפרדו, ובגיני כך לית לך יום דלא אשתכח ביה דינא, דהא לא מתערין עלאין ותתאין בשלימו עלאה כדקאמרן.

[p. 539] ת"ח השתא צלותא דב"נ אתער שלימו לעילא ותתא ובברכתא דבריד לקב"ה מתברכין עלאין ותתאין, ועל דא בצלותא דישראל מתברכין עלמין. מאן דבריד לקב"ה יתברך ומאן דלא בריך לא יתברך הדא הוה דכתיב (שמואל א' ב': 30) כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו.

רב המנונא סבא כסא דברכתא לא יהיב ליה לב"נ אחרא לברכא, אלא איהו אקדים ונטיל ליה בתרי ידוי ומברך. והא אמרן דבעי לנטלא ליה בימינא ושמאלא ואע"ג דכלא אתערו ביה ושפיר הוא, אבל כוס דברכה הכי אצטריך, כוס כד"א (תהלים קט"ז: 13) כוס ישועות אשא, דהא בהאי כוס אתנגידו ברכאן מאינון ישועות דלעילא והוא נטיל לון וכניש לון, ותמן אתנטיר חמרא עלאה ואתכניש בהווא כוס. ובעינן לברכא ליה בימינא ולא בשמאלא, וחמרא דאיהו בהאי כוס כניש דיתברכון כחדא, ובעינן לברכא על פתורא דלא תהא ריקניא נהמא וחמרא כלא כחד.

[p. 540] ת"ח כוס של ברכה כנסת ישראל הכי אקרי, וכיון דאיהי כוס של ברכה בעינן ימינא ושמאלא לנטלא ליה, וההוא כוס דאתיהיב בין ימינא [רנ ע"ב] ושמאלא, ובעי דאתמליא חמרא בגין חמרא דאורייתא דאיהו נפיק מעלמא דאתי. ות"ח כוס של ברכה, בהאי אתגליין מלין עלאין. הכא דאן במערתא אימא, הכא אתגלייא רזא דרתיכא קדישא. כוס של ברכה בעי לקבלא ליה בימינא ושמאלא דאינון צפון ודרום, וכוס של ברכה דיהא נטיל ברכאן מנייהו. מאן כוס של ברכה, דא מטתו שלשלמה דבעינן דאתיהיב בין צפון לדרום, ובעינן לאנחא לה בימינא, וגופא דיתתקן ביה וישגח ביה בההוא כוס לברכא ליה בארבע ברכאן בגין דכתיב (דברים י"א: 12) תמיד עיני יי' אלהיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה. אשתכח בכוס של ברכה רזא דמהימנותא צפון ודרום מזרח ומערב, הא רתיכא קדישא.

[p. 541] ופתורא בנהמא בגין דיתברך מכל סטרין מלעילא ומתתא, לעילא ברזא דכוס של ברכה לאתחברא דוד מלכא באבהו, ויתברך לתתא דיתברך לחם עוני ויהא לחם פנג ויתברך פתורא דב"י לאשתכחא מניה מזונא תדיר.

קמו כלהו ונשקו ידוי, אמרו בריך רחמנא דעאלנא הכא ושמענא מלין אלן. נפקו מן מערתא ואזלו, כד עאלו במתא חמו עירטא דבני נשא דמיתו דנפל ביתא עלייהו. יתבו וחמו דקא ספדי לאינון דמיתו עם אינון רומאי.

פתח רבי שמעון ואמר ויבאו עד גרן האטד. מאי גרן האטד. אלא הכא אתרמיז שלטנותא דאתעדי ממצראי. גרן האטד, דא ממנא שולטנא דמצראי דאתעדי מקמי שולטנותא דישראל דהא חמו כד"א (מלכים א' כ"ב: 10) מלובשים בגדים בגרן, ועל דא וייספדו שם מספד גדול וכבד וגוי על כן קרא שמה אבל מצרים, דודאי דמצרים הוה, אוף הכא לאו דיודאי אינון אלן בכיין ואע"ג דמיתו ביה יודאי. ואלין יודאי אלמלא [p. 542] הוו יודאי לא מיתו, וכיון דמיתו קב"ה מכפר חובייהו.

אמר ר' שמעון ת"ח דהא יעקב דנפקת נשמתיה במצרים לאו ברשותא אחרא נפקת. מ"ט, כמה דאתמר דלא הוה מיומא דאתברי עלמא ערסא שלימתא כערסא דיעקב בשעתא דהוה סליק מעלמא ונשמתיה מיד אתקשרת באתריה והא אוקימנא. כד הוה עאל יעקב במערתא כל ריחין דגנתא דעדן אשתכחו במערתא, ומערתא סלקא נהורא ושרגא חד דליק, דהוה דליק וכד עאלו אבהו לגבי דיעקב למצרים לאשתכחא עמיה אסתלק נהורא דשרגא, כיון דעאל יעקב במערתא תב נהורא דשרגא לאתריה, כדין אשתלים מערתא מכל מה דאצטריך. ועד [p. 543] יומי עלמא לא קבילת מערתא ב"י אחרא ולא יקבל,

ונשמתיך דזכאין אעברך מקמייהו בבי מערתא בגין דיתערוך ויחמוך זרעא דשבקו בעלמא ויחדון קמי קב"ה.

אמר ר' אבא חניטא דיעקב מאי איהו.

א"ל זיל שאיל לאסיא. ת"ח כתיב ויצו יוסף את עבדיו את הרופאים לחנטט את אביו ויחנטו הרופאים את ישראל. ס"ד כשאר בני נשא הוה חניטא דא. אי תימא בגין אורחא הוה דעבדו, הא כתיב וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים, הא לא אזלו עמיה בארחה דהא תמן אתקבר, וכתיב ויחנטו אותו. אלא ארחה דמלכין אינון, בגין לקיימא גופייהו חנטי לון במשח רבות עלאה על כל משחין מעורב בבוסמין ושאבין ליה גופא יומא בטר יומא בהווא משחא טבא ארבעין יומין כמא דכתיב וימלאו לו ארבעים יום כי כן ימלאו ימי החנוטים. בטר דאשתלים דא קיימא גופא שלים זמנין סגיאין. [p. 544] בגין דכל ההוא ארעא דכנען וארעא דמצרים מבלי גופא ומרקב ליה [רנא ע"א] לזמן זעיר מכל שאר ארעא, ובגין לקיימא גופא עבדי דא. ועבדי חניטא דא מגו ומברא, מגו דשוין ההוא משחא על טבורא והוא עאל בטבורא לגו ואשתאיב במעוי וקיים ליה לגופא מגו ומבר לזמנין סגיאין. ויעקב הכי הוה בקיומא דגופא והכי אצטריך דגופא דאבהן איהו והוה בקיומא דגופא ונפשא. כגוונא דא ליוסף דאיהו דוגמא דגופא ובקיומא דגופא ונפשא הוה. בקיומא דגופא דכתיב ויחנטו אותו, בקיומא דנפשא דכתיב ויישם בארון, בתרי יודי"ן אמאי. אלא יוסף נטר ליה ברית דלתתא ונטר ליה ברית דלעילא, כד אסתלק מעלמא אשתוי בתרי ארוני בארון דלתתא ובארון דלעילא. ארון דלעילא מאן איהו, אלא כד"א (יהושע ג': 11) הנה ארון הברית אדון כל הארץ, דארון דלעילא ארון הברית אקרי, דהא לא ירית ליה אלא מאן דנטר ברית, ובגין דיוסף נטר ליה לברית אשתוי בתרי ארוני, ויישם בארון במצרים, הכי הוא ודאי. [p. 545] וקרא אוכח רזא אחרא דאע"ג דנפקת נשמתייה ברשותא אחרא דאתקשר בשכינתא הדא הוא דכתיב ויישם בארון, לעילא ותתא בגין דהוה צדיק, דכל צדיק ירית ארעא קדישא דא דכתיב (ישעיה ס': 21) ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. ברוך יי' לעולם אמן ואמן.